

GENLERİM YÜZÜNDEN

Eşcinsellik ve Bilimsel Kanıtlar

Neil E. Whitehead – Briar K. Whitehead

AY!K
K İ T A P

Aydına Yayıncılık Ltd. Şti.
Ayvansaray Mah. Hoca Çakır Cad. No: 26/1 Fatih / İstanbul
Yayınevi Sertifika No: 50129

GENLERİM YÜZÜNDEN

Eşçinsellik ve Bilimsel Kanıtlar
Neil E. Whitehead - Briar K. Whitehead

Çeviren: Mehmet Saraylı

ISBN: 978-605-71741-0-9
Birinci Baskı: Temmuz 2022, İstanbul

Copyright©2022, Aydına Yayıncılık Ltd. Şti.

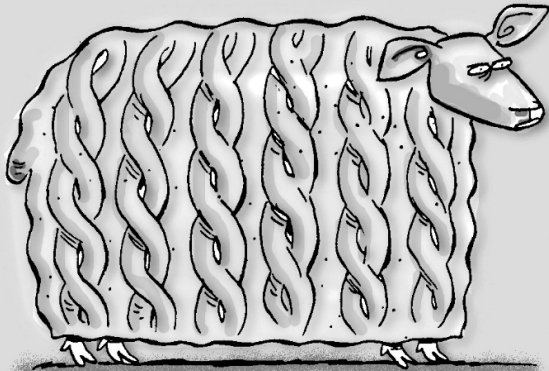
Baskı: Step Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45522

İçindekiler

Giriş.....	7
Hakkımızda.....	17
1. Genler Cinsel Tercihleri Belirleyebilir mi?.....	19
2. Eşcinsellerin Sayısı Yetiştirmenin Üstün Geldiğini Gösteriyor	49
3. Heteroseksüeller Öyle mi Doğmuştur?	71
4. İçgüdüler Ne Kadar Güçlüdür?	115
5. İnterseks Bireylerin Cinsel Kimliği Nasıl Oluşur?	123
6. Farklı Kültürler Bize Eşcinsellik Hakkında Ne Söylüyor?..	137
7. Doğum Öncesi Hormonlar, Stres ve Bağışıklık Sistemi Saldırısı	153
8. Beyinler “Gey” midir?	173
9. “Gey Geni”nin “Keşfi”	195
10. İnkız Çalışmaları: En Güçlü Bulgular.....	205
11. Yol Analizi: Sosyal Etkenler Eşcinselliğe Yol Açarlar	233
12. Cinsel Yönelim Değişebilir mi?	247
Özet	299
İndeks.....	311

Bilim adamları kazak örgüsü genini keşfetti

Giriş

Genlerim Yüzünden (başlık alay içermektedir) kitabı, eşcinsellik- le ilgili bilimsel gerçekleri, özellikle eşcinsel yönelimin doğuştan gelmediği ve cinsel yönelimin elbette büyük bir değişime uğraya- bileceği bilgisini kamuya paylaşma girişimidir.

Batı dünyası, son 20-30 yılda öyle bir yanlış bilgilendirme ve dezenformasyon kampanyasına maruz kalmıştır ki, yasama or- ganlarından yargı organlarına, kiliseden ruh sağlığı mesleklerine kadar tüm kamu kurumları, eşcinsel yönelimin doğuştan geldi- ğine, biyolojik olduğuna ve dolayısıyla değiştirilemez olduğuna inanmaktadırlar. Bunun sonuçları ise, aşağıdaki bilimsel açıdan doğru ifadeleri savunan herkesin, yanlış bilgilendirilmiş kişi ola- rak kabul edilmesidir:

- Cinsel yönelim doğuştan gelmez fakat bireyin yaşadığı olaylara verdiği tepkilere yanıt olarak -birçok durumda olduğu gibi- belli bir zaman içinde gelişir.
- Eşcinsel yönelim değişebilir, yani, zaman içinde eşcinsel- lerin yarısı heteroseksüelliğe yönelir (herhangi bir terapö- tik müdahale olmadan) ve bu süreç danışmanlık ve des- tekle daha da hızlı ilerler.
- Eşcinsel çekimi olanlar (biseksüeller dahil) nüfusun %10'unu oluşturmazlar fakat oran %2,5'e çok daha yakındır. Batı dünyası bu konuda yolunu kaybetmiştir, bunun sonucunu ise bugünlerde görüyoruz.

Ruh sağlığı meslekleri

Ŗu anda Batıda, birçok yargı bölgesindeki ruh sağlığı uzmanı, istenmeyen eŖcinsel çekimi olan kişilere “onarım terapisi” sunmıyorlar. Bu uzmanlar, danışanlarına cinselliklerini kabul etmeleri konusunda danışmanlık yapmak için genellikle politik olarak baskı altındadırlar.

Batı’daki ruh sağlığı politikalarındaki son gelişmeleri belirlemeye yönelik Amerikan Psikoloji Derneği (APA), istenmeyen eŖcinselliđe sahip bireylere sunulan yeniden yönelim terapisini yasaklaması için yıllardır amansız bir baskı altındadır. APA, Gey ve Lezbiyen Çalışma Kolu raporlarını incelemeyen onaylama eğilimindedir ve 2009’da cinsel yönelim değiştirme terapisini muhtemelen zararlı ve Ŗüpheli olarak reddeden bir değerlendirmeyi onaylamıştır. Değerlendirmeyi yapan Çalışma Kolu, çoğu kendini kamuoyunda gey olarak tanımlayan ve gey gündemde yer almakta olan aktivistlerden oluşuyordu. Komiteye katılmak için başvuran her cinsel yönelim değiştirme terapisi uygulayıcısı (en az beş yüksek nitelikli kişi) APA Başkanı Brehm tarafından reddedilmiştir.*

Bu değerlendirme raporu, yeniden yönelim terapisinin işe yaradığına dair gülünç derecede yüksek standartlar uygulamıştır. Bu standartlar, diğer terapi yöntemlerinde gerekmeyen standartlardır. Çalışma Kolu, yönelim değişiminin gerçekleşemeyeceğini gösterme konusundaki kararlılığı yüzünden, büyük çapta bir değişim olduğunun bulgularını gösteren psikoloji literatürünü göz ardı etmiştir.

Bununla birlikte, diğer meslek kuruluşları, APA’nın eŖcinsellik konusundaki tutumunun politik olduğuy ve bilimsel olarak temellendirilmediği konusunda, tereddütleri bulunsa da APA ile aynı çizgide bulunmaya devam emektedirler.

* Joseph Nicolosi, NARTH’ın kurucusu ve 25 yıllık onarım terapisti, APA Çalışma Kolu raporu hakkındaki yorumundan alınmıştır, www.narth.com, 2010

Yargı Sistemi

Yargıda, eşcinsellik sabit bir şekilde “değişmez bir özellik” (ten rengi ve cinsiyet gibi) olarak statü kazanmıştır, böylece birçok ülkede eşcinsellere herhangi bir şekilde ayrımcılık yapmak, yaygın bir şekilde anayasaya aykırı hale gelmiştir. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak eşcinsellere evlilik izni vermemek de anayasaya aykırı hale gelmiştir. Artık evlilik, doğal olarak üreyebilen bir erkek ve bir kadın arasındaki özel bir sözleşme değildir.

Hristiyan Âlemi

Katolik ve Anglikan mezheplerindeki krizler, eşcinselliğin doğuştan gelen ve değiştirilmesi imkânsız bir şey olduğu durumunun sonucunda olmuştur. Medya, rahiplerin çocuklara uyguladığı cinsel istismarı genellikle pedofili olarak sunmuştur, dolayısıyla “eşcinsellik” kelimesini nadiren duymuşuzdur. Ancak istismarın %99’u ergenlik çağını geçmiş genç erkeklere yönelik gerçekleştirilmiştir; başka bir deyişle, bu kriz, çocukları taciz eden birkaç başıboş rahiple ilgili değil, ergenlik sonrası erkeklerle cinsel bağ arayışında olan eşcinsel yönelimli rahiplerle ilgilidir.

Katolik kilisesi rahipleri arasında eşcinsellik önemli oranda yüksektir (yaklaşık %10 olduğunu tahmin ediyoruz, genel nüfustan çok daha yüksek). Ancak kilise, dini nedenlerle bekar kalmaları/cinsel ilişkiden uzak durmaları (*celibacy*) konusunda rahiplere danışmanlık yapmasına rağmen, krizin ölçeğini, yani kaç eşcinsel rahibin kilise makamlarına sığındığını ve bunun cinsel yönelimin ne ölçüde değişebileceğini hesaba katmayan böyle bir dizi politika üzerindeki etkisini hiçbir zaman (bildiğimiz kadarıyla) kabul etmemiştir. Daha ziyade, rahiplerin dini nedenlerle bekar kalmaları/cinsel ilişkiden uzak durmaları beklenmektedir.

Anglikan mezhebi, eşcinsel piskoposların ve rahiplerin atanması ve eşcinsel çiftler için dini evlilik töreni konusunda mezhebin derinlemesine bölündüğü, özellikle ABD ve Kanadadaki Katolikler’den daha ileri gitmiştir ve bazı inananlar kendilerini yabancı piskoposlara bırakırken, eşcinsel ve eşcinsellik taraftarı ABD piskoposları ve din adamları geri adım atmayı reddetmektedir.

Başpiskopos Desmond Tutu gibi merhametli insanlar asılsız iddialarla yakalanmıştır. Başpiskopos eşcinselliği ten rengi ile eşit tutmaktadır ve bu nedenle neden eşcinsellerin “sevgi dolu davranışlarda bulunurken cinselliklerini ifade etmelerini istemediğimizi” sormaktadır çünkü eşcinsellerin [cinsel yönelimleri] konusunda çok az şey yapabilecekleri giderek netleşmektedir.” Bu tutumlar doğal olarak, eşcinselliğin “kalıtsal” olduğu ve nüfusun %10’unun eşcinsel olduğu yönündeki yanlış bilgilerle zaten şekillenmiş olan kilise sıralarındaki insanlara doğru yayılmaktadır. Ayrıca, kapsayıcı olan ve tüm erkek ve kadınları seven İsa’nın tutumunu da alıntılacaklardır. Merhamet, yargılayıcı olmaktan daha iyidir ve tamamen kabul etmek dışında her şey yargılayıcılık ve homofobidir. Merhametli davranış, eşcinsellere papaz unvanı/dini görev vermektir. Bu görüş diğer mezhepler arasında da giderek daha fazla yer bulmaktadır.

Hükümetler

Güçlü sosyal gündemlere sahip hükümetler, hem yanlış bilgilendirmenin hem de bunun propagandacılarının kurbanı olmuştur. Bu nedenle eşcinselliğin, özel korumaya muhtaç başka bir azınlık kategorisi olduğu fikri artık Batıdaki hükümetlerde derinlemesine yer etmektedir. Siyasi tartışmalar, bilimsel gerçekleri artık dikkate almamaktadır. Çok az politikacı, alkoliklere, obezlere ya da kumarbazlara hukuken özel koruma sağlayacak olurdu çünkü onlar bu özel kişisel zorlukların üstesinden gelinebileceğinin farkındadırlar. Eşcinsellik bu gruba ten rengi veya cinsiyetten çok daha fazla aittir ancak bu genel olarak bilinmemektedir veya buna inanılmamaktadır.

Birleşmiş Milletler

BM’de, Batılı temsilcilerin eşcinsellere yönelik ayrımcılığa küresel çapta son verilmesi için Batılı olmayan hükümetler üzerindeki baskı sürmektedir. Verilen mesaj şudur: Tüm üye devletler eşcinselliği tüm kültürlerde bir insan hakkı olarak kabul eden bir yasa çıkarmalıdır. Bildirge bağlayıcı olmamakla birlikte, çoğu

Batılı olmak üzere en az 66 ülke tarafından imzalanmıştır ve bu baskı devam edecektir. Eşcinsel aktivizmi ve bunun yüksek mevkilerdeki destekçileri tarafından yürütülen bu müzakere, mevzunun göz rengi gibi temel ve değiştirilemez bir şey için koruma hakkından mahrum bırakılan büyük bir azınlıktan biri olduğunu kabul etmektedir. Fakat bu doğru değildir: eşcinseller (biseksüeller de dahil olmak üzere), diğer birçok insanın durumunda olduğu gibi etkili danışmanlık, değişim isteği ve sıkı çalışma gibi durumlara yanıt veren Batılı nüfusun küçük bir bölümüdür. Bu noktada, eşcinsel yönelimli insanların kötü niyetli ve bağınazlardan korunmasını sağlamak hâlâ çok gereklidir.

Medya

Medya, bilgileri kısa özetlere ve manşetlere yoğunlaştırma baskısı altında olduğu için veya daha sık olarak tanınmak isteyen çıkar grupları tarafından etkilenen bir bilgi tedarikçisi olduğu için, genellikle kamuya çarpıtılmış gerçekleri vermektedir. Genellikle (deneyimlerimize göre) bilim yanlış temsil edilmektedir. Elimizde “Gey geni keşfedildi”, “Eşcinselliğin genetik temeli” ya da “Koçlarda bulunan eşcinsellik” gibi manşetler bulunmaktadır. Herhangi bir genetikçi bunun karşısında haykırmaya başlar! Ama geri kalanımızın çoğu bir çeşit zihinsel muhakeme yapar, “Yani, eğer bu kalıtsal bir şeyse, bu konuda yapılabilecek fazla bir şey yok... Eğer hayvanlar da bunu yapıyorsa, bu yaşamın doğal bir parçası olmalı.”

“Geri kalanımızın çoğu” Bay ve Bayan Ortalama Yurttaş’tır ve önceki paragraflarda bahsedilen şu insanlardır: Piskoposlar, din adamları, kilise mensubu olmayanlar, yargı üyeleri, politikacılar, psikoterapistler, psikolojik danışmanlar, öğretmenler, devlet memurları, topluluk liderleri, ebeveynler. Bizler, eşcinsellik konusunda uzman değiliz. Genellikle sadece manşetlere göz gezdirmek, TV haberlerindeki ilk birkaç cümleyi özümsemek veya yönetimden gelen politika talimatlarını takip etmek için zamanı olan meşgul insanlarız.

Eğitim

Eşcinsel olabileceklerine inanan öğrencilere giderek daha fazla danışmanlık desteği verilmektedir. Bu, karar alıcıların ve eşcinsel lobisinin okuldaki "eşcinsel" öğrencilerin korunması yönündeki baskılarına yanıt olarak gelmiştir. Ancak şu anda eşcinsel olduğunu düşünen 16 yaşındaki çocukların neredeyse hepsinin, bir yıl sonra, heteroseksüel olduklarına ve aslında heteroseksüel olarak gelişmeye devam edeceklerine kesin olarak inanacakları genellikle idrak edilmemektedir. Bazıları eşcinsel olacaktır ancak onlara eşcinsel olumlayıcı danışmanlık sunmak ve sabit bir heteroseksüel toplumsal kimliği elde etmenin sallantılı sürecinde yollarını bulan gençlerle temaslar sağlamak, bunu elde etmek için bir basamak olmaktan ziyade bir engeldir. CKB (şu an Cinsiyet Disforisi olarak bilinen Cinsel Kimlik Bozukluğu) belirtisi gösteren çocuklara ve bu çocukların ebeveynlerine, muhtemel eşcinsel yönelimi olumlamak yerine buna sebep olan etkenleri tanımak ve bunları çözmek için çeşitli çözümler sunulabilir.

Eşcinsel Camiası

Eşcinsel topluluktaki eşcinsellerin %90'ından fazlası artık gençlerin yönelimlerinde önemli bir faktör olduğuna inanmaktadır ve bu oranda son elli yılda on kat artış olmuştur.* Çok az kişi onlara aksini söyleyecek kadar çok şey bilmektedir. Psikoloji ve danışmanlık mesleklerindeki mevcut şartlar nedeniyle, istedikleri takdirde eşcinsellere nasıl yardım edeceğini bilen çok fazla uzman yoktur. Geriye kalan tek yol eşit özgürlükler için verilen mücadeledir. İnsan haklarına odaklanan Batı hükümetleri de eşcinsel aktivistlerin, doğuştan ve değişmez özelliklere sahip ve özel korumaya ihtiyaç duyan bir azınlık olduklarına dair iddialarına kolay av olmaktadır.

Batı'daki insanların eşcinsellik hakkında inandıkları şeylerin çoğu artık gerçek değildir. Körler sağlırlar birbirini ağırlar duru-

* Otis MD, Skinner WF. 2004 An exploratory study of differences in views of factors affecting sexual orientation for a sample of lesbians and gay men. *Psychological Reports* 94, 1173-1179. 2004

mu söz konusudur. Bazı insanların yaptıkları şeye inanması onlar için uygundur ancak birçok insan neye inanacağını gerçekten bilmemektedir. Sadece gerçeği nerede bulacaklarını bilirlerse onu hoş karşılayacaklardır. ***İşte gerçeğin esas bir kısmı: Eşcinsel yönelim ve onun doğal dışavurumu olan eşcinsel davranış hakkında belirlenmiş veya kesin bir şey yoktur. Hiçbir politikacı, kilise lideri veya üyesi, yargıç, öğretmen veya psikolojik danışman ya da eşcinsel birey veya eşcinsel bir bireyin arkadaşı veya ailesi, eşcinsel yönelimin görünüşteki değişmezliğine dayanarak eşcinsellik konusunda bir pozisyona zorlanmak zorunda değildir. Eşcinsellik doğuştan gelmemektedir ve genetik olarak belirlenmemiştir. Hatta heteroseksüellik ve başka herhangi bir insan davranışı da aynı şekildedir. Aslında genlerimiz bize hiçbir şey yaptırmamaktadır. İster eşcinsellik, ister huysuzluk, ister altını ıslatma, ister çikolata bağımlılığı olsun, genlerimizin bununla çok az ilgisi vardır.***

Herhangi bir genetik etki zayıf ve dolaylıdır

İnsan davranışlarında her şey kalıtım ve yetiştirilmeyle ilgilidir. Genler olmadan çevrede eylemde bulunamazsınız ve çevre olmadan genlerinizin eylemde bulunması söz konusu değildir. Eşcinsellik dahil hiçbir davranış sadece genlerden kaynaklanmamaktadır. Bu kitap, en azından eşcinsellik için, genetik etki seviyesinin %10 kadar düşük olabileceğini ve kalan %90'ının da çevreden geldiğini savunmaktadır. Ve bu %10 doğrudan genetik bir etki değildir. Her insanın davranışı üzerinde %10 oranında genetik bir etki vardır. Bir erkeğin ya da bir kadının parmakları uzun olabilir ama bu onu Liszt'in eserlerini iyi çalabilen birisi yapmaz. Öyle olsaydı, bu kişinin piyanoyla ilgilenme ve Liszt çalma seçiminde genetik bir etki olduğundan bahsedebilirdik. Bir erkeğin fit bir yapısı ve iyi koordinasyon yeteneği olabilir fakat bu onu başka bir Roger Federer yapmaz. Eğer öyle olsaydı, bu kişinin Federer'in izinden gitmeyi seçmesinde genetik bir etki olduğundan bahsedebilirdik. Eşcinsellikte genetik faktör, bir erkek veya bir kadına atipik cinsiyetli olduğunu hissettirebilecek

herhangi bir fiziksel özellik olabilmektedir. Ama eşcinsel çekimi olan birçok bireyde bunlardan hiçbiri bulunmamaktadır.

Genetik etki, diğer insan davranışları için %50'ye kadar etkili olabilmektedir ancak bununla ilgili çok kesin hüküm vermemek gerekir. Herhangi bir davranış üzerindeki genetik etkiyi ölçmek için muhtemelen en iyi gösterge (ikizler üzerinde yapılan çalışmalar), herhangi bir davranışın genetik içeriğinin, karşı türden bir çevresel müdahalenin getirdiği her türlü çevresel müdahaleyle orantılı olarak azaldığını açıkça ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, eşcinselliğin genetik içeriği %50 olsa bile, karşı türden çevresel etkiler onu neredeyse etkisiz hale getirebilmektedir.

Genetik veya sosyal çevre ve eşcinsel çekimle ilgili söylemlerde, genellikle bunların arasındaki ilişkinin zayıf, orta veya güçlü olduğuna dair ifadelere rastlayabilirsiniz. Bu genellikle yanıltıcıdır. Fizikçiler fizik alanında bir bağlantının güçlü olduğundan bahsedebilirler ancak aynı şeyi sosyologlar söylediğinde, fizikçilerin söyleyeceği “Bu bir saçmalık!”tan başka bir şey değildir. Farklı disiplinler farklı standartlar kullanmaktadır ve “zayıf” bilimler düşük standartlara sahiptir.

Bu kitapta, genetik etkinin ne kadar güçlü olduğuna dayanan daha objektif bir standart kullanılmıştır (istatistiksel olarak, açıklanan varyans yüzdesi). Etkinin toplam baskınlığı %100'e yakınsa; orta düzeyde etki %50 oranında ve zayıf, sifıra yakın, belki de %10-20 oranında olacaktır. Bu standartlara göre, neredeyse tüm sosyolojik etkiler zayıf ile orta düzeydedir, bu nedenle kaçınılmaz olarak bu kitap da aynı şeyi söyleyecektir: eşcinsel çekimin gelişiminde hiçbir şey, güçlü, ağırlıklı ve evrensel olarak uygulanabilir bir etki değildir.

Genlerim Yüzünden, eşcinsel yönelim ve eşcinsel yönelimin birçok sonucu hakkındaki tartışmaya bilimsel nesnellik getirmeye çalışmaktadır. İlerleyen sayfalarda bilimin bize eşcinsellik hakkında ne anlattığını okuyacak ve kendi sonuçlarınızı çıkarabileceksiniz. Fazla sayıdaki referansın sizi bu kitabın sadece akademisyenler ve bilim insanları için olduğuna ikna etmesine sakın izin vermeyin. Referanslar orijinal araştırmalara bakmak iste-

yenler için listelenmiştir ancak metin, ortalama okuyucu tarafından da okunabilir durumdadır.

Bilimsel bulgular, cinsel yönelimin değişebileceğini açıkça gösterdiği için, bu kitabı Batılı kamuoyunun güçlü bir fikir cereyanına karşı kendilerinde cinsel yönelimlerini değiştirme cesaretini bulan kahramanlara ithaf ediyoruz.

Bu, *Genlerim Yüzünden*'in altıncı baskısıdır; ilk baskı yirmi yıl önce yayınlanmıştır. O zamandan bugüne sadece kitabın varlığı özgün sonuçları güçlendirmiştir. Biyolojik faktörler üzerine birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen hiçbiri bu faktörlerin eşcinsellik üzerinde ezici bir etkisi olduğunu gösterememiştir. Özellikle genetik katkının niceliksel olarak en iyi ölçümünü sağlayan ikiz çalışmaları, son on yılda eşcinsellik üzerindeki genetik ölçümleri azaltmaya devam etmiştir. Ek olarak, gen ifadesinde histonların rolü üzerine yapılan son çalışmalar (Birinci Bölüm), ikiz çalışmalarının hesaba kattığından çok daha büyük bir çevresel role işaret etmektedir. *Genlerim Yüzünden*'in ilk baskısında, genetik etki için, hem zayıf hem de dolaylı olan %10 oranında bir rakam önerilmiştir. Bu süre zarfında bu görüşü değiştirmemize neden olacak hiçbir şey olmamıştır. Bu baskı ayrıca, bazı dolaylı ve rastlantısal genetik faktörler de dahil olmak üzere ağırlıklı ve tesadüfi faktörlerin rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca, başka bir yerde kullanılmamış oldukça fazla sayıda yeni argüman içermektedir. Şimdi bunların neredeyse hepsi hakemli dergilerde yayınlanmıştır.

Hakkımızda

Eşcinsellikle ilgili araştırmalarımız 1987’de evli bir bireyle tanışmamızla başladı. Bu kişi bize 20 yıldan fazla bir süredir aşırı cinsel ilişkide bulunan bir eşcinsel olduğunu ve bu sürenin yarısından fazlasında eşcinsel bir siyasi aktivist olduğunu söylemişti. Sonrasında onu ve karısını tanıdık. Bizi eşcinsellerin her zaman eşcinsel kalmadığı bilgisiyle ve yaşam tarzı ve yönelim dışında benzer bir yolculukta olan eşcinsel çekimli diğer insanlarla tanıştırdı.

Bu tanışmamızdan altı yıl sonra eşcinsellikle ilgili birkaç kitabımızdan ilki yayınlandı. Briar Whitehead tarafından yazılan *Craving for Love* (Monarch UK, 1993, 2003) kitabında, değişim sürecinde farklı aşamalarda olan birçok eşcinsel yönelimli bireyle röportaj yapılmıştır. Kitap eşcinselliğin nedenlerini ve değişim sürecini ele almıştır. İkinci kitap, eşcinsel hakları mevzuatının yürürlüğe girmesi sırasında Yeni Zelanda Hükümeti Seçim Komitesi’ne sunulmuştu. Kitap, eşcinsellerin isterlerse yönelimlerini değiştirme hakları olduğunu savunuyordu; eşcinsel aktivizmi, yönelim değişikliğini ayrımcı bir eylem haline getirmek için mevzuatı kullanmayı amaçladı.

Bu, *Genlerim Yüzünden*’in 6’ncı baskısı, eşcinsel bilim insanları tarafından eşcinselliğin arkasında genetik veya biyolojik bir zorunluluk bulmak için yazdıkları da dahil olmak üzere tüm taraflarca yazılan 10.000’den fazla bilimsel, sosyolojik ve psikolojik makalenin toplamda 30 yıllık bir derlemesinin sonucudur. Kitabın ilk baskısı 1999 yılında ABD’de yayınlanmıştır.

Neil Whitehead (biyokimya, PhD) 40 yıldır Yeni Zelanda ve çeşitli ülkelerde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Briar Whitehead ise bir gazeteci, yazar ve “*Genlerim Yüzünden*”ın bu baskısının editörüdür.

Genler Cinsel Tercihleri Belirleyebilir mi?

Sizi gerçekten tanımak isteseydim bana DNA'nızın analizini sunmanızın bir yardımı olur muydu? Ya da hücrelerinizdeki yağ ve karbonhidratların bir kısmını? Genlerinizin tırnaklarındaki proteini nasıl meydana getirdiğini anlamak, gergin olduğunuzda neden tırnaklarınızı yediğinizi anlamama yardımcı olur muydu? DNA'nızda bulunan azot içeren bazların düzenini bilmek Cumartesi günleri neden tavuk cordon bleu tercih ettiğinizi anlamama yardımcı olur muydu? Rembrandt'ın *Otoportre'sini* bu hale getiren şey boyanın kimyası mıdır? Beethoven'ın *7. Senfoni'sini* bu kadar muhteşem yapan şey titreşim fiziği midir? Boya ve titreşim fiziğinin kimyasının portreye ve senfoniye bir şeyler kattığını iddia edebirdik. Ama çoğumuz bunların bu işle pek de bir ilgisi olmadığını söyleyebilir.

Ana akım genetikçiler, insan davranışlarının -bu kitabın amacı için, özellikle eşcinsel davranışların- genler tarafından belirlendiğini iddia etmeye çalıştıklarında hemen hemen aynı şekilde tepki verirler. Genetikçiler için bu tartışma 30 yıl önce bir karara bağlanmıştır. Hemen hemen her davranış hem kalıtım hem de yetiştirmeyle ilgilidir. Oldukça hayal kırıklığına uğrayan genetikçiler, "Bu aktivistler ne yapıyor, eski konuları tekrar gündeme getirip eşcinselliğin sadece kalıtsal olduğunu mu iddia ediyorlar?!" diyerek söylenmektedirler.

Michael Rutter *Genler ve Davranış (Genes and Behavior)* kitabında şöyle demektedir:

Araştırmaların tarafsız ve eleştirel bir şekilde gözden geçirilmesi, hemen hemen her davranış türü ve psikopatoloji veya ruhsal bozukluğun tüm çeşitleri üzerinde önemli genetik ve çevresel etkilerin olduğu sonucuna varılmasına yol açmaktadır... Bulguların hiçbirini genetik olarak determinist bir görüşle en ufak bir şekilde uyumlu değildir.²¹

Bununla birlikte, bu kitap eşcinsellik üzerindeki herhangi bir genetik etkinin zayıf ve dolaylı olduğunu ve genetiğin toplam etkinin yaklaşık %10'unu oluşturduğunu savunacaktır (Herkesin davranışları en azından bu düzeyde bir genetik içeriğe sahiptir; genler olmadan insan davranışının hiçbir türü mümkün değildir). Ayrıca bu kitapta, eşcinsellik üzerindeki çevresel etkilerden biri olan şansın, yani bir bireyin tesadüfi yaşam olaylarına verdiği tepkinin, en güçlü etkiye sahip olduğu anlatılacaktır. Tepki derken, alışkanlık haline gelmeye başlayan, kişiliği de kendine göre şekillendiren ve eşcinsel yanıtla yol açan bir tepkiyi kastediyoruz.

Eşcinselliğe sıklıkla "EÇ" (Eşcinsel Çekim) ve heteroseksüelliğe "HÇ" (Heteroseksüel Çekim) diyeceğiz. Terim olarak EÇ daha uygundur çünkü eşcinsellik köken olarak cinsel değildir ancak pratikte öyle olabilir. Eşcinsel Çekim, hemcinsle olan bu güçlü bağı daha doğru ifade etmektedir.

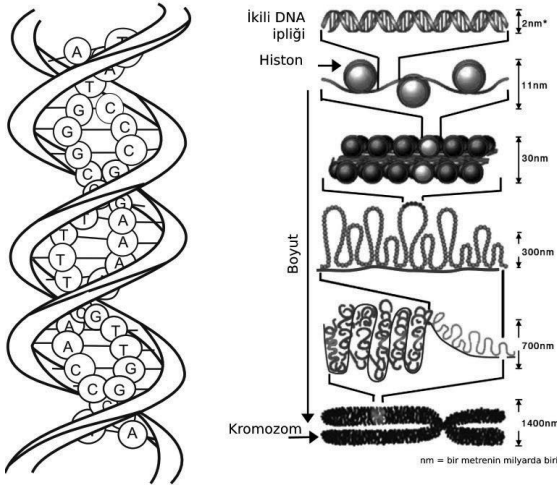
Bu ilk bölümde, EÇ'nin tek bir gene veya bunun mutasyonuna, hatta daha fazla gene bağımlı olamayacak kadar yaygın olduğunu savunacağız. Aynı şekilde, EÇ biyolojik bir gelişimsel bozukluk olamayacak kadar da yaygındır ancak psikolojik bir özellik olması da makuldür. Genetik yapı ve işlev, hepimiz için, eşcinsel olalım veya olmayalım, nihayetinde sadece olabileceğimiz insanlara işaret etmektedir. Bunların cinselliğimizle alakası çok azdır.

Genetiğin bazı temelleri

Konuya girmeden önce, bir insan hücresinin çekirdeğini ziyaret edelim ve genetiğin bazı temellerine göz atalım.

Vücudumuzdaki hücrelerin herhangi birinden bölünmek üzere olan rastgele bir çekirdek seçersek, neredeyse hepimiz içinde kırk

altı kromozom buluruz. Her kromozom, kromozoma bağlı olarak 60 ile 185 milyon basamaklı fevkalade biçimde bükülmüş bir merdivenden oluşan çokça katlanmış bir deoksiribonükleik asit (DNA) iplikçğinden oluşmaktadır (**Şekil 1**). Eğer tek bir hücrede bulunan her bir katlanmamış ve bükülmemiş kromozomu uçtan uca birleştirirseniz, yaklaşık üç milyar basamağa sahip olursunuz. ¹ Bu çok sayıda basamak demektir! Her bir basamağı iki saniyede, günde on altı saat boyunca tırmansaydınız, tüm hayatınızı zirveye çıkmak için harcar ve sonunda sadece kendi DNA yüksekliğinize tırmanmış olurduydunuz. Bu kadar uzun olan herhangi bir molekül sağlam değildir ve sürekli kendi kendine bozulmaktadır. DNA'nın birçok kısmında onu sürekli onaran bir enzim ordusu bulunmaktadır, tıpkı sel suları tarafından tehdit edilen bir set üzerinde ellerinde kum torbaları olan bir grup mühendis gibi.

Şekil 1. Solda: Çift iplikli DNA molekülü. Her bir ipliğin dış tarafında fosfat grupları vardır. Sağda: Molekül çok daha büyük ölçekte histon adı verilen kıvrılmış yuvarlak protein küreleri şeklindedir. (Histonlar hakkında daha fazla bilgi s.14'te bulunmaktadır.) Sağ tarafta bulunan çokça katlanmış DNA sadece hücre bölünmesi sırasında oluşmaktadır.

DNA, birçok şekilde ne olduğunuzu gösteren harika bir ölçüttür. Titizlik ve mükemmellikle yaratılmış, değil mi? Oysa şimdiye kadar anlattıklarımız kısa bir bakıştan başka bir şey değildi!

Tek bir iplikteki basamak grupları gen dediğimiz şeyi içerir. Genler tipik olarak 1600 ile 4000 basamak uzunluğundadır. Bilim insanları her insanda 22.000 gen bulunduğunu tahmin etmektedir.¹⁵ Bir organizmada bulunan genlerin tümüne genom denmektedir. Gen bulma süreci 2006 yılına kadar o kadar iyi dizayn edilmişti ki küçük bir bakterinin tüm genlerini sadece dört saat içinde kataloglamak mümkündü. Bilimsel olarak, tasarlanmış canlı bir hücre için minimum gen sayısının 256 olduğu tahmin edilmektedir. En büyüğü ise, insan genomunun yaklaşık 200 katı büyüklüğünde olan küçük *Amoeba dubia* idi. 2010 yılına gelindiğinde basit bir sentetik DNA'nın bakteri hücresi işlevi görmesi ve çoğalması bile mümkün olmuştur. Bir makalede, insanların üzerinde veya içinde yaşayan 178 bakteri türü ile ilgili genomlardan bahsedilmiştir. Yani, insan genomunun analiz edilmesi sadece ilk adımdı. Yakın tarihte bir Neandertal genomu ve yaklaşık 400 tane daha küçük hayvanın genomu analiz edilmiştir.

Özellikle 50.000 basamak uzunluğunda olan ve bir yay gibi gerildikten sonra kas lifini geri çeken bir molekül oluşturan titin proteini için son derece büyük genler bulunmaktadır.

Birbirinin yedeği gibi davranan bir sürü gen ailesi bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu sarmal merdivenin yaklaşık %90'ında gen bulunmamaktadır. DNA'nın bu "atık" uzantılarının işlevi hakkında bazı kafa karışıklıkları olmuştur ancak 2015 yılında araştırmacılar, gen işleyişinin düzenleyicileri olarak önemli bir göreve sahip olduklarını göstermişlerdir.

DNA merdiveninin basamakları, aslında basamakların uçlarında bulunan "azotlu bazların" arasındaki kimyasal bağlardır. Bu bazlar karbon, azot, oksijen ve hidrojenin çeşitli şekilde bir araya gelmesinden oluşmaktadır ve oldukça çarpık bir sonsuzluk sembolü gibi görünmektedir. Evet, sonsuzluk DNA'nızda mevcut! DNA'da sadece dört baz vardır ve her biri egzotik bir isme sahiptir. Basit olması açısından onları harf olarak adlandıralım.

Timin ve adenin (A ve T) her defasında bir basamak oluşturmak için birleşirken, guanin ve sitozin (G ve C) de diğer basamak türünü oluşturmaktadır. Bir basamak adenin ve timin olabilirken (AT), bir sonraki basamak aynı da olabilir, timin ve adenin (TA), sitozin ve guanin (CG), veya guanin ve sitozin (GC) de olabilir. (Adenin, uykumuzu getiren bir bileşimin kaynağıdır. Umarız bu yaptığımız hesap tutmaz!) Bu dizilim **Şekil 1**'de gösterilmektedir. Basamakların arasındaki merdivenlerin kenarları şekerdir! DNA merdiveninin bir ipliğindeki harflerin sayısı ve sırası, kalıtsal bilgilerin bir hücre neslinden diğerine ve bu yolla bir insan neslinden diğerine aktarılmasını belirleyen özel olarak kodlanmış bilgileri temsil etmektedir. Kromozomun tamamı 64 farklı, 3 harfli kod dizisinden oluşmaktadır ve bunların hepsi bir ders kitabının yarım sayfasından daha azını kaplayan bir tabloya dönüştürülebilir. Bu 3 harfli diziler bir amino aside (küçük bir protein bileşeni) karşılık gelmektedir. Çekirdekdeki biyokimyasal mekanizma aynı zamanda genin bir kopyasını oluşturmaktadır: ribonükleik asit (RNA) olarak adlandırılan ikincil, daha küçük, biraz farklı ve daha hareketli bir nükleik asit parçası, hücre çekirdeğinden, daha fazla biyokimyasal mekanizmanın belirli proteinleri üretmek için şablon olarak kullandığı hücre "gövdesine" aktarılmaktadır. Bunu daha da karmaşık hale getirecek olursak, birçok canlı türünde bulunan RNA'nın bir kısmı, DNA'dan bağımsız olarak, çekirdek içinde ve ayrıca hücre içinde enerji üreten küçük organeller olan mitokondride bazı bilgileri nesilden nesile aktarabilmektedir.

Genlerin asıl görevi

Henüz yeterince açık değilse ayrıntılı olarak anlatalım! Genin işlevi biyokimyasaldır. DNA, çoğunlukla protein üretme talimatlarını ayrıntılı olarak açıklayan genetik bir kod içerir: Genellikle bir protein için bir gen vardır. Aslında, DNA--> RNA--> Protein süreci genetik bilimi için o kadar temeldir ki biyokimyanın merkezi dogması olarak adlandırılır ve bir tür hücresel yazılıma benzetilir. Proteinler, amino asit adı verilen yaklaşık yirmi küçük molekülün çeşitli şekillerde bir araya gelmesinden oluşur. Merdivendeki her üç baz grubu (harfler), bir protein oluşturmak

için benzer şekilde üretilen diğer amino asitlerle bağlantı kurması gereken tek bir aminoaside denk gelen bir koddur. Örneğin, üçlü GTA amino asit histidini kodlarken, GTT glutamini kodlar. Amino asitlerin sırası, türleri ve sayıları proteinlerin doğasını büyük ölçüde belirler. Bu kadar karmaşık bir süreçte hataların meydana gelmesi şaşırtıcı değildir. Rutin olarak üretilen proteinlerin üçte birinde hata vardır ve hemen parçalanıp geri dönüştürülmektedir. Bunun nedeni, doğru şekil yerine, yanlış bir üç boyutlu şekle katlanmış olmaları olabilir ve bu yanlış şekillerin birçoğu hücre için zararlıdır.

“Genler (cinsel) tercih değil, protein üretir.” diyerek bunu kabaca ve oldukça yanlış bir şekilde özetleyebiliriz. (Aslında bunlar sadece proteinler için birer tarifdir ve işi kendileri yapmazlar.)

DNA doğru bir şekilde “okunursa” ve tarifi doğru bir şekilde uygulanırsa, hücrede “doğru” proteinler üretilir ve gen “ifade edilmiş” olur. Bununla birlikte, süreç biyolojik kaza veya daha yüksek düzeylerdeki normal geri bildirim mekanizmaları yoluyla engellenirse, genin “bastırıldığı” söylenir. Basit yapıları organizmalarda genlerin çoğu, ancak karmaşık yapıları organizmalarda herhangi bir organda genlerin sadece yaklaşık %10-15’lik bir kısmı ifade edilir. Örneğin, gözün gelişimi ve işleyişinde rol oynayan proteinleri kodlayan genler, ayak tırnağı bölgesindeki hücrelerde baskılanacaktır. Üretilen proteinlerin yapısı baskılanmanın yapısına bağlıdır.

Proteinlerin bir kısmı da enzimdir. Daha küçük bileşenlerden, yani amino asitlerden, kompleks şekerlerden (glikoz gibi) ve yağ asitlerinden daha fazla protein, karbonhidrat ve lipit (yağ) üreten kimyasal reaksiyonlarda katalizör görevi görmekte veya daha büyük molekülleri daha küçük moleküllere bölerler. Bu, 22.000’den çok daha fazla benzersiz proteinin üretildiği anlamına gelir; hesaplamalar 200.000’den birkaç milyona kadar değişir ve belki de tek bir hücre tipinde bunların onda biri vardır.

Biyokimyacılar tek bir hücrenin ne kadar karmaşık olduğunun farkına nadiren varırlar. Bir metafor kullanacak olursak şöyle diyebiliriz: tek bir döllenmiş yumurta, kendi başına dönen ya da

kısa süreliğine uzun zincirler, küçük gruplar ya da çemberler kuran ve her an kopabilecek ve bunlardan binlerce oluşturabilecek üzere olan, yaklaşık bir milyar dans eden kişi ile dolu olan geniş ve karmaşık bir düzliğe benzer. Bu tek hücre* içinde saniyede yaklaşık bir milyar biyokimyasal tepkime (artı veya eksi on katı) bulunur. Bu hücrede büyüleyici derecede karmaşık bir eylem yığının, etkileşimler, tepkimeler, geri bildirim ve kontrol yolları ve binlerce genin ve hücre içindeki tüm gen ürünlerinin etkileşime girmesine neden olan bir iş birliği ve müdahale vardır. Bu muhtemel insan vücudundaki 100 trilyondan fazla hücre henüz aynı şekilde gelişmemiş ve bu olağanüstü yaşam dansında birbirleriyle henüz etkileşime girmeye başlamamıştır.

Davranışlar genetik midir?

Herkesçe kabul edilen genetik model, davranışın hem kalıtım hem de yetiştirmeyle şekillendiğidir ancak çok az kişi genetik işlevin çok daha ileri gittiğini iddia etmektedir. Özellikle sosyobiologlar, tüm insan davranışlarının genetik olarak önceden belirlenmiş ve genlere kodlanmış olduğunu savunurlar. Bazı araştırmacılar, genler ve EÇ arasında bir bağlantı bulmaya çalışmışlardır. Bu iddiaların bazılarında daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak bakacağız ancak şimdilik temel genetiğe bakmaya devam edelim ve cinsel davranışla ilgili genetik etki ve determinizm hakkında hangi genel ifadelerin ortaya atılabileceğini görelim.

Hiçbir gen kendi başına bir şey yapamaz

Medya, Amerikalı genetikçi Dean Hamer'ın 1993'te genetik ve eşcinsellik arasında bir bağlantı bulduğu iddiasının ana başlığını "Araştırmacı eşcinsel genini buldu" şeklinde atmıştır (Dokuzuncu Bölüm). Ama Dean Hamer'ın iddiası bu yönde değildi, en azından alenen. Hamer, "Cinsel yönelim için, zaten var olduğunu düşünmediğimiz bir gen bulamadık"² demiştir. Hamer, eşcin-

* Bu, normal bir hücre tarafından kullanılan enerjinin, normal bir kimyasal bağın enerjisi ile karşılaştırılarak hesaplanmıştır.

sellige yönelik tek, görünüşte otokratik olan bir “eşcinsel genin” varlığını tartışmanın, genetik olarak saçma olduğunu biliyordu. Cinsel veya başka bir tercihi yöneten tek bir gen bulunmamaktadır. Sigara içmek, dans etmek veya alaycı sözler söylemek için de bir gen bulunmamaktadır.

Peki bu neden böyledir? Çünkü bir genin ifade edilebilmesi için bile, ifade edilen başka bir genin veya genlerin ürünleri tarafından devam ettirilmesi gerekir. Muhtemelen tek bir hücredeki tek bir genin kendisini ifade etmesi için en az beş ayrı genden ve bazen yirmi kadar farklı genden ürünün³ bir araya gelmesi gerekir. Bu ürünler, moleküler hareketliliğin ücra bir kısmından veya bazen hücre dışından da gelebilir. Hiçbir gen bir ada gibi değildir, diğer genlerle etkileşime girmektedir. Bu biyokimyasal ekolojide, herhangi bir genin veya genlerin küçük bir kombinasyonunun, diğer genlerin tümünü tamamen kontrol etmesi neredeyse imkânsızdır, ancak küçük bir gen grubu (genellikle) vücuttaki organların şekli ile düzenlemesini ve gelişim sırasında diğer tüm genlerin ekspresyonunu belirler. Uzunluk, renk ve tohum şekli gibi özelliklerin her birinin tek bir gen tarafından belirlendiği Rahip Gregor Mendel’in bezelyelerinin basit işleyişi, insan genetiğinde neredeyse hiç görülmez. Bir araştırmada mayadaki genlerin 268’i arasında 567 etkileşim bulunmuştur.¹⁸ Peki bu sayı tüm genomda ne kadar olurdu? Karmaşıklığın insanların kavrayamayacağı kadar büyük olması hayli mümkündür. Hamer birbiriyle etkileşimde olan birkaç gen bulsaydı daha da mutlu olabilirdi. EÇ’den tek bir genin sorumlu olması pek olası değildir.

EÇ ani bir mutasyonun sonucu olabilir mi?

Eşcinsel topluluğunun ya da genetikçilerinin böyle bir açıklamayı kabul etmesi pek olası değil ama biyolojik açıdan, EÇ’nin bir mutasyonun sonucu olma ihtimali var mıdır?

Mutasyonlara ne sebep olur? Kritik bir bölgede bulunan, hatalı bir üçlü DNA kodu gibi basit bir durum, mutasyonlara sebep olabilir. Böyle bir hatalı DNA kodu, bir dansçı grubunun ortasına bir uçağın düşmesi gibi bir etkiye sahip olabilir. Uçağın düşme-

sinden sonra sağ kalan dansçılar, ölen arkadaşlarının yerini doldurmak için yeni halkalar ve gruplar oluşturabilirler ancak hiçbir şey asla eskisi gibi olmaz. DNA hücrelerinde onarım için oldukça etkili çalışan birkaç enzim mekanizması olsa bile, böyle bir aksilikten sonra hiçbir şey asla aynı olmaz.

Ama işin içine birçok gen girerse, birçok gen aynı anda mutasyona uğramak zorunda kalacaktır. Bu da o kadar düşük bir ihtimaldir ki, hiçbir genetikçi bunun doğal koşullar altında gerçekleştiğini kabul etmiyor. Bunun yerine, kritik olan temel denetleyici genlerden birinde bir mutasyon olabileceğini savunursak, eşcinsellik, toplumda böyle bir hipoteze uyamayacak kadar yaygın olacaktır. (Daha fazla bilgi için bu bölümün ilerleyen kısımlarına bakınız.)

Günümüzde bilim insanları tarafından tek bir belirli gen konumuna veya kromozom hatalarına kadar dayandırılan birçok sağlık sorunu bulunmaktadır: Kas distrofisi, ailevi kolon kanseri, Huntington hastalığı, kistik fibroz, orak hücre anemisi, Down sendromu, hemokromatozis (yiyeceklerden anormal derecede yüksek demir alımı sonucu oluşan bir durum), çoklu ekzositoz (bir tür kırıkdağ ve kemik bozukluğu), hemofili, polikistik böbrek hastalığı, Lou Gehrig hastalığı (ölümcül dejeneratif bir sinir hastalığı) ve nörofibromatoz. Bunlar biyolojik süreçlerin bozulmasından veya genlerdeki hatalardan kaynaklanan fiziksel durumlardır. Down sendromundaki “basit” davranışlar gibi değildirler ancak bazı belirgin davranışlar bunlardan kaynaklanabilir. İnsan organizmasındaki mutasyona bağlı olarak 10.000’den fazla gen etkisi olduğu bilinmektedir. Bunların çoğu, az önce bahsedilen fiziksel bozukluk türlerini meydana getirirler ve insan genom projesi ile bu sayı hızla artmaktadır.⁵ Ancak bilim insanlarının, belirli davranışları tek gen bozukluklarına veya belirli genlere bağlama girişimleri çok zor ve genellikle verimsiz olmuştur. Bahsedilen davranışın genetik bağlantıları, genellikle sadece şizofrenideki gibi olumsuz davranışlarla bağlantılıdır (bkz. 9. Bölüm) ve bulguların çoğu, birbirinden bağımsız yapılan daha fazla laboratuvar testinin tekrar eden başarısızlığı karşısında geri çekilmiştir.

Şimdi ise, mutasyonun şimdiye kadar bilinen insan davranışları üzerindeki en doğrudan çıktılardan birine bakalım ve bundan çıkarılacak sonuçları inceleyelim. Bu, Hollandalı erkekler üzerinde yapılan bir çalışmada saldırganlıkla ilişkili nadir bir durumdur⁷ ve muhtemelen bir davranışa yapılacak en fazla genetik katkının görüleceği bir örnektir. Bu duruma sahip olmayan kişilerin vücutlarında, aminler adı verilen temel bileşimlerin oksitlenmesini sağlayan monoamin oksidaz A adı verilen bir enzim bulunmaktadır. Bu sendromdan etkilenen Hollandalı erkekler, bu aktif enzimden tamamen yoksundur çünkü genetik bir mutasyon bu enzimi oluşturan amino asitlerden birinde ufak bir değişiklik yapmıştır. Bu bozuk gen anne tarafından aktarılır. Bu durumun ileri sürülen davranışsal sonuçları arasında, “dürtüsel saldırganlığın düzenlenmesinde bozukluk” olarak tanımlanan, saldırganlık, kundakçılık, tecavüze teşebbüs ve teşhircilik gibi davranışlar yer alır. Hollandalı erkeklerdeki bu saldırgan davranış zaman içinde çeşitli türlerde ortaya çıkarak büyük ölçüde değişiyordu ve yazarlara göre muhtemelen sendromun bir parçası olan sınırda zeka geriliğiyle ilgili olan korku, öfke ve engellenme düzeyleriyle bağlantılı olabilirdi. Bu enzimi üreten depresif ama diğer açıdan normal yetişkinlerde, özellikle bu enzimin üretimini engellemek için ilaç deneyleri, katılımcılarda saldırganlık seviyelerini (“mani” veya “hipomani”) %65 oranında artırmıştır ancak plasebo alanlarda da saldırganlık %50 oranında artmıştır.⁸ Bu bir eğilime sebep olsa da, bunun çok güçlü olmadığını söylemek zorundayız. Ayrıca, mutasyondan kaynaklanan bu durum kolayca kontrol edilebilirdi: Hollandalı erkekler psikolojik danışma aldıktan sonra neredeyse normal yaşamlar sürdürebildiler ve antisosyal davranışları neredeyse ortadan kalkmıştı. Davranışlardaki bu çeşitlilik, enzim üretiminin engellenmesine rağmen saldırganlık seviyelerindeki şüpheli artış ve psikolojik danışmanlık sonrası gerçekleşen değişiklikler, ortada genetik olarak belirlenmiş bir saldırganlık olduğunu çürütmektedir.

Özetlemek gerekirse:

Bilimsel olarak ortaya konulan, genlere en yakın bağlantıya sahip insan davranışlarından biri, yalnızca zayıf bir gen etkisine sahip-

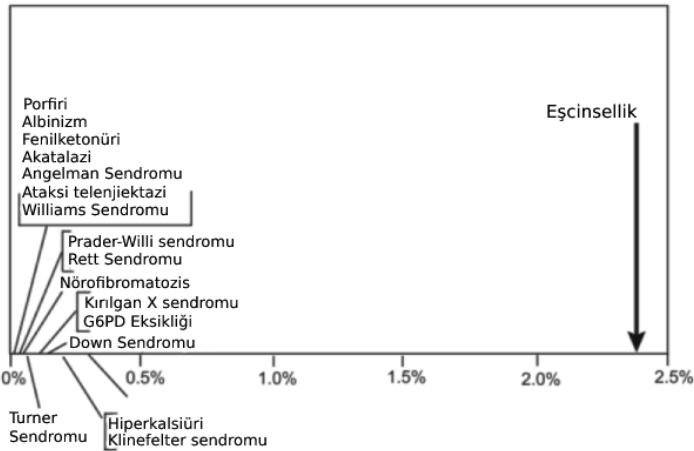
tir. Davranışlar genlerle bağlantılı olsa bile, çevresel müdahaleler (örneğin, beslenme, danışmanlık alma) davranışı büyük ölçüde değiştirebilir, hatta ortadan kaldıracaktır (Onuncu Bölüm).

Plomin'in de belirttiği gibi:

Eğer belirli bir psikopatolojik duruma öncelikle genler neden olarsa, psikoterapi ve diğer çevresel müdahalelerin işe yarayacağı hatalı bir şekilde varsayılacaktır. Bu kötümser bakış açısı düpedüz yanlıştır.⁶

Mutasyon olamayacak kadar yüksek EÇ yüzdesi

EÇ'nin tek bir gendeki mutasyondan kaynaklanmamasının başka bir nedeni daha bulunmaktadır. Eşcinselliğin meydana gelme sıklığı çok yüksektir (bkz. Şekil 2).⁷ Bir mutasyondan kaynaklanan her genetik bozuklukta, toplumun sadece çok küçük bir kısmı etkilenmektedir, bu her durumda, en fazla %0,025'lik bir kısma denk gelmektedir. Tüm durumların bir aradayken toplam popülasyonun sadece yaklaşık %1'ini etkilemektedir.⁹

Şekil 2. Eşcinselliğe kıyasla genetik bozukluğu olan popülasyonun yüzdesi

* PEDINFO'dan alınan örnek veriler, 1999 yılında <http://w3.ihl.uab.edu> adresinden alınmış ve 2010 yılında başka bir kaynaktan teyit edilmiştir).

Eşcinselliğin, toplumun %2,4'ünde meydana gelme sıklığı 90 kat fazla olduğu için genetik bozukluklar veya epigenetik etki kategorisine girmez. (Epigenetik, genetik ifadenin dış etkilerle değiştirilmesi anlamına gelir, bu ifade bazen bir sonraki nesle aktarılır.) Neticede, EÇ bir mutasyon gibi görünmemektedir. Angelman ve Prader-Willi sendromları epigenetik değişikliklerin birer örnekleridir (bunlar bir sonraki bölümde tartışılacaktır).

Herhangi bir davranış bağlantısı birçok genle ilişkilidir

Eğer insan cinsel davranışının herhangi bir şekilde genler tarafından belirlendiğini veya etkilendiğini iddia ediyorsanız, o zaman işin içine birçok gen girmektedir. Ama “birçok gen” hipotezi de eşcinselliği açıklamaz çünkü ileride göreceğimiz gibi, bu durum nesilden nesile çok hızlı değişir.

Çok basit organizmalarda, basit davranışları bir veya iki gen yönetir. Araştırmacılar, belirli genler bir çocukta bir şekilde baskılandığında veya devre dışı bırakıldığında, belirli bir davranışın aniden ortadan kaybolduğunu bulmuşlardır. Örneğin, kum piresinin beslenme davranışı, kompleks şekerleri basit, tatlı şekerlere ayıran bir enzim üreten tek bir gene bağlıdır. Bu tek gen, farklı kompleks şekerleri parçalayarak farklı bir enzim üreten kum pirelerinde türlü şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, farklı kum piresinin favori yiyecekleri de farklıdır çünkü bu canlılar farklı kompleks şekerleri tercih etmektedirler. Ancak belirli bir enzimi üreten gen, belirli bir kum piresinin yavrularında devre dışı bırakılırsa veya baskılanırsa, bu jenerasyon bundan sonra ebeveynlerinin en sevdiği yiyecekle ilgilenmez.⁴

Seçici çoğaltma deneylerindeki basit organizmaların sonraki birkaç nesilde net biçimde açıklanmış, istikrarlı bir davranış kaybetmesi durumunda, bu davranışın bir gen veya belki de birkaç gen tarafından kontrol edildiği söylenebilir. Gen/genler sonraki birkaç nesilde organizmada ifade edilir veya eski haline getirilirse aynı şey geçerli olur ve böylece davranış geri döner. Bu, tam tersinin de geçerli olduğu anlamına gelmektedir: Bir davranış birçok jenerasyon boyunca yavaş ve istikrarlı bir şekilde değişir-

se (örneğin seçici çoğaltmada olduğu gibi), bundan birçok gen sorumludur.

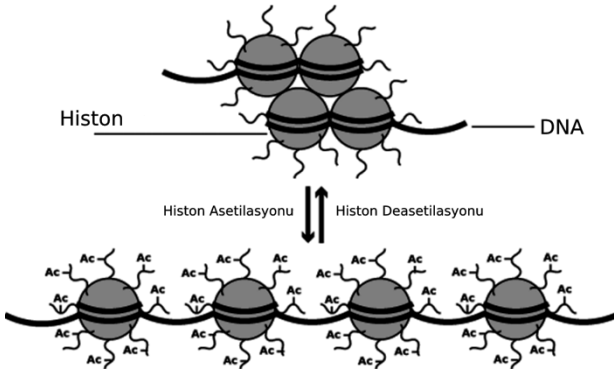
Şimdiye kadar yapılmış memeli hayvan davranışlarını inceleyen en uzun çalışmalarından biri otuz fare nesli üzerinde yapılmıştır.⁵ Otuz fare nesli yaklaşık 1000 yıllık insan soyuna eşdeğerdir. Fareler kasıtlı olarak iki tür davranış oluşturmak için yetiştirilmiştir: açık alan ve yoğun ışıktan kaçınma ile test edilen aktiflik ve pasiflik durumu. Pozitif tepki verenler (alanı keşfedenler) aktif olanlar, bu kadar güçlü tepki vermeyenler de pasif olanlardı. Aktif (keşfedici) fareler daha sonra aktif ve pasif farelerle çiftleştirilmiş ve yavruları yeniden test edilmiştir. Böylece, 30 nesil boyunca yavaş, istikrarlı ve kademeli bir davranış değişikliği oluşmuştur: Aktif fareler, daha aktif (korkmayan) hale gelmiş ve pasif fareler de çoğu durumda korkudan donarak daha pasif (korkan) hale gelmiştir. Keşif davranışı için yetiştirilen farelerde benzer sonuçlar bulunmuştur: Alkol duyarlılığı, tercih ve yoksunluk; çeşitli öğrenme türleri; Saldırganlık ve yuva kurma. Plomin, bu kademeli davranış değişikliği hakkında şu yorumu yapmıştır: “Bu istikrarlı sapma... birçok genin davranışı etkilediğine dair mevcut en iyi bulguyu sağlamaktadır.” Plomin, diğer çalışmalara dayanarak, sadece bir veya iki gen dahil olmuş olsaydı, farelerin, kendilerini birkaç nesil içinde beklenmedik bir şekilde iki gruptan birine dahil edeceğini söylemiştir. Diğer genetikçiler de Plomin ile aynı fikirdedir. Onlar, her bir neslin davranışında yavaş değişimler olduğunda (belirli davranışlar için köpeklerin yetiştirilmesinde olduğu gibi), birçok genin -muhtemelen yüzlerce gen- birbiriyle etkileşime girdiğine ve her birinin toplam etkinin küçük bir kısmına katkıda bulunduğuna inanmaktadırlar.

Histonlar: Gen ve çevrenin birbiriyle etkileşimi

DNA zincirinin yuvarlak histonlarla sarılı olduğundan bahsetmiştik (**Şekil 3**). Histonlar alışılmadık, son derece alkali proteinlerdir ve genlerin ne yaptığını kontrol etmede çok önemli bir role sahip oldukları giderek daha açık hale gelmektedir; aslında bunlar genlerin hemen üzerinde başka bir kontrol bölgesidir. Tam olarak anlaşılmayan nedenlerden dolayı, bakterilerden in-

sanlara değin tüm organizmalarda üç ana histon örüntüsü vardır. Histonların genler üzerinde nasıl davrandıkları, bunların, esasen asetik asit (sirke) ve metan (doğal gaz) olan küçük basit atom kümeleri olan asetil ve/veya metil gruplarının eklenmesi veya çıkarılması ile kimyasal olarak ne ölçüde değiştğine bağlıdır, biyokimyacılar bu açıklamanın çok basit olduğunu düşünsele bile.

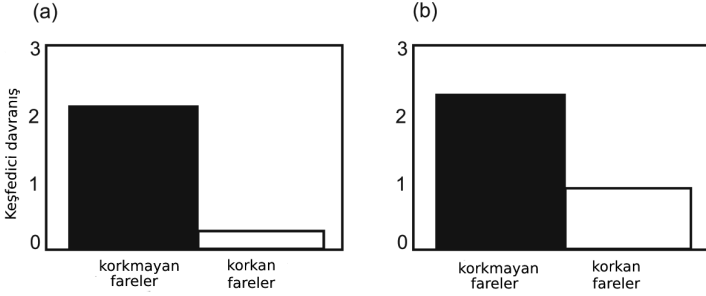
Bu kimyasal değişiklikler kısmen hücre biyokimyası ve kısmen beslenme davranışı (örneğin folik asit ve amino asit, metiyonin) ile gerçekleştirilir. Ancak önemli ölçüde, değişim örüntüsü erken sosyal etkileşimlerden de güçlü bir şekilde etkilenir, klasik açıdan bu, sıçanlarda, anne tarafından hazırlanarak gerçekleşir. Bizim için önemli olan kritik ilke, histon örüntüsünü değiştirmenin davranışı oldukça dramatik bir şekilde değiştirmesidir.

Şekil 3. Histon değişikliklerinin DNA üzerindeki etkisi. Histonların asetilasyonu (Ac) genlerin ifade edilmesini sağlar, deasetilasyon ise genleri baskılar.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, fareler açık alanlarda ve yoğun ışıpta ya korkmadan ya da korkarak yetiştirilmiştir, bu süreç 30 nesil boyunca devam etmiş ve birçok genin rol aldığı düşünölmüşdür. Yakın zamanda yapılan histon deneylerinde,²² aynı farelerin yavruları her gün laboratuvar teknisyenleri tarafından kontrollü ama korumacı bir şekilde eğitilmiştir. Korkan ve korkmayan farelerden oluşan kontrol grupları ise hiç eğitilmemiştir. Deneyin

sonunda, eğitilmiş ve eğitilmemiş farelerin histon örüntülerinin %20 daha farklı olduğu bulunmuştur. Ancak ilginç olan kısım, bir nesilde eğitilmiş korkan farelerin, eğitilmemiş korkan farelerden üç kat daha fazla alanı keşfedici hale gelmesiydi (**Şekil 4**).

Şekil 4. (a) 30 nesil boyunca seçici çoğaltma sonucu üretilen iki fare kategorisini göstermektedir. (b) sadece bir nesilde insanlar tarafından korumacı bir şekilde eğitmenin korkan farelerin yavruları üzerindeki etkisini göstermektedir. Beslenen fareler, seçici çoğaltma ile üretilenlerden çok daha kısa bir sürede çok daha az korkusuz hale gelmiştir.

Başka bir deyişle, önceki çoğaltma deneylerindeki yavaş nesil değişimi, sonunda korkan ve korkmayan fareler arasında yaklaşık 7 kat farka yol açsa da sadece bir nesli eğitmek çok daha hızlı ve daha büyük bir fark oluşturmuştur; yaklaşık 10 kat daha fazla bir fark. Bu nedenle, eğitim ile ortaya konan histonlardaki değişiklikler çok daha hızlı gerçekleşmektedir ve bunlar, seçici çoğaltma deneylerindeki genetik değişikliklerin ürettiği davranış değişikliklerinden çok daha büyüktür. Histon örüntüsünün gen ifadesi veya engellenmesinde çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu noktada sadece farelerden bahsediyor olsak da, aynı sürecin insanlarda da olduğunu varsaymak mantıklıdır.

Artık, davranışlar için bir gen tanımı/formülünden ziyade, histon kalıplarına bakmaktayız. Bu, belirli genler ve bazı davranışlar arasındaki bağlantı arayışının tamamen konunun dışında görünmesini sağlamaktadır çünkü yüzlerce gen yerine, binlerce genin davranışlardan sorumlu olduğu giderek daha açık hale gel-

mektedir.* Belirli bir davranıştan sorumlu bir gen arayışı çabası, kaderine terk edilmiş görünmektedir. Ancak bu araştırmanın en önemli sonucu, özellikle erken sosyal etkileşimlerin (ve her türlü yaşam deneyimini varsaymak da makuldür) histon örüntüsünü etkilediğidir.

Histonların ve bunların çevresel faktörler tarafından nasıl değiştirildiğinin çok önemli olduğu bilimsel düşünce değişiminin başlangıcındayız. Her ne kadar hem kalıtım hem de yetiştirme her zaman işin içinde olsa da, şu anki yaklaşımlar çevresel etkinin önemine geri dönmektedir.

Sekizinci bölümde, histonların farelerde cinsel davranış oluşumunda nasıl rol oynadığına bakacağız.

Fare ve köpeklerden, insanlara gelecek olursak, insan IQ'suna baktığımızda, işin içinde birçok genin olduğu da açıktır. İnsan IQ'suna 100'den fazla genin dahil olduğunu biliyoruz çünkü en az 100 ayrı gen bozukluğunun IQ'yu düşürdüğü zaten bilinmektedir.⁶

Aktif/pasif fare deneyinde, aynı 30 nesil boyunca rastgele üremek için yalnız bırakılan bir fare kontrol grubu da bulunuyordu. O gruba ne oldu? Davranışlarında önemli bir değişiklik yoktu. Herhangi bir zamanda, bu farelerin davranışları aktif ve pasif grupların ortalaması ile hemen hemen aynıydı. Aktif/pasif gruplarda olduğu gibi, davranışlar sadece birkaç gen tarafından kontrol edilmiş olsaydı, ani rastgele davranış dalgalanmaları olmazdı. Benzer bir örnekte, birkaç yıl önce¹⁴ *Nature Genetics*'te yayınlanan bir çalışmada, bilim insanları ya yüksekten uçmayı ya da alçaktan uçmayı tercih etmeleri için 40 yıl boyunca zıt yönlerde seçici olarak yetiştirilen iki meyve sineği cinsi kullanmıştır. Bu deney 1000 nesil boyunca devam etmiştir! Yani bu, sadece 30 nesil boyunca yapılan fare deneylerinden bile daha çoktu. Bu iki cinse (kaçınılmaz olarak) "hi5" ve "lo" adı verilmiştir! Bilim insanları yaklaşık 5000 geni (meyve sinekleri için öngörülen top-

* Yazarlar 22 histon örüntülerindeki %20'lik farkı toplam genlerin %20'si üzerindeki etkilerle kıyaslamaktadır. İnsan genomu yaklaşık 22.000 gen içermektedir; bu 22.000 genin de %20'si en az 4000 gendir.

lamın yaklaşık üçte biri) kontrol edebilmişler ve iki farklı uçuş tarzıyla önemli ölçüde ilişkili 250 gen bulmuşlardır. Bu oldukça fazla bir sonuç! Bu 250 genden dördünü ayrıntılı olarak incelemişlerdir ve bunları başka bir meyve sineği türüne naklederek, etkilerini büyük ölçüde arttırmışlardır; böylece dört genin yüksekten veya düşükten uçuş üzerinde küçük bir etkiye sahip olduğunu kanıtlamışlardır. Evet, belli bir etki bulunmuştur fakat bu küçük bir etkidir.

Genlerin etkileri işlevlerinden tahmin edilememiştir. Bazı genler uyku düzenlerini, diğerleri ise hücrenin çekirdeğine protein taşıyan bir “nükleer taşıma”yı kontrol etmekteydi. Benzer şekilde, heteroseksüel veya eşcinsel davranışla bağlantılı genler bulunursa, bunların daha fazla olması muhtemeldir ve bunlar muhtemelen, sadece çok dolaylı olarak eşcinsellikle ilgili veya bununla oldukça ilgisiz hücre işlevlerine sahip olacaklardır. Bu o kadar yaygın olarak kabul edilmektedir ki, bazı yazarlar bunun temel bir yasa olduğunu öne sürmektedir: “Tipik bir insan davranışı özelliği çok sayıda genetik değişkenle ilişkilidir ve bunların her biri davranışsal değişkenliğin çok küçük bir yüzdesini oluşturur.”²⁴

Cinsel davranıştan sorumlu “birçok gen” için çıkarımlar

İşin içine birçok gen girdiğinde, davranış değişiklikleri çok yavaş ve nesiller sonra gerçekleşmektedir. Eğer eşcinsellik, birçok genden kaynaklanıyorsa, nasıl olur da ailenin bir üyesinde, bu şekilde birden ortaya çıkabilir? Fareler veya meyve sineklerindeki gibi, normal bir genetik örüntü, ailede heteroseksüellikten, biseksüelliğe ve eşcinselliğe doğru yaklaşık 30 nesil boyunca sürecek kademeli bir değişiklik olacaktır. Belki de otuz nesil boyunca, her nesilde yüzde birkaç oranında bir değişiklik olacaktır. Benzer şekilde, eşcinsellik ancak bir eşcinselin soyundan gelenlerde (varsa) yavaş yavaş kaybolacaktır. Bundan başka önerilecek başka bir işleyiş oldukça spekülatiftir.

Bir ailede veya toplumda, nesiller boyunca yavaş yavaş değişen davranışların genetik olarak etkilenme veya belirlenme olasılığı

çok daha yüksektir ancak eşcinsellik genetik olarak kontrol edilemeyecek veya birçok genden etkilenemeyecek kadar hızlı değişmektedir.

“Genetik” eşcinsellik kendini toplumda nasıl koruyabildi?

Genetik olarak üretilmiş bir eşcinsellik fikrine bir itiraz daha bulunmaktadır. Ortalamadan daha az çocuk üreten bir davranış “genetik” olamaz ve toplumda da var olmaya devam edemez. Açıkçası, öyle olsaydı, genetik olarak ortaya konulan eşcinsellik, birkaç nesil içinde toplumun dışında kalarak yok olmuş olurdu.

Pek olası görünmese de araştırmalar kendilerini sadece eşcinsel olarak sınıflandıran kişilerin, yaklaşık üçte birinin çocuğu olduğunu göstermektedir. Bu oranla, eşcinsel bir gen veya genler hâlâ daha değiştirilemezdir. Fakat erkek eşcinsellerin %15’i evlidir (İkinci Bölüm). Bu durum, eşcinsel gen veya genleri korumaz mı? Hayır. Eşcinsellerin çocuk sayıları hemen hemen tipik heteroseksüellerin çocuk sayıları kadardır, bu yüzden eşcinsellerin %15’i yeterli sayıda çocuk yapmamaktadır. Boşanmış olanlar da dahil olmak üzere, var olduğu farz edilen gey genini veya genlerini alacak kadar çocuk yapılmamıştır. Bu nedenle, eşcinsellik geni olsaydı, herhangi bir eşcinsel gen veya genler, toplumdan yavaş yavaş ama kesinlikle siliniyor olurdu.

Tüm insan davranışlarının genler tarafından önceden belirlendiğini ciddi bir şekilde savunan neredeyse tek akademisyen grubu olan sosyobiologlar, EÇ’nin toplumdaki kalıcılığını açıklamakta büyük zorluk çekmektedir. Erkeklerde EÇ’ye neden olan genlerin, eşcinsellerin kız kardeşlerinde de var olacağını ve eşcinsel erkeğin, kız kardeşine ve ailesine yardım ederek (örneğin, bebek bakıcılığı ve daha sonra finans ve gelir konusunda) bu genlerin aktarılmasını sağlamaya yardımcı olacağını iddia etmeye çalışmaktadırlar. Ama bu iddialar alışılmadık derecede zayıftır. Çalışmalar, ortalama olarak, eşcinsellerin biyolojik aileleriyle yakın ilişkiler kurmama eğiliminde olduklarını göstermektedir¹¹ ve incelenen kültürlerde, EÇ baskın insanlar arasında daha fazla özge-

cilik olduğuna dair bir kanıt da bulunmamaktadır^{11a} (Samoa tek başına bir istisna gibi görünmektedir).

EÇ'nin genetik olarak belirlendiğini savunanlar, "eşcinsel genlerin", X kromozomlarında kadınlar tarafından taşınırlarsa ve aynı zamanda üreme hususunda onlara özel avantajlar sağlarsa, toplumda korunabileceğini savunmaktadırlar. Örneğin, bu genler erkeklerde ince ve narin fiziki yapıya ve Üçüncü Bölümde detaylandırılan sosyal etkiler yoluyla eşcinselliğe yatkınlık üretme eğiliminde olabilir; ancak aynı genler kadınlarda bulunursa, bu genler, erkekler için daha çekici, narin, muhtemelen daha kadınsı bir kadın üretme eğiliminde olabilir. Ancak bu oldukça spekülasyon ve elimizdeki az kanıtlarla zar zor örtüşmektedir. Erkek eşcinseller, genellikle güçlü bir fiziğe sahiptir ve eşcinsel erkeklerin anneleri belirgin bir şekilde aşırı kadınsı değildir.

Daha iyi bir argüman, eşcinsellikle bağlantılı genlerin daha az agresif kişilik özellikleriyle ilişkili olabileceği şeklindedir. Bu tür "duyarlı" erkekler, kadınlar için çekici olabilir ve bu nedenle onlar, üreme hususunda bir avantaja sahip olabilirler, yüzde sadece birkaç puanlık bir fark, toplumdaki genleri korumak için yeterlidir. Ancak bu hayali genlerin EÇ'nin nedeni olduğunu savunuyorsak, bunun etkileri o kadar zayıf ve dolaylıdır ki yine genlerin eşcinselliği belirlemediğinden bahsetme konusuna geri döneriz.

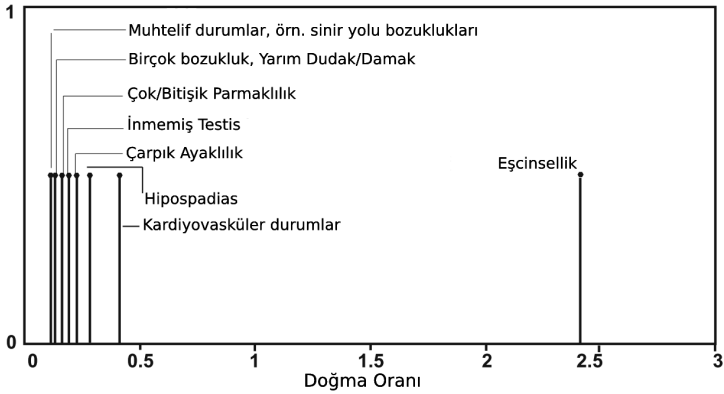
EÇ bir fetal gelişim bozukluğu mudur?

Bilim insanları artık genlerin ve DNA'nın çevreden izole olarak var olmadığını ancak ortamın genlerin ifadesini etkilediğini bilmektedirler. Tıpkı, adrenalin hormonu üretiminin beyin tarafından, ortamdaki tehditlerin yorumlanması ve hücresel DNA'dan neredeyse anında bir tepki üreten adrenal bezlere gönderilen sinyallere bağlı olduğunun bilinmesi gibi. Benzer şekilde ancak daha dolaylı olarak, birçok genin ürünleri, vücut ortamına, yani kan ve hücrelerdeki diğer biyokimyasalların dengesine tepki olarak hücre mekanizmaları tarafından kopyalanmaktadır (veya kopyalanmamaktadır). DNA'nın çevreye tepki olarak tasarladığı

biyokimyasalların üretimi epigenetik olarak adlandırılmaktadır ve epigenetik, önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir.

Mekanizmalardan bir tanesi kulağa çok basit gelmektedir. DNA'nın kendisini etrafında sardığı proteinlere histon denir ve aynı zamanda kopyalama için genlerin kullanılabilirliğini de etkiler. Histonların etkisi, kendilerine bağlı olan asetil gruplarının miktarı (diğer değişikliklerin yanı sıra) ile kontrol edilir. Ne kadar çok grup bağlanırsa, gen aktivitesi de o kadar artar (bkz. s.14). Epigenetik, standart olmayan bir fetal gelişim yolunu tanımlamak için de kullanılabilen bir kelimedir. Bunlar mutasyon değil, gelişimsel rastlantılardır.

EÇ, epigenetik gelişim sürecinin bir sonucu olabilir mi? Bu pek olası görünmüyor. **Şekil 5**, fiziksel anormalliklere yol açan epigenetik süreçlerin sonucu olan birçok durumu göstermektedir.¹⁹ Eşcinsellik fiziksel bir anormallik değildir. Bu, genel durumla uyumlu değildir. Mutasyonlarda bulduğumuz gibi, EÇ'nin oluşumu herhangi bir tek epigenetik anormalliğin oluşumundan (beş kat veya daha fazla) daha yüksektir ve bu nedenle doğumdan önce tesadüfi veya epigenetik gelişimsel bir bozukluktan dolayı ortaya çıkması pek olası değildir.

Şekil 5. Eşcinselliğe kıyasla doğum öncesi gelişim bozukluklarının ortaya çıkma sıklığı

Solaklık, genellikle eşcinsellikle karşılaştırılır. Ancak benzer şekilde, solaklık da toplumda yaklaşık %10 oranında fetal gelişim bozukluğu olamayacak kadar yaygındır. Daha ziyade bilim insanları, bunun doğum sonrası gelişimde büyük oranda tesadüfi bir faktör olduğuna inanmaktadır. Çünkü hiçbiri için belirli bir gen olup olmadığı bilinmiyor.²³ (Bu konunun daha ayrıntılı bir tartışması için bkz. Dokuzuncu Bölüm).

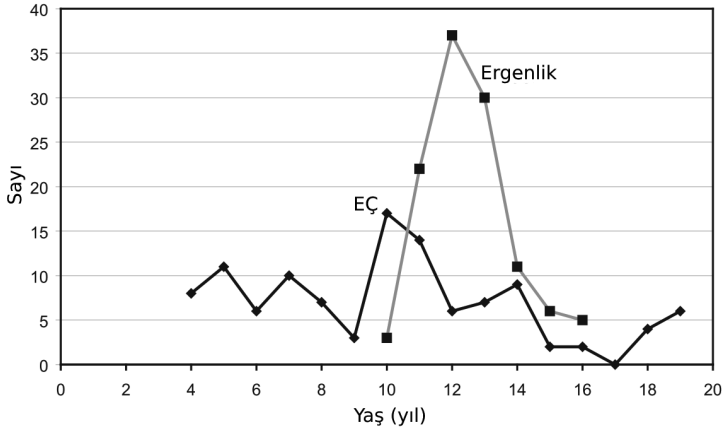
Doğuştan mı?

Bu bölümde, EÇ ve HÇ'nin sadece doğumdan sonra iyice geliştiğini ve ilk görünümünün zaman içerisinde yayılımıyla, sıkı genetik kontrol altında olduğu bilinen olayların zamanda yayılımı ile karşılaştırdığımızı gösteriyoruz.

Eşcinsel aktivistler, hatırladıkları kadarıyla “böyle hissettikleri” için eşcinselliğin genetik olması gerektiğini savunmaktadırlar. Ancak yayınlanan 12 anket çalışması, ilk eşcinsel çekim yaş ortalamasının erkekler için $9,4 \pm 1,1$ yıl ve kadınlar için $11,1 \pm 1,8$ olduğunu göstermektedir (hatalar ortalamasının standart sapmalarıdır). Bu, hemcinsle karşı olan cinsel çekim farkındalığının, herhangi bir eşcinselin “en eski anısı” olmadığını göstermektedir. Doğuştan mı? Genetik mi? Bu şartlar altında değil.

Aynı araştırmalardan elde edilen bazı bulgular, EÇ'nin genetik bir duruma pek benzemediğini göstermektedir. Çeşitli araştırmalar ilk eşcinsel çekim yaşını, ergenlik yaşı ile karşılaştırmaktadır. Bu ilginçtir çünkü çevresel etkenler ergenlik yaşını biraz etkilese de bir dizi gen eylemlerinin neden olduğu genetik bir olayın iyi bir örneğidir ve toplumda zamanla yayılması (örneğin, kask tüylerinin ilk ortaya çıkması) birçok güçlü biyolojik olay ile benzerdir. İlk olay, gonadlardan (cinsiyet bezleri) ziyade beyinde hipotalamus adı verilen bir bölgede, KISS-1 adı verilen (tabii ki) küçük bir proteinin (peptit) üretimidir.

Muhtemelen yaşla ilgili en iyi veriler, diğer çalışmalarla benzer sonuçlara ulaşan, EÇ'li 114 erkek katılımcının olduğu Hamer ve diğerlerinin araştırmasından gelmektedir¹⁶ (Şekil 6).

Şekil 6. Erkeklerde ergenlik ve ilk EÇ'nin karşılaştırılması.

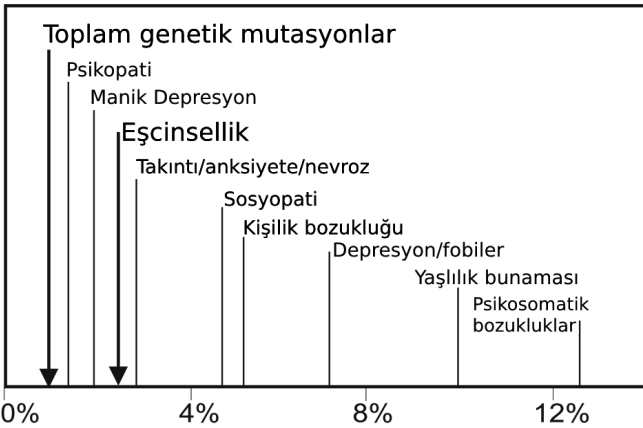
Grafikle ilgili önemli nokta, ergenliğin 12 yaş civarında sıkı bir şekilde kümelenmesi ve %90'ının genetik olarak etkilendiğinin düşünülmesidir²⁰ ancak ilk EÇ yaşı, çok yaygın ve düzensiz bir şekilde yayılmaktadır. Bu, zaman içinde sıkı bir şekilde uygulanan genetik kümelenme gibi değildir. Daha güçlü bir şey bu sonuçları düzensiz bir şekilde yaymaktadır ve bunun tesadüfi çevresel faktörler olduğunu düşünülmektedir. "ANOVA" adı verilen istatistiksel bir teknik kullanılarak, EÇ yaşlarının yayılımının sadece yaklaşık %6'sının genetik etkiye karşılık geleceğini yaklaşık olarak hesaplamak mümkündür. Cinsel antropolog Whitam ve diğerleri tarafından yapılan diğer araştırmalara göre¹⁷, benzer tekniği kullanarak, dört farklı kültür (Brezilya, Filipinler, ABD ve Peru) için kadın EÇ'sinin %3-4'ünün (küçük yüzdelere) "genetik" olacağı hesaplanabilmektedir. Kitabın devamında, çeşitli yaklaşımların EÇ'ye dolaylı bir %10'luk genetik katkı önerdiğini göreceğiz. Bu kaynaklardan hesaplandığı üzere Heteroseksüel çekim belki %15 oranında bir genetik etkiye sahiptir ancak orada bile çevresel ve tesadüfi faktörler çok daha önemlidir ve bu çok dolaylı olduğu için "genetik etki"nin ne olduğu tanımlanmalıdır.

EÇ psikolojik bir kişilik özelliği olabilir mi?

EÇ, karşılaştırma yoluyla yaygın olan psikolojik rahatsızlıklar ve bozukluklar kategorisine çok daha doğal bir şekilde uymaktadır (Şekil 7).¹⁰ Bu, EÇ'nin bir bozukluk olduğunu kanıtlamaz. Sadece gittikçe daha az “genetik” ve fiziksel ve daha fazla “psikolojik” olan özellikler alanında olduğunu gösterir.

Eşcinsel aktivizmi, eşcinsel hakları mücadelesinde yararlı olabilecek her türlü araştırmayı desteklemektedir ancak bir eşcinsel aktivistin sözleri muhtemelen gerçeğe daha yakındır. Bu aktivist, genetik argümanın “çıkarıcı bir yalan” olduğunu söylemiştir.¹⁴

Önümüzdeki yıllarda davranışlarla daha fazla genetik bağlantı kesinlikle bulunacaktır ancak bunlar kaçınılmaz olarak birinin eşcinsel, zeki, müziksever veya *Genlerim Yüzünden* okuyucusu olacağını belirlemeyecektir. Davranışlarınız hakkında ne düşünürseniz düşünün, gerçek şu ki, bunu size genleriniz yaptırmadı. Öyleyse asıl soru şu olacaktır; neden sana bunu yaptırmalarına izin veresin?

Şekil 7. Eşcinsellik ile karşılaştırıldığında toplumdaki psikolojik belirtiler

Özet

- Hiçbir ana akım genetikçi, genlerin davranışı, özellikle de eşcinsel davranışı belirlediği fikrinden memnun değildir.
- Davranışların genetik olarak belirlenmesi, şimdiye kadar sadece çok basit organizmalarda keşfedilen bir durumdur.
- Gen yapısı ve işlevinin daha iyi anlaşılmasından hareket ederek, genlerin bir kişideki EÇ'yi veya diğer davranışları zorunlu olarak etkileyeceği şeklinde makul bir yorum getirmek mümkün değildir. Genler tercih değil, protein oluşturur.
- Genetik olarak belirlenmiş bir insan davranışına henüz rastlanmamıştır. Genetik olarak şimdiye kadar keşfedilen en yakın davranış (Hollandalı erkeklerde saldırganlık), psikolojik danışmanlığa olumlu karşılık vermiştir.
- EÇ, genetik olarak belirlenmiş olsaydı, muhtemelen sadece birkaç nesil içinde kendini toplumdaki silmiş olurdu ve bugün buralarda olmazdı.
- Genel olarak, genetikçiler oldukça tanımlanmamış derecedeki bazı genetik etkileri kabul ederler ve çoğu, birçok genin (en az beş veya altı ile yüzlercesi arasından) herhangi bir insan davranışına katkıda bulunduğunu kabul etmektedirler.
- Bu tür bir gen kümesinin neden olduğu genetik olarak baskın bir EÇ, ailelerde bu şekilde aniden ortaya çıkamaz ve kaybolmaz. Nesiller boyu burada kalır. Yani EÇ, birçok gen tarafından üretilmez.
- Toplumda EÇ'nin oluşumu, tek bir gendeki tesadüfi mutasyondan kaynaklanamayacak kadar sıktır. Yani EÇ'den, tek bir gen sorumlu değildir. Bununla beraber, pek çok gen de aynı anda mutasyona uğramaz.
- EÇ, sorunlu bir doğum öncesi gelişim sürecinden kaynaklanamayacak kadar sık ortaya çıkar, bu nedenle bu anlamda da doğuştan gelmez.
- İlk eşcinsel çekimin yaygın yaş aralığı, insan yaşamının genetik olarak yönlendirilen; gebelik süresi, ergenlik ve menopoza gibi dar zaman aralıklı evrelerinden çok farklıdır. Bu durum,

eşcinselliğin genetik olarak belirlenme olasılığını çok düşük hale getirmektedir.

- Gen ifadelerini kontrol eden histon sistemi, çevreden güçlü bir şekilde etkilenir. Örneğin, çevresel şartlar. Belirli davranışlardan sorumlu olan bireysel gen aramak çoğunlukla anlamsızdır.
- Eşcinsel çekim yaklaşık %10 oranında genetik olarak etkilebilir ve bu oran heteroseksüel çekimde yaklaşık %15 olabilir. Ancak bu zayıf ve dolaylıdır, örneğin, bir erkeğin uzun boylu olmasını sağlayan genler kaçınılmaz olarak basketbol oyuncularını üretmez.
- EÇ, psikolojik bir özellik kategorisine daha kolayca girer.

Genlerinizin üstesinden gelmek

DNA, sizin ne olduğunuzun bir ölçüsü müdür? Evet, ama ne yaptığınıza ve yaptığınız seçimlere bağlı olarak, sadece genlerinizin sizi tanımlamasına veya onları tamamen aşmanıza izin verebilirsiniz. Yukarı çıkan merdivenin, sadece başlangıcı genetik seviyede bulunuyor.

Hayvanlar

Genetik kod ve yetişkin organizma arasındaki her aşamada, diğer tüm etkiler (genin kendisi hariç herhangi bir şey) sürekli olarak, her biri genetik kontrolden daha fazla ve daha az öngörülebilir olan yeni ve daha yüksek biyokimyasal etkileşim ve gelişim seviyeleri oluşturmak için çeşitli yollarla etkileşime girerler. Genler ve biyokimyasal süreçler ilk adımları oluşturur. Daha yüksek bir seviyede, hücreler birbirleriyle etkileşime girer (örneğin, bir makrofaj hücresi vücut dışı hücreleri tanıyıp ve onları yutar). Bundan daha yüksek bir seviyede, çeşitli organlardaki 250 hücre tipi birbirleriyle tepkimeye girer. Daha da yüksekte ise, hayvan bir bütün olarak çevreye tepki verir. Muhtemelen hayvan gelişiminin doruk noktası çevreden öğrenmedir. Öğrenme, temel kim-

yadan belki de yarım düzine seviye daha yüksektir ve bundan neredeyse bağımsızdır.

Yani genlerin etkisi dolaylıdır, çevreye tepki verme ve çevre tarafından değişme konusunda büyük potansiyele sahip bir organizma yaratır ancak bu tepkinin ayrıntıları öğrenilir. Yüksek sesli, hızlı hareket eden araçlarla karşılaştığında kaçmak için böbrek üstü bezleri ile donanmış vahşi bir ata trafikte korkusuzca yürümesi öğretilir; ayrıca öğrenme, genlerden daha da bağımsız başka bir çevresel etkidir. Peki, atların genleri, onları eğitecek kişiler olacağını öngörmüş müydü? Tabii ki hayır. Yani, hayvanlar bile DNA'larını aşan varlıklar olurlar, çünkü bu onlara öğretilir. Maymunlara sınırlı iletişim kurmaları için basit bir işaret dili öğretilir. O dilin detayları, DNA'larına bakarak öngörülebilir miydi? Hayır, bu tamamen onların dışında bir yerden gelmiştir; bunu insanlar icat etmiş ve onlara öğretmiştir.

İnsanlar

Genetikçi G.S. Omenn ve A.G. Motulsky, gen yapısından davranışı öngörmenin zorluklarından bahsederken, “Basit analitik yaklaşımlardan davranışı anlamının umutsuzluğu, bir kitabı kimyasal olarak analiz edip, dilsel bir anlayış gözetmenin umutsuzluğu ile kıyaslanabilmektedir”¹³ demiştir.

Yetişkin bir hayvanın davranışları bile tam olarak genlerinden tahmin edilememektedir. Herkesin genlerinden detaylı olarak tahmin edilemeyen eşsiz parmak izleri vardır. Organ işleyişi düzeyinde, genetik kontrol daha da alakasızdır. Kalp atış hızı için herhangi bir genetik tarif, çevreye tepki verme ihtimalini öngörmekten öteye gidemez.

İnsan beyni bilinen en karmaşık nesnedir, galaksimizden bile daha karmaşıktır. Bilge bir kadının dediği gibi, orada bir ruh için bolca yer bulunmaktadır! İnsanlar benzersiz bir şekilde kendi beyinlerinin farkındadırlar. Senfoniler, şiirler yazabilir, sıra dışı kavramlar geliştirebilir, ilham verici kelimeler söyleyebilirler, bu kelimeler başkalarını; hayal etmeye, planlamaya, sevmeye, ağlamaya, gülmeye ve delicesine sevmeye sevk edebilir. Şimdi başka

bir boyuttan, ruhun başka bir boyutundan bahsetmiyor muyuz? Başka bir seviyeden? Peki, DNA bunun neresinde? Ruhsal olan şeylerin bir insanın genlerinden tamamen tahmin edilebilir olduğunu kim söyleyebilir ki? Biz yazarların, şu anda yazdığımız bu cümleyi İngilizce ve bir Microsoft programına yazması, doğuştan gelen genlerimizden tamamen öngörülebilir miydi? Kuşkusuz değildi.

Yaşamlarımıza, genlerimizin sıra dışı basamaklarını tırmanarak başlarız. Ama tırmandığımız bu merdivenleri çevremizde inşa eder ve tasarlarız.

Neden genlerimizin bizi yönetmesine izin verelim? Neden hayvan seviyesinde kalalım ki? Neden genlerimizi aşıyoruz? İnsan olmanın özü bu değil midir? Onların ötesinde ilk adımları atabilecek olanlar bizleriz.

Kaynakça

1. Lewin B. 1994. *Genes V*. Oxford: Oxford University Press
2. McKie R. 1993. The myth of the gay gene. *The Press* (30 July):9
3. Beardsley T. 1991. Smart Genes. *Scientific American* 265 (February): 73-81
4. Borowski R. No title. *BBC Science Magazine* 6/9/93. 1993
5. WHO 2015. Genes and Human Disease. <http://www.who.int/genomics/public/geneticdiseases/en/index2.html>. Accessed 6-March-2015
6. Plomin R, De Fries JC, McClearn GE. 1980. *Behavioral Genetics —A Primer*. San Francisco: W.H.Freeman
7. Brunner HG, Nelen M, Breakefield XO, Ropers HH, van Oost BA. 1993. Abnormal behavior associated with a point mutation in the structural gene for monoamine oxidase A. *Science* 262:578-80
8. Pickar D, Murphy DL, Cohen RM, Campbell IC, Lipper S. 1982. Selective and nonselective monoamine oxidase inhibitors. *Archives of General Psychiatry* 39: 535-40
9. Cavalli-Sforza LL, Bodmer WF. 1971. *The Genetics of Human Populations*. San Francisco: W.H.Freeman.
10. Kessler RC, McGonagle KA, Zhao S, Nelson CB, Hughes M, Eshleman S, Wittchen HU, Kendler KS. 1994. Lifetime and 12-month prevalence of DSM-III-R psychiatric disorders in the United States. *Archives of General Psychiatry* 51: 8-19
11. Cleveland PH, Walters LH, Skeen P, Robinson BE. 1988. If your child had AIDS...: responses of parents with homosexual children. *Family Relations* 37: 150-3
- 12a. Vasey PL, VanderLaan DP. 2012. Sexual orientation in men and avuncularity in Japan: implications for the kin selection hypothesis. *Archives of Sexual Behavior* 41(1): 209-15
12. Anon. 1992. Are Homosexuals Born That Way? *Nation* 19: 424-9
13. Fausto-Sterling A. 1985. *Myths of Gender*. New York: Basic Books Inc.
14. Toma DP, White KP, Hirsch J, Greenspan RJ. 2002. Identification of genes involved in *Drosophila melanogaster* geotaxis, a complex behavioral trait. *Nature Genetics* 31: 349-53
15. International Human Genome Sequencing Consortium. 2004. Finishing the euchromatic sequence of the human genome. *Nature* 431: 931-45

16. Hamer DH, Hu S, Magnuson VL, Hu N, Pattatucci AML. 1993. A linkage between DNA markers on the X-chromosome and male sexual orientation. *Science* 261: 321-7
17. Whitam FL, Mathy RM. 1986. *Male Homosexuality in Four Societies. Brazil, Guatemala, the Philippines, and the United States*. New York: Praeger
18. Davierwala AP, Haynes J, Li Z, Brost RL, Robinson MD, Yu L, Mnaimneh S, Ding H, Zhu H, Chen Y, Cheng X, Brown GW, Boone C, Andrews BJ, Hughes TR. 2005. The synthetic genetic interaction spectrum of essential genes. *Nature Genetics* 37: 1147-52
19. Acs N, Banhidly F, Horvath-Puho E, Czeizel AE. 2006. Population-based case-control study of the common cold during pregnancy and congenital abnormalities. *European Journal of Epidemiology* 21: 65-75
20. Silventoinen K, Haukka J, Dunkel L, Tynelius P, Rasmussen F. 2008. Genetics of pubertal timing and its associations with relative weight in childhood and adult height: the Swedish Young Male Twins Study. *Pediatrics* 121, e885-91
21. Rutter M. 2006. *Genes and Behavior*. Malden, Maryland: Blackwell
22. Alter MD, Rubin DB, Ramsey K, Halpern R, Stephan DA, Abbott LF, Hen R. 2008. Variation in the large-scale organization of gene expression levels in the hippocampus relates to stable epigenetic variability in behavior. *PLoS One* 3(10):e3344
23. Armour, JAL, Davison, A, McManus, IC 2014. Genome-wide association study of handedness excludes simple genetic models. *Heredity*, 112(3): 221–5.
24. Chabris, CF, Lee, JJ, Cesarini, D, Benjamin, DJ, Laibson, DI. 2015. The Fourth Law of Behavior Genetics. *Current Directions in Psychological Science* 24(4):304-312.

Eşcinsellerin Sayısı Yetiştirmenin Üstün Geldiğini Gösteriyor

Seksenlerde ve doksanların başlarında eşcinsellerin, nüfusun yaklaşık onda biri kadar olduğu yaygın olarak kabul edilmişti. “Onda bir” sayısının en güçlü savunucuları, bunu eşcinsel hakları kampanyasında kullanan eşcinsel aktivistlerdi. “Onda bir” teorisinin hemen ardından “eşcinsellik doğuştan gelir” teorisi gelmiştir. Bu ikili, genel olarak yasama organları, kiliseler ve toplumun tutumlarında önemli değişiklikler yapmak için birlikte çalışmıştır. Nüfusun bu kadar büyük kısmını oluşturan bir grup insanın, elinde olmayan bir şey için (cilt rengi gibi) ayrımcılığa maruz kaldığını gösterebilirlerse, insanlar bu durumun özel korumaya ihtiyacı olduğunu kabul etme eğiliminde olacaktır. Ancak onda bir sayısı, yaygın olarak kabul görmeyen bir efsanedir. Günümüzde modern seksologlar (cinsellik bilimi uzmanları) arasında bu konuda önemli bir anlaşmazlık bulunmamaktadır. Önceden yapılan sayımlarda (Kinsey’in geçen yüzyılın ortasında yaptığı araştırmalardan türetilen) bu sayı çok daha yüksektir. Eşcinselliğin gerçek yüzdesi üzerine yapılan bir çalışmanın, çevreden kaynaklanan bir eşcinsellik durumuna güçlü oranda destek verdiğini göreceğiz. Ayrıca, bu %10’luk sayının doğru olabileceği tek başına en büyük gruplardan birinin temel Hristiyan mezheplerindeki din adamları olduğunu da göreceğiz.

Kinsey'in Çalışmaları

Peki, “onda bir” efsanesi nasıl başladı? Cinsellik araştırmacısı Alfred Kinsey, 1948 ve 1953'te Erkeklerde Cinsel Davranış¹ ve Kadınlarda Cinsel Davranış² adlı iki kitap yayınlamıştır. Kinsey'in iddiaları arasında şu vardı: Araştırmasında yer alan erkeklerin %13'ü ve kadınların %7'si “16 ile 55 yaşları arasında en az üç yıl boyunca” aşağı yukarı eşcinseldi. Kinsey, bu rakamların “psikolojik tepki” ve/veya “eşcinsel deneyim” (eşcinsel fantezi ve hemcins biriyle orgazm yaşama gibi) ölçümlerini temsil ettiğini söylemiştir. Bu iddia medyada büyük yer almıştır.

Rockefeller Üniversitesi'nde doçent ve eşcinsel aktivitelerde bulunmayan bir eşcinsel olan Bruce Voeller, bu %13 ve %7'yi bir araya getirmiş ve şöyle belirtmiştir: “nüfusun ortalama %10'u eşcinsel olarak belirlenebilir... Bir bilim insanı olarak %10 rakamını kullanmanın ne kadar kullanışlı olduğunu görebiliyorum”.³ Voeller, daha sonra açıkça eşcinsel olmuş ve modern eşcinsel aktivist hareketinin kurucusu olmuştur. Bu rakamı, tanınma ve kabul edilme kampanyasını yönlendirmek için kullanmıştır.

Ulusal çapta bir eşcinsellik öncüsü olunca, mesaj(lar)ımızı medya-ya, hakimlere ve yasa koyuculara, bakanlara, hahamlara ve psikiyatri-ristlere ulaştırmamız gerektiği konusunda diğer eşcinsel öncülere ısrar ettim... Kinsey'in “Biz her yerdeyiz” bulgusu için ülke çapında eşcinsel gruplarıyla kampanya yürüttüm. Bu slogan Ulusal Eşcinsel Görev Kolu'nun ana motifi oldu. Ve sorunlar; ulusal, politik, eğitim ve yasal programlarımızın kilit parçaları haline geldi... Halkı bilgilendirenleri ve yasalarını yapanları eğittiğimiz yıllardan sonra, nüfusun %10'unun eşcinsel olduğu kavramı genel olarak kabul gören bir “gerçek” haline geldi... %10'luk rakam, akademisyenlerle basın tarafından ve hükümet istatistiklerinde düzenli olarak kullanılmaktadı. Birçok bilgide (ve efsanede) olduğu gibi, bu noktaya gelinmesine sebep olan şey, işte bu tekrarlanan anlatımdır.

Asıl sorun, Kinsey'in rakamlarının dört kat daha fazla olmasıydı. Kinsey'in çalışmasında yanlış olan neydi?

- Çalışmasında rastgele örneklem kullanmamıştı, bu da onu günümüz şartlarına uymayan bir hale getirmişti.

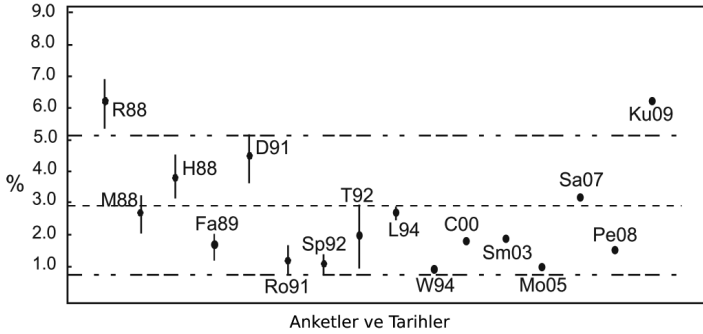
- Kinsey'in ideolojik bir amacı vardı. Bir tarihçi ve Kinsey'in biyografi yazarlarından olan Paul Robinson, "Kinsey, her ikisi de yanlılığın nesnelere olan masturbasyon ve eşcinselliğe [önem] veriyordu... İdeal bir cinsel evreni homoerotik modele göre tasavvur etme eğilimi vardı"^{4,5} demiştir. Kinsey biseksüel ve "uyanık olduğu her saatini, ABD'nin cinsel alışkanlıklarını değiştirmeye çalışarak geçiren gizli bir reformcu" ancak tek amacının bilimsel objektiflik olduğunu savunuyordu.³² Bu konuda tam manasıyla bir yalancıydı. Ayrıca "yaşlandıkça aşırı cinsellik peşinde koşan bir mazoşistti... 1940'ın sonlarına doğru risk alması kompulsif olmaya başlamıştı."³¹
- Araştırma yöntemleri muhtemelen etik değildi. Medya yorumcuları Reisman ve Fink⁴, Kinsey'in yüzlerce çocuk ve bebeğin orgazm olduğunu iddia eden araştırma yöntemlerine itiraz etmektedir.

Bu nedenle veriler oldukça şüphelidir. Kinsey'in Erkek ve Kadın Raporları hakkında yorum yapan dünyadaki en iyi istatistik araştırmacılarından bazıları (Cochran, Mosteller, Tukey), Kinsey ve ekibi tarafından benimsenen prosedürlerin eşcinsel sayılarını şişirdiği konusunda hemfikir olmuştur.

Günümüzdeki çalışmalar

2010 yılına geldiğinde, eşcinselliğin meydana gelme sıklığıyla ilgili çoğunlukla Batı ülkelerinden gelen otuzdan fazla çalışma gerçekten temsili örneklerle dayanmaktaydı (bkz. **Şekil 8 ila 11**). Bunların sonuçları, %10'a yakın bile değildir; biseksüellik de dahil olmak üzere bu oran yaklaşık %2-3'tür. Atipik olarak yüksek olan ancak sonuçların ortalamasında veya yayılmasında neredeyse hiçbir fark yaratmayan Hollanda'ya ait yakın zamanlı rakamlar da dahil edilmiştir.

Verilen dört şekildeki ortadaki çizgiler ortalamayı ve iki dış çizgi, noktaların yaklaşık üçte ikisini içeren standart sapmaları temsil etmektedir. Tek noktalar ise, örneklem büyüklüğünden hesaplanarak bulunan standart bir hata olan hata çubuklarına sahiptir.

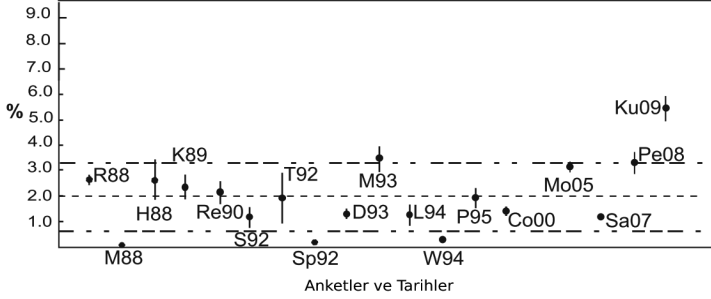

Şekil 8. Batılı yetişkin erkeklerde biseksüellik ve tamamen eşcinselliğin yüzdesi

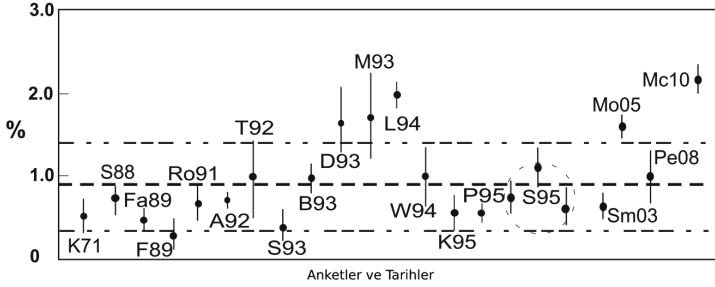
Araştırmalar, bu çalışmadaki ülkelerde rastgele seçilmiş ve araştırmadan önceki on iki ay içinde tamamen eşcinsel olan veya tamamen eşcinsel davranışlarda bulunan kişilerin cinsel temasıyla tespit edilmiştir. Bu oldukça kısıtlayıcı bir tanımdır ancak neyi temsil ettiği konusunda çok az anlaşmazlık vardır. Ayrıca, kendini eşcinsel olarak tanımlayan az sayıda insan, belli bir yılda cinsel ilişkiden kaçınmaktadır.⁶ Bu nedenle, kriter kendi kendini tanımlamak olsaydı, bu, çok az fark yaratırdı. Biseksüellik sonuçları da on iki aylık bir kriter kullanmıştır. Birçok çalışma, spesifik gruplardan olmaları, rastgele örneklem kullanmamaları veya şekillerdeki veri türünün onlardan elde edilememesi nedeniyle dahil edilmemiştir.

Şekil 8-11'in literatür kaynakları için dipnot'a bakınız.

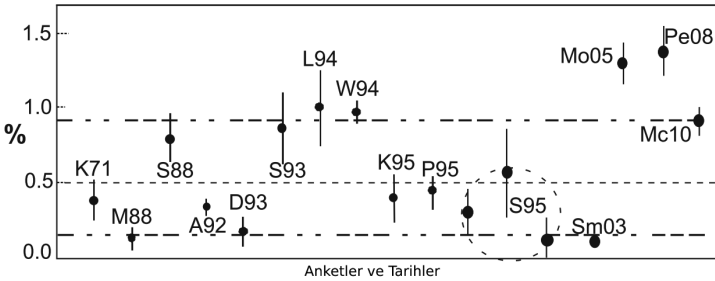
* **Şekil 8** (Erkek Biseksüelliği ve Tamamen Eşcinsellik): R88,13 M88,14 H88,15 Fa89,47 D91,16 Ro91,17 Sp92,18 T92,19 L94,7 W94,20 C00,40 Mo05,41 Sa08,43 Pe08,42 Ku09,38 **Şekil 9** (Kadın Biseksüelliği ve Tamamen Eşcinsellik): R88,13 M88,14 H88,21 K89,12 Re90,22 S92,23 T92,19 Sp92,18 D93,15 M93,15 L94,7 W94,20 P95,24 C00,40 Mo05,41 Sa07,43 Pe08,42 Ku09,38 **Şekil 10** (Tamamen Erkek Eşcinselliği): K71,25 S88,26 Fa89,10 F89,27 Ro91,17 A92,28 T92,19 S93,23 B93,29 D93,15 M93,15 L94,7 W94,20 K95,25 P95,24 S95,30 Sm03,39 Mo05,41 Pe08,42, Mc10,45 **Şekil 11** (Tamamen Kadın Eşcinselliği): K71,25 M88,14 S88,26 A92,28 D93,15 S93,23 L94,7 W94,20 K95,25 P95,24 S95,30 Sm03,39 Mo05,41 Pe08,42 Mc10,45

Şekil 9. Batıdaki yetişkin kadınlar arasında biseksüellik ve tamamen lezbiyenlik yüzdesi

Şekil 10. (Çoğunlukla) Batı ülkelerinde tamamen yetişkin erkek eşcinselliğinin yüzdesi

Şekil 11. (Çoğunlukla) Batı ülkelerinde tamamen yetişkin lezbiyenliğin yüzdesi.

Dolayısıyla, 1990-2010 yılları arasında yetişkin erkek nüfusunun yaklaşık %1'i eşcinseldi,⁷ ve yetişkin kadın nüfusunun yaklaşık %0,6'sı, herhangi bir zamanda sadece lezbiyendi—bu, toplam yetişkin nüfusunun %0,8'inin genel ortalamasıdır. Biseksüellik dahil edilirse, rakam erkekler için %2,9±2,0 ve kadınlar için %1,8±1,3'e yükselmektedir (hatalar, standart sapmalardır). Toplam yetişkin nüfusunun yaklaşık %2,4'ü eşcinsel, lezbiyen veya biseksüeldir. Eşcinsellerin yüzdesi nüfusun onda birinin yakınında bile değildir.

Kalıtım ve yetiştirme tartışması için çıkarımlar

Eşcinsellik yüzdesinin, kalıtım/yetiştirme tartışması için önemli etkileri vardır.

Son bölümde gösterdiğimiz gibi (**Şekil 2**), eşcinselliğin sıklığı, sadece %1'lik bir oranda bile, genetik mutasyondan kaynaklanamayacak kadar yüksektir. Mutasyonun neden olduğu koşulların çoğu, popülasyonun yalnızca %0,025'ini etkilemektedir. %2,4'lük oranda, genetik güdümlü eşcinsellik olasılığı daha da düşüktür. Eşcinsellik, şüphesiz, ağırlıklı olarak psikolojik insan davranışlarına çok daha doğal bir şekilde uymaktadır.

San Francisco'nun bazı bölgeleri gibi eşcinselliğin yüksek yoğunlukta olduğu bölgeler üzerinde yapılan araştırmalar, Kinsey'in %10'luk rakamına eşdeğer rakamlar ortaya koymaktadır, bu nedenle Kinsey'in araştırmasının bazı büyük metropol bölgeleri için doğru olabileceği sonucuna varabiliriz.

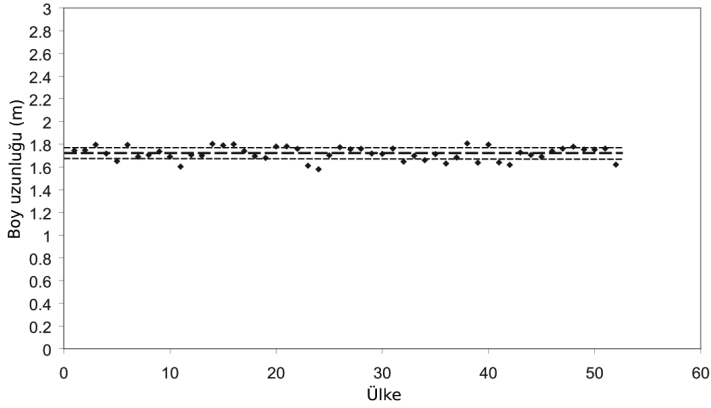
2000 yılından bu yana, araştırmalar, konuyla ilgilenen bilim insanları tarafından daha az, Avustralya, Kanada ve ABD de dahil olmak üzere birçok ülkede nüfus sayımı yetkilileri tarafından daha fazla yapılmıştır. Bu araştırmalar artık çok az değişiklik gösteren sonuçlarıyla oldukça öngörülebilir hale gelmektedir. Bu sonuçlar yukarıdakilerle uyumludur ancak genellikle davranıştan ziyade kendini tanımlamanın farklı kriterlerini kullanmaktadır. Bununla birlikte, Avustralya'daki La Trobe Üniversitesi'ndeki araştırmacılar, kadınların yanıtlarının daha fazla yorumlanması gerekebileceğini düşünmektedirler. Görüştükları kadınların şa-

şırtıcı bir kısmı; heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel veya aseksüel olarak etiketlenmeyi reddetmektedirler ve birçoğu da “etiketlenmemiş” terimleri de reddettiği için kendini tanımlamak için geriye neyin kaldığı belli değildir! Belki de bu kadınlar, duruma göre tepkilerini değiştirmektedirler ve sabit bir yönelimleri yoktur. Diğer araştırmacılar da bazı kadınların cinsel süreklilik konusunda erkeklerin asla yapmayacağı bir şekilde hareket ettiği yorumunu yapmışlardır. Belki de bu kategoriler kadınları araştırmanın en iyi yolu değildir.

Günümüz araştırma verilerinin dağılımı genetik katkının minimal olduğunu gösteriyor

Yukarıdaki verilerin bir başka önemli özelliği daha bulunuyor (**Şekil 8-11**). Bu veriler, ortalamaya kıyasla çok dağınıktır. Bu dağınıklık, biseksüellerde olması beklenen güçlü genetik etkiden, daha fazla olan tamamen eşcinsellerin verileri için geçerlidir. Bunlar uluslararası verilerdi ve ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda, Avustralya, Norveç, Finlandiya ve Yeni Zelanda'yı kapsıyordu. EÇ, genetik olarak belirlenmişse, ülke, kültür veya sosyal durumdan bağımsız olarak aynı olması beklenir. Çoğunlukla genetik olarak sabit olduğunu bildiğimiz bir özellikten gelmiş olsalardı, bu veriler ne kadar dağınık olurdu? **Şekil 12**, birçok ülkede yetişkin erkeklerin boyunun dağılımının nasıl olduğunu gösteriyor (2010 ortalarında Vikipedi'den elde edilen veriler). Boy uzunluğu yaklaşık %90 oranında genetik olarak belirlenmektedir.

Genetik bir özellikten elde edilen verilerin, çok çeşitli kültürlerde bile, tamamen eşcinsel verilerden (**Şekil 10,11**) çok daha sıkı bir dağılımı sergilediğini görebiliyoruz. Bu bağlamda bakıldığında, EÇ, hiç de “genetik” görünmüyor. Bununla birlikte, belki de hassas EÇ sorularının, sorulma şekli çalışmadan çalışmaya değişebilmekte ve dağılımı artırabilmektedir. Yine de bunun, dağılımdaki 10 katlık aralığı tamamen EÇ olanlar üzerinden değerlendirmek için yeterli olmadığını düşünüyoruz. Bu nedenle veri dağınıklığı, genetik sabitliğe karşı çıkıyor gibi görünmektedir.

Şekil 12. 50'den fazla ülkeden ortalama erkek boyu (alfabetik sırayla).
Şekil 9 ile hemen hemen aynı ölçek

Biseksüeller gerçekten var mıdır?

Son zamanlarda akademisyenler biseksüellerin gerçekten var olup olmadığını sorgulamaktadırlar. Genellikle EÇ veya HÇ'nin baskın olduğu ve çekimin tamamen eşit olmasının nadir görüldüğü doğrudur. Ancak seçim hakkı verildiğinde, birçok insanın bir kategori veya kimlik olarak biseksüelliği seçeceği ve bir önceki yılda, her iki cinsiyetle de cinsel aktivite yaşama standardına göre açıkça biseksüel oldukları da doğrudur. Biseksüellerin çoğu, her cinsiyetten farklı bir tatmin elde ettiklerini ve deneyimlerin oldukça farklı olduğunu söylemektedirler. Biseksüel insanlar vardır.

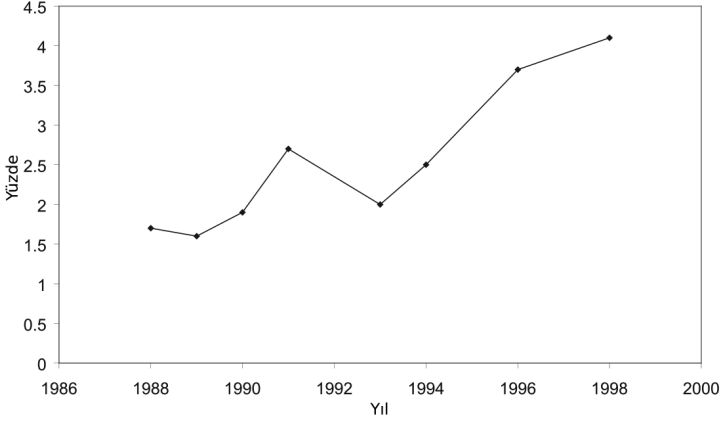
Eşcinsel teması olanların çoğunun aslında evli olduğu ve heteroseksüel olarak tanımlandığı da doğrudur. Bazı araştırmalar onlara “çoğunlukla heteroseksüel” demektedir. Onlar, görünür eşcinsel topluluğunun bir parçası değildirler, onunla özdeşleşmezler ve aktif olarak bu yaşam tarzından hoşlanmayabilirler. Bu kişiler, kendini tanımlamayla ilgili soru soran araştırmalarda heteroseksüel olduklarını söyleyebilirler. Bu, tabii ki eşcinsellerin sayısını az gösterme gibi bir etkiye sahip olabilir. Ancak, cinsel temas ve

yukarıdaki gibi “çekim” üzerine belirlenen kriterlerin kullanımı bu sorunu ortadan kaldıracaktır.

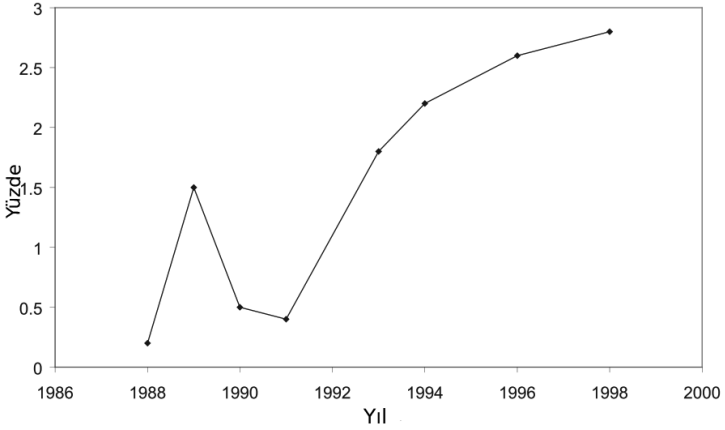
Biseksüellerle yapılan araştırmalar ilginç bir istatistik ortaya koymaktadır. Eşcinsel olarak, aktif olan tüm erkeklerin yaklaşık %15’i evlidir.^{8-11,46} Kinsey Enstitüsü’nün 1970’te kadınlarla yaptığı bir araştırma, lezbiyenlerin yaklaşık %45’inin daha önce heteroseksüel olarak evlilik yaptığını ve yaklaşık %45’inin şu anda evli olduğunu göstermektedir.¹² Bunlar önemli istatistiklerdir çünkü biseksüelliğin önemli bir kısmının, evli eşcinsel erkekler ve kadınlar tarafından yapılan eşcinsel davranışları içermektedir. Çoğu biseksüelin aslında evli olan ya da önceden evlenen eşcinseller ve lezbiyenler olduğunu söyleyebiliriz. Ama biseksüellik rakamı bile Kinsey’in %10’luk rakamının yanında az kalmaktadır.

EÇ artışları genetik katkının sabit olmadığını gösteriyor

Bilimsel bir makale³³ 1988’den bu yana ABD’de yapılan sistematik kamuoyu araştırmalarına dayanarak, bir önceki yıl hemcins partneri olan insanların yüzdesini göstermektedir. Bu, **Şekil 13** ve **14**’te gösterildiği gibi, hem erkekler hem de kadınlarda önemli ölçüde artmıştır. Ancak tamamen eşcinsel erkek ve kadın sayısı önemli ölçüde değişmemiştir. Makalenin yazarı, bu değişikliklerin daha önce tamamen heteroseksüel olanların, bugünün daha hoşgörülü sosyal ikliminde, eşcinselliği denemeleri sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Birleşik Krallık’ta yapılan diğer araştırmalar çelişkili sonuçlar vermesine karşın, 1990-2000 yılları arasındaki beş yılda yaklaşık %1’den %2,8’e bir artış olduğunu ortaya koymuştur. Şüphesiz, hoşgörülü bir toplum bu gibi ilişkileri daha fazla denemeyi teşvik etmektedir. Ama bu sadece, günümüz eşcinselliğinin çoğunun genetik belirlenmediğini vurgulamaktadır.

Şekil 13. Aynı cinsiyetten cinsel partnere sahip olan erkeklerin yüzdesi

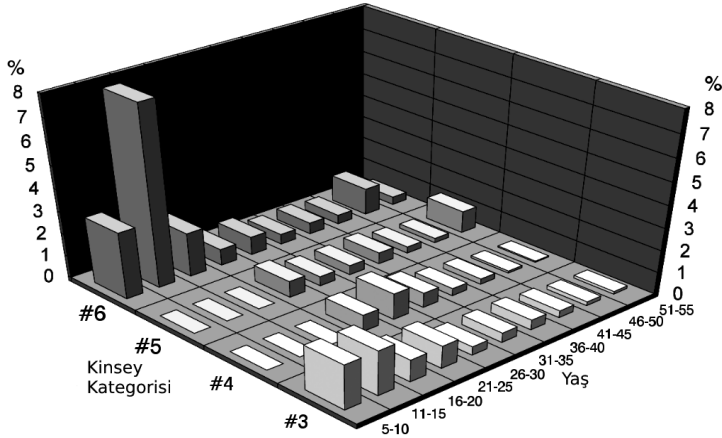
Şekil 14. Aynı cinsiyetten cinsel partnere sahip olan kadınların yüzdesi

Hollandalı araştırmacılar³⁸ yakın zamanda 1989 ve 2008 yılları arasındaki sıklık verilerini karşılaştırmışlardır. Biseksüellik erkeklerde %6,2'den, %7,9'a, kadınlarda ise %1'den %5,5'e yükselmiştir. Bu sonuçlar oldukça yüksektir ve bu tarz ilişki girişimlerinin çok fazla olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, 2001-2012 yılları arasında Avustralya'da da kadın yüzdeleri artmıştır.⁴⁸ İronik olanı ise, Kinsey'in, yanlış verilerinin Batı'da daha

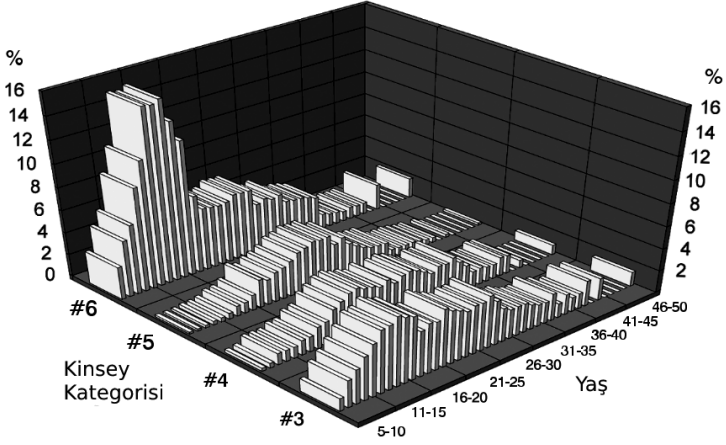
fazla hoşgörüyü yol açması ve kendini gerçekleştiren bir kehanet haline gelmesidir. Bununla birlikte, bu, EÇ'nin sosyal ortamla değiştiğini tekrar göstermektedir.

Yaşla birlikte EÇ'deki düşüş genetik katkının sabit olmadığını göstermektedir

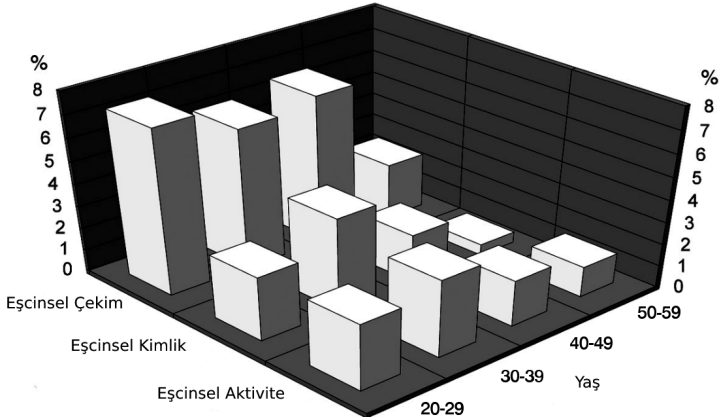
Eşcinsellik sabit değildir, aslında heteroseksüellikten çok daha az istikrarlıdır. Kinsey'in, 1948 ve 1953'te yapılan çalışmaları eşcinsel ve biseksüel sayılarını büyük ölçüde abartmış olsa da bunlar ilginç bir eğilim göstermişlerdir. Bu eğilim, heteroseksüellere kıyasla, artan yaşla birlikte eşcinsel fantezi ve duyarlılıktaki istikrarlı bir düşüşten kaynaklanmaktadır (bkz. Şekil 15 ve 16). Yani eşcinsel yönelim ve davranış statik bir durum değildir. Bunun eşcinselliğin genetik olarak belirlendiği argümanları için önemli etkileri bulunmaktadır. Genetik olarak belirlenen şey ne olursa olsun, bu, doğası gereği bir nesilde değiştirilemez.

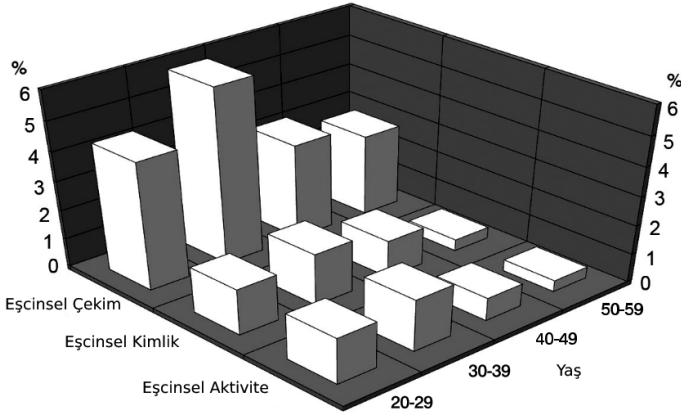
Şekil 15. Kinsey ve ark.¹ Erkeklerde yaşla birlikte eşcinsellikteki değişim. 6. Kategori: tamamen eşcinsel, 5. Kategori: ağırlıklı olarak eşcinsel, 4. Kategori: çoğunlukla eşcinsel, 3. Kategori: eşit derecede eşcinsel ve heteroseksüel

Şekil 16. Kinsey ve ark.² Kadınlarda yaşla birlikte eşcinsellikteki değişim. 6. Kategori: tamamen eşcinsel, 5. Kategori: ağırlıklı olarak eşcinsel, 4. Kategori: çoğunlukla eşcinsel, 3. Kategori: eşit derecede eşcinsel ve heteroseksüel

Şekil 17. Laumann ve ark.⁷ Erkeklerde yaşla birlikte olan değişiklikler

Şekil 18. Laumann ve ark.⁷ Kadınlarda yaşla birlikte eşcinsellikte olan değişiklikler

Daha sonra Laumann'ın Chicago merkezli, kapsamlı ve oldukça iyi çalışmalarından (Şekil 17 ve 18)⁷ elde edilen veriler, eşcinsel davranışlarda (35-55 yaş) dört katlık güçlü bir düşüş olduğunu, kendini eşcinsel veya biseksüel olarak tanımlayanlarda ise düşüş olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırılan daha yaşlı “eşcinsel” bireylerin bu kadar aktif olmaları mümkün müydü? Öyleyse neden eşcinsel kimliklerini sürdürmemişlerdi? Grafikler sadece son yirmi yılda Batı toplumunda “genç” eşcinsellikte büyük bir artış olduğunu mu göstermektedir? Hangi sosyoloji uzmanları bunu kuşak etkisi olarak adlandırır? Hiçbiri, çünkü Kinsey'in önceki verileri, aynı düşüşün yaşla birlikte olduğunu göstermektedir.

Kinsey, AIDS öncesi dönemdeydi ve bu düşüş ölümlerden değil de, davranış ve fantezi değişikliklerinden kaynaklanıyordu. Laumann'ın çalışması (Şekil 17 ve 18), Eşcinsel Aktivite kriteri kullanıldığı için (“Son bir yıl içinde hemcinsten biriyle cinsel ilişkiye girmediyse, eşcinsel değilsiniz”), muhtemelen yanlış yönlendirilmiş olabilir. Eşcinsel toplumunda, gençlik ve görünüme yapılan vurgu nedeniyle, orta yaşlardan sonra karşılıksız geçici bir eş bulmak zorlaşmaktadır. Birçoğu, zorunlu olarak cinsel ilişkiden uzak kalmaktadır. Bu, araştırma ekibinin, cinsel aktivitedeki ya-

şın artmasıyla birlikte gözledikleri düşüşlerin önemli bir kısmını açıklayacaktır. Bununla birlikte, Eşcinsel Çekim ve Eşcinsel Kimlik de yaşın artmasıyla birlikte bir düşüş seyrine girmektedir. Farklı kriterlere sahip diğer araştırmalar da aynı düşüşü tespit etmiştir ve Kaliforniya Sağlık Görüşme Anketi (CHIS) ismindeki kamusal veri seti, bu düşüşün “pasif” duruma geçen EÇ’li kişiler tarafından desteklenmediğini göstermiştir, bu yüzden bu durum gerçek gibi görünmektedir.¹⁰

Bazı eşcinseller için EÇ, kimliklerinin son derece temel bir parçasıdır. Arzu, fırsat ve fantezi kaybolduğunda, bazı eşcinsellerin artık kendilerini eşcinsel olarak adlandırmamaları mümkündür, bu yüzden anketlerle tespit edilemezler, Kinsey’in yanlı anketleriyle bile.

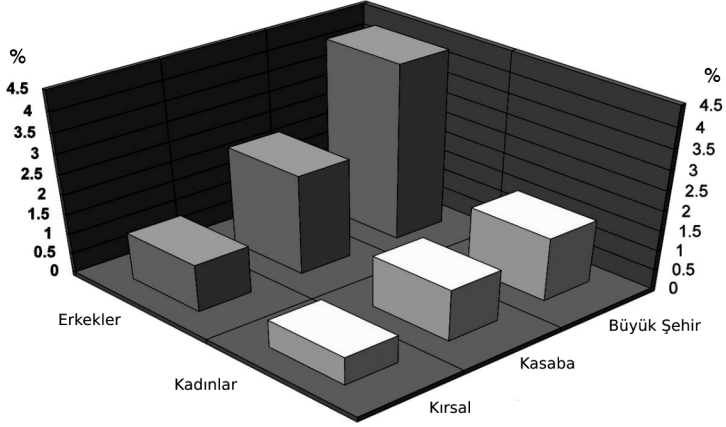
HÇ/EÇ farklılıklarını şu şekilde özetleyebiliriz: EÇ, çok daha yoğun ve kafa karıştırıcı olma eğilimindedir ancak genel olarak, yaşla birlikte daha dik bir şekilde zirve yapar ve düşer. Karşılaşma yapıldığında, HÇ, nispeten oturaklı bir durumdur ve çok daha kolay bir şekilde düşüşe geçme eğilimindedir ve nispeten geç yaşlara kadar devam eder.

Değişen eşcinsel/biseksüel davranış nereye doğru giderse gitsin (ister Kinsey Anketi’nin heteroseksüel boyutuna -diğer araştırma bulgularıyla tutarlı olarak- ister pasifliğe doğru), değişim önemlidir ve yaşam süresi boyunca genetik olarak belirlenmiş bir durumla çelişmektedir. On İkinci Bölümde spontane (kendiliğinden) değişimlere çok daha ayrıntılı olarak bakacağız.

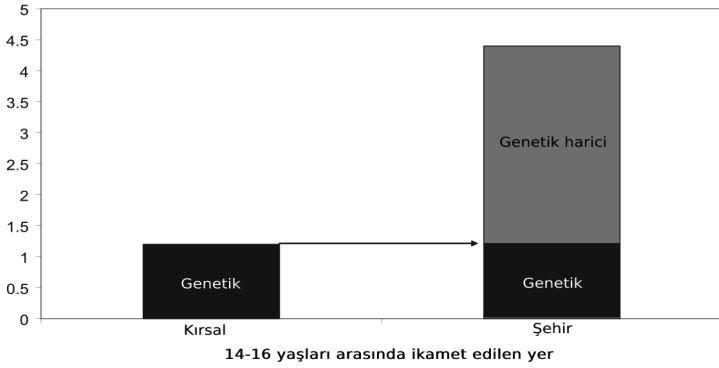
Kentleşme, EÇ gelişimini güçlü bir şekilde etkiler

Geniş çaplı bir çalışma olan Laumann’ın Chicago merkezli çalışmasında⁷, katılımcılara 14-16 yaşları arasında nerede büyüdüğü ve son bir yıl içinde herhangi bir erkek eşcinsel partnere sahip olup olmadığı sorulmuştur. Cevap yüzdeleri, kentleşme derecesine bağlıydı; kırsal kesimlerde yetişen erkeklerin %1,2’si son bir yıl içinde eşcinsel partnerleri olduğunu; orta ölçekli kasabalarda yetişenlerin %2,5’i eşcinsel partnerleri olduğunu ve büyük şehir-

lerde yetişenlerin %4,4'ü aktif eşcinsel/biseksüel olduklarını bildirmişlerdir (Şekil 19).

Şekil 19. Laumann ve ark.⁷ Eşcinsellik, ergen yaşlarda ikamet edilen yere bağlıdır, 14-16 yaş aralığı.

Şekil 20. Sadece erkeklerde ikamet edilen yer olarak kırsal kesim ve şehrin karşılaştırılması

Kadınlar için, bu yüzdeler sırasıyla %0,7, %1,3 ve %1,6 şeklindedir. Başka bir deyişle, yetiştirildiğiniz yer eşcinsel partnerlerinizin olup olmamasında oldukça önemli bir faktördür. Bu iddiayı güçlendirmek için (**Şekil 20**), kırsal kesimlerde erkek eşcinselliğinin sıklığının (%1,2) tamamen genetik etkiye bağlı olduğunu hayal edelim. Şayet durum böyle olsaydı, genetikçiler “büyük şehirlerde” yetişen erkek nüfusunun %1,2’sinin de genetik temelli bir eşcinselliğe sahip olmasını beklerdi, yani geriye kalan kısım (%3,2 [4,4 eksi 1,2]) yalnızca sosyal faktörlerden kaynaklanıyor olurdu. Bu, çevresel faktörlerin (%3,2) iddia edilen genetik faktörlerden (%1,2) çok daha önemli olduğu anlamına gelmektedir. Kadınlar için çevresel faktörler (%0,9 [%1,6 eksi %0,7]), varsayılan genetik etkiden (%0,7) biraz daha önemlidir.

Diğer bölümlerin birkaçında, eşcinselliğin %90’ının çevresel faktörler tarafından etkilendiğinin tamamen makul olduğunu savunuyoruz. Chicago çalışmasından elde edilen bu çok benzer karşılaştırma bunu desteklemektedir.

Benzer şekilde Frisch ve Hviid, 2 milyon Danimarkalı üzerinde yaptıkları bir çalışmada, şehirlerde doğanların, kayıtlı eşcinsel yerli partnerle bulunma (birlikte yaşama) olasılığının kırsal kesimde doğanlardan daha yüksek olduğunu saptamışlardır.⁴⁴

Asıl %10’luk kesim EÇ’si olan din adamları mı?

EÇ dünya çapında rekor sayıda kiliseyi etkilemektedir. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Piskoposluk kilisesi, 1993’te karısından boşanan ve erkek bir partnerle yaşayan açıkça eşcinsel bir piskopos olan Gene Robinson’u atayarak Anglikan mezhebinin Üçüncü Dünya üyeleriyle büyük bir kopuşa neden olmuştur. Bu tarikat, 2010’da lezbiyen bir piskopos seçmiştir. Bu adımlar tarihi açıdan emsalsizdir ve muhtemelen seçim organlarının, özellikle de din adamlarının, EÇ’li birçok kişiyi içermesinden kaynaklanmaktadır. Kinsey’in %10 oranı, başta Katolik ve Anglikan kiliseleri olmak üzere çeşitli mezheplerdeki din adamlarının yüzdesinin mevcut bir *eksik değerlendirmesidir*.

ABD’li bir episkopal rahip olan Malcolm Boyd, papaz okulunda Hollywood’da tanıştığından daha fazla eşcinsel kişiyle tanıştığını söylemiştir.³⁴ Anonim bir ABD’li Katolik rahip³⁵ (Anon 1992) “Bu zamana kadar, en az yarısını gey topluluğunun oluşturmadığı bir toplulukta hiç yaşamadım.” demiştir. 2000³⁶ yılında *The Times* (İngiltere), Anglikan din adamları arasındaki AIDS ölümlerinin tüm nüfustaki yüzdeden 10 kat daha yüksek olduğunu bildirmiştir. İngiltere’deki birçok Teoloji Fakültesi’nde geylerin oranının çok yüksek olduğuna dair raporlar bulunmaktadır. Tipik olarak bu oran %30’dur. Bu rakamlar anekdotsaldır ancak Heckler-Feltz³⁷, ABD’li Katolik rahipler arasındaki AIDS ölümlerinin de yaklaşık üç kat daha yüksek olduğunu bildirmektedir fakat bu, tamamlanmamış bir araştırmaya dayanmaktadır. Güncel din adamlarının %15’i eşcinsel ve %5’i biseksüel olduğunu belirtmiştir.³⁷ Ayrıca ilgili Vikipedi makalesine de bakılabilir.⁴⁹

Tabii ki din adamlarında EÇ olması hakkında birçok anekdot bulunmaktadır. Eşcinsel bir saunada vahim bir kalp krizi geçiren Katolik rahip orada yalnız değildi. Neyse ki şans eseri orada bulunan iki rahip arkadaşı son kutsamayı yapabilmişti. Bazı durumlar gülünç olabiliyor. Episkopal Piskopos Gene Robinson’un seçilmesinden sonra, bir gazeteci bir basın toplantısında, sözcüye “Yani heteroseksüel, boşanmış ve evlenmeden bir partnerle yaşıyorsam, artık bir Anglikan piskoposu olabilir miyim?” diye sormuştu. Sözcü ise, bu duruma çok yakından bakmak isteyebileceklerini söyleyerek itiraz etmişti. Bu basın toplantısı alaycı kahkahalarla son bulmuştu.

Reformdan önce Luther, Roma’da bir kardinalin kutsal kabul edildiğini çünkü cinsel ilgisini diğerlerinin yaptığı gibi erkekleri dahil etmek yerine, kadınlarla sınırladığını bildirmiştir. Ancak 2006 yılında, Katolik kilisesi, papazların genç erkeklerle eşcinsel faaliyetlerinin devam etmesini önlemek için standartları sıkılaştırma sürecinde olduğunda, Anglikan liberal görüşlerinin daha fazla ekümenik (tüm kiliselerin kabul ettiği) müzakereler için bir engel oluşturduğunu bulmuştu. Katoliklik’in şu anki resmi bakış açısına göre, EÇ’si olan cinsel açıdan aktif çok fazla sayıda rahip bulunmaktadır

Sonuç

Günümüz araştırmaları, Batı'daki yetişkin popülasyonlarındaki eşcinsellerin yüzdesinin, belki de Hristiyan din adamları gibi belirli gruplar dışında, onda birden çok daha düşük olduğunu göstermektedir. Yetişkin erkeklerin sadece yaklaşık %1'i eşcinseldir ve yetişkin kadınların sadece yaklaşık %0,6'sı lezbiyendir. Biseksüellik ve tamamen eşcinsellik rakamları birleştiğinde, bu rakam erkekler için yaklaşık %2,9 ve kadınlar için %1,8'e yükselmektedir ve toplam yetişkin popülasyonun ortalaması da %2,4'tür. Biseksüel bölümün çoğu, evli veya daha önceden evlenmiş olan eşcinseller ve lezbiyenlerden oluşabilmektedir ancak o zaman bile, bu rakam Kinsey'in %10'unun çok gerisinde kalmaktadır. Bununla birlikte, Batı'daki rakam yükselmektedir çünkü artan hoşgörü daha fazla cinsel denemeyi teşvik etmektedir. Fakat bu, yapısal bir yönelimden ziyade zamanla azalan yüzeysel sosyal ve cinsel aktivite de olabilir.

Kinsey rakamları ve yapılan modern Kinsey araştırmaları, EÇ'ye olan genetik katkının küçük olduğunu ama çevresel katkının çok daha büyük olduğunu göstermektedir.

İnsanlar heteroseksüel olanlara kıyasla, yaşın ilerlemesi ile birlikte eşcinsel davranışlardan uzaklaşmaktadırlar (yani durum genetik olarak ömür boyu belirlenemez). Veri dağılımı, eşcinsellik ve biseksüelliğin genetik kategoride kolayca yer alması için çok yüksektir ve yetişilen yer EÇ gelişimini güçlü bir şekilde, genetik faktörler ise çok az bir şekilde etkilemektedir.

Kaynakça

1. Kinsey AC, Pomeroy WB, Martin CE. 1948. *Sexual Behavior in the Human Male*. Philadelphia, W.B.Saunders
2. Kinsey AC, Pomeroy WB, Martin CE, Gebhard PH. 1953. *Sexual Behavior in the Human Female*. Philadelphia: W.B. Saunders
3. Voeller B. 1990. Some uses and abuses of the Kinsey scale; In: *Homosexuality/ Heterosexuality*. ed. McWhirter DP, Sanders SA, Reinisch JO.. New York: Oxford University Press. 32-38 pp
4. Muir JG, Court JH. 1990. *Kinsey, Sex And Fraud*. Lafayette, Louisiana: Lochinvar Huntington House
5. Robinson P. 1976. *The Modernization of Sex*. New York: Harper and Row
6. Brown P. 1992. Dangers of monogamy. *New Scientist* 135 (21 November):38-9 (Abstr.)
7. Laumann EO, Gagnon JH, Michael RT, Michaels S. 1994. *The Social Organization of Sexuality*. Chicago: University of Chicago Press
8. Cameron P, Landess T, Cameron K. 2005. Homosexual sex as harmful as drug abuse, prostitution or smoking. *Psychological Reports* 95: 915-61
9. Johnson AM, Wadsworth J, Wellings K, Field J. 1994. *Sexual Attitudes and Lifestyles*. Oxford: Blackwell.
10. The Regents of the University of California. *California Health Interview Survey 2005. 2007*. Accessed September 2008.
11. Harry J. 1990. A probability sample of gay males. *Journal of Homosexuality* 19(1): 89-104
12. Klassen AD, Williams CJ, Levitt EE. 1989. *Sex and Morality in the U.S*. Connecticut: Wesleyan University Press
13. Ross MW. 1988. Homosexuality and mental health: a cross-cultural review. *Journal of Homosexuality* 15(1): 131-52
14. Michael RT, Laumann EO, Gagnon JH, Smith TW. 1988. Number of sex partners and potential risk of sexual exposure to human immunodeficiency virus. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 37: 565-568
15. Diamond M. 1993. Homosexuality and bisexuality in different populations. *Archives of Sexual Behavior* 22: 291-310
16. Dixon BW, Streiff EJ, Brunwasser AH, Haley CE, Freeman A, Green HG. 1991. Pilot study of a household survey to determine HIV seroprevalence. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 40: 1-5
17. Rogers SM, Turner CF. 1991. Male-male sexual contact in the USA: Findings from five sample surveys, 1970-1990. *Journal of Sex Research* 28(4): 491-519

18. Spira A, Bajos N, Bejin A, Beltzer N, Bozon M, Ducot B, Durandea A, Ferrand A, Giami A, Gilloire A, Giraud M, Leridon H, Messiah A, Ludwig D, Moatti JP, Mounnier L, Olomucki H, Poplavsky J, Riandey B, Spencer B, Sztalryd JM, Touzard H. 1992. *Les Comportements Sexuels En France*. Paris: La Documentation Française
19. Trocki KF. 1992. Patterns of sexuality and risky sexuality in the general population of a California county. *Journal of Sex Research* 29(1): 85-94
20. Wellings K, Field J, Johnson A, Wadsworth J. 1994. *Sexual behavior in Britain: the National Survey of Sexual Attitudes and Lifestyles*. New York: Penguin
21. Harris Poll. 1988. *Survey for Project Hope*. New York: Louis Harris and associates.
22. Research Triangle Institute. 1990. *National Household Seroprevalence Survey Feasibility Study Final Report*. RTI Report No. RTI/4190-01/01F. Research Triangle Park, North Carolina: Research Triangle Institute
23. Sittitrai W, Brown T, Virulrak S. 1992. Patterns of bisexuality in Thailand. In *Bisexuality and HIV/AIDS*, ed. Tielman R, Carballo M, Hendricks A., Buffalo: Prometheus Books. 97-117 pp
24. Paul C, Dickson N, Davis PB, Yee RL, Chetwynd J, McMillan N. 1995. Heterosexual behaviour and HIV risk in New Zealand: data from a national survey. *Australian Journal of Public Health* 19: 13-8
25. Kontula O, Haavio-Mannila E. 1995. *Sexual Pleasures. Enhancement Of Sex Life In Finland, 1971-1992*. Aldershot, UK: Dartmouth
26. Sundet JM, Kvaem IL, Magnus P, Bakketeig LS. 1988. Prevalence of risk-prone sexual behavior in the general population of Norway. In *The Global Impact of AIDS*, New York: Alan R. Liss. 53-60 pp.
27. Forman D, Chilvers C. 1989. Sexual behaviour of young and middle aged men in England and Wales. *British Medical Journal* 298: 1137-42
28. ACSF investigators. 1992. AIDS and sexual behaviour in France. *Nature* 360: 407-9
29. Billy JOG, Tanfer K, Grady WR, Klepinger DH. 1993. The sexual behaviour of men in the United States. *Family Planning Perspectives* 25(2): 52-60
30. Sell RL, Wells JA, Wypij D. 1995. The prevalence of homosexual behavior and attraction in the United States, the United Kingdom and France. Results of national population-based samples. *Archives of Sexual Behavior* 24: 235-48
31. Jones JH. 1997. Dr. Yes. *The New Yorker* August 25 and September 1:98-113

32. Epstein J. 1998. The secret life of Alfred Kinsey. *Commentary* January:35-9
33. Butler AC. 2000. Trends in Same-gender sexual partnering, 1988-1998. *Journal of Sex Research* 37: 333-43
34. Nicolosi J. 1991. *Reparative Therapy of Male Homosexuality*. Northvale, New Jersey: Jason Aronson, Inc.
35. Anon. 1992. Opinion. *National Catholic Reporter* December 18: Pages not cited
36. Morgan C, Grimston J. 2000. Aids deaths 10 times higher among priests. *The Times* 5 March: unpagged
37. Heckler-Feltz C. 2000. Survey of AIDS infection among priests shocks U.S. *Christianity Today*. <http://www.christianitytoday.com/ct/2000/februaryweb-only/26.0.html>, accessed 19-Mar-2015
38. Kuypers L, Vanwesenbeeck I. 2009. High levels of same-sex experiences in the Netherlands: prevalences of same-sex experiences in historical and international perspective. *Journal of Homosexuality* 56(8): 993-1010
39. Smith AMA, Rissel CE, Richters J, Grulich AE, de Visser RO. 2003. Sexual identity, sexual attraction and sexual experience among a representative sample of adults. *Australian and New Zealand Journal of Public Health* 27: 138-45
40. Cochran SD, Mays VM. 2000. Relation between psychiatric syndromes and behaviorally defined sexual orientation in a sample of the US population. *American Journal of Epidemiology* 151: 516-23
41. Mosher WD, Chandra AD, Jones J. 2005. *Sexual behavior and selected health measure: Men and women 15-44 years of age, United States, 2002*. Advance Data From Vital and Health Statistics; No 362 Hyattsville, Maryland: National Center for Health Statistics
42. Pedersen W, Kristiansen HW. 2008. Homosexual Experience, Desire and Identity Among Young Adults. *Journal of Homosexuality* 54(1/2): 68-102
43. Santtila P, Sandnabba NK, Harlaar N, Varjonen M, Alanko K, von der Pahlen B. 2008. Potential for homosexual response is prevalent and genetic. *Biological Psychology* 77(1): 102-5
44. Frisch M, Hviid A. 2006. Childhood family correlates of heterosexual and homosexual marriages: a national cohort study of two million Danes. *Archives of Sexual Behavior* 35(5): 533-47
45. McCabe SE, Bostwick WB, Hughes TL, West BT, Boyd CJ. 2010. The relationship between discrimination and substance use disorders among lesbian, gay, and bisexual adults in the United States. *American Journal of Public Health*: 100(10): 1946-1952

46. Jeffries WL. 2009. Sociodemographic, Sexual, and HIV and Other Sexually Transmitted Disease Risk Profiles of Non Homosexual-Identified Men Who Have Sex With Men. *American Journal of Public Health* 99: 1042-5
47. Fay RE, Turner CF, Klassen AD, Gagnon JH. 1989 Prevalence and patterns of same-gender sexual contact among men. *Science* 243, 338-348.
48. Grulich, AE, de Visser, RO, Badcock, PB, Smith ama, Heywood, W, Rissel, C, Simpson, JM. (2014) Homosexual experience and recent homosexual encounters: the Second Australian Study of Health and Relationships. *Sexual Health*. 11(5): 439-450.
49. Anonymous (2016) Homosexuality and Roman Catholic Priests. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Homosexuality_and_Roman_Catholic_priests. Accessed 13-Apr-2015.
50. Martel, F. 2019 *In the Closet of the Vatican: Power, Homosexuality, Hypocrisy*, Bloomsbury, London. 51.
51. Plante TG. 2003. Priests behaving badly: What do we know about priest sex offenders? *Sexual Addiction and Compulsivity*. 10 (2-3):93-97

Heteroseksüeller Öyle mi Doğmuştur?

Çoğu heteroseksüel, nasıl heteroseksüel oldukları sorulduğunda muhtemelen omuz silkip şöyle bir şey söyler: “Bilmiyorum, oldu işte. Belki de ben böyle doğmuşumdur?” Ancak nasıl heteroseksüel olduğumuz bir sır değildir; insanlarda heteroseksüelliğin gelişme aşamaları iyi bilinmekte ve kanıtlanmaktadır, biz de bu bölümde bunların en önemlilerine bakacağız. Bunların hepsi, cinsel kimlik gelişiminde biyolojik bir temelden ziyade, çevresel etkilere ilişkin güçlü kanıtlar oluşturmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar, eşcinsel yönelime sahip birçok insanın heteroseksüel gelişim için kritik olan birkaç aşamayla sık sık sorun yaşadığına dair iyi kanıtlar sunmaktadır. Ayrıca, genellikle tesadüfi olaylara verilen güçlü bireysel tepkilerin, cinsel gelişimde yer aldığını da vurgulayacağız.

Bu bölümün sonuçları, beyni kalıcı ve çok kuvvetli bir şekilde maskülen hale getiren doğum öncesi bir testosteron dalgalanması olduğu teorisini tersine çevirmektedir. Bununla birlikte, bu teori Sekizinci Bölümde kendi bağlamında tartışılacaktır.

HETEROSEKSÜEL GELİŞİMİN EVRELERİ

Şefkat, yetiştirme ve bağlanma

Hayvanlar

Dişi bir sinek, yumurtalarını yiyeceklerin yanına bırakır ancak yavrular yumurtadan çıktığında etrafta görünmez. Bu yavruların aile hayatı, annelik ve babalık yaparı bulunmaz. Dişi sineğin varlığına gerek yoktur; kurtçukların onun şefkatine ihtiyacı olmaz ama yine de her sinek gibi onlar da gelişirler. Öte yandan, bazı üst düzey hayvanların özellikle küçük yaşlarda kendilerine annelik yapılmasına ihtiyacı vardır. Küçük yaşlarda şefkatli bakım, yavrularda sevme yeteneğini üretiyor gibi görünmektedir ve bunun cinsellik üzerinde de etkileri vardır.

Diğer maymunlardan tamamen izole edilmiş maymunlar yetiştiren ve onlara sadece bezden bir oyuncak anne figürü veren araştırmacılar, daha sonra bu maymunların çiftleşme davranışlarında bir bozulma olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu genç erkek maymunlar, korktuklarında, oyuncak anne figürüne koşarak, bir tür dublör anne olarak ona tutunurlardı. Ancak bu maymunlar olgunlaşıp cinselliğe açık dişilerle tanıştırdıkları zaman, çiftleşme girişiminde bulunurken kafaları karışmış, acemi ve beceriksiz olmuşlardır ve bunu yapmayı denediklerinde, çoğu zaman başarısız olmuşlardır. Araştırmacılar, çiftleşmenin tamamen içgüdüsel olmadığı, kısmen öğrenildiği ve küçük yaşta aldıkları bakımın kalitesine bağlı olduğu sonucuna varmışlardır. Anne sütü almadan yetiştirilen dişi maymunlar ise, çiftleşmede bu kadar bariz sorun yaşamazlar ancak annelik davranışları endişe vericidir. Bu dişi maymunlar, gaddar ve hatta çok zarar vericidir; araştırmacıların gözlemlediğine göre “çaresiz, umutsuz ve merhametsiz”lerdir.¹ Araştırmacılar bu bulguyu, istismarcı insan ebeveynlere genellemiştir. Erken yaşta yalnız bırakılma ve bakım eksikliği, yavrularda sevgisizliğe sebep olmaktadır. Bu durum, erkek maymunların çiftleşme yeteneklerini etkiler ve dişi maymunların da yeteneksiz anneler olmasına sebep olur. Araştırmacılar çok daha sonra, annelik bakımı eksikliğinin, maymunların beyinlerinde

yıllarca süren belirgin biyokimyasal değişikliklere neden olduğunu keşfetmişlerdir.²

Hayvanlarda, özellikle laboratuvar farelerinde bir süreliğine anne (veya babayı) uzaklaştırmanın etkileri hakkında birçok araştırma bulunmaktadır. Yavrular yetişkin olduğunda ortaya çıkan etkiler (anksiyete, hafif dereceli depresyon, düşük görsel-mekânsal beceriler, daha zayıf cinsel ve ebeveynlik becerileri ve daha fazla uyuşturucu bağımlılığı) bir insanda da ortaya çıkabilir. Peki, bu durum gerçekten insanlar için de geçerli midir? Bundan emin olmamız uzun zaman alacaktır. Ama eğer geçerliyse, farelerden gelen veriler bize, beynin doğumda neredeyse cinsiyetsiz olduğunu ve cinsiyet farklılaşmasının sadece zaman içinde geliştiğini söylemektedir. Anneyle etkileşim gerçekten önemlidir ve aslında, erkekler ve kadınlar için farklı olacak şekilde, beyinlerimizi değiştirip hazırlayarak, orada biyokimyasal değişiklikler yapar.

Farelerde var olan anneyle etkileşimle ilgili biyokimyasal ve ilgili süreçler bilinmektedir. Sadece bir günlük anne bakımından yoksun bırakılan genç dişi fareler, yetişkinliklerinde daha fazla luteinizan hormonu, progesteron dolaşımı ve cinselliğe açıklığa sahip olmuşlardı³ ancak annelikte yetersizlerdi. Annelerinden bir gün boyunca yoksun bırakılan erkek fareler üzerinde yapılan bir çalışma, bu farelerin yetişkin olduklarında, beyinlerinin hipokampus ve serebellar korteks adı verilen bölgelerinde dejeneratif değişiklikler olduğunu göstermiştir.⁴ Yetişkin olarak cinsel ilişkiye girmede çok daha durgun olmuşlar ve denek farelerinin boşalma sıklığının 2/3'ü sıklıkta boşalmışlardır.⁵

Fare beyinleri, doğumda erkek ve dişilerde mikroskobik bir ölçekte bile anatomik olarak aynıdır. Ancak bazı mikroskopla görülemeyecek kadar küçük biyokimyasal farklılıklar bulunmaktadır; anne bakımı, histon proteinlerinin metilasyonunda cinsiyete bağlı farklılıklara, beyindeki östrojen ve progesteron reseptörlerinde değişikliklere ve hipotalamus adı verilen (cinsel aktiviteyle bağlantılıdır) beyin organındaki hormonlarda ve hücre döngüsünde değişikliklere neden olmaktadır.^{5a} Anne yoksunluğu da beyni kalıcı olarak arttırılmış “öğrenme” moduna (beyin plastisitesi) geçirmektedir. Stres, beyne bu stresli ortama başa çıkmayı

öğrenmenin olağandışı derecede önemli olacağına dair bir sinyal gönderiyor gibidir. Aynı yazarlar³ beyindeki cinsiyet farklılıklarının “doğuştan ortaya çıkan bir özellik olmadığını, bunun yerine büyük ölçüde dışsal faktörler, örneğin anne bakımı tarafından belirlendiğini” söylemişlerdir. Yavrularda bakımdan dolayı oluşan en kritik biyokimyasal değişim, her cinsiyette farklı olan, başka değişiklikleri de tetikleyen ve oldukça çok yönlü bir cinsiyet hormonu olan estradiol seviyesinde olmaktadır. Anatomistler, fare beyinde gerçekten biyokimyasal erilliği veya dişiliği ifade eden bir yapının olduğunu ve normal bir bakım göz önüne alındığında, bu yapının dişi veya erkek olarak gelişme için doğumda önemli hale geldiğini söylemektedirler.⁶ “Bu veriler, hormon [etkilerine] benzer olarak, erken yaşta sosyal etkileşimin beyinde tipik cinsiyet farklılıklarını düzenleyebileceğini göstermektedir.”⁷

Hayvan yetiştiricileri ve biyologlar, genellikle esir pandaları çiftleşmeye teşvik etmekte zorluk çekerler, bu da esaret altındayken, insanlarla nispeten yüksek sosyal etkileşim seviyelerine sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Çin ve Tayland’daki bazı bakıcılar pandalarına çiftleşmeyi öğretmek için çiftleşen panda- ların yer aldığı “panda pornosu” videolarını göstermiştir. Birçoğu başarılı olmuştur ve hatta birçoğu üreme ile sonuçlanmıştır. Ancak bu, esir yetiştirme programlarının zorluklarının sadece bir örneğidir: üremenin içgüdüsel, doğuştan ve otomatik olmasından ziyade, büyük ölçüde sosyal koşullara bağlı bir durum olduğunu göstermektedir. Doğumdan itibaren, koruyucuların sürekli varlığı, hayvanları sık sık idare etmesi cinsel yaşamlarını bozmaktadır. Bu durumda insan davranışlarında da büyük bir öğrenme bileşeni olduğunu bekleyebiliriz.

Hayvanlarla ilgili bilimsel araştırmaların bir kısmı da ebeveyn ve akran etkilerinin daha sonraki cinsel davranışlar üzerindeki etkilerine ilginç bir bakış açısı sunmaktadır. Cambridge’teki Babraham Enstitüsü’nde bulunan, Kendrick ve arkadaşları, on dişi koyunun doğumdan itibaren keçi yetiştirmesine ve on dişi keçinin de doğumdan itibaren kuzu yetiştirmesine izin vermiştir. Evlatlık alınan keçi yavruları ve kuzular, karışık koyun ve keçi sürüleri halinde büyümüşler ancak keçi yavruları, çoğunlukla

kuzularla arkadaşlık etmiş ve onların oyun ve bakım alışkanlıklarını benimsemiştir; kuzular da çoğunlukla keçi yavrularıyla yakınlaşmıştır. Yetişkin olduklarında, kendi türlerini görmezden gelmişler ve zamanlarının %90'ında evlatlık alan annenin türüyle çiftleşmeye çalışmışlardır. Araştırmacılar, bunu üç yıllık bir gözlem süresi boyunca her gün sürdürmüşler ve yıllar boyunca kendi türlerinin arasına karışsalar bile, erkek olanlar sonrasında geri dönmemiştir (ama dişiler dönmüştür). Daha düşük seviyedeki hayvanlar öğrenme sürecinden bu kadar etkilendiyse, insan cinselliği çok daha fazla etkilenecektir.

İnsanlar

Peki bu süreç bizde nasıl işliyor? İlk ilişkilerimizden sevgi dolu olmayı öğreniyor muyuz? Muhtemelen evet. Bakımdan yoksun ortamlar sadece her iki cinsiyete de sevgi gösterememize sebep olmakla kalmıyor, aslında bizi öldürüyor da.

İtalya'nın Parma şehrinden on üçüncü yüzyıl tarihçisi Salimbeni, çağdaşı olan Alman II. Frederick'in hikayesinden bahsetmiştir.⁹ Frederick, Sicilya ve İtalya'da geniş alanlara sahipti, Kutsal Roma İmparatoruydu ve belki de çağının en aydın adamı olarak kabul ediliyordu. Yahudilere ve Müslümanlara karşı hoşgörülüydü ve sanat ile bilimin koruyucusuydu. II. Frederick, anlatıldığı üzere, aynı zamanda "kel, kızıl ve basiretsiz" idi. II. Frederick, tüm insanlığın doğuştan gelen Adem'e özgü orijinal bir dili olduğuna ancak ebeveynlerimiz aracılığıyla ülkelerimizin dillerine maruz kaldığımız için bu dili konuşarak büyümediğimize dair bir teoriye sahipti. Eğer çocuklar izole bir şekilde yetiştirilirse, otomatik olarak bu orijinal dili konuşmaya başlayacaklarını düşünüyordu. Bu yüzden bazı çocukları alıp, hemşirelerin bakımına vermişti ama hemşireler bu çocuklarla beslenme ve banyoları için ilgilenenecekti. Sarılmak, okşamak ya da konuşmak yoktu. Sonuç neydi? Çocuklar herhangi bir dil geliştirecek kadar uzun süre hayatta kalamadılar. Hepsi öldü.¹⁰ (Frederick'in tepkisi kayıtlara geçmemiştir ama kendisi o kadar basiretsizmiş ki, kel kafası kadar açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, yüzü de utançtan kendi gibi kızarmalymış.)

1760'ta İspanyol bir piskopos şunları belirtmiştir: “yetimhanede kalan çocuklar üzüldür ve birçoğu bu üzüntü yüzünden ölür.” O günlerde yetimhanede kalan yetim bir çocuk, çok az bakım ve ilgi görmekteydi.⁹

Naziler, üstün Aryan ırkı yetiştirme amacıyla, genetik olarak “ideal” ebeveynlerden doğan çocukları almışlar ve onları maksimum potansiyellerini gerçekleştirmeleri için kontrollü koşullar altında yetiştirmeye çalışmışlardır. Bu programın yöneticileri, çocuklara normal annelik bakımı sağlamamış, çocuklar bir kurumda uzun süre boyunca kendi başlarına bırakılmışlardı. Bu deney tamamıyla bir felaketti. Aynı şekilde, çocukların bir kısmı öldü ve geri kalanının çoğunda da ciddi psikolojik sorunlar ortaya çıktı, bu da genellikle normal ilişkiler kuramamalarına neden oldu.

Çeşitli çocukluk dönemi araştırmacıları aynı fikirdedir. Erken çocukluk döneminde, aşırı izolasyonun etkileri üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Langmeier, bu şekilde yoksun bırakılan çocukların genel olarak gelişimlerinde yavaş olduklarını ve her türden normal insan ilişkileri kurmakta zorlandıklarını bulmuştur.⁹ Nielson ve çalışma arkadaşları, sorun oluşturan suçlu ergenleri inceleyerek, anneden erken yaşta ayrılmanın zamanı ile işlenen suç sayısının ilişkili olduğunu bulmuştur. Bu çocuklar “temel güven ve empatiden yoksundur ve kişilerarası ilişkiler bakımından oldukça sığdır.”¹¹ Temel bir araştırma makalesinde, Helen Deutsch, anne bakımından erken yaşta mahrum kalmayı yetişkinlikte sevgi eksikliği ve ilişki kuramama ile ilişkilendirmiştir.¹² Beres ve Obers (Schwartz ve ark.¹³dan alıntılanmıştır) erken yaşta anne bakımının ciddi eksikliğinin etkileri üzerine dikkat çekmektedir. Erken yaşlarda yetimhaneye yerleştirilen on altı ila yirmi sekiz yaşları arasındaki otuz sekiz deneği incelemişler ve hiçbirinin “başarılı bir evlilik yapma veya ebeveyn olma yeteneği göstermediğini” belirtmişlerdir. Beres ve Obers bunun öncelikle bir yakınlık kurma sorunu olduğunu düşünmüşlerdir. Bağlanma sorunu yaşayan bazı bireylerin bir diğer özelliği ise hayal kurma yeteneklerinin zayıf olmasıdır. Bu bireylerin bazıları, hayal kurmanın hiçbir biçimini becerememektedir.

1950'lerde, Dünya Sağlık Örgütü, İngiliz psikanalist John Bowlby'den evsiz çocukların ruh sağlığını araştırmasını istemiştir. Bowlby'nin bu isteğe verdiği yanıt, kurumlarda daha şefkatli çocuk bakımına yol açmış anıtsal bir kitap olan *Bağlanma ve Kaybetme* olmuştur. Bu çalışma, hastanelerin ebeveynlerin de kurumlarda yaşamasına izin vermesine, ebeveynlerin hastanede yatan çocuklarla bağlarını sürdürmesine de yol açmıştır. Bowlby, erken çocukluk dönemindeki aşırı duygusal yoksunluğun, kalıcı ilişkiler kuramayan, çok soğuk kişiliklere sahip çocukların gelişmesine neden olduğunu bulmuştur. Bu çocuklar aynı zamanda şefkate de ihtiyaç duyuyordu.¹³ Daha sonraki sosyolojik araştırmalar¹⁴, babanın etkisinin benzersiz ve bağımsız olarak psikoseksüel gelişimi etkilediğini göstererek, Bowlby'nin çalışmalarını çoğunlukla doğrulamış ve genişletmiştir.

Bakımevinde kalan 91 kız çocuğu üzerinde yapılan çalışmalar, bu çocukların yetişkin yaşamlarında çok daha sıklıkla ruhsal sorunlar yaşadığını ve ebeveynlikte ise ciddi zorluklar yaşadığını göstermiştir. Bununla birlikte sözü edilen çocukların yetişkin çağlarında iyi bir eşe ve iyi yaşam koşullarına sahip olmaları, kendilerini daha güçlü hissetmelerini olanaklı kılmaktadır.¹⁵

1997'de yayınlanan, bakımevinde kalan 1800 yetim çocuk üzerinde yapılan çok geniş bir çalışma¹⁶ bazı etkileyici sonuçlar göstermiştir. Bu çocuklar, nüfus ortalamasından daha iyi bir eğitime ve nihayetinde daha iyi bir gelire sahip olmuşlardı. Nüfusun geri kalanından iki kat daha mutluydular ve nüfusun geri kalanının ruhsal bozukluk oranının yarısına sahiptiler. Bu husus, yetimhanelerin genellikle oldukça iyi bir iş çıkardığını göstermiştir; çalışmadaki yetimlerin %86'sı evlatlık olarak alınmak istememişti hatta! Bununla birlikte, bu çocuklar, yetişkin birer erkek ve kadın olduklarında, genel nüfustaki yaşlarına göre daha yüksek bir boşanma oranına sahipti (sırasıyla %29 ve %63). Görülüyor ki, bu yetimler bazı alanlarda beklenmedik şekillerde sıkıntı yaşayabilmektedirler.

Ebeveyn cinsiyet beklentileri ve eğitimi

Yeni doğanların mizacında cinsiyet farkının çok az olduğu görülmektedir. Bir araştırmada¹⁷ bunu ölçmek için uygulanan bir testin 34 maddesinin sadece 4'ünde farklılıklar bulunmuştur ve “erkekler ve kızlar arasındaki benzerlikler, cinsiyete ilişkin farklılıklardan çok daha olağandır fakat bu farklılıklar oldukça az olsalar bile, yeni doğan bebeklerin neonatal (yaşamın ilk dört haftası) dönemde tepki verme ve davranma biçimlerinde farklılıklar bulunmaktadır” yorumuna yer verilmiştir.

Buna karşılık, erkek bebeklere (herkes tarafından ama özellikle anne tarafından) gösterilen sevgi bazen ereksiyona sebep olmaktadır. Bu henüz tam gelişmemiş tepki, yaşla birlikte daha belirli hale gelmekte ve sonunda muhtemel olarak cinselliğe açık olan, karşı cinsteki bireylerle sınırlandırılmaktadır. Bu farklılaşma süreci cinsel kimliğin gelişimi ile bağlantılıdır.

Anneler genellikle erkek ve kız çocuklarına farklı davranmayı reddeder ancak araştırmalar farklı davrandıklarını göstermektedir. Ebeveynler çocuğun cinsiyetini bilirler ve o andan itibaren ona genellikle bilinçsiz olarak, o cinsiyetin bir üyesi gibi davranırlar. Bebeklikte, erkeklerin uzuvları çok daha fazla hareket ettirilir ve gerilir, kızların da agulama sesleri daha çok taklit edilir. Bebekliğin ilerleyen dönemlerinde, erkeklere, kızlara nazaran daha az fiziksel temas ve daha az sözel ve göz temasında bulunma imkanı verilir. Erkek çocuklarının yüzünün, anne ve babadan başka tarafa bakması, onlara doğru bakmasından daha olasıdır. Ebeveynlerin erkek çocuğa bir şeyi işaret etme olasılığı, kız çocuğa işaret etme olasılığından daha yüksektir. Anne, erkek çocuğun beslenme isteğine daha sık karşılık verme eğilimindeyken, kız çocuğu daha kolay reddedilir ve yönlendirilir. Kız çocuğu, annesinin ne kadar ve ne zaman yiyeceğine dair fikirlerine boyun eğmek zorundadır. Bu tür farklı davranışlar yüzlerce kez tekrarlandığında, elbette bir etkisi olacaktır. LaTorre, “Erkek ve kız çocukları, on üç aylıkken aralarında belirgin farklılıklar vardır” demektedir.¹⁸ Görünüşe göre “erkek çocukta bağımsızlık, macera ve ustalık geliştirme” girişimi vardır ve “erkekler çok daha keşfedici ve özerk davranışlar sergilemektedir.”

Diğer insanların çoğu da cinsiyet beklentilerini çocuğa yansıtmaktadır. Bazı deneylerde, araştırmacılar erkeklere kız isimleri ve kızlara erkek isimleri olacak şekilde küçük bebekleri alarak onlara karşı cins isimleri vermiştir. Sonra, deneyden habersiz olarak, bebekleri tanımayan insanlar onları görmeye getirilmiştir. Tahmin edilebileceği gibi, “kız” bebekler için sevecen bir dille “Çok şirin değil mi?” ve erkekler için “Büyüdüğünde iyi bir kriket oyuncusu olacak gibi görünüyor” demişlerdir. Küçük oğlunun dengersiz bir bıçak ve çatalla biftek kesmesini izleyen bir baba, çocuğunu onaylayarak “Böylece çok kaslı olacaksın!” demiştir. Muhtemelen bu lafları küçük kızına asla söylemezdi. Küçük bir erkek çocuk pantolonunu düşürüp arka bahçeye işerse, muhtemelen annesi güler ancak aynı annenin kızı iç çamaşırını çıkarıp komşunun çitlerine atarsa, ona muhtemelen ceza verilir. Araştırmalar yine gösteriyor ki erkek çocuğa çok daha fazla özgürlük veriliyor ve kız çocuğun yapmadığı birçok şeyi yapmasına olanak tanınıyor. Erkek çocuğun kirli ve dağınık oluşuna bir kızdan çok daha fazla müsamaha gösteriliyor.

Cinsiyet farkındalığının gelişimi

Taklit, çocukların temel öğrenme yöntemlerinden biridir. Bir bebeğin ilk dönüm noktalarından biri, yaklaşık ilk yedinci haftadaki ilk gülümsemesidir. Eğer bu, sindirim güçlüğünden değilse, annesinin gülümsemesinin bir taklidi olabilir. Çocuk, yaklaşık beş ile yedi aylık olduğunda, anne ve baba arasındaki farkı bilir ve rahatlık ve koruma için yabancılardan ziyade onlara yönelmeye başlar. Aynı dönemlerde bir “benlik” duygusu başlar ve çocuklar aynaların kendilerini ayrı bir varlık olarak gösterdiğini fark etmeye başlarlar.¹⁸

Araştırmacılar, bebekliğin beşinci ayında bile, fiziksel aktivite, diğer insanlara bakmaktan kaçınma, olumlu veya olumsuz dışavurumculuk ve kendini rahat ettirmede olduğu üzere, mizaç üzerindeki genetik etkinin çok az olduğunu bulabildiler. Bu, çoğunlukla aile ortamına verilen düzensiz tepkiler gibi farklı nedenlerden kaynaklanmıştır.

Araştırmacılar, çocukların cinsiyetlerine uygun oyuncaklara ne kadar süre baktıklarını^{20,21} kaydeden bir inceleme yöntemi olan göz izleme tekniği sayesinde, 3-8 aylık çocuklarda, kız çocuklarının tercihen bebeklere baktığını ve erkeklerin de kamyonlara baktığını bulmuşlardır! Hatta bazı araştırmacılar, genç dişi maymunların da benzer şekilde bebeklerle oynamayı tercih ettiğini ve erkek maymunların kamyonları tercih ettiğini bulmuştur!²² Bunun nedenini kimse gerçekten bilmemektedir. Fakat bunun, bebeğe benzeyen durağan nesnelere kıyasla hareketli nesnelere ilgi duyma gibi çok dolaylı bir sebebi olabileceği tahmin edilebilir.

Kız çocukları 12 aylıkken diğer insanlara, erkeklerden yaklaşık iki kat daha fazla bakarlar ve genellikle kadınlara bakmayı tercih ederler.²³ Ancak çocuklar, yaklaşık on sekiz aylıkken bir cinsiyet duygusu geliştirmeye başlar, bundan sonra sadece yüzeysel olarak gelişmeye devam eder. On sekiz aylık olmadan kısa bir süre önce, çocuklar erkek ve kadınları, erkek ve kız çocuklarını fotoğraflarda bile olsa, sadece saç uzunluğu veya kıyafet gibi dış görünüşe dayanarak ayırt edebilirler. On sekizinci ayda ise, konuşma mucizesi gerçekleşir ve çocuklar şeylerin isimlerini ve daha sonra bu şeylerin sınıflarının isimlerini öğrenmeye başlarlar. Kendi cinsel organları da dahil olmak üzere vücut bölümlerinin isimlerini öğrenmeye başlarlar. Erkek veya kız gibi belirli bir insan kategorisine ait olduğunun farkına varmaya başlarlar. Bu evrede, kızlarda erkeklerden birkaç ay erken olacak şekilde, cinsiyete özgü asıl mevzu başlamaktadır.²⁴

Üç yaşına geldiğinde, çocukların %65-75'i kendilerini erkek veya kız olarak doğru bir şekilde tanımlar ancak iki buçuk yaşındaki çocukların çoğu bunu yapmaz. Kohlberg²⁵, aile içinde “Ben erkekim”, “Baba çocuk”, “Anne çocuk”, “Joey [erkek kardeşi] çocuk” diyerek dolaşan iki buçuk yaşındaki bir çocuğu gözlemlemiştir. Çocuk, annesini bu listeden çıkardıktan sonra yine aile dışındakilerin cinsiyeti konusunda kafası karışıktır. Anaokulu çağındaki çocuklar oyuncaklardaki resimlerden bir erkeğin nelerle oynamak istediğini ve bir kızın nelerle oynayacağını zaten bilirler. Bu çocuklar, ayrıca oyuncak bebeklerin cinsiyetini de doğru bir

şekilde ayırt edebilirler. Ödül verme teklifi olsa bile, bu fikirleri değiştirmeye ikna edilmezler! Ancak erkek veya kadının gerçekte ne olduğu onlar için hâlâ daha net değildir ve bunların kategorileri ile özellikleri üç ile altı yaşları arasında bile değişken ve bulanıktır. Altı yaşından önce, çocuklar bir tür büyüye inanma eğilimindedir; bir arabanın doğru koşullar altında bir kamyona veya bir oğlanın bir kıza dönüşebileceğine inanırlar. Ünlü psikolog Piaget ve takipçileri bunu göstermişlerdir. Piaget, dört yaşındaki çocukların çoğunun, bir kızın erkek kıyafetleri giyerse, saçlarını bir erkek gibi keserse ve erkek oyunları oynarsa erkek olabileceğini düşündüğünü bulmuştur. Başka bir örnek Kohlberg tarafından verilmiştir:

“Aşağıdaki yorumlar dört yaşına yeni giren Jimmy tarafından, dört buçuk yaşındaki arkadaşı Johnny’ye yapılmıştır:

Johnny: Büyüyünce uçak üreticisi olacağım.

Jimmy: Büyüdüğümde anne olacağım.

Johnny: Hayır, anne olamazsın. Baba olmak zorundasın.

Jimmy: Hayır, anne olacağım.

Johnny: Hayır, sen kız değilsin, anne olamazsın.

Jimmy: Evet olabilirim.”²⁵

Dört veya beş yaşına geldiğinde, çocuklar yetişkin erkekler ve kızlar arasında güç veya büyüklük temelinde ayrımlar yapma eğilimindedir ve erkekler özellikle bu niteliklere büyük önem vermektedir. Sosyal gücün, fiziksel güçten kaynaklandığını, bunun da fiziksel büyüklükten kaynaklandığını düşünürler. “Çocuklar babaların, annelerden daha büyük ve güçlü olduğu, daha sonra annelerden daha akıllı oldukları ve (altı yaşında ve sonrasında) sosyal güce sahip oldukları ve ailenin patronu oldukları konusunda hemfikirlerdir.” Cinsiyet rolleri o aşamada büyüklük, güç ve kuvvet temelinde kalıplaşmıştır; Dört ila beş yaşındaki 16 Amerikalı çocuktan oluşan bir grubun neredeyse tamamı, yalnızca erkeklerin polis, asker, itfaiyeci veya soyguncu olduğuna inanıyordu, bunların hepsi tehlike ve saldırganlık kategorisinde yer almaktadır. Beş yaşına geldiğinde, çocukların %97’si cinsiyetlerinin sabit olduğunu bilir ve anne ya da baba olmayı seçemezler.

Altı ya da yedi yaşına geldiklerinde, birçoğu, bir kızın ne giyerse giysin, erkek olamayacağından emindir. O yaşlarda hepsi erkeklerin kızlardan daha çok dövüştüğüne inanırlar. Peki neden? “Çünkü kızlar, erkeklerden daha kolay incinirler.” Bu kategoriler ve kategoriler hakkındaki inançlar artık sabit hale gelmiştir. Ancak cinsiyet farkının, ebeveynler tarafından kapsamlı bir şekilde aydınlatıldığında bile, yaklaşık beş ile yedi yaşına kadar genital fark olarak ayırımında değillerdir. Ayrıca farklılıkların doğal ve normal olduğunu kabul etmekte de oldukça zorlanırlar. Karşı cinsin cinsel organının “komik” veya “yanlış” olduğunu, kesildiğini veya belki daha sonra gelişeceğini düşünürler.

Yetişkin kadınlar, erkeklerden daha az güçlü ve yetkin olarak görülse de yine de kadınlarla ilgili klişeler küçük kız çocukları için kadınlığı çekici kılacak kadar güçlüdür. Anne ya da kadın öğretmen genç kız çocuktan daha yetkin ve kadınsıdır. Kadınlık, altı ile yedi yaş arasındaki çocuklar için “kibarlık”, bakım, yardımseverlik ve üstün çekicilik ile ilişkilidir. Kız çocukları her yaşta kadınsı objeleri ve aktiviteleri tercih etmeye devam ederler.

Ebeveyn-çocuk ilişkileri

Psikologlar bu sürecin ayrıntıları konusunda farklılık gösterirler ancak hepsi aynı cinsiyette olan ebeveyne bağlanmanın (veya veki annenin), bağımlı bir ilişkinin ve cinsel kimlik duygusunun oluşumu için bu ebeveyni taklit etmenin ve modellemenin başlamasını önemli kabul ederler. Çocuk, hemcinsi olan ebeveynin, erkek veya kadın özellikleriyle özdeşleşir ve bunları bir tür kimyasal geçişim gibi özümser. Erkek çocuk babasıyla özdeşleşirken (“Babam gibiyim”), erkeksi bir kişiliğin gelişimi için anneden uzaklaşır. Bu değişimin gerçekleşmesi için, babanın çocuk için çekici ve “öne çıkan” bir figür, yani hazır bulunan, ilgili, sıcak, meraklı olması gerekir. Nicolosi²⁶, bir babanın “öne çıkan” biri olması için baskın ve besleyici olması gerektiğini söylemektedir. Çocuk veya anne tarafından algılanan baba sıcaklığı, bir erkek çocuğun babasıyla ve erkekliğiyle sürekli olarak özdeşleşme isteğiyle bağlantılıdır.²⁵ Çocuğun erkekliğinin gelişimi için, çatışma yaratan “kötü” bir baba, hiç baba olmamasından daha kötüdür.

Duygusal olarak sıcak ve ilgili bir baba, bir kızın annesini ve akranlarını modellerken gelişen cinsel kimliği üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir.

Psikologlar, kız çocuklarının çocuklukları boyunca öncelikle anesiyle özdeşleştiği konusunda hemfikirdir. Bir kız çocuğu, dört yaşına geldiğinde, açık bir şekilde, annesiyle, babasıyla olduğundan daha fazla özdeşleşir. Kız çocuğunun, babasıyla özdeşleşmesi her ne kadar dört ile dokuz yaşlarında artsa da bu durum, kız çocuğunun kadını değerlerini ve kadını özdeşleşimini zayıflatmaktan ziyade güçlendirme etkisine sahiptir. Anneyle özdeşleşmenin etkisi, erkek çocuklar için neredeyse o kadar güçlü değildir. Kız çocuğu, annesinin yakınında kalma eğilimindedir ve onu taklit etmesi ve “anne” işlerini yapması için teşvik edilir. Elbise, görünüm ve davranışları öğrenir ve kopyalar. Erkek çocuklarının, annesine birincil bağlılığını koruyan kızlardan daha zor bir görevi vardır. Erkekler, kendilerini annesinden ayırmalı ve babasını taklit etmeyi öğrenmelidir. Bu oldukça kavramsal bir sıçradır ve erkeklerin, kızlara kıyasla, sosyal olarak önemli ölçüde daha yavaş olgunlaşması şaşırtıcı değildir. Ancak bu, annenin güçlü bir şekilde reddedilişi değil, daha ziyade sürekli olan bir değişim ve büyümedir. Kız çocukları, aynı zamanda annelerinden de ayrılır ancak bu daha sonra ve çok daha hafif bir şekilde gerçekleşir. Üç yaşlarındayken, anne ve babanın taklitleri daha da gelişkindir. Ebeveynlerin algıları da doğum sırasından etkilenmektedir: İlk doğanlarda, sonradan doğanlara aslında kendilerine verilenden daha fazla ayrıcalık verildiğini düşünme eğilimi yaygındır. Tek yumurta ikizleri arasında bile ebeveyn yakınlığının algısı son derece düzensizdir.²⁷ İkizlerden birini etkileyen ve diğerini etkilemeyen tesadüfi olaylar, her birinin ebeveyni farklı algıladığı anlamına gelebilir.

Yeni Zelanda’da yakın zamanda yapılan bir çalışma, ebeveynlerin boşanmasının, çocuklarında ortaya çıkabilecek EÇ riskini iki kat arttırdığını göstermektedir. Ancak aynı çalışma, yalnız yaşayan annelerin çocuklarının bundan etkilenmediğini göstermiştir.²⁸

Bazı araştırmacılar çocukları “karahindibalar” ve “orkideler” olarak ayırmaktadır. Bu tuhaf ayırım, karahindiba çocuklarının her

yerde gelişeceği ancak orkide çocuklarının genellikle aile, okul ve akranlarıyla anlaşmazlık içinde ve görünüşe göre sıkıntılı bir yaşama mahkum olacakları anlamına gelmektedir. Ancak doğru koşullarda orkideler “muhteşem bir şekilde açar” ve karahindibaları gölgede bırakabilir. Bu küçük metafor, temelde aynı ortama verilebilecek farklı bireysel tepkilerin aralığını göstermektedir.

Kardeş ilişkileri

İkizler üzerinde çalışan araştırmacılar, okul öncesi dönemdeki çocuklarda, erkeklik ve kadınlığın genetik etkisini zayıf ile orta düzeyde ancak büyük kardeşlerin ve tesadüfi olayların etkisini çok daha güçlü olduğunu bulmuşlardır.²⁹

İngiltere’de Avon çalışması adı verilen, 14.000 çocukla yapılan büyük bir çalışma, aileyle yaşayan bir babanın erkeksi yapısının, erkek çocuklar için önemli etkiler barındırdığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, kız çocukları babanın bu yapısından erkek çocuklar kadar etkilenmemiş, daha çok “abinin” varlığından etkilenmiştir!^{30,31} Bir ağabey, hem erkeklerde hem de kızlarda daha fazla erkeksilik ve daha az kadınsılık olmasına sebep olmuştur. Eğer bir abla varsa, erkekler daha kadınsı olmuş ancak daha az erkeksi olmamıştır.³⁰ Yani erkekliğin daha baskın olma eğilimi vardır. Bu etkiler bireyler için çok büyük olsa da bir bütün olarak bir ağabeyi olan gruplar için erkekliği sadece yüzde birkaç oranında arttırmıştır.

Yaşıt/akran grubu ilişkileri

Üç ve dört yaşlarına gelindiğinde, erkekler kız arkadaşlarından ziyade erkek tipi aktiviteler, oyuncaklara ve erkek arkadaşlara, durağan kalan veya yaşla birlikte artan tercihler göstermektedir. Aynı yaşlarda, kız çocukları için, kız tipi etkinliklerin ve oyuncağın ve arkadaş olarak kız çocuklarının tercihi yapılır ancak bu yaşla birlikte artmaz. Koch, okul öncesi çocukları gözlemlediğinde, çocukların arkadaşlarının %80-90’ının aynı cinsiyetten olduğunu bulmuştur. Kohlberg, üç ila beş yaş arasındaki hem erkek hem de kız çocuklarının, hemcins arkadaş tercihini, ço-

çuğun cinsel kimliğini koruma ihtiyacına bağlamanın oldukça makul görüldüğünü söylemektedir. Benzerlik, ilişki kurmaya yol açar. Erkekler ve kızlar onlar gibi oldukları için hemcinsleriyle oynarlar.

Yani, üç yaşına gelindiğinde, erkekler ve kızlar zaten farklı şekillerde oynuyorlardır ve her iki grup da birbirinden oldukça farklıdır. Erkekler, kızları küçümseyebilirler. Örneğin, üç buçuk yaşındaki Joey'e doğum günü partisinde herhangi bir kız isteyip istemediği sorulduğunda, "Hayır, kızlardan nefret ederim, kızlar iğrençtir!" demiştir. Bu, kısmen büyürken, kısmen de ağabeyinden öğrendiği bir yargıdır.²⁵

Çok sayıda çalışma, erkek çocukların, zaten yetişkin erkek toplumunu yansıtan bir şekilde davrandığını göstermektedir, örneğin rekabeti, kuralları, kazananları ve kaybedenleri vurgulayan oyunlar. Kurallar veya herhangi bir şey hakkındaki anlaşmazlıklar yaygındır ve her çocuğun (geçici) yerini bildiği bir hiyerarşi kuruludur. Erkek çocuklar, birbirlerine emir vermeye çalışarak, hiyerarşideki yerlerini belli ederler. Erkek çocuklar erkekliklerini, erkek gruplarında rekabet başarısı ve kabullenme açısından gitgide daha fazla tanımlarlar. Öte yandan, kız çocukları ilişkilere değer verir ve bir oyun anlaşmazlıklara sebep olmaya başlarsa, o oyuna genellikle devam edilmez. Kızlar ilişki isterken, erkekler bağımsız olmak ister. Kızlar, eşitlikçi bir şekilde birlikte çalışmak ister ve emirlerden ziyade öneri yoluyla fikir birliğine varmaya çalışırlar. Paulk³² der ki, eğer bir erkek çocuk oyunda sakatlanırsa, oyun devam eder ve başka bir erkek çocuk onun yerini almak için müdahil olur. Kız çocukları, yetişkinler için erişimi zorlaştırırsa bile, yaralı bir kız çocuğunun etrafında durmaya ve kümelenmeye eğilimlidirler.

Erkeklerin ve kızların belirli bir görevi ele alma tarzlarını karşılaştıran bir makalede, erkekler rekabeti kızların 50 katı, kızlar da "sırası gelince oynamayı" erkeklerin 20 katı kadar kullanmıştır.³³

Sekiz yaşına gelindiğinde, her iki cinsiyetin de kabaca %85'i kendi cinsiyetlerinin en iyisi olduğuna inanır. Çizgiyi aşan çocuklarla acımasızca alay edilir. "Kızlara izin yok" faaliyetleri, erkek

çocuklar için yaygındır; bazı psikologlar, bunu yapan bir erkek çocuğunun, babasının kimliğiyle özdeşleşmeye geçişin ardından cinsel kimliğini pekiştirmek istediğine inanmaktadır. Erkekler, ebeveynlerinden ziyade, arkadaşlarının istediklerini ve inandıklarını giderek daha fazla dinlerler ve birbirlerinden kabul edilebilir derecede olan erkeksi şeyleri özümserler. LaTorre'un dediği gibi, cinsel yönelim “dışarıdan anlaşılır.”¹⁸ Benzer bir süreç kızlar için de gerçekleşir. Akran grubu, hemcins ebeveynin rolüne benzer bir role sahiptir. Çoğunlukla kendi cinsiyetleriyle kaynaşmak, bir çocuğun erkek veya kadın olma duygusunu güçlendirir ve gruplar arasındaki farklılıklar derinleşir.

Erkek ve kız grupları farklıdır. Erkekler arkadaşları ve tanıdıkları içerir ancak kızlar çok daha seçicidir, yakın çevreyi sadece arkadaşlarıyla sınırlandırır ancak bu arkadaşlar erkeklerin çevresinin yapısından çok daha sık değişir.³⁴

İlk Çekim

Farklılıklar arttıkça, diğer grup hakkında doğal bir merak gelişir ve bu durum vakaların önemli bir azınlığında cinsel araştırma ve denemelere yol açar; yedi ve sekiz yaşına gelindiğinde, erkeklerin yarısından fazlası, genellikle ebeveynlerinin bilgisi olmadan diğer erkeklerle ve yine yarısından fazlası kızlarla cinsel bir deneyim yaşamışlardır. Kızların sadece yarısı, ergenlik öncesi “cinsellik oyunları”na katılmışlardır. Vakaların üçte ikisinden fazlasında, bu cinsel deneme, sadece bir veya iki kez gerçekleşmiştir, bu da çekimden ziyade çocuğun merakı olduğunu akla getirmektedir.^{35,36} Heyecan verici cinsel fanteziler, ergenliğin ufak bir öncüsüdür. Özellikle bu yaşlarda erkek çocuklar, kadın yetişkinlerin, cinsel doğasına daha fazla ilgi duymaktadır. Bunların çoğu hâlâ hormonal olarak yönlendirilmekten ziyade, merak gibi görünmektedir. Çünkü ilk çekim için ortalama yaş, hem erkekler hem de kızlar için yaklaşık 10 yaşında başlar. Bu da ergenlikten ortalama 2 yıl öncesidir. Ancak bu yaşlar, muhtemelen okuldaki erkek ve kız gruplarının cinsiyet oluşumun zirvelerine karşılık gelmektedir.

Ergenlik yaklaştışça, akran ve ebeveyn baskısı genellikle kızların erkeksi görünümünü ve arayışlarını terk etmelerine ve cinsiyet özelliklerini kuvvetlendirmelerine neden olur.³⁷ Bir araştırmaya göre, kızlar daha nazik ve duyarlı hale gelir, erkekler ise daha cesur ve maceraperest hale gelir.³⁸

Ergenlik

Heteroseksüel gelişimin bir sonraki dönüm noktası ergenliktir. Erkeklerde vücut, erkek hormonu olan testosteron ile kızlarda ise kadın hormonları olan östrojen ve progesteron ile doludur. Erkeklerde ses kalınlaşır, cinsel organlar büyür ve vücut kılları sertleşir; kızlarda ise göğüsler gelişir ve regl başlar. Her ikisi de kendilerinin cinsel varlıklar olduklarını fark ederler. Erkekler, ilk tam erotik uyarılmalarını yaklaşık on üç yaşında yaşarlar (eğer pornoya erken maruz kalmazlarsa) ve kızlarda romantik fanteziler başlar. Heteroseksüellikte, bu yeni his, karşı cins için oluşmaya başlar. Ancak ergenlik, mevcut cinsel yönelimleri, tercihleri, çekimleri ve duygusal bağları geçersiz kılan bir cinsel dürtü yaratmaz. Hormonal dalgalanma sadece var olan psikolojik yönelimi erotikleştirir. Heteroseksüel yönelimi gelişen kişilerde cinsel istek karşı cinsle yönlendirilir.

İnterseksüellerde de ergenlik dalgalanması genellikle yetiştirilme cinsiyetine göre kendini gösterir. Erkek gonadları* olan interseks bireyler, bazen belirsiz diş cinsel organları nedeniyle doğumdan itibaren kız olarak yetiştirilmiştir ancak ergenlikte erkek hormonları kabarıp ve erotik rüyalar görürler (genç bir kadın daha az ihtimalle erotik rüya görür), bu erkeklerin “ıslak rüyalarına” eşdeğerdendir ancak rüyalarındaki imgeler genç erkeklerin değil, genç kadınların rüyalarındaki gibidir.³⁹

Cinsel yönelim başlangıçta istikrarsızdır. Ergenliğin erken dönemlerinde, karşı cinsle derin duygusal ilişkiler oldukça nadir görülür ve genellikle “heteroseksüel etkileşimin yüzeysel bir oyun benzeri özelliği vardır... Bu, neredeyse çocuğun oyun davranışı gibidir.”¹⁸ Hemcins akranlarıyla güçlü bir şekilde ilişki kurmalara

* Erkek ve dişide cinsiyeti tayin eden temel organ (e.n)

rına ve kendi cinsiyetlerini onaylamalarına rağmen, ergenler bu aşamada genellikle kendi erkekliklerinden veya kadınlıklarından şüphe ederler. Hemcins kişilerle cinsel deneyimde bulunmak, ergen erkeklerde oldukça yüksektir; %12'si hemcins başka bir kişiyle orgazma ulaşır ancak bu genellikle sadece bir veya iki kez olur.³⁶ Ergen cinsel yöneliminin kararsızlığı hakkında daha fazla bilgi On İkinci Bölümde verilmiştir.

Âşık olmak

“Âşık olmak”, çocukluk “tutkuları” ile kıyaslandığında tamamen heteroseksüel olma sürecinin bir aşamasıdır ve bu süreç büyük ölçüde hormonal bir yapı sergileyen ergenlik ve sosyal âşık olma ile ilgili görünmemektedir. Araştırmacılar, kızların 12 yaşından önce âşık olduğu bazı vakalar bildirmektedirler ancak erkeklerde böyle bir vaka yoktur. 8 yaş gibi erken bir yaşta, cinsel açıdan olgunlaşmış çocuklar bile âşık olmazlar ancak birçoğunun kesin heteroseksüel fantezileri veya orgazma götüren hayalleri vardır ve masturbasyon yapabilirler. 1932'de bildirilen bir vakada, dört yaşından önce cinsel olarak olgunlaşan bir erkek çocuğunun “yalnız bırakıldığı yetişkin kadınlara, bariz ve tedirgin edici cinsel yakınlaşmalar” yaptığı bildirilmiştir. Ama bu çocuk âşık olmamıştır.³⁹ Âşık olmak, biyolojik olarak yönlendirilmiş gibi görünmüyor; daha ziyade, belirli bir yaş ve sosyal gelişim aşaması gerektiriyor gibi görünüyor.

Branden⁴¹, romantik aşkın temelde duygularda ifade edilen değerlere dayandığını savunmaktadır. Eğer öyleyse, değerler gençken iyi gelişmeyebilir, bu da aşkın geç kalmasını açıklayabilir.

Romantik olan Batı'da, bu gizemli duygu hakkında çok şey yazılmıştır ancak “âşık olmak” gerçekten çok gizemli değildir. Batı'daki insanların neden birbirlerini çekici buldukları hakkında artık çok şey bilinmektedir. Bir aile terapisti olan Robin Skynner, *Families and How to Survive Them (Aileler ve Onlarla Başa Çıkma Yöntemleri)* adlı kitabında,⁴² çekimi üç şeye indirgemektedir: sosyal baskılar (sınıf, din ve para), iyi görünüm ve ortak ilgi alanları gibi bilinçli kişisel nedenler ve yaygınca “kimya”

olarak adlandırılan bilinçdışı çekimler. Kimyanın nasıl işlediğini göstermek için Skynner, yeni sınıflarını, hâlâ birbirlerine tanımyorken gruplara ayırır ve her bir kişiden “gruptakilerden ya aile üyelerinden birini düşündüren ya da ailesindeki boşluğu dolduracakları hissini veren bir kişi” seçmesini ister. Çalışma sırasında kimsenin konuşmasına izin verilmez. Birbirlerini bulduklarında, neden birbirlerini seçtiklerini öğrenip öğrenemeyeceklerini görmeleri ve aile geçmişleri hakkında konuşmaları için teşvik edilirler. Sonra her çift, başka bir çift seçer, dörtlü takım olurlar ve sonra her dörtlü, rolleri konusunda birbirleriyle mutabık kalarak kendilerini bir tür aileye dönüştürürler. Skynner, insanların her durumda, aileleri kendi ailelerine çok benzer şekilde işlev gören kişileri seçtiğini belirtmektedir; örneğin, şefkat göstermede zorluk, ensest ilişkiler, evde olmayan babalar veya zorunlu neşelilik. Bu grup çalışmasında her zaman seçilmemiş insanlar vardır. Skynner bu egzersizi ilk denediğinde, bu grup dışında kalanların hepsinin başkaları tarafından büyütüldüğünü, evlat verildiğini veya yetimhanelerde büyütüldüğünü keşfetmiştir. Skynner öğrencilerinin bilinçli olarak ailelerini düşünmelerini sağlayacak birini aradıklarını kabul etse de bilmeden bazı insanları ailelerimizdeki ilişki kurma şeklimizi yansıtacak şekilde cezbettığımızı söylemektedir. Başka bir deyişle, “âşık olduğumuzda” verdiğimiz tepkiler bilinçsizce öğrenilmiştir. Bu tepkiler her zaman en iyileri değillerdir. Ayrıca, âşık olmanın inanılmaz derecede spesifik olduğunu da biliyoruz. Bir erkek, kız arkadaşının kız kardeşlerine otomatik olarak âşık olmaz. Sadece bir kişiye, hatta bazen ikizlerden bir kişiye âşık olabilir! Ebeveynlerin çocuklarına karşı sıcak olması, çocukların daha sonra daha az cinsel partnere sahip olmasıyla ilgilidir, yani önüne gelenle yatma davranışının eksikliği ve çekim belirginliğinin daha fazla olmasıyla ilgilidir.⁴³

Batılı olmayan birçok kültürde evlilikler görücü usulüyle olur ve insanlar evlendikten sonra âşık olurlar. Bu, kültürün bir ürünüdür ve eğer görücü usulü, sosyal ve ekonomik koşullar açısından iyi imkanlar sağlıyorsa ve karşılıklı bir onay varsa, aşk genellikle bunu takip eder.

Çoğu özdeş olan 445 ikiz çiftinin incelendiği bir çalışmada⁴⁴, “insanların birbirlerine duygusal bağlanma biçimlerine” genetik bir katkı olduğu bulunamamıştır. Bu çalışma bundan ziyade, eşlerin ikizlere göre “aşk tutumlarında” eşlerine daha çok benzediklerini ortaya koymuştur.

Heteroseksüellik genetik olsaydı, karşı cinse karşı gelişigüzel bir çekim beklenirdi. Ancak (farklı bir kategoriye giren ensest hariç) durum böyle değildir. Genç erkekler, yetiştirilmeleri sırasında onlardan ayrılmadıysa, kız kardeşleriyle evlenmeyi istemezler.³⁵ İsrail’de, akraba olmayan çocukların ebeveynleri çalışırken çok erken yaşlardan itibaren birlikte yetiştirildiği ortaklaşa kullanılan yerleşim yerlerinde (kibbutz) yapılan araştırmalar, bu yerleşim yerlerinin üyelerinin arasında romantik ilişki konusunda herhangi bir kısıtlama olmamasına rağmen, birbirlerini ergenliklerinde erotik olarak çekici bulmadıklarını göstermiştir. Bir çalışmada, istisnasız tüm gençler birlikte büyüdükleri grubun dışından birisiyle evlenmiştir.³⁹

Bem⁴⁵ tarafından yapılan etkili bir çalışma, “egzotik olanın, erotik hale geldiğini” savunmaktadır. Başka bir deyişle, cinsel çekimi yönlendiren şeyin büyük bir kısmı, çocukluk yıllarında ayrı olarak gelişen diğer cinsiyetin gizemidir. Bu fikir çeşitli araştırmacılar tarafından yetersiz olarak saldırıya uğramış olsa da egzotiğin erotik ile beslenen bir faktör olduğu konusunda genel bir fikir birliği vardır.

Evlilik

Danimarkalıların yaptığı büyük bir araştırmada; genç ebeveynler arasındaki yaş farkının azlığı, çocuk sayısının ortalamadan yüksek olması, istikrarlı bir ilişkinin varlığının, çocuklarının heteroseksüel evlilikler yapması üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Babası kim olduğu bilinmeyen erkeklerin evlenme olasılığı %20 daha düşük bulunmuştur.⁴⁶

Evlilik, genellikle ebeveynler tarafından oluşturulan bir ilan gibi görünüyor ve bu yüzden evlilik denemeye değer kabul ediliyor.

Görüşüne göre evlilik, genellikle ebeveynlerin oluşturduğu ailenin, kopyalanmaya değer olduğuna ilişkin bir karardır.

Erkeklik/kadınlık nihayetinde cinsiyete bağlı değildir

Erkeklik ve kadınlığın gelişimi biyolojinin ötesinde anlam bulmaktadır. Yetişkinler üzerinde yapılan ayrıntılı bir istatistiksel çalışma, erkeksi ve kadınsı özelliklerin artık erkek/kadın gibi keskin bir kategori ayrımı göstermediğini ortaya koymaktadır. Cinsiyetle ilgili diğer “psikolojik” özellikler de öyle. Öte yandan, bel-kalça oranı gibi fiziksel özellikler çok daha keskin bir ayrışma göstermektedir. Bu da cinsel yönelimin çoğunlukla erkek ya da kadın olmaktan kaynaklanmadığını göstermektedir.⁴⁰

Kültürel koşullanma

Cinsel çekim ve davranış da belirli bir kültürün geleneklerine bağlıdır. Çinli bir ailedeki üç nesil kadının hikayesi olan Yaban Kuğuları kitabında⁴⁷, Jung Chang, ayak bağlama geleneğinden bahseder. “Büyükannem çok güzeldi... ama en büyük serveti, Çince ‘üç inçlik altın zambaklar’ olarak adlandırılan bağlı ayaklarıydı.” Kadınların küçücük ayakları üzerinde aksayarak yürüme şekilleri yalnızca erotik olarak kabul edilmekle kalmaz, bunun yanı sıra erkekler her zaman nakışlı ipek ayakkabıların içinde saklı olan bağlı ayaklarla oynarken de heyecanlanırlardı.

Jung Chang’ın büyük büyükbabası, kızı için talip ararken, bu kızın “küçücük ayakları” “nakışlı saten ayakkabılarında” avantaj sağlasın diye ilk buluşmayı planlamıştı. Bu geleneğin belirgin kültürel kökenleri vardır. Sözü edilen bu gelenek yaklaşık bin yıl önce, bir Çin imparatoru cariyelerinin kaçmalarını engellemek için ayaklarını bağladığında başlamıştır. Kemiklerinin bağlanma sürecinde kırılmış ve deforme olmuş olmasına ve bandajlar çıkarıldığında ölü derinin kokmasına rağmen, bu bağlı ayaklar erotik semboller haline gelmişlerdir.

* Çin kültüründe, kadınların küçük yaştan itibaren fazla büyümemeleri için ayaklarına demir ayakkabılar giymesi geleneği.

Viktorya döneminden kalma erkeklerin, kadınların ayak bileklerine olan çekimi başka bir “kültürel” erotik tepki olmuştur. Bazı Müslüman kültürlerindeki erkeklerin çıplak bir kadın koluna tepkisi de öyledir.

Bir kültürün üyelerinin, en azından başlangıçta, özellikle erotik olarak başka bir kültürün üyelerinden etkilenmediği bilinmektedir. Belirli bir kültürde erotik olanın ne olduğuna ve bir kişinin bunları ne kadar iyi yerine getirdiğine dair sosyal sözleşmeleri onaylamak zaman almaktadır.

Son derece bireysel ve değişken faktörler

İnsanlar cinsel yönelimlerini ve tercihlerini, tesadüfi olaylar yoluyla da geliştirirler. Bu tesadüfi olaylar, bir şekilde cinsel uyarılma ile ilişkili olan bireye özgü tesadüfi koşullardır. Davranış başladıktan sonra tekrarlanma eğilimindedir ve yavaş yavaş alışkanlık haline gelir. Kinsey Enstitüsü'nden Gebhard'a göre, olağandışı davranış ve tercihlerin kökeni, genellikle bu nitelikteki tek seferlik olaylara kadar uzanabilir. Gebhard, iki örnek verir. Genç bir erkek, kendisinden daha güçlü ve onun üstünde olan büyük bir kızla güreşirken güçlü bir cinsel uyarılma yaşamıştır. Daha sonra iri, kaslı, baskın kadınlara karşı bir çekim geliştirmiş, güreşi aşk oyunlarına dahil etmeye çalışmış ve biraz mazoşist olmuştur. Başka bir vakada, bir çocuk kolunu kırmıştır ve kolunun, şartlar öyle gerektirdiği için anestezi olmadan yerine oturtulması gerekmiştir. Bu durum son derece acı verici olmuştur. Bu işlem yapılırken, doktorun hemşiresi onu rahatlatmak için sıkıca tutmuştu. Çocuk, cinsel olarak uyarılmıştı ve daha sonra hemşirenin saçına benzeyen esmer saç stillerine bir fetiş geliştirmişti. Cinsel davranışları da biraz sadomazoşist olmuştur. Gebhard, tesadüfi olayların, cinselliğin gelişimindeki rolüne büyük önem vermektedir. “İçinde bulunulan durumda olan değişkenler aracılığıyla tesadüfi olayların etki etme gücünü neredeyse korkutucu derecede gösteren” bir takım veri hakkında yorum yapmıştır.⁴⁸

Onuncu Bölümde, ikiz çalışmalarında cinsel yönelime yol açan faktörlerde, tümüyle bireysel tepkilerin baskın olduğunu da gö-

receğiz. Bu tepkiler çoğunlukla insanlara ve (genellikle) bir ailedeki yaygın günlük rutinlere ve deneyimlere değil, birey için bir şekilde önem kazanan olağandışı koşullara yöneliktir.

Alışkanlık oluşumu ve bağımlılık

Gebhard'a göre, ergenlikten kısa bir süre sonra başlayan her türlü heteroseksüel aktivite o andan itibaren neredeyse değişmez bir şekilde devam etmektedir. Başka bir deyişle, olumsuz sonuçlar, algılanan faydalardan daha ağır basmadıkça, yapmaya başladığımız şeyi yapmaya devam etme eğiliminde oluruz. Alışkanlık oluştururuz. Alışkanlık, duygusal ihtiyaçları karşılamanın bir yolu haline gelirse bağımlılık yapabilir.

Genetik katkı

Hershberger⁸⁸ ve Whitehead⁸⁹ tarafından ayrı ayrı yapılan iki çalışma, üç farklı yaklaşım kullanarak, heteroseksüelliğe olan genetik katkının yaklaşık %15 olduğu sonucuna varmıştır. Bu şaşırtıcı derecede düşüktür.

Özet: Heteroseksüelliğin gelişimi

Görünüşe göre, kimse heteroseksüel doğmamıştır. Aksine, heteroseksüel çekim, belirli çevresel faktörlere yanıt olarak belirli bir süre boyunca, özellikle de şu çevresel faktörlere yanıt olarak gelişmektedir:

İlk aşamalardan itibaren ve ilk birkaç yıl boyunca iyi bir anne bakımı: emzirme, beslenme, sevmeye, dokunma, konuşma, yakınlık, göz teması ve fiziksel ihtiyaçların karşılanması. Bunlar, hem karşı hem de hemcins sevgi gösterme veya deneyimleme yeteneğini geliştirmektedir.

- Hemcins ebeveyn (veya hemcins diğer yakın kişiler) ile özdeşleşme ve taklit.

- Ağabeyler veya kız kardeşler de dahil olmak üzere aynı cinsiyetten akrân grupları tarafından kabul edilme ve özdeşleşme.
- Bir erkekte, kültürel olarak “erkeksi” olan ve bir kızda kültürel olarak “kadınsı” olanla şeylerle özdeşleşme (cinsiyet uyumluluğu).
- Her gün erkek çocukların erkek ve kız çocukların da kız olarak muamele görmesi.
- Ergenlikte biyolojik olarak belirlenmiş hormonal artış. Bu durum, halihazırda mevcut olan psikolojik cinsel kimliğine cinsel dürtüyü de ekler. Yani var olan cinsel kimliğini pekiştirir ancak bunu değiştirmez.
- Âşık olmak. Bu, genlerle veya ergenlikle ilgili görünmemektedir ve en az seviyede kronolojik ve sosyal olgunluk gerektiren çevresel olarak şartlandırılmış bir şeydir.
- Bağlanmış kadın ayaklarından uyarılma gibi kültürel olarak belirlenmiş cinsel davranışlar.
- Kökeni, tesadüfi durumlarda erken cinsel uyarılmaya kadar uzanabilen kişisel cinsel tercihler ve davranışlar.

Eğer bir şeyin DNA’ya programlanması söz konusu olsaydı, bunun heteroseksüellik düşünülebilir. Zira hayatta kalma ve üreme dürtüsü türlerdeki en temel dürtülerden biri olmalıdır. Ancak âşık olmak da dahil olmak üzere heteroseksüellik, uzun yıllara yayılan psikososyal bir öğrenme süreci gibi görünmektedir. Ayrıca, birçok heteroseksüelin tatmin edici bir aile hayatı istemesi, kendilerinin yeterince iyi olan bir aile deneyimi olmasından kaynaklanmaktadır.

EŞÇİNSELLİK

Eğer heteroseksüellik öğrenildiyse, peki ya eşcinsellik ?

Bazı kişiler evcil hayvanların kendi türlerinden hemcins diğer hayvanların üzerine çıktığını görmüş ve eşcinselliğin doğaya ve insanlara özgü olduğu sonucuna varmışlardır. Ancak bu tür hayvan davranışları, normal davranışlardan ziyade, örneğin bir sürüde veya bölge üzerinde hakimiyet için yapılan mücadeleler, dişilerin aidiyeti veya koku karmaşası ile daha sık bağlantılıdır.

Bu bölümde, bilinen birçok etkiden bazılarını, tüm popülasyon-daki küçük bir azınlık için geçerli olmadıkları yönündeki güçlü uyarılarla birlikte inceliyoruz. Yani, her bireysel faktör insanların büyük çoğunluğunda eşcinselliğe neden olmamaktadır ancak bunlar eşcinsel olanlar için anlamlı bulunmuştur. Bazı eşcinseller, bir etkenle çok güçlü bir şekilde özdeşleşirken, diğerleriyle özdeşleşmez. Bu etkilerin bir kısmının meydana geldiği yerlerde eşcinselliğin gelişme olasılığı daha yüksektir. Fakat herkesin hikayesi farklıdır.

Ebeveynler ve akran grupları ile ilişkiler

Eşcinsellikle ilgili psikoloji literatürü, heteroseksüelliğin gelişimi için kritik olan öğrenme süreçlerindeki bozulmaları açıkça ortaya koyuyor.

Evlat edinme bir etken olabilir. Bu konuda yapılmış gerçekten etkili çalışmalar yetersiz olsa da evlat edinilen EÇ'li bireyler %6 ile ABD ortalamasının iki katıdır.^{32,49,50,51,52,53} Bu durum, heteroseksüelliğe yol açan, genel ebeveyn-çocuk bağlanma süreçlerindeki bozulmaları gösteriyor.

Aile ilişkileri önemlidir. Frisch ve Hviid⁴⁶ Danimarka'da "eşcinsel evliliklere" yol açan etkenleri araştırdıkları çalışmalarında, baba veya anne eksikliğinin bu sonucu yaklaşık %20 daha muhtemel hale getirdiğini bulmuşlardır. Bununla birlikte, daha büyük kardeşlerin olması, her bir büyük kardeş için bu olasılığı yaklaşık %13 azaltmıştır. Küçük kardeşlerin her biri, erkek ve kadınlarda

bu olasılığı yaklaşık %9-13 oranında azaltmıştır.⁵³ Benzer örüntüler ABD’li ergenler için de bulunmuştur.⁵⁴

Eşcinsellerle alakalı birçok çalışma; hemcins ebeveynler ile bağ kurma, özdeşleşme, onları taklit etme ve model alma yerine; olumsuz ilişkiler, özdeşim kurmaya ve model almaya karşı direnç ve erken dönemde ilişki problemleri göstermektedir. Eşcinsellik ile ilgili kapsamlı bir çalışmada⁵⁵, eşcinsel erkeklerin %84’ü babalarının, heteroseksüel erkeklerin %10’una kıyasla, umursamaz ve ilgisiz olduğunu; eşcinsel erkeklerin, heteroseksüel erkeklerin üçte ikisine kıyasla sadece %10’u, çocukluk döneminde babalarıyla özdeşleştiklerini söylemiştir. Dickson ve Byrd⁵⁶ da benzer bir sayısal fark bulmuşlardır ve bu sayı oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Bu etken son zamanlarda yapılan araştırmalarda doğrulanmıştır.^{54,57,58} Bununla birlikte, bu sayı, tüm popülasyondaki toplam etkilerin sadece %3’ünü oluşturmaktadır, yani, sonuç olarak toplam popülasyonun sadece %3’ü eşcinsel olmuştur ancak bu, eşcinsel erkeklerin yalnızca büyük bir kısmı için geçerlidir. Başka bir şekilde zaten savunmasız olanlar için etki %3’ten çok daha yüksek olacaktır.

Araştırmalar, erkek çocukların erkeklerle ve kız çocukların kızlarla oynaması yerine, eşcinsellik öncesindeki çocukların, hemcins çok az arkadaşı olduğunu ve hemcins akran grupları tarafından reddedildiğini göstermektedir. Bu çalışmalar, bu çocukların kız çocuklarıyla oynayan, erkek sporlarını sevmeyen ve erkeklerin yanında olmak istemektense, daha çok kadınların yanında olmak isteyen erkekler olduklarını göstermektedir.²⁶ Erkek eşcinsellerde akran gruplarıyla zayıf ilişkiler, geçmişte babalarla ile kurulan zayıf ilişkilere kıyasla daha yaygındır.²⁶

Çok sayıda ampirik çalışma, eşcinsel kadınların, heteroseksüel kadınlara kıyasla, anneleriyle daha kötü ilişkilere sahip olduğunu göstermektedir.^{59,54,58} Saghir ve Robins⁵⁵, eşcinsel kadınların, heteroseksüel kadınların %85’ine kıyasla, sadece %23’ünün anneleriyle olumlu ilişkileri olduğunu bildirdiğini ve onlarla özdeşleştiğini ortaya koymuştur.

Bell ve ark.⁵⁹, hem erkek hem de kız çocuklarında, hemcins ebeveynle olumsuz bir ilişkinin, bu ebeveynle özdeşleşme arzusunun azalttığı yorumunu yapmaktadır. Özdeşleşmesi azalmış çocukların, “cinsiyet yakınması” (erkeklerde “kız gibi erkeklik” ve kızlarda “erkek gibi kızlık”; akranlarından “farklı” hissetme duygusu) geliştirmesi daha olasıdır. Erkek ve kadın eşcinselliğinde bulduğumuz şey de budur. Bu etki (“çocuklukta cinsiyet yakınması”) ileride olacak eşcinselliğin mükemmel bir yordayıcısı olarak kabul edilmişse de^{45,60} bu sonuç klinik örneklerle dayanmaktadır ve yakın zamanda yapılan büyük bir rastgele genel nüfus araştırması, bu etkinin zayıf olduğunu, cinsiyet yakınması olanların eşcinsel yetişkinlere dönüşmesinin yalnızca %10-12 oranında olduğunu ortaya koymaktadır.⁶¹

Bununla birlikte, klinik örneklerdeki cinsiyet yakınması olan bireylerin, çok yüksek ruhsal bozukluk düzeylerine sahip ebeveynleri olduğu⁶² ve bu, oldukça feminen, güvensiz erkek çocuklarının (zayıf ebeveyn bağlarının ve modellemesinin bir sonucu) pedofillerin ilgisini çekebileceğini belirtmekte fayda vardır (erken yaşta bir erkek tarafından cinsel istismara uğramak genellikle eşcinsellerin yaşamlarında önemli bir faktördür). Bu nedenle, ikiz çalışmaları “çocuklukta cinsiyet yakınması”nın orta ile güçlü genetik kökenleri olduğunu iddia etse de⁶³ sosyal etkenler de önemli olabilmektedir.

Cinsiyet araştırmacısı Bell de ağır çocukluk çağı cinsiyet yakınmasının, cinsiyet normlarına karşı bir isyan olabileceğine dikkat çekmektedir.

Nicolosi, “sağlıklı baba-oğul ilişkisinde, aktarılan eril niteliklerin güven ve bağımsızlık, atılganlık ve kişisel güç duygusu olduğunu” belirtmektedir.²⁶ Babasıyla iyi bağ kuramayan ve onunla sadece zayıf bir özdeşleşmeye sahip olan bir erkek çocuk, eril bir kimlik duygusu geliştirmeyi ve çocukluk çağı erkek akran gruplarına iyi uyum sağlayamaz. Erkek eşcinseller, karakteristik olarak çocukluk çağı erkek akran grupları tarafından “zayıf, erkeksi olmayan, kabul edilemez” oldukları için reddedildiklerini söylerler. “Kız gibi erkek”, “gey” gibi isim takmalar o zaman başlar. Zorbalık daha yaygın hale gelir. Saghir ve Robins, eşcinsellerin %67’sinin,

başkaları tarafından kız gibi veya efemine olarak adlandırıldığını (heteroseksüel erkeklerin %3'üne kıyasla) ve bu erkeklerin %79'unun çocukluk ve erken ergenlik döneminde erkek arkadaşlarının olmadığını, çoğunlukla kızlarla oynadığını ve nadiren veya hiç spor yapmadığını bulmuştur.⁵⁵ Bir çalışmada, eşcinsel erkeklerin, ergenlik deneyimleri hakkında şöyle ifadeler kullanılmaktadır: "...eşcinsel erkekler arasında, heteroseksüel akranlardan gelen cinsellik ile ilgili açık eleştirel imalar oldukça yaygındır ve bunlar, yetersiz erkekliğin ifadesi olarak yorumlanırlar."⁶⁴

Tayvan'da yapılan ilginç bir çalışmada, anne bakımının eksikliğinin ve anne/babanın aşırı korumacılığının (erkek çocukların dirençlilik geliştirmesine izin vermeme) erkek askerlerdeki eşcinselliğin %62'sine sebep olduğu bulunmuştur. Bu, olağanüstü yüksek bir etkidir ve muhtemelen Tayvan toplumunda ailenin güçlü rolünü yansıtmaktadır. Bazı kültürlerde ve muhtemelen Batı'daki bazı bireylerde, ebeveyn faktörlerinin ne kadar önemli olabileceğini göstermektedir.

Benzer bir örüntü lezbiyenlikte de görülüyor. Anneyle özdeşleşmeye ve anneyi modellemeye dirençli olan genç kızlar, kız akran gruplarına iyi uyum sağlayamıyorlar. Saghir ve Robins'in araştırma grubunda, heteroseksüel kadınların %16'sı ile karşılaştırıldığında, eşcinsel kadınların %70'i çocukken "erkek gibi kız" idi. Onların kız oyun arkadaşları yoktu (heteroseksüellik öncesi kızların aksine), çoğunlukla erkeklerle oynamışlar ve takım sporlarında aktif olmuşlardır. Birçoğu, oyuncak bebeklerle oynamayı reddetmiş ve ev içi rol modellemelerine ilgi göstermemiştir. Heteroseksüel kadınların sadece %7'si ile karşılaştırıldığında, bu kadınların yüzde 63'ü, erkek çocuk veya yetişkin olmayı dilemişti. Bu tutum yetişkinliğe kadar devam etmektedir. Lezbiyen kadınları, heteroseksüel kadınlardan ayıran iki bulgudan biri, lezbiyen kadınların daha az kadınsı ve daha erkeksi olduklarını hissetmesi olmuştur.

Bu kadınlar, kadınsı aksesuarlara ve modaya olan ilgisizliklerini ifade ederler, "sportif" ve özel dikim kıyafetleri tercih ederler, makyaj ve saç modellerinden kaçınırlar. Sosyal ve ev içi rollerini, diğer kadınların rolleriyle uyumsuz olarak görürler. Daha reka-

betçi davranırlar ve çocuk yetiştirmeye veya ev içi uğraşlara çok az ilgi göstererek kariyer ve başarılara yönelirler.”⁵⁵

Cinsel aktivite ve cinsel taciz

Birkaç geniş çaplı çalışma, eşcinsellik öncesi çocuklarda ve er- genlerde, daha fazla çocukluk ve ergenlik eşcinsel aktivitesi olduğunu vurgulamıştır. Van Wyk ve Geist,³⁵ 7669 beyaz erkek ve kadın Amerikalı rneği inceleyerek, hem lezbiyenlerin hem de eşcinsellerin ergenlik öncesinde, erkeklerle yoğun cinsel temasta bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. Araştırmacılar, bir erkek tarafından cinsel istismara uğramak ve ileride lezbiyen olmak arasında bir bağlantı kurmaktadır ancak çoğu lezbiyenin, bir kadın tarafından kendilerine mastürbasyon yaptırılarak, mastürbasyon yapmayı öğrendiğini de söylemektedirler. Görünen o ki, büyümekte olan kızlar olarak bu kadınlar, kadınlarla cinsel teması deneyimledikleri sırada, tedirgin edici bir biçimde erkeklerle cinsel temastan da uzaklaşmışlardı. Buna karşılık, eşcinsellik öncesindeki genç erkekler, erkeklerle cinsel temastan tatmin olmak için kadınlarla cinsel temastan kaçıyor gibi görünmüyorlar. Erkek eşcinsellerin, heteroseksüel erkeklere göre diğer erkekler veya erkek çocuklar tarafından kendilerine mastürbasyon yaptırılma olasılığının daha yüksek olduğu yorumunda bulunuyorlar ve “belirli bir uyarıcı türü ortaya çıktığında, bunun bir örüntü oluşturma eğilimi oldukça hızlıdır” diye ekliyorlar.

Finkelhor, yaşlı erkekler tarafından cinsel istismara uğrayan genç erkeklerin, yetişkinliklerinde yaklaşık dört kat daha fazla eşcinsel aktivitede bulunduğunu tespit etmiştir.⁶⁶ Nichols, erkeklerin lezbiyenlere yönelik cinsel istismarının, heteroseksüel kadınlara göre iki kat daha yüksek olduğunu bildirmiştir.⁶⁷ Peters ve Cantrell (başka yerden alıntılanmıřtır⁶⁸) lezbiyenlerin üçte ikisinden fazlasının, heteroseksüellerin sadece %28’i ile karşılaştırıldığında, on iki yaşından sonra erkeklerle cinsel deneyimlere zorlandığını bildirdiğini belirtmiştir.

Çocukluk çağı cinsel istismarının etkileri üzerinde yapılan en iyi derleme⁶⁹, EÇ’li yetişkinlerin %12-37’sinin çocukluk çağı cinsel istismarı yaşadığını ancak HÇ’li yetişkinlerin sadece %4-16’sının bunu yaşadığı sonucuna varmıştır.

Wilson ve Widom⁷⁰, cinsel istismara uğrayan çocukları 30 yıl boyunca yetişkinliğe kadar takip etmiş ve hayatları boyunca cinsel istismara uğrayan erkeklerin, daha sonra hemcins cinsel partnerlerle birlikte olma olasılığının 6,75 kat daha fazla olduğu sonucuna varmıştır. Bu çok büyük bir etkidir. Bunun kadınlar üzerindeki etkisi anlamlı bulunamamıştır. Ancak çoğunlukla son bir yılda erkeklerde cinsel aktivite görülmemiştir. Cinsel istismarın 6 katlık etkisinin aynısı, başka yerlerde de gözlenmiştir.⁷¹ Yani, cinsel istismar, eşcinselliğin gelişiminde bir faktör olarak görünmektedir. ‘Eski eşcinsel’ grupları (On İkinci Bölüm), bir erkeğin baba ve akran grubu ile ilişkileri kötü olduğunda, çocukluk ve ergenlik döneminde başka bir erkekle cinsel yakınlığın, daha sonra cinselliğin erkek ilgisi, sevgisi ve kabulü ile ilişkilendirilmesine yol açtığını öne sürmektedir. Eski bir eşcinsel olan Michael Saia⁷², eşcinsel erkeklerin, ilk cinsel ilişkilerinde cinsellik aramadıklarını söylemektedir. Kabul, anlayış, arkadaşlık, güçlülük, güvenlik ve samimiyet duygusu aradıklarını söylemektedir. Cinsellik bunu elde etmenin yolu haline gelmektedir.

Bob şöyle demiştir:

“Sevgiye susamıştım. İlk başta cinsellikten hoşlanmamıştım, sadece birinin beni gerçekten sevmesini istemişim. Kendi kendime dedim ki, tamam, dokunulmak için yapmam gereken buyusa, yaparım. Bundan sonra iş sevdiğim yere geldi. Yani... (kişisel iletişim)”

Lezbiyenlik ise cinsellikten ziyade, öncelikle duygusaldır. Lezbiyenlik, iki kadının en güçlü duygu, sevgi ve cinsel hislerinin birbirlerine yöneltildiği bir ilişkidir.

Gelişim psikolojisi alanındaki bir araştırmacı olan ve sonuçları uluslararası ‘eski eşcinsel’ hareketi tarafından yaygın olarak kabul edilen Elizabeth Moberly, cinsel istismarı, eşcinselliğe sebep olan ikincil bir etken olarak görmektedir.⁷³ Ana nedenin, çocuklarda cinsiyet duygusu oluşturan özdeşleşme sürecine kritik olarak

müdahale eden hemcins ebeveyninden erken “savunma amaçlı ayrışma” olduğunu ortaya koymaktadır. Moberly, bir çocuk ile hemcins ebeveyn arasındaki bu ayrışmanın (bunun birçok nedenden dolayı olabileceğini ve genellikle çocuklukta ebeveynlerin ihmali veya istismarı gibi ebeveyn eylemlerinin yanlış anlaşılmasının bir sonucu olduğunu söylemektedir) kendisini ilişkinin içine dahil ettiğini söylemektedir. Moberly, ayrıca bunun, çocuğu, reddetmiş olduğu veya başkaları tarafından sağlanmamış hemcins birinin sevgisi, şefkat ve cinsel kimliğe derin bir ihtiyaç ile bıraktığını söylemektedir. Bağlanma ve özdeşleşme zorlukları, hemcins akran gruplarında ait olmama duygusuna yol açmaktadır ve bundan sonra eşcinsel gelişim oldukça öngörülebilir bir yolu izlemektedir: hemcinsten sevgi, onaylanma, kabul görme ve cinsel kimlik duygusu için bir dürtü; hayran olunan belirli bir eşcinsel figür ile ilgili mastürbasyon yapma ve/veya hayal kurma; cinsel deneyim; alışılmış tepkilerin başlangıcı; kendini eşcinsel olarak tanımlama; “açılma”; partner bulma; eşcinsel yaşam tarzı ve bazıları için eşcinsel aktivizm. Bununla birlikte, eşcinsel duygusal ihtiyaçları ve eşcinsel tepkileri olan çoğu insan, arkadaşlarına ve ailesine “açılmaz” veya gözle görülür bir eşcinsel veya aktivist yaşam tarzı yaşamaz.

Eşcinsel bir popülasyonla ilgili en büyük çalışmalarından birinde, Bell ve arkadaşları, eşcinselliğin kaynağının “tek bir psikolojik veya sosyal köke” kadar uzanamayacağını söylemişlerdir.⁵⁹ Bununla birlikte, en yüksek değerleri bir dizi faktöre vermişlerdir: Hemcins ebeveyn ile olumsuz ilişki, “çocuklukta cinsel yakınma” ve ergenlikte eşcinsel uyarılma ve aktivite. Ayrıca, bu faktörlerin hepsi istatistiksel olarak anlamlıydı. (Bu çalışma On Birinci Bölümde daha ayrıntılı olarak incelenmiştir.)

Eşcinsellerde ergenlik, heteroseksüellerle aynı yaşta ortaya çıkmaktadır.⁷⁴ Bu durum, doğuştan gelen birçok olası biyolojik nedeni değersizleştirme eğilimindedir.

Ergenlikte eşcinsel kimlik oldukça değişkendir. Birçok ergenle yapılan bir çalışma⁷⁵, %3,4’ünün gey/lezbiyen veya biseksüel (GLB) kimlik bildirdiğini (bir diğer %3,4’ünün emin olmadığını), %9,0’ının eşcinsel çekim ve %4,0’ının eşcinsel cinsel davran-

nısta bulunduğunu bildirdiğini bulmuştur. Bununla birlikte, üç değerlendirme arasında tutarlı bir örtüşme örüntüsü yoktu ve bu GLB popülasyonunu etkili bir şekilde tanımlayan tek bir değerlendirme yoktu. Çekim ile ilgili soru %71, kimlikle ilgili olanı %52 ve davranış ile ilgili olanı ise sadece bunların %31'ini tanımlamıştır. Bu durum, söz konusu üç değerlendirmenin de neredeyse tamamen örtüştüğü yetişkinlerle tamamen zıttır. Muhtemelen bu durum, ergenlerin, eşcinsel çekim tecrübe etmeden, eylemde bulunabildiklerine işaret etmektedir. Eşcinsel yönelimin ifadesi ergenliğin sonuna kadar stabil değildir. Bu nedenle, heteroseksüellik; ebeveynler, kardeşler ve akran grupları, ergenlik, cinsel deneyimler, son derece bireysel deneyimler ve tekrarlanan davranışları içeren bir öğrenme sürecinden kaynaklanıyorsa, eşcinsellik de benzer bir yol izlemektedir.

EÇ'li bir kadının, biyolojik olarak kadın olduğu gibi, yetişkin bir EÇ'li erkek de neredeyse her zaman biyolojik olarak kesinlikle bir erkektir. Güvensizlik ruhsaldır: Bir erkek kendini psikolojik olarak yeterince erkeksi hissetmez.^{64,76,77} Birçoğu başarılarından bağımsız olarak daimi bir yabancı olduklarını hissederler.⁷⁸ Erkekliğe değer verirler, bu nedenle diğer erkeklerde (eşcinsel veya heteroseksüel) kadınsılığı sevmezler.⁷⁹ Dünya çapında yapılan bir çok kültürün de yer aldığı büyük bir çalışma, standart erkeklik testlerine göre, EÇ'li yetişkinlerin heteroseksüellerden ortalama olarak, daha az erkeksi olduğunu ve lezbiyenlerin heteroseksüellerden ortalama olarak daha fazla erkeksi olduğunu bulmuştur ancak EÇ'li ile heteroseksüel katılımcılar arasında büyük bir örtüşme bulunmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı bir diğer fark ise, EÇ'li erkeklerin, heteroseksüel akranlarından çok daha fazla oranda, diğerlerine bir nesne (yani, seks objeleri) olarak davranma olasılığıydı.⁸¹

Bazı biseksüeller, yorgun ve depresif oldukları zamanlar dışında heteroseksüel partnerler ararlar. Bu da biseksüel yönelimin şekillendirilebilirliğini göstermektedir.

Bu bölümde özetlediğimiz etkenlerin çoğunun, genel popülasyondaki ortalama zayıf etkiler olduğunu yineliyoruz ancak bu etkenler seçili bireyler (yani, daha sonra EÇ'si olanlar) için kri-

tik olabilirler. Bu, EÇ'ye giden tek ve benzersiz bir yol olmadığı anlamına gelmektedir. Rosario ve ark.⁸² çalışmadan sonra EÇ'ye sebep olan en az beş yol belirlemiş ve EÇ "tek bir örüntü değil ancak birçok yolu izleyebilir" diye yazmıştır. EÇ üzerinde yapılan bir çalışma, "kimlik geliştirme ve keşfetmenin çok boyutlu bir modeli olduğuna dair kanıt olduğu" sonucuna varmıştır.⁸³ EÇ, aynı zamanda kendi başına çok kuvvetli olan bireysel bir faktör de değildir. Aslında makul bir özet, herhangi bir etken yüzünden nüfusun çoğunluğunun EÇ geliştirmeyeceğidir; birkaç etken birlikte hareket etmelidir. Bu bir özdeyişe yol açmaktadır: *EÇ'ye giden birçok yol vardır.*

Eşcinsel gelişimin özeti

Çeşitli nedenlerden dolayı heteroseksüellik gelişmeyebilmektedir. Bunlar arasında cinsel istismar (erkekler tarafından) ve hemcins rol modelleriyle çeşitli kopmalar yer almaktadır. Buna bazen anne ya da baba, bazen akranlar, muhtemelen kardeşler de dahildir. Bunun oldukça yaygın bir sonucu ise, hemcins akran grubundakilerden daha az erkeksi (erkekler için) veya kadınsı (kadınlar için) olmaktır veya böyle hissetmektir. Bu, akranların (hatta EÇ'si olan diğer akranların) reddedilmesine, farklı olma duygularına, cinsiyetten yakınmaya ve hemcins bir bireyle güçlü bir bağ kurarak, algılanan açığı kapatma dürtüsünün artmasına yol açabilmektedir, bu da daha sonra erotik bir hal almakta, EÇ'ye dönüşmektedir. Bununla birlikte, bireysel tepkiler ve hikayeler ağır basmaktadır. Erkekler, kendilerini yeterince erkeksi hissetmeyebilirler, heteroseksüel erkekleri kıskanabilirler ve bu durum erotik duygularla karıştırılabilir. EÇ'li kadınlar, kadınlığı sık sık reddederler ve daha az kıskanırlar.

Biseksüellik

Buna karşılık, biseksüel bireylerin her cinsiyetle farklı ihtiyaçların karşılandığını keşfettiklerini gözlemliyoruz. Kadınlar için, kadınlarla yakınlık ve belki de güvenli, tehdit edici olmayan erkeklerle (belki de eşcinsel bireylerle) cinsel temas çok önemlidir.

Erkekler için erkeklerle fiziksel temas önemli olabilir ve belki aile de dahil olmak üzere, kadınlarla ilişkiler önemli olabilir.

Araştırmalar, gitgide aşırı derecede heteroseksüel olmalarına rağmen hemcinsle karşı hafif bir çekim hissedilen “çoğunlukla heteroseksüel” bireyler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Biseksüeller, özellikle eşcinseller ile kıyaslandığında ciddi düzeylerde depresyon gibi ruh sağlığı sorunları yaşama eğilimine sahiptirler.⁸⁷

Cinsel yönelim olmaması

Nüfusun yüzde birkaçı, fiziksel olarak normal olsa da cinsel yönelimi hiç öğrenmemiş gibi görünmektedir. Leiblum şöyle demektedir:

Bazı hastalar, genellikle yaşam boyu kronik cinsel ilgi eksikliği gösterirler... Genellikle bu tür bireylerde libidonun psişik inhibisyonuna dair kanıtlar tespit edemeyiz ancak kalıcı bir “aseksüellik” durumuyla uğraşılıyor gibi görünürüz. Cinsel hareketlenmeler veya dürtüler engellenme veya bastırılma yerine ortaya çıkmıyor gibi görünür.⁸⁴

Aseksüellerden oluşan bir çıkar/baskı grubu (ilgi eksikliği üzerine kurulmuş bir çıkar/baskı grubu oldukça çelişkili görünmektedir!)⁸⁵ aseksüel olmalarından dolayı içsel bir sıkıntı duymamaktadır ve ruhsal bozukluk düzeyleri, normalden daha yüksek değildir. Bu grupta, mastürbasyon yapma sıklığı, genel popülasyondaki sıklıktan farklı değildi, dolayısıyla cinsellik vardı. Sosyal olarak oldukça içine kapanıklılar fakat işlevsellik açısından iyilerdi.

Aseksüellik üzerine yapılan başka bir çalışmada (18 erkek ve 75 kadın),⁸⁵ cinsel kimlik duyguları iyi yerleşmiş olmasına rağmen, bazıları cinsel olarak değil, estetik olarak çekim hissetmiş ve 11’i her iki cinsiyete de (cinsel olarak değil) çekim hissetmiştir. Birçoğu “her zaman bu şekilde” olduklarını ve ortada bariz bir seçim olmadığını düşünüyordu. Sarılmak, cinsel aktivitelerinin sınırındı.

Bir araştırmacı,⁸⁶ çocukluklarından beri birbirlerini tanıyan ve ilgisizliklerinin ortak olduğunu keşfeden, cinsel ilgi eksikliği olan evli bir çiftin olağandışı durumunu tanımlamıştır. Birbirlerine arkadaşlık yapmak için evlenmişler gibi görünüyorlardı. Onlarla görüşme yapıldığında, yirmi yıl birlikte yaşadıklarını ve birbirlerinin kollarında uyuduklarını ancak genital temas olmadığını söylemişlerdi. Fiziksel bir anormallik yoktu. Durumdan oldukça memnundular. Bu tam bir cinsel yönelim eksikliği olmayabilir ancak erotik bir dışavurum yoktu.

Yani, cinsel yönelimin kendisi ,genital gelişimin kaçınılmaz bir sonucu şeklinde görünmemektedir.

Sonuç

Heteroseksüeller, heterosekselliklerini kendiliğinden oluyor-muş gibi kanıksama eğilimindedirler. Ancak heteroseksüellik, oldukça açık bir şekilde bilinen ve kabul edilen süreçlerle yıllar boyunca (yaklaşık yirmi yıl) yavaş ve istikrarlı bir şekilde gelişiyor gibi görünmektedir. Psikologlar, heteroseksüel gelişimin genel aşamaları hakkında geniş bir fikir birliğine sahiptirler ve bir konuda hemfikirdirler: Heteroseksüel yönelim, genetik olarak belirlenmemiştir. Bazıları, heteroseksüelliğin çok kuvvetli bir şekilde öğrenildiğini, yani çevreden etkilendiğini söyleyeceklerdir. Birçoğu da genetiğin de bir rolü olduğunu ancak çok kk bir rolü olduğunu söyleyecektir.

Buna karşılık, eşcinseller sıklıkla heteroseksüelliğe yol açan gelişim aşamalarının birçoğunda, erotik bir hal alan hemcinsten etkilenme ve onaylama ihtiyaçlarına yol açan, özellikle hemcinsten olan ebeveyne bağlanma ve onunla cinsiyet özdeşleşmesi yaşama ve hemcins akranlarla yeterince bağlantı kurma aşamalarında sorun yaşarlar. Cinsel tatmin örüntüsü başladığında, bir alışkanlık başlar, bu alışkanlık yerleşik hale gelir ve sonra genellikle bağımlılık yapar. Erkekler tarafından yapılan cinsel istismar oranları eşcinsel ve lezbiyenlerde, heteroseksüellere göre daha yüksektir ve bu da bir etkidir. Heteroseksüellik ğreniliyorsa, eşcinsellik de ğreniliyordur. Ama işin içinde birçok tesadüfi faktör vardır.

Peki, genetik, eşcinsellikte nasıl bir rol oynayabilir? Muhtemelen on beş yaşındaki bir kızın hamile kalmasıyla aynı rolü oynayabilir. Eğer bu kız, kültüründe onu çekici kılan genlerin kombinasyonu ile doğsaydı (ve bu nedenle ilgili erkeklerden çirkin olsaydı yaşayacağından daha fazla cinsel baskıya maruz kalsaydı), on beş yaşında hamile kalmaya genetik olarak yatkın olduğu iddia edilebilirdi. Eşcinsellikte, bir kişinin “cinsiyetinden yakınma” hissine (ileride olacak eşcinselliğin en güçlü yordayıcılarından biri) katkıda bulunan herhangi bir biyolojik özelliğin, onu genetik olarak eşcinsel bir yönelime yatkın hale getirdiği söylenebilir.

Şimdi, genleriniz mi sizi heteroseksüel ya da eşcinsel yaptı? Hayır, görünüşe göre siz bunu uzun yıllar önce öğrendiniz.

Kaynakça

1. Schwartz, MF, Money J, Robinson K. 1981. Biosocial perspectives on the development of the proceptive, acceptive and conceptive phases of eroticism. *Journal of Sex and Marital Therapy* 7, 243–255
2. Law AJ, Pei Q, Walker M, Gordon-Andrews H, Weickert CS, Feldon J, Pryce CR, Harrison PJ. 2009. Early parental deprivation in the marmoset monkey produces long-term changes in hippocampal expression of genes involved in synaptic plasticity and implicated in mood disorder. *Neuropsychopharmacology* 34, 1381–1394
3. Cameron N, Del Corpo A, Diorio J, McAllister K, Sharma S, Meaney MJ. 2008. Maternal programming of sexual behavior and hypothalamic-pituitarygonadal function in the female rat. *PLoS One* 3, e2210
4. Llorente R, Gallardo ML, Berzal AL, Prada C, Garcia-Segura LM, Viveiros MP. 2009. Early maternal deprivation in rats induces gender-dependent effects on developing hippocampal and cerebellar cells. *International Journal of Developmental Neuroscience* 27, 233–241
5. Rhees, RW, Lephart ED, Eliason D. 2001. Effects of maternal separation during early postnatal development on male sexual behavior and female reproductive function. *Behavioral Brain Research* 123, 1–10
- 5a. Viveros MP, Diaz F, Mateos B, Rodriguez N, Chowen JA. 2010. Maternal deprivation induces a rapid decline in circulating leptin levels and sexually dimorphic modifications in hypothalamic trophic factors and cell turnover. *Hormones and Behavior* 57 (4-5), 405-414
6. McCarthy MM, Wright CL, Schwarz JM. 2009. New tricks by an old dogma: Mechanisms of the Organizational / Activational hypothesis of steroidmediated sexual differentiation of brain and behavior. *Hormones and Behavior* 55, 655–665
7. McCarthy MM, Auger AP, Bale TL, De Vries GJ, Dunn GA, Forger NG, Murray EK, Nugent BM, Schwarz JM, Wilson ME. 2009. The epigenetics of sex differences in the brain. *Journal of Neuroscience* 29, 12815–12823
8. Kendrick KM, Hinton MR, Atkins K, Haupt MA, Skinner JD. 1998. Mothers determine sexual preferences. *Nature* 395, 229–230
9. Langmeier J, Matejcek Z. 1978. *Psychological Deprivation in Childhood* (New York: John Wiley and Sons).
10. Van Cleve TC. 1972. *Emperor Frederick II of Hohenstaufen: Immutator Mundi* (Oxford: Clarendon Press)
11. Nielson G, Young D, Latham S. 1982. Multiply acting out adolescentsdevelopmental correlates and response to secure treatment. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 26, 195–206
12. Deutsch H. 1937. Absence of grief. *Psychoanalytical Quarterly* 6, 12–22

13. Rutter M. 1981. *Maternal Deprivation Reassessed* (Harmondsworth, Middlesex, U.K.: Penguin Books)
14. Landolt MA, Bartholomew K, Saffrey C, Oram D, Perlman D. 2004. Gender nonconformity, childhood rejection, and adult attachment: a study of gay men. *Archives of Sexual Behavior* 33, 117–128
15. Quinton D, Rutter M, Liddle C. 1984. Institutional rearing, parenting difficulties and marital support. *Psychological Medicine* 14, 107–124
16. McKenzie RB. 1997. Orphanage alumni: How they have done, and how they evaluate their experience. *Child and Youth Care* 26, 87–111
17. Boatella-Costa E, Costas-Moragas C, Botet-Mussons F, Fornieles-Deu A, De Caceres-Zurita ML. 2007. Behavioral gender differences in the neonatal period according to the Brazelton scale. *Early Human Development* 83, 91–97
18. LaTorre RA. 1979. *Sexual Identity* (Chicago, Illinois: Nelson-Hall Inc)
19. Soussignan R, Boivin M, Girard A, Perusse D, Liu X, Tremblay RE. 2009. Genetic and environmental etiology of emotional and social behaviors in 5-month-old infant twins: Influence of the social context. *Infant Behavior and Development* 32, 1–9
20. Hines M, Alexander GM. 2008. Monkeys, girls, boys and toys: A confirmation letter regarding “Sex differences in toy preferences: Striking parallels between monkeys and humans”. *Hormones and Behavior* 54, 478–479
21. Alexander GM, Wilcox T, Woods R. 2009. Sex Differences in Infants’ Visual Interest in Toys. *Archives of Sexual Behavior* 38, 427–433
22. Hassett JM, Siebert ER, Wallen K. 2008. Sex differences in rhesus monkey toy preferences parallel those of children. *Hormones and Behavior* 54, 359–364
23. Lutchmaya S, Baron-Cohen S. 2002. Human sex differences in social and nonsocial looking preferences, at 12 months of age. *Infant Behavior & Development* 25, 319–325
24. Zosuls KM, Ruble DN, Tamis-Lemonda CS, Shrout PE, Bornstein MH, Greulich FK. 2009. The acquisition of gender labels in infancy: implications for gender-typed play. *Developmental Psychology* 45, 688–701
25. Kohlberg L. 1966. A cognitive-developmental analysis. In *The Development of Sex Differences*, E.E. Maccoby, ed. (Stanford California: Stanford University Press), pp. 82–173
26. Nicolosi J. 1991. *Reparative Therapy of Male Homosexuality* (Northvale, New Jersey: Jason Aronson, Inc.)
27. Harlaar N, Santtila P, Bjorklund J, Alanko K, Jern P, Varjonen, M, von der Pahlen B, Sandnabba K. 2008. Retrospective reports of parental

- physical affection and parenting style: a study of Finnish twins. *Journal of Family Psychology* 22, 605–613
28. Wells JE, McGee MA, Beautrais AL. 2011. Multiple aspects of sexual orientation: Prevalence and sociodemographic correlates in a New Zealand national survey. *Archives of Sexual Behavior* 40, 155–168
 29. Iervolino AC, Hines M, Golombok SE, Rust J, Plomin R. 2005. Genetic and environmental influences on sextyped behavior during the pre-school years. *Child Development* 76, 826–840
 30. Rust J, Golombok S, Hines M, Johnston K, Golding J, Avon study team. 2000. The role of brothers and sisters in the gender development of preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology* 77, 292–303
 31. Hines M, Johnston KJ, Golombok S, Rust J, Stevens M, Golding J, and Avon study team 2002. Prenatal stress and gender role behavior in girls and boys: a longitudinal population study. *Hormones and Behavior* 42, 126–134
 32. Paulk A 2003. *Restoring Sexual Identity* (Eugene, Oregon: Harvest House).
 33. Charlesworth WR, Dzur C. 1987. Gender comparisons of preschoolers' behavior and resource utilization in group problem solving. *Child Development* 58, 191–200
 34. Baines E, Blatchford P. 2009. Sex differences in the structure and stability of children's playground social networks and their overlap with friendship relations. *British Journal of Developmental Psychology* 27, 743–760
 35. Van Wyk PH, Geist CS. 1984. Psychosocial development of heterosexual, bisexual and homosexual behavior. *Archives of Sexual Behavior* 13, 505–544
 36. Klassen AD, Williams CJ, Levitt EE. 1989. *Sex and Morality in the U. S* (Connecticut: Wesleyan University Press)
 37. McHale SM, Shanahan L, Updegraff KA, Crouter AC, Booth A. 2004. Developmental and individual differences in girls' sex-typed activities in middle childhood and adolescence. *Child Development* 75, 1575–1593
 38. McHale SM, Updegraff KA, Helms-Erikson H, Crouter AC. 2001. Sibling influences on gender development in middle childhood and early adolescence: a longitudinal study. *Developmental Psychology* 37, 115–125
 39. Money J, Ehrhardt AA. 1972. *Man & Woman, Boy & Girl* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press)

40. Carothers BJ, Reis HT. 2013. Men and Women Are From Earth: Examining the Latent Structure of Gender. *Journal of Personality and Social Psychology* 104, 385–407
41. Branden N. 1980. *The Psychology of Romantic Love* (Los Angeles: J.P.Tarcher)
42. Skynner R, Cleese JO. 1983. *Families, and How To Survive Them* (London: Methuen)
43. Kan ML, Cheng YH, Landale NS, McHale SM. 2010. Longitudinal predictors of change in number of sexual partners across adolescence and early adulthood. *Journal of Adolescent Health* 46, 25–31
44. Mestel R. 1994. Love is blind ... to genes. *New Scientist* 143(10 Sep), 5
45. Bem DJ. 1996. Exotic becomes erotic: a developmental theory of sexual orientation. *Psychological Review* 103, 320–335
46. Frisch M, Hviid A. 2006. Childhood family correlates of heterosexual and homosexual marriages: a national cohort study of two million Danes. *Archives of Sexual Behavior* 35, 533–547
47. Chang J. 1993. *Wild Swans* (London: Flamingo)
48. Gebhard PH. 1965. Sex and Behavior. In *Situational Factors Affecting Human Sexual Behavior*, F.A. Beach, ed. (New York: John Wiley and Sons), pp. 483–495
49. Kenyon FE. 1968. Studies in female homosexuality. IV Social and psychiatric aspects. *British Journal of Psychiatry* 114, 1337–1350
50. Bailey JM, Pillard RC. 1991. A genetic study of male sexual orientation. *Archives of General Psychiatry* 48, 1089–1096
51. Bailey JM, ad Bell AP. 1993. Familiality of Female and Male Homosexuality. *Behavior Genetics* 23, 313–322
52. Bogaert AF. 2000. Birth order and sexual orientation in a national probability sample. *Journal of Sex Research* 37, 361–368.
53. Francis AM. 2008. Family and sexual orientation: the family-demographic correlates of homosexuality in men and women. *Journal of Sex Research* 45, 371–377.
54. Bos HM, Sandfort TG, de Bruyn EH, Hakvoort EM. 2008. Same-sex attraction, social relationships, psychosocial functioning, and school performance in early adolescence. *Developmental Psychology* 44, 59–68.
55. Saghir MT, Robins E. 1973. *Male and Female Homosexuality, A Comprehensive Investigation* (Baltimore, Maryland: Williams and Wilkins).
56. Dickson GL, Byrd AD. 2007. An empirical study of the Mother-Son dyad in relation to the development of male homosexuality. *Narth Bulletin* 15, 8–12,32–33.

57. Alanko K, Santtila P, Witting K, Varjonen M, Jern P, Johansson A, von der Pahlen B, Sandnabba, KN. 2009. Psychiatric symptoms and same-sex sexual attraction and behavior in light of childhood gender atypical behavior and parental relationships. *Journal of Sex Research* 46, 494–504.
58. Needham BL, Austin EL. 2010. Sexual orientation, parental support, and health during the transition to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence* 39, 1189–1198.
59. Bell AP, Weinberg MS, Hammersmith SK. 1981. *Sexual Preference: Its Development In Men and Women* (Bloomington, Indiana: Indiana University Press).
60. Drummond KD, Bradley SJ, Peterson-Badali M, Zucker KJ. 2008. A follow-up study of girls with gender identity disorder. *Developmental Psychology* 44, 34–45.
61. Steensma TD, van der Ende J, Verhulst FC, Cohen-Kettenis PT. 2012. Gender Variance in Childhood and Sexual Orientation in Adulthood: A Prospective Study. *Journal of Sexual Medicine*, 10(11): 2723-2733.
62. Rekers GA. 1991. Psychological foundations for rearing masculine boys and feminine girls. In *A Response to Evangelical Feminism. Recovering Biblical Manhood and Womanhood*, W. Grudem, and J. Piper, eds. Wheaton, Illinois: Crossway Books, 292-311.
63. Dunne MP, Bailey JM, Kirk KM, Martin NG. 2000. The subtlety of sexatypicality. *Archives of Sexual Behavior* 29, 549–565.
64. Lee PA, Houk CP. 2005. Normal male childhood and adolescent sexual interactions: implications for sexual orientation of the individual with intersex. *Journal of Pediatrics and Endocrinological Metabolism* 18, 235–240.
65. Lung FW, and Shu BC 2007. Father-son attachment and sexual partner orientation in Taiwan. *Comprehensive Psychiatry* 48, 20–26.
66. Finkelhor D. 1981. The sexual abuse of boys. *Victimology* 6, 76–84.
67. Nichols M. 1988. Bisexuality in women. Myths, realities and implications for therapy. *Women and Therapy* 7, 235–252.
68. Gundlach RH, Reiss BF. 1967. Birth order and sex of siblings in a sample of lesbians and non lesbians. *Psychological Reports* 20, 61–63.
69. Purcell DW, Patterson JD, Spikes PS. 2008. Childhood sexual abuse experienced by gay and bisexual men: understanding the disparities and interventions to help eliminate them. In *Unequal Opportunity. Health Disparities Affecting Gay and Bisexual Men in the United States*, RJ Wolitski, R Stall, and RO Valdiserri, eds. (New York: Oxford University Press), pp. 72–96.

70. Wilson HW, Widom CS. 2010. Does physical abuse, sexual abuse, or neglect in childhood increase the likelihood of same-sex sexual relationships and cohabitation? A prospective 30-year follow-up. *Archives of Sex Behavior* 39, 63–74.
71. Johnson RL, Shrier DK. 1985. Sexual victimization of boys: experience at an adolescent medicine clinic. *Journal of Adolescent Health Care* 6, 372–376.
72. Saia M. 1988. *Counseling the homosexual* (Minneapolis, Minnesota: Bethany House).
73. Moberly ER. 1983. *Homosexuality, a New Christian Ethic* (Cambridge: James Clarke & Co.).
74. Savin-Williams RC, Ream GL. 2006. Pubertal onset and sexual orientation in an adolescent national probability sample. *Archives of Sexual Behavior* 35, 279–286.
75. Igartua K, Thombs BD, Burgos G, Montoro R. 2009. Concordance and discrepancy in sexual identity, attraction, and behavior among adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 45, 602–608.
76. Szymanski DM, Carr ER. 2008. The roles of gender role conflict and internalized heterosexism in gay and bisexual men's psychological distress: Testing two mediation models. *Psychology of Men and Masculinity* 9, 40–54.
77. Sanchez FJ, Westefeld JS, Liu WM, Vilain E. 2010. Masculine gender role conflict and negative feelings about being gay. *Professional Psychology, Research and Practice* 41, 104–111.
78. Ridge D, Plummer D, Peasley D. 2006. Remaking the masculine self and coping in the liminal world of the gay “scene.” *Culture Health and Sexuality* 8, 501–514.
79. Bianchi FT, Shedlin MG, Brooks KD, Montes Penha M, Reisen CA, Zea MC, Poppen PJ. 2009. Partner selection among Latino immigrant men who have sex with men. *Archives of Sexual Behavior*, 39(6), 1321–1330.
80. Schmitt DP. 2007. Sexual strategies across sexual orientations: how personality traits and culture relate to sociosexuality among gays, lesbians, bisexuals, and heterosexuals. *Journal of Psychology and Human Sexuality* 18, 183–214.
81. Kozak MFH, Roberts T. 2009. Objects of desire: Objectification as a function of male sexual orientation. *Psychology of Men and Masculinity* 10, 225–230.
82. Rosario M, Schrimshaw EW, Hunter J. 2009. Different patterns of sexual identity development over time: Implications for the psychological adjustment of lesbian, gay, and bisexual youths. *Journal of Sex Research* 11, 1–13.

83. Glover JA, Galliher RV, Lamere TG 2009. Identity development and exploration among sexual minority adolescents: examination of a multidimensional model. *Journal of Homosexuality* 56, 77–101.
84. Leiblum SR, Rosen RC. 1988. *Introduction*. In *Sexual Desire Disorders*, SR Leiblum and RC Rosen, eds. (New York: The Guilford Press), pp. 1–17.
85. Scherrer KS. 2008. Coming to an asexual identity: Negotiating identity, negotiating desire. *Sexualities* 11, 621–641.
86. Zilbergeld B, Hammond DC. 1988. The use of hypnosis in treating desire disorders. In *Sexual Desire Disorders*, SR Leiblum, and RC Rosen, eds. (New York: The Guilford Press), pp. 192–225.
87. Loosier, PS, Dittus, PJ. 2010 Group Differences in Risk Across Three Domains Using an Expanded Measure of Sexual Orientation. *Journal of Primary Prevention* 31(5-6): 261-272.
88. Hershberger, S. 1997. A twin registry study of male and female sexual orientation. *Journal of Sex Research* 34: 212-222.
89. Whitehead, NE. 2014. Prenatal hormones are only a minor contributor to male brain structure in humans. *Journal of Human Sexuality* 6: 104-126.
90. Viveros MP, Diaz F, Mateos B, Rodriguez N, Chowen JA. 2010. Maternal deprivation induces a rapid decline in circulating leptin levels and sexually dimorphic modifications in hypothalamic trophic factors and cell turnover. *Hormones and Behavior* 57 (4-5), 405-414

İçgüdüler Ne Kadar Güçlüdür?

İnsanlar bazen bir davranış genetik değilse, o davranışın kendilerinin çok derin bir parçası olduğunu iddia ederler. Bunu söylerken, genellikle davranışın uzun vadeli, derinlere gömülü olduğunu ve değiştirme çabalarına karşı oldukça dirençli olduğunu ifade ederler. İnsanlar, eşcinselliğin güçlü bir insan içgüdüğü gibi olduğunu iddia etmek isteselerdi, bu ne anlama gelebilirdi? Bu, eşcinselliğin değiştirilemez olduğu anlamına mı gelirdi?

Hepimizin bazı güçlü içgüdüleri vardır; bir araba bizi ezmeye çalıştığında, hayal edebileceğimizden daha hızlı bir şekilde kaçarız! Muhtemelen, hayatta kalma içgüdüğü en güçlü içgüdümüzdür, bir diğeri annelik içgüdüğü olabilir veya bebeğin emme, yeme ve uyku içgüdüğü olabilir.

Yüksek seslerden ve tehlikeli bir nesnenin bize doğru hızlı hareketinden içgüdüsel olarak korkarız, vücudumuz savaş ya da kaç moduna girer ve böylece ya saldırırız ya da canımızı kurtarmak için kaçarız! Gözlerimize bir şey yaklaştığında göz kırpması refleksimiz vardır. Sindirim refleksleri ve elimizi alevden anında çekme gibi ağrı refleksimiz de vardır. Çok yorgun olduğumuz zamanlarda uyumamız da bir refleks gibi görünüyor. Doğum sancuları da bir refleksdir. Diz kapağımızın hemen altına vurulduğunda diz kapağımız ani bir tepki verir. Erkeklerin boşalması bile bir refleksdir, bu refleks elektrik çarpmasıyla tetiklenebilir. Bunlardan başka, hapşırma ve esneme gibi birçok refleks de listeye ekleyebilirsiniz.

İçgüdülerimizi eğitebilir miyiz?

Burnuna yeterince toz veya karabiber attığınız hemen herkes hapşırır. İçgüdüsel olarak mı hapşırırız, yoksa başka bir nedenle mi? Toz ve burnumuz arasındaki reaksiyona tepki olarak hapşırduğumuz doğrudur ancak duraklayabileceğimiz veya devam edebileceğimiz bir an vardır. Burnumuzun altına parmağımızı kuvvetli bir şekilde koymamız hapşırmayı durdurabilir; parlak ışığa bakmak hapşırmayı teşvik edebilir; uyumak ise onu durdurur (evet, uyurken hapşırmayız!). Doktorlar doğum sancılarını uyuşturucuyla durdurabilirken, bizler de esnememizi bastırabiliriz. Bazı refleksler yeterince iyi bir şekilde eğitilebilir. Gözünüzü bir şey dokunduğunda göz kırpmanız doğaldır ancak kontakt lens takarsanız bunu kontrol etmeyi öğrenebilir ve (genellikle) lens göze takılana kadar göz kırpmamayı öğrenebilirsiniz.

En temel içgüdülerimizin çoğunu eğitebiliriz. Açlık sancılarını görmezden gelmek için kendimizi eğitebilir ve dini veya başka nedenlerden dolayı oruç tutabiliriz. Birkaç günlüğüne yiyeceksiz kaldığımızda, bizi her şeyi bir kenara bırakmaya ve tüm dikkatimizi yiyecek bulmaya zorlayan refleksler tarafından ele geçirilmeyiz, birkaç gün sonra açlık sancıları tamamen ortadan kalkma eğilimindedir ve geleneksel kırk günlük aç kalmadan sonra, vücut son safhadayken ortaya çıkma eğilimindedir. Yemek yemezsek, hepimizin çok yakında öleceğini göz önünde bulundurursak, açlığın davranış üzerindeki etkisinin bu kadar zayıf olması şaşırtıcı bir durumdur.

Benzer şekilde, haftalarca uykusuz kalırsak ölecek veya delirecek olsak da uyku refleksi çok baskın değildir. Ergen bireyler, gece boyu süren bir etkinlik için kendilerini uyanık tutabilirler!

Bir bebek büyüdükçe, yükseklik korkusunu kaybetmeyi, en azından ağaçlara, tepelere ve olağanüstü durumlarda dağlara ve sarkan kaya yüzlerine tırmanabilecek kadar yavaş yavaş öğrenir. Bir kaya tırmanıçısı gerilim ve korkudan bile hoşlanabilir! Niagara Şelaleleri üzerinde ip üzerinde yürüyen bir akrobat; zincirle bağlanmış, tabuta kilitlenmiş ve suyun altına atılmış kaçış sanatçısı Houdini; her ikisi de hayatta kalma içgüdülerini kontrol altına

almışlardır ve riskten zevk alırlar. Savaş tatbikatı koşullarında, duyuları yakınlarındaki patlamaların yüksek sarsıntısının saldırısına uğrayan eğitim askerleri, ölüm korkularının üstesinden gelmeyi ve emirlere uymayı öğrenirler. Bu askerlerin eğitimleri, gerçek savaş alanında devam eder, kaçmak yerine savaşırlar. Böylece ölüm korkusu bile kontrol altına alınabilir.

Annelik içgüdüsü

Annelik içgüdüsü, en güçlü içgüdülerden biridir. Hayvanlar aleminde ürkek dişi koyunlar, kuzuları tehdit edildiği zaman insanlara ve köpeklere saldırırlar. Çoğu anne yavrularını korur. İnsanlardaki annelik içgüdüsünün herhangi bir türden daha derin bir şekilde planlandığı beklenilir çünkü yeni doğan bebek doğduğu zaman aşırı derecede savunmasızdır. Beyni o kadar gelişmemiştir ki, ilk birkaç yıl boyunca kendisine annelik yapılmazsa ölecektir. Anneler, çocuklarını doğurmak, taşımak ve emzirmek için gerekli yeteneklerle donatılmışlardır. Anneler, doğal yetiştiriciler gibi görünmektedirler.

Babaların yetiştirme içgüdüleri annelerinkiyle aynı değildir. Araştırmalar, babaların genellikle annelerin harcadığı zamanın sadece üçte birini çocuklarına ayırdıklarını göstermektedir.¹ Erkekler, biyolojik olarak daha zayıf besleyiciler şeklinde donatılıp, çok daha içgüdüsel bir şekilde ailelerine yiyecek sağlamak amacıyla ev dışında hırçın bir tarzda savaşmak için mi tasarlanmıştır? Bizler fareler gibi miyiz? Dişi fare, yavrularına sürekli dikkat eder, onları yalar, besler, korur ve yuvanın düzenini gözetir; erkek sıçan ise bir tehdittir, genç fareleri düşmanca bir şekilde ısırır ve hatta onları yer! Bu, kadın ve erkek arasındaki güçlü içgüdüsel farklılıkların bir kanıtı mıdır?

Şayet durum böyleyse, bu durum kesinlikle yeniden düzenlenebilir bir yapı taşır. Biyolog Jay Rosenblatt² sıra dışı bir deneyde, henüz birkaç günlük olan fareleri alarak, onları bakire dişilerin yanına koymuştur. Dişiler annelik içgüdüsü göstermemiş ve elbette yavruları emzirememişlerdir, bu yüzden yavru fareler bitkin düşmüşlerdir. Rosenblatt her gün yavruların yerini değiştiri-

rince, altıncı günde bakire dişilerin davranışlarında muazzam bir değişiklik olmuştur. Bakire dişiler, yavrulara bakmaya, onları yalamaya, iyileştirmeye ve daha da şaşırtıcı bir şekilde onları emzirmeye çalışıyormuş gibi yerde uzanmaya başlamışlardır. Gebeliğin hormonal değişiklikleri tarafından hazır hale gelmiş olsalar da yavruların varlığı tek başına anne davranışını tetiklemek için yeterli olmuştur.

Rosenblatt, yetişkin erkek farelerde de aynı şeyi denemiştir. Altı gün sonra, erkekler, bakire dişiler gibi davranmaya başlamışlardır: yavruları yalamaya, başıboş kaldıklarında onlara bakmaya ve hatta onları emzirmeye çalışıyormuş gibi uzanmaya başlamışlardır! Başka bir deyişle, anne “içgüdüleri”, yavrularını yediği bilinen erkek farelerde, yavruların varlığıyla uyarılmıştır.

Makak maymunlarında, erkek maymunların bebeklere karşı var olan ilgisizliği, bakıma ihtiyacı olan herhangi bir bebeğe “bir makak annesinin gösterdiği kadar hassas ve özenli olabilecek anneliğe özgü duygular” gösterecekleri kadar düzeltilebilir.² Vahşi bir dişi köpeğin doğumdan beş hafta sonra öldüğü ve geriye kalan beş yetişkin erkek köpeğin dokuz yavru köpeği büyüttüğü meşhur bir örnek vardır.² Maymunların yaklaşık %40’ında erkek maymunlar gençlere bakmaktadır. Bazen sırf bebeği kucakta taşıma zevkinden dolayı yavruyu anneden alırlar. Marmoset ve Tamarin maymunları arasında asıl bakıcının kim olduğunu söylemek zordur.

Açıkçası erkek davranışları, düşük seviyedeki hayvanlarda kesin ve doğal olarak bulunmuyor. Bu davranışlar, tamamıyla değiştirilebilir niteliktedir. Eski kural hâlâ geçerlidir: Davranışları bizimkinden çok daha biyolojik olarak ayarlanmış düşük seviyedeki hayvanlar, doğal içgüdülerini yeniden eğitebilirse, o halde insanlar bunu çok daha büyük ölçüde yapabilir. Bilim, erkeklerin çocuklara annelik yapma ve onları bakma konusunda oldukça yetenekli olduğu konusunda ısrar eden modern kadınların yanında gibi görünüyor; babalar zaten çocuklarıyla geçirdikleri kaliteli zamanı kesinlikle artırabilirler.³ Elbette “ev işlerini yapan kocalar” çok küçük çocuklar yetiştirmiştir. Bir baba, cam şişe ve lastik emziklerle, bir çocuğa bakabilir bile! Hatta nadir de olsa, (muh-

temelen bazı hormonal bozukluklar yoluyla) küçük çocukları emzirebilen birkaç yaşlı erkek bile olmuştur. Bazıları tümörlerle savaşmak için hormon tedavisi ile ortaya çıkan benzer hormonal rahatsızlık vakaları epey sıklıkta bildirilmektedir.⁴

Ayrıca annelik davranışları, insan dişilerinde ağırlıklı bir içgüdü değildir. Bazı anneler, bebeklerini doğumda terk ederler. Her yıl yüz binlerce bebek kürtajla alınmaktadır. Bazı kadınlar yetersiz annelerdir; bazı erkekler ise iyi annelerdir. Annelik içgüdüğü bir kadında geliştirilebilir veya ihmal edilebilir, bir erkekte ise uyarılabilir gibi görünüyor. Eğer durum böyleyse, eşcinsel çekim için neler mümkün olabilir?

İrisler

Bizler, parlak ışığa uyum sağlamayı çok düşünmeyiz. İrislerimiz buna otomatik olarak uyum sağlar ve biz bunun hakkında pek düşünmeyiz. İstesek bile bu refleksi nasıl değiştirebiliriz? Norman Doidge⁵, bu değişimin, bilinçli olarak yapmasalar da bir etnik grupta gerçekleştiğini açıklamaktadır. Deniz Çingeneleri geçimlerini, çoğunlukla denizden sağlayan bir kabiledir. Bu insanlar, Birmanya takımadalarında yaşamaktadırlar. Dikkate değer bir şekilde, gözlerindeki irisleri ayarlayarak, gözlüksüz bir şekilde denizin derinliklerinde görmeye devam edebilirler. Muhtemelen daha geniş alan derinliğine sahip bir iğne deliği kamera ile aynı etkiyi üretirler. Bunu bulan İsveçli araştırmacılar başlangıçta çok şaşırılmışlardı çünkü reflekslerin değiştirilemez olduğu düşünülüyordu. Ama sonuçta İsveçli çocuklara da aynıını yapmayı öğretebildiler. Eğitim, beynin devrelerini değiştirebilir. Peki, sizde refleks olduğunu düşündüğünüz ancak değiştirilmesi gereken neler var?

Cinsellik

Üreme dürtüsü, türlerin hayatta kalmasını sağlamak için güçlü bir içgüdüdür. Ancak bu, hayatta kalma ve annelik içgüdüğü gibi, çok baskın bir refleks değildir. Aslında, Hristiyan cemaatlerinde yer alan çoğu kişinin bildiği gibi, bu dürtü eğitim ile kontrol

edilebilir. Genel nüfusun önemli bir azınlığının (yaklaşık %10) üreme isteği bulunmaz. Bu yüzden türün devamlılığını sağlama dürtüsünün baskın bir dürtü olmadığı açıktır.

Aslında, cinsel içgüdülerimiz kontrolü eline almadan önce, onların oldukça güçlü bir şekilde teşvik edilmesi gerekir. Boşalma refleksi, sadece uyarı eşiği aşıldığında devreye girer ve genellikle bunun için oldukça fazla uyarıya ihtiyaç duyulur. Bunu yaparken durmak istemeyebiliriz ama durabiliriz. İçgüdülerimiz bizi kontrol etmez. İlginç bir özdeyiş der ki, “Ruhunu (onu çeşitli şekillerde hareket ettiren dürtüleri) kontrol eden kişi kutsanmıştır. Bunu yapan, bir kaleyi ele geçiren adamdan daha iyidir” (Özdeyişler Kitabı 16: 32). Cinselliğimizi bu kadar güçlü gösteren tek şey aldığımız eğitimidir. Bizler, doğamızın cinsel yönünü ifade etmeye teşvik edilirdik. Bu nedenle, cinselliğimizi ifade etme dürtümüz veya ihtiyacımız karşı konulmaz olsa da bu gerçekten on yıllardır yüzlerce kez aşırı olarak gelişmiş bir içgüdüden başka bir şey değildir.

Eşcinsellik

Eşcinseller üreyemezler, bu nedenle eşcinsel aktiviteler, türü sürdürme içgüdüleri olarak düşünülemez. Eğer bu, bir içgüdü olarak adlandırılabilirse, insanın deneyimlediği diğer güçlü içgüdülerden daha az şekillendirilebilir değildir, bu da büyük ölçüde insanın iradesine ve diğer çevresel etkilere bağlıdır.

Bağımlılık

Bağımlılık bir içgüdü değildir ancak içgüdüye çok yakın bir hale gelebilir. Vücut hücrelerinin yüzeyleri, kimyasal olarak doğru anahtarın çevrilmesini bekleyen bir kilide benzer şekilde yapılandırılmıştır. Bazı ilaçların kimyası, vücudun belirli organlarındaki hücrelerin reseptörlerinde etkili bir şekilde çevrilen bir anahtar gibidir ve bir süre sonra, bu tepkime hücre yaşamının bir parçası haline gelir ve vücudun ihtiyaç duyduğu kimyasal bir bağımlılık oluşturmaya başlar. Eğer bu sürece keyifli hisler de eşlik ederse ve bu hisler bir şekilde duygusal rahatlamaya “bağlanırsa”,

gücü başlangıçta çok az olan ancak kontrol edilmesi neredeyse imkânsız görülene dek artan bir bağımlılık döngüsü başlar. Bağımlılık davranışı kontrol edilemez bir dürtü müdür? Bunu bize yaptıran hücre fizyolojisi midir? Hayır, biz buna yüzlerce kez katkıda bulunduk. Ancak bu süreci tersine çevirmek ve eski normalliği yeniden keşfetmek (veya bir yenisini bulmak) mümkündür.

Sonuç

İçgüdülerimizi kontrol altına almayı öğrenebiliriz ya da içgüdülerimizin bizi kontrol etmesine izin verebiliriz. İçgüdüler beslendikleri için gelişirler. Hiçbir davranış, yıllarca teşvik edilmeden, bizi ele geçiremez. Tüm hayatımızı binlerce kez tekrarlanan eylem ve tepkiyle belirli bir davranışı geliştirmek için harcadıysak, bu davranış sonunda güçlü bir dürtü gibi, karşı konulmaz, hatta genetik olarak belirlenmişçesine güçlü görünecektir. Ama hiçbir şey değiştirilemez değildir. Ölüm korkumuzu eğitimle kaybedip, risklerin tadını çıkarabiliyorsak, babalar “anne” olabiliyorsa, öyleyse cinsel refleksler de eğitilebilir. Onlara verdiğimiz eğitimi tersine çevirmek birkaç yıl sürebilir ancak bu mümkündür.

Biz iradeli hayvanlar olmak için yaratıldık, iradesiz hayvanlar olmak için değil. Sadece bu gerekçelerle bile, kendimizi yapmaktan alamadığımız bir şeyi yapmayı sürdürmek hiç mantıklı değildir. Biz bu alışkanlığı bir şekilde kendi kendimize öğrettik. Zor olsa da gerçekten istersek, kendimizi etkili bir şekilde bunun tersi yönde eğitebiliriz. Fakat bunun için, başkalarının ve üstün bir gücün yardımına ihtiyacımız olacak.

Eşcinsellik, eğer birileri bunu içgüdü olarak adlandırmak istiyorsa, diğer içgüdülerden farklı değildir.

Kaynakça

1. Weiss DE. 1991. *The Great Divide*. New York: Poseidon Press
2. Shaw E, Darling J.1985. Maternalism -The fathering of a myth. *New Scientist* 14 February:10-13
3. Mackey WC. 1985. A cross cultural perspective on perceptions of paternalistic deficiencies in the United States, The myth of the derelict Daddy. *Sex Roles* 122: 509-533
4. Hayashi T, Taki Y, Ikai K, Hiura M, Kiriyaama, T. 1987. Hormonal environment following treatment with a small dose of estrogen—small dose of estrogen alone and in combination with an antiandrogen. *Hinyokika Kyo* 33: 10351042
5. Doidge N. 2007. *The Brain that Changes Itself*. Penguin, New York

İnterseks Bireylerin Cinsel Kimliği Nasıl Oluşur?

Cinsel organı belirsiz bireyler üzerinde yapılan bir çalışma, insan cinselliğinin şekillenmesinde çevrenin ve yetiştirilmenin önemli rolüne sıradışı bir destek vermektedir. Araştırmacıların dikkatini çeken interseks bireyler (belirsiz cinsiyet görünümüne sahip bireyler), ortaya çıkan zıt biyolojik özellikler karşısında bile kromozomal cinsiyetlerinden ziyade yetiştirilme cinsiyetini tercih etmişlerdir. Sadece küçük bir azınlık büyük ölçüde değişmeyi tercih etmektedir.

Bazen bebekler o kadar belirsiz bir cinsel organla doğar ki sağlık personelleri çocuğun kız mı erkek mi olduğunu bilemez. 1980'lere kadar, ebeveynler bu çocukları cinsiyetlerden birinde yetiştirme talimatı almışlar ve onların genellikle fiziksel olarak (genellikle ergenliğin başlangıcında) yetiştirilme cinsiyetlerinin tam tersi yönde geliştiklerini görmüşlerdir. Ancak bu çocuklara ergenliklerinde düzeltici cerrahi ve hormonal müdahale seçeneği verildiğinde, vakaları incelenenlerin %90'ı oldukça zıt fiziksel özellikler karşısında bile biyolojik cinsiyetlerinden ziyade yetiştirildikleri cinsiyeti tercih etmişlerdir. Zorlanmadan olmasa da birçok durumda bu çocuklar biyolojik cinsiyetlerinden ziyade seçtikleri/yetiştirildikleri cinsiyete uygun cinsiyet davranışları geliştirerek büyümüşlerdir. Çekim hissetmişler, erotik uyarılma yaşamışlar, seçtikleri cinsiyete özgü şekillerde âşık olmuşlar, evlenmişler ve çocuk bile büyümüşlerdir.

Günümüzde bu durumun tanısı çok daha gelişmiştir ve tıbbi seçenekler çok daha geniştir. Durum ülkeden ülkeye biraz değişiklik gösteriyor, ancak sosyal koşullandırma daha önemlidir. Birçoğu, erkek olmanın daha iyi olduğunu düşündükleri için kadından erkeğe geçmeyi tercih etmesine rağmen genel olarak, tüm interseks durumları bir araya getirilirse, yaklaşık %90'ı yine de yetiştirilme cinsiyetinde kalmayı seçiyor.

Bir biyoloji dersi

Eşcinseller ve lezbiyenler de dahil olmak üzere, hemen hemen herkes kromozomal olarak kadın (XX) veya erkek (XY) olarak doğar. 23 kromozom taşıyan bir erkek spermi, aynı zamanda 23 kromozom taşıyan bir dişi yumurtasıyla birleştiğinde, döllenmiş yumurta hızlı bir şekilde 23 çiftten oluşan 46 tane kromozom hücresine sahip olur; her çiftin biri babadan, biri anneden gelir. Tüm kromozomlar bize biyolojik özelliklerimizi veren genetik materyali taşır ancak 23'üncü kromozom çifti genellikle anneden gelen bir X kromozomu ve babadan gelen bir X veya Y kromozomundan oluşan cinsiyet kromozomlarıdır. Döllenmiş yumurta-daki XX kombinasyonu dişi, XY kombinasyonu ise erkektir. Bazen bu standart kombinasyonlar gerçekleşmez ve düzensiz hücre bölünmesinden veya araştırmacılar için hâlâ çok net olmayan nedenlerden dolayı nadir kombinasyonlar meydana gelir. X kromozomlarından biri “kaybolarak” geriye sadece tek bir X kalabilir. Bu döllenmiş X hücreleri yine de normal olarak gelişir ancak çok kısa (4 ½-5 fit:137 cm+) ve fiziksel olarak dişi olan bireyler meydana getirir ancak bu bireylerin yumurtalıkları yoktur ve kısırlardır (Turner sendromu). Bazı döllenmiş hücreler XXX ile sonuçlanabilir, bu da normal bir kadın vücuduna sahip bir kadınla sonuçlanabilir ancak bu kadınlarda doğurganlık düşük olabilir ve bazen zihinsel yetersizlik olabilir. Erkeklerde XYY olabilir, bu da erkek vücut tipine, doğurganlığın düşük olmasına ve boyun uzun olmasına sebep olabilir. XXY veya XXXY (Klinefelter sendromu) hem erkek vücut tipine neden olur, hem de penisin alışılmadık derecede küçük olmasına, testislerin küçük olmasına ve testosteronun (erkeklik hormonu) değişiklik göstermesine fakat düşük

seviyede olmasına sebep olabilir, böylece bu bireyler ergenlikte yalnızca kısmen erkeksi hale gelirler ve vücut kılları az olur. Klinefelter sendromlu bireyler arasındaki eşcinsellerin yüzdesi genel nüfus için normaldir (yaygın olarak dolaşan bir efsanenin aksine) ancak bu sendroma sahip olanların hemen hemen yarısı kısmen fiziksel özellikleri nedeniyle hiçbir cinsel ilişki türüyle ilgilenmezler (cinsel kaygıya oldukça eğilimlidirler).

Bu tür çeşitli cinsellik, bir kişinin kromozom örüntüsünün onlara belirli bir cinselliği zorlamadığı anlamına gelmektedir.¹

X ve Y'nin her türden nadir kombinasyonu vardır ve bazı insanlarda bir mozaik bulunur; örneğin, bir hücrede XXY ve diğerinde XY gibi. Ancak genel olarak, insanlar bir tür XY veya XX kombinasyonuna sahipse, fiziksel olarak kombinasyonlarına göre erkek ya da kadın olarak gelişirler.²

Yetiştirmenin çok kuvvetli etkileri var mıdır?

John Money, Anke Ehrhardt ve John ile Joan Hampson, Baltimore, Maryland'deki Johns Hopkins Tıp Fakültesi'nde olağan dışı cinsel durumları ve cinsiyetleri inceleyerek bir ömür geçirmişlerdir. Yetiştirmenin cinsel kimlik ve cinsel yönelimin oluşumundaki rolü hakkında altmışlı yıllarda buldukları şey, onları yetiştirmenin etkisinin öylesine kuvvetli olduğu sonucuna götürmüştü ki yeni doğmuş bir çocuk, boş bir sayfaymış ve üzerine sadece yetiştirme ve sosyalleşmenin etkisiyle yazı yazılıyormuş gibiydi.³ Bunun en nihayetinde çok aşırı bir sonuç olduğu da kanıtlanmıştı.

Dikkatlerini çeken tüm interseksüel vakaların (özellikle Hampson'sın çalışması) bir derlemesinde, Money ve Ehrhardt, bunların yaklaşık %90'ının uyumsuz biyolojiye rağmen yetiştirilme cinsiyetinde kalmayı seçtiğini söylemiştir; yani, uyumsuz kromozomlar, gonadlar, hormonal cinsiyet, iç cinsel organlar veya dış genital görünümünden bazılarına veya herhangi birine rağmen.³ Genlerini değiştiren %10'luk kesimin neredeyse hepsinin bir kadından erkeğe geçtiğini belirtmektedirler. Bunların %90'ı cinsel tercihlerine uygun bir cinsel kimlik edinmesine rağmen, bunu

“zorluk, mahcubiyet ve utanç” olmadan yapmamışlardır. Yetmişlerin sonuna kadar durum böyle olmuştur.

Bir kız gibi büyütülen erkek çocuğu

Şimdi Hampsons’ın ve Money’in kendilerinden emin olmalarıyla açıkça çelişen iyi bilinen bir vakayı değerlendireceğiz ancak bu vakanın oldukça yanıltıcı olduğu gözükmetedir çünkü bu durum sadece çok az sayıda vakada meydana gelmektedir.

Money’in vakalarından biri², yedi aylıkken elektrokoter ile sünnet sırasında cerrahi bir sorun geçiren, her bakımdan biyolojik olarak erkek olan normal tek yumurta ikizi erkeklerinden biriydi. Bu çocuğun penisi karın duvarıyla aynı hizada kesilmişti. Aylarca süren ıstıraptan sonra, ebeveynler, çocukları on yedi aylıkken, onu bir kız olarak yetiştirmeye karar verdiler ve doktorlar kadınlaştırma cerrahisinin ilk aşamalarını gerçekleştirdiler. Çocuğun adı Joan’dı, kız kıyafetleri giyiyordu ve saçını kızlar gibi yapıyordu. Ebeveynlerine de bu koşullar altında onu nasıl yetiştirecekleri konusunda düzenli olarak danışmanlık veriliyordu. Tek yumurta ikizi olan kardeşi, erkek olarak yetiştirildi. John Money bunu cinsiyetin şekillendirilebilirliğini gösteren mükemmel bir vaka olarak gösterdi çünkü raporlar “kızın” değişime iyi uyum sağladığını gösteriyordu. Annesi başlangıçta kot pantolon tercih ettiği ve elbiselere karşı olduğu için, ona elbise giydirmek için özel bir çaba sarf ediyordu. Çocuk dört yaşına geldiğinde pantolon yerine elbise giymeyi tercih ediyor, bilezik ve kurdele takıyor ve uzun saçlarıyla gurur duyuyordu. Ama Joan erkeksi bir kızdı, çok enerjikti ve genellikle bir kız grubunda baskın olandı; annesi ona daha kadınsı olmayı öğretmeye çalışıyordu. Ergenliğe girdikten sonra başka tedaviler de yapılacaktı.

Kız yaklaşık 13 yaşındayken, İngiliz Yayın Kuruluşu (BBC) ve üç psikiyatrist tarafından kendisiyle röportaj yapıldı ve doktorlar cinsel kimliğinin uyumlu olmadığı sonucuna vardılar. Çocuk, cinsellik hakkında konuşmayı reddetti. Bir insan figürü çizmesi istendiğinde, bir erkek çizdi çünkü “kadınlar zor” dedi. Erkeklerin hayatta iyi olduğundan, kadınların ise iyi olmadığından

şikayet ediyordu. Çok çekici olmaması ve oldukça biçimsiz yürüyüşü ona “mağara kadını” lakabının takılmasına sebep olduğu için kız grupları tarafından kabul edilmeyi zor bulmuştu. Tamirci olmayı tercih edeceğini düşünüyordu. BBC paneli, dönüşümün oldukça sarsıntılı olduğunu, hatta belki de tavsiye edilmeyen bir durum olduğunu düşündü. Çevresel olarak temel biyolojiyi tamamen geçersiz kılma girişimi, bir başarısızlık gibi görünüyordu ve “Joan”, Money ile onun asla bir kız çocuğu olarak yetiştirilmesinin gerektiğine inanan diğer araştırmacılar arasında bilimsel bir kavga'nın konusu haline geldi.⁴ Bazıları bu fiyaskoyu cinsel kimliğin doğumda hayli sabit olduğuna ve bunu değiştirme çabalarının beyhude olduğuna dair bir kanıt olarak kabul etti. Hawaii'de bir cinsiyet araştırmacısı olan Milton Diamond, “doğum öncesi (biyolojik) bir düzenleme”, “bir kişinin çevresiyle etkileşime girdiği yerleşik bir önyargı”, “ancak hatalı bir şekilde oluşturulmuş bir cinsiyete uyum sağlamak için olağanüstü bir esneklik” olduğunu iddia etmektedir.⁶

Money, yeni cinsiyete uyumun mükemmelden çok daha az olduğuna dair biriktirdiği bazı kanıtları gizli tutmakla suçlanmıştır. Zaten her şey 1997'nin başlarında BBC röportajı sırasında sırrın ortaya çıkmasıyla gündeme geldi⁴; Joan bundan üç yıl önce gerçekten bir erkek olduğunu öğrenmişti. Programdan bir yıl önce kadınlara için hormon tedavisini reddetmişti (Bu yüzden biraz erkeksi görünmesine şaşmamalı). Programdan bir yıl sonra penis rekonstrüksiyonu üzerine iki yıllık bir programa başladı ve kendine John demeyi seçti. En sonunda kendinden birkaç yaş büyük bir kadınla evlendi ve onun çocuklarını evlat edindi. Ne yazık ki, birkaç yıl sonrasında, tıpkı birkaç yıl önce ikizinin yaptığı gibi intihar etti, bu yüzden bu karmaşık hikaye bazı ruhsal bozukluklar nedeniyle daha da karmaşık olabilir.

Bu kafa karıştırıcı resim yine de cinsiyetin, genlerimize veya testislerimize yazılı olmadığını gösteren bir örnektir. Cinsiyet, şekillendirilebilir ve çevresel sinyallere güçlü bir şekilde yanıt verir. “Sır ortaya çıkmadan” önce, bu çocuk büyük oranda yetiştirildiği kız gibi davranıyordu. Daha sonra, o zamanlar bildiği genetik biyolojisini tıbbi olarak bastırmak yerine onunla iş birliği yapmaya

karar verdi ve aynı zamanda buna karşılık gelen psikolojik cinsiyet değişimine başladı.

Bu trajik hikaye iyi bilinen bir hikayedir ve hatta bir kitabın konusu da olmuştur ancak Bradley ve arkadaşlarının⁵ aynı kazanın, hayatın henüz çok daha erken dönemlerinde meydana gelmiş bir (ikiz olmayan) vakayı bildirdiği daha az bilinmektedir. Kız olarak yetiştirilen çocuk, uzun yıllar sonra genç yetişkinliğe ulaştığında bile kendini açıkça kadın olarak tanımlıyordu ancak cinsel yöneliminin biseksüel olduğunu söylemişti. Yani bu hikaye yukarıdakinin neredeyse tam tersidir. Yeniden cinsiyet tayini bazen işe yarayabilir.

Meyer-Bahlburg ve arkadaşlarının daha sonraki bir veri derlemesinde, erken yaşta yaşadıkları kazalar, penislerinin kesilmesine neden olan en az 7 erkek çocuğu bulmayı başarmışlardır. Bu çocuklar kadın olarak yetiştirilmişlerdi ve %69'u öyle kalmıştı. İçlerinden biri cinsiyet tayininden memnun değildi ("cinsiyet disforisi"). Kişiyi kazanın tıbbi ayrıntılarını söylemek bir fark yaratmıştı. Ergenlikten önce tıbbi gerçekleri söyleyenlerin yarısı erkeklığe geçmeye karar vermişti.

Benzer şekilde, doğum öncesi bir biyolojik kaza sonucu penis olmadan doğan 16 erkek çocuğun 7'si, kadın olarak yetiştirilmişti, bu çocukların 12'si veya %75'i bu cinsiyet tayininden oldukça mutsuz olmalarına rağmen bu şekilde kalmayı seçmişlerdi. Aynı durumda erkek olarak yetiştirilen 17 kişiden hepsi bu şekilde kalmıştır. Bu durum zaten belirgin olan bir mevzuyu göstermektedir: birçok toplumda erkek kalmak veya erkek olmayı yeğlemek söz konusudur. Yazarlar⁷ ayrıca, doğum öncesi testosteron dalgalanmasının beyni erkekleştirdiğine dair iyi bir kanıt olmadığını söylemişlerdir. Son olarak yazarlar, şu sonuca varmıştı:

Veriler, cinsel kimlik gelişiminin, doğum öncesi hormonlar ve/veya genetik faktörler tarafından tamamen biyolojik olarak belirlenmesi teorisini desteklememektedir ve cinsiyet tayininin ve eşlik eden sosyal etkenlerin, cinsiyetin son hali üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmalıdır. Öte yandan, kadın olarak yetiştirilen bir grup birey, cinsiyetlerini erkeğe çevirmiş ve diğerleri de olası bir

cinsiyet disforisi geliştirmiştir, bu da cinsiyet tayininin, sonucu belirlemediğini göstermektedir.

Kritik kelime “belirlemek”tir. Ancak asıl şaşırtıcı olan, çelişkili bir cinsiyette yetiştirilmenin gerçekte ne kadar başarılı olduğudur.

Bu veriler, ikiz ocuk (Joan/John) vakasının normal olmadığını göstermektedir ancak medyaya yansıdağı hali, öyle olduğunu gösteriyordu. Bu bireylerin çoğu, erkek ya da kadın olarak yetiştirildikleri cinsiyette kalacaklar. Ne var ki Joan/John gibi vakalar da çok nadirdir. Daha yaygın durumlarda ortalama olarak neler olur? İnterseks bireyler yetiştirildikleri cinsiyette kalırlar mı? Bunları özetlemeye çalışacağız. İlk olarak en yaygın olanlardan birini tarif edeceğiz.

Kadınlarda adrenogenital sendrom (konjenital adrenal hiperplazi)

Kadınlara fetsn etkileyen bu durum, genetik bir bozukluğun sonucudur. Adrenal bezler uygun hormon olan kortizonları üretmezler ve bunun yerine, bir erkek hormonu olan androjen olarak işlev gören nc madde salgırlarlar. Bu, dişi fetüsün kan dolaşımına, zaten dişi olan i üreme sistemini erkekleştirmek için çok geç girer ancak diş genital bölgeyi erkeksi hale getirmek için de uygun bir zamandır. Bunun sonucu, ana rahmi ve iki yumurtalığı olan kromozom olarak bir kadındır ancak bu kadının kısmen birleşmiş labiaları olan bir penisi andıran büyük bir klitoris (testisleri andırır), tamamen gelişmiş bir penisi ve boş bir testis torbası vardır. Bu durumdaki insanlar hayatlarının geri kalanında androjen üretmeye devam ettiklerinden, bunu önlemek için panzehir olan kortizon dozlarını da almaları gerekir. Bu dozlar, çocuklukta, 8 ile 10 yıl erken gelen erkeksi ergenliği durdurmak için alınır ama aynı zamanda yetişkinlikte de alınır. Yumurtalıklar normal seviyelerde dişi hormonları salgılamaya devam etse de, bunlar adrenal bez tarafından üretilen yüksek miktarda androjen tarafından alt edilirler.

Kadın olarak yetiştirilen ancak erkek olarak değişmek isteyen bu kadınların yüzdesi ülke ve araştırma gruplarına göre değişmektedir: Byne⁸'da %2-10'u değişti, Dessens⁹'ta %5'i değişti, Long¹⁰'da %0 (yetişkin olduklarında kontrol grubundan ayırt edilemez hale geldiler), Meyer-Balburg¹¹'ta %5,2'si değişti, Reiner¹²'da %22'si kadından erkeğe değişti, Slijper¹³'da %13 kadından erkeğe değişti. Yani, genel olarak, adrenogenital sendromlu kadınların yaklaşık %10'u değişimi seçmiştir ancak bu yüzdelere araştırma gruplarına bağlıdır.

Turner Sendromu (Tek X Kromozomu)

Bu durumla yukarıda karşılaşmıştık. Konumuzla ilgili ilginç bir bağı var. Yumurtalıklarının olmaması veya işlevsel olmayan yumurtalıkları nedeniyle, tüm Turner Sendromlu bireyler, yaşamları boyunca östrojen alırlar. Bazıları da erkeklerle evlenirler ki son zamanlarda yapılan bazı araştırmalar bu bireylerin cinsel işlevlerinin nasıl olduğunu araştırmıştır. Kadınlar iki gruba ayrılmışlardır: ilişkisi olanlar ve olmayanlar. Çalışma grubunun yaklaşık %30'u partnerleriyle bir ilişkiye dahil olmuş ve bu grup heteroseksüel kadınlar için fantezi, uyarılma, deneyim ve orgazmada ortalama aralıkta puan almıştır. Araştırmacılar, genel cinsel işlevlerinin nispeten normal olduğu sonucuna varmışlardır ancak partneri olmayan kadınların büyük bir kısmı çok düşük düzeyde cinsel işlevlerinin olduğunu bildirmiştir.¹⁴

Her iki grup da östrojen kullandığı için, bu hormonun katkısı ihmal edilebilir gibi görünmektedir. Sonuç ise, cinsel işlevselliğin büyük bir çoğunlukla partnerli bir ilişkiden kaynaklanmasıdır.

Biyolojik olarak etkilenen cinsiyet değişikliği (5 α -redüktaz eksikliği)

Başlangıçta, belirli bir genetik durum yetiştirilme cinsiyeti ile kalma genel kuralına olası bir istisna gibi görünüyordu ve bu, 5 α -redüktaz adı verilen bir enzimin eksikliğiydi. Bu eksiklik, erkek hormonlarından biri olan dihidrottestosteronun oluşumunu engeller ve böylece, bir erkeği doğumdan önce bir kızıdan ayıran

doğum öncesi olağan testosteron dalgalanması gerçekleşmez ve dış genital bölge belirsiz olur. Eğer bu durum teşhis ve tedavi edilmezse, bireyin ergenliğinde, testisler tespit edilebilir ve vücut erkeksi hale geldiğinde bir şok geçirir. Araştırmacılar Dominik Cumhuriyeti'nde bu vakaların 38'ini, özellikle de 18'i "belirsiz olarak kız gibi büyütülen" vakaları incelemiştir.¹⁶ Peki bulgular neyi gösterdi? Bu çocuklardan 17'si, ergenlik döneminde veya sonrasında, erkek cinsel kimliğine geçmiş ve kadınlara karşı erotik bir ilgi geliştirmişti. Birçoğu aile reisi olmuştu. Araştırmacıların belirttiğine göre, androjenler "erkek cinsel kimliğine güçlü ve kesin bir katkıda bulunuyordu".

Fakat sonuç görüldüğü kadar basit değildir. Araştırmayı eleştirenler, Dominik toplumunda erkeklerin çok daha fazla statü ve prestije sahip olduğunu ve ani erkekleşmeyle birlikte, erkek olma seçiminin kültürel olarak güçlü bir şekilde etkilenebileceğini savunmaktadırlar. Dominik toplumunda yapılan çalışma, kesinlikle cinsel kimliğin hormonal temeli olduğu argümanının gücünün tek örneği gibi görünmektedir. 5α-redüktaz eksikliğini araştıran başka bir araştırmacı, buna zıt bir sonuç çıkarmıştır. Papua Yeni Gine'nin yüksek doğu bölgelerindeki Sambia'da en önde gelen araştırmacı olan Gilbert Herdt, çalışma grubunda beş 5α-redüktaz eksikliği vakası bulmuştur.¹⁷ Bu durumda bireyler kız çocuğu olarak yetiştirilmiş ancak evlenebilir yaşa geldiklerinde (ergenlik) ani erkeksi gelişimleri yüzünden üçüncü bir cinsiyet olarak muamele görmüşlerdir. Sambia güçlü bir kadın düşmanı kültür olmasına rağmen, Dominik Cumhuriyeti'nde olduğu gibi, erkek cinsiyetini benimseme girişimi olmamıştır çünkü oradaki kültür bunu yasaklamıştır. Sambia toplumu, bir erkek çocuğunun ancak çocukluğunda belirlenmiş bir kural olan oral seks esnasında bir erkeğin sperminin ağız yoluyla alınmasıyla erkek olabileceğine inanıyordu. Erkek olma konusundaki bu kültürel yasağa dayanarak, Herdt cinsel kimliğin bu nedenle hormonlara bağımlı olmaktan ziyade kültüre bağımlı olduğunu savunmaktadır. Herdt ayrıca Dominik Cumhuriyeti çalışmasındaki kişile-

* Beynin doğum öncesi testosteron dalgalanmasıyla erkekleştiği durumu şüphelidir ancak bu dalgalanma hem iç hem de dış cinsel organları erkekleştirmek için yeterlidir.

rin 17'sinin değil, sadece 13'ünün erkek olarak açık bir şekilde yaşadığını belirtmiştir. Gazze şeridinde bulunan neredeyse aynı olan bir durumda, bu ergenlikte kişilerin sadece %28'i cinsiyetini değiştirmiştir.¹⁸

Batıda, 5 α -redüktaz eksikliği olanların sadece ufak bir yüzdesi, ergenlikte cinsiyet değiştirmeyi seçmektedir ve bu kişiler bunu yapmayı zor bulmaktadır.¹⁹ Muhtemelen Batılı bir kadın olmanın algılanan ödülleri diğer kültürlerden daha büyük olduğu için, yüzde 90'ı yetiştirilme (kadın) cinsiyetinde kalmaktan memnun olmaktadır.

Androjen Duyarsızlık Sendromu

Bu durumda, gelişmekte olan erkek fetüs, testosterona karşı duyarsızdır ve kadın genital bölgesi ile doğar. Batı dışındaki yerlerde, bu durum doğumda tespit edilemeyebilir ve çocuk, bir kız çocuğu olarak yetiştirilir ve sadece ergenliğe ulaşmadan önce tıp uzmanlarına sevk edilir. Kişinin vajinası olmasına rağmen, cinsel ilişki için çok az arzusu vardır ve genellikle cinsel ilişki acı vericidir. Cinsel kimlik kesinlikle kadındır ancak şu anda ailelerin, çocuğu erkek olarak yetiştirmeyi seçtikleri yaklaşık yarım düzine vaka vardır ve tıbbın bu yaklaşımın rasyonelliği hakkındaki görüşü çok kesin olmasa da bu yaklaşım orta derecede başarılı görünmektedir. Bu, temel olarak, çeşitli kültürel koşullar altında cinsiyetin bile şaşırtıcı uyarlanabilirliğinin bir başka örneği olarak işlev görmektedir.

Yetiştirmenin ilerleyen dönemlerinde intersekslerin diğer değişimleri

Hindistan'da²⁰ biri hariç 74 interseks birey yetiştirildiği cinsiyette kalmıştır. Mısır'da²¹ %10'u cinsiyetini değiştirmiştir. Batıda yazılan bir makalede, Reiner¹², kadın olarak yetiştirilen 60 kişinin, %43'ünün kendilerini kadın olarak ilan ettiğini ancak %53'ünün erkek olarak değiştiğini bulmuştur. Bu, kayda değer bir değişim kararının verildiği oldukça istisnai bir grupta.

McCarthy²² Bahreyn'de, tüm kadın hastaların erkek cinsiyetine geçmeyi kabul ettiğini ancak hiçbir erkeğin kadın olarak değişmeyi kabul etmediğini bulmuştur! Lev-Ran'a²³ göre Rusya'da, tüm yetişkin hastalar yeniden cinsiyet tayinine direnmiş ve yetiştirildikleri şekilde kalmak istemişlerdir!

Kloakal ekstrofisi⁷ (cinsel organların zayıf geliştiği ve mesane gibi iç organların dışarı çıkabildiği) olan Batılı bir grupta, kadınlıktan erkeklığe geçmek isteyen kişi sayısının yüksek olduğu (yaklaşık %33'ü) ve daha fazlasının mutsuz olduğu fark edilmiştir.

Konjenital adrenal hiperplazi grubu baskın olduğundan (interseksler arasında), yaklaşık 1980'e kadar cinsiyet değişmek isteyenlerin hesaplanan oranı hala daha geçerlidir ve bu oran %10 civarındadır. Yetiştirilmenin etkisi güçlüdür ancak bu etki, Hampson'un zamanından bu yana Batı'da daha azdır.

İnterseks çocukların seçim yapmasına izin verilmeli mi?

Son yıllarda, interseks çocuklara maksimum seçim hakkı tanınması ve ergenliklerinin tıbbi müdahale ile ertelenmesi gerektiğine dair azınlıkta olan güçlü görüşler gündeme gelmektedir. San Francisco'da imzalanan bir insan hakları kararnamesinde²⁴ erken müdahaleden kaçınmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, geleneksel tıbbi görüş, interseks durumunun okul çağındaki çocuklar için aşırı derecede utanç verici olduğunu ve travmatik olmasına rağmen cerrahi müdahalenin çok tercih edilebilir olduğunu güçlü bir şekilde savunmaktadır. İnterseks çocukların %10'undan az bir kısmı, erken müdahaleyi daha sonra onaylamazken, düzeltici cerrahinin mevcut olmadığı Vietnam gibi ülkelerde, interseks yetişkinler, bunun olmamasından şikayet etmektedirler.²⁵ Bununla birlikte, 38 cerrahi erken müdahaleyi inceleyen bir raporda, bu 38 kişinin dördünün çok daha sonra Cinsel Kimlik Bozukluğu açısından ciddi risk altında olduğunu ortaya koymuştur.²⁶ Tıp uzmanlarının bu konuda galip gelemeyeceği görülüyor: Erken cerrahi müdahale yoksa, yaklaşık %10'luk bir kısım yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde değişmek isteyecektir; erken cerrahi müdahale varsa, farklı bir %10'luk kısım değişmek isteyecektir.

Özet

Bu nedenle, “İnterseks çocukların cinsel kimliği nasıl oluşur?” sorusuna, modern ve daha az liberal toplumlarda bile yetiştirilme biçiminin büyük ölçüde baskın olduğu cevabını vermek zordur.

Yani, kayıtlara geçmiş interseksüel bireylerin yaklaşık %90’ı, çok zıt olan biyolojik ve fiziksel özellikler karşısında bile, yetiştirildikleri cinsiyette devam etmeyi seçmişlerdir. Yetiştirilmenin etkisi, bariz zıt biyolojik yatkınlıkların üstesinden gelebilecek kadar güçlüyse, en azından birçok ülkede, cinsel kimliğin geliştirilmesinde biyolojiden daha güçlüdür. Kromozomal olarak normal bireylerde (eşcinseller gibi) cinsel kimliğin genetik veya biyolojik olarak uygulandığını iddia etmek mantıksızdır. Modern Batı toplumlarında cinsel kimliğin yaklaşık %10’unun genetik ve %90’ının çevresel olduğu görülmektedir. Yani eşcinselliğin de %10’unun genetik ve %90’ının çevresel olması oldukça makuldür.

Kaynakça

1. Vogt HJ. 1984. Sexual behavior in Klinefelter's syndrome. In *Klinefelter's Syndrome*, ed. Bandmann HJ, Breit R, Perwein E, 163-169 pp. Berlin: Springer-Verlag
2. Money J, Ehrhardt AA. 1972. *Man & Woman, Boy & Girl*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press
3. Hampson JL, Hampson JG. 1961. The ontogenesis of sexual behavior in man. In *Sex and Internal Secretions*, ed. Young WC, Corner GW, 1401-1432 pp. Baltimore: Williams and Wilkins.
4. Diamond M. 1982. Sexual identity, monozygotic twins reared in discordant sex roles and a BBC follow-up. *Archives of Sexual Behavior* 11: 181-6
5. Bradley SJ, Oliver GD, Chernick AB, Zucker KJ. 1998. Experiment of nurture: ablatio penis at 2 months, sex reassignment at 7 months, and a psychosexual follow-up in young adulthood. *Pediatrics* 102(1): e9
6. Diamond M. 1965. A critical review of the ontogeny of human sexual behavior. *Quarterly Review of Biology* 40: 147-75
7. Meyer-Bahlburg HFL. 2005. Gender identity outcome in female-raised 46,XY persons with penile agenesis, cloacal exstrophy of the bladder or penile ablation. *Archives of Sexual Behavior* 34: 423-38
8. Byne W. 2006. Developmental Endocrine Influences on Gender Identity: Implications for Management of Disorders of Sex Development. *Mt Sinai Journal of Medicine* 73: 950-9
9. Dessens AB, Slijper FME, Drop SLS. 2005. Gender dysphoria and gender change in chromosomal females with congenital adrenal hyperplasia. *Archives of Sexual Behavior* 34: 389-97
10. Long DN, Wisniewski AB, Migeon CJ. 2004. Gender role across development in adult women with congenital adrenal hyperplasia due to 21-hydroxylase deficiency. *Journal of Pediatrics and Endocrinological Metabolism* 17: 1367-73
11. Meyer-Bahlburg H, 2011. Brain development and cognitive, psychosocial, and psychiatric functioning in classical 21-hydroxylase deficiency. *Endocrine Development* 20: 88-95.
12. Reiner WG. 2005. Gender identity and sex-of-rearing in children with disorders of sexual differentiation. *Journal of Pediatrics and Endocrinological Metabolism* 18: 549-53
13. Slijper FME, Drop SLS, Molenaar JC, de Muinck Keizer-Schrama SM. 2000. Response to Milton Diamond and Cheryl Chase. *Archives of Sexual Behavior* 29: 119-22

14. Sheaffer AT, Lange E, Bondy CA. 2008. Sexual function in women with Turner syndrome. *Journal of Womens Health (Larchmont)* 17(1): 27-33
15. Szarras-Czapnik M, Lew-Starowicz Z, Zucker KJ. 2007. A psychosexual follow-up study of patients with mixed or partial gonadal dysgenesis. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology* 20(6): 333-8
16. Imperato-McGinley J, Peterson RE, Gautier T, Sturla E. 1979. Androgens and the evolution of male-gender identity among males pseudohermaphrodites with 5- α -reductase deficiency. *The New England Journal of Medicine* 300 (22):1233-7
17. Herdt G. 1990. Mistaken gender: 5-alpha reductase hermaphroditism and biological reductionism in sexual identity reconsidered. *American Anthropologist* 92: 433-46
18. Rösler A, Kohn G. 1983. Male pseudohermaphroditism due to 17 β -hydroxysteroid dehydrogenase deficiency: studies on the natural history of the defect and effect of androgens on gender role. *Journal of Steroid Biochemistry* 19: 663-74
19. Byne W, Parsons B. 1993. Human sexual orientation. The biologic theories reappraised. *Archives of General Psychiatry* 50: 228-39
20. Ammini AC, Gupta R, Kapoor A, Karak A, Kriplani A, Gupta DK, Kucheria K. 2002. Etiology, clinical profile, gender identity and long-term follow up of patients with ambiguous genitalia in India. *Journal of Pediatrics and Endocrinological Metabolism* 15: 423-30
21. Dessouky NM. 2003. Gender assignment for children with intersex problems: an Egyptian perspective. *Saudi Medical Journal* 24: S51-S52
22. McCarthy J. 1998. Bahrain. In *The International Encyclopedia of Sexuality*, ed. Francoeur RT, 116-186 pp. New York: Continuum
23. Lev-Ran A. 1974. Gender role differentiation in hermaphrodites. *Archives of Sexual Behavior* 3: 391-423
24. Phillips H. 2001. Boy meets girl. *New Scientist* 12 May: 29-35
25. Dennis C. 2004. The most important sexual organ. *Nature* 427: 390-2
26. Crawford JM, Warne G, Grover S, Southwell BR, Hutson JM. 2009. Results from a pediatric surgical centre justify early intervention in disorders of sex development. *Journal of Pediatric Surgery* 44(2): 413-6

Farklı Kùltürler Bize Eşçinsellik Hakkında Ne Söylüyor?

Farklı kùltürlerde, aynı genleri paylaşan çok çeşitli cinsel dışavurumlar, genetik etkinin çok az olduğunu göstermektedir.

1994 yılında, İtalyan-Amerikalı bir genetikçi olan Cavalli-Sforza, farklı etnik grupların genetik özelliklerinin oldukça kapsamlı bir incelemesi sonucunda, büyük bir genetik atlas yayınlamıştır. Bu genetikçi, insan ırkının genetik olarak son derece homojen olduğunu keşfetmişti. Ekibi ne kadar çok gen incelediyse, o kadar fazla olarak tüm etnik grupların bu genleri paylaştığını bulmuşlardı. Cavalli-Sforza son olarak elli gen üzerinde çalıştı ve tüm etnik grupların bu elli genin çoğuna sahip olduğunu buldu. Vardığı sonuç, cilt rengi gibi yüzeysel farklılıklara rağmen, farklı ırkların temelde aynı olduğu yönündeydi. Daha sonraki çalışmalar aslında, akraba olmayan herhangi iki insandaki genlerin %99,7'si ile %99,9'u arasında bir kısmının aynı olduğunu göstermektedir.²⁷

Şayet tüm etnik grupların neredeyse tüm genleri ortaksa, genetik olarak üretildiği iddia edilen herhangi bir davranış hakkında iki varsayımda bulunabiliriz:

- Bu davranış, dünyanın her yerinde çok öngörülebilir, çok spesifik ve benzer olacaktır.
- Tüm kùltürlerde kabaca aynı oranda bulunacaktır.

* Farklı etnik grupları yansıtan DNA kodlamasında çok fazla çeşitlilik olmasına rağmen, bu çeşitlilikler aynı genleri üretir, bu nedenle çoğu gen aynı kalır.

Ayrıca, birçok genin, insan davranışlarıyla ilgili olduğunu ve birçok genden etkilenen davranışların nesiller boyunca çok yavaş değişeceğini biliyoruz (Birinci Bölüm). Yani, bu davranışlar, nesilden nesile sadece ufak değişikliklerle, yüzyıllar boyunca çok sabit kalırlar. Bu sadece ailelerde değil, kültürlerde de geçerlidir. Ama eşcinselliğe bakacak olursak, hiçbir genetik özellik bulamayız.

- Kültürler arasında ve hatta bunların içinde çok çeşitli eşcinsel uygulamalar vardır.
- Eşcinselliğin yaygınlığı farklı kültürlerde değişkenlik göstermektedir. Bu, bazı kültürlerde bilinmemektedir; bazılarında ise tüm erkekler için zorunludur.
- Sadece kişisel yaşamlarda değil, kültürlerdeki eşcinsel davranışlarda da hızlı değişiklikler olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Sadece bu da değil, tüm eşcinsellik türleri yalnızca birkaç yüzyıl boyunca ortadan kaybolmuştur.

Aslında antropologlar, heteroseksüel ve eşcinsellerin aktivitelerinde kültürden kültüre o kadar büyük farklılıklar bulmuşlar ve cinsel aktivite ve yönelimde, tek bir nesilde bile, o kadar ani değişiklikler bulmuşlardır ki, artık çoğunlukla cinsel davranışların tümünün öğrenildiğini söylemek istemektedirler. Yazar J. Rostand'ın sözleriyle, “İki insan bedeni gizlice bir araya gelirse, üçüncü bir varlık tüm toplumdur.”

Önce, çok fazla cinsel çeşitliliğe sahip olan heteroseksüelliğe kısa bir göz atalım.

Heteroseksüel geleneklerdeki farklılıklar

1952'de, antropoloji araştırmacıları olan Ford ve Beach, Yale Üniversitesi tarafından düzenlenen çok kapsamlı bir kültürler arası çalışmada, 190 farklı kültürü araştıran bir projenin sonuçlarını bildirmiştir. Çok geniş kapsamlı bir heteroseksüel aktivite çeşitliliği bulmuşlardı. Altı kültürde göğüs uyarımı yoktu, dokuzunda öpüşme yoktu, diğer ikisinde cinsel heyecan kaşınma veya ısırma ile ilişkiliydi, bir tanesinde, işeme ön sevişmenin bir parçasıydı,

başka bir tanesinde, misafirle cinsel ilişki yapılıyordu (yani, gelen misafire karınızı sunmak, iyi bir misafirperverlik göstergesiydi). Lepçalar arasında, tüm genç kızlar on bir veya on iki yaşlarında ve hatta sekiz yaşında bile, cinsel açıdan deneyimlilerdi. Hayvanlarla cinsel ilişkiye girme sadece bazı kültürlerde düzensiz bir şekilde meydana geliyordu; bazılarında bilinmiyordu; bazılarında ise müsamaha ediliyordu.

1971'de okuryazarlık öncesi kültürler üzerine yapılan bir araştırmada, Kinsey Enstitüsü'nden Paul Gebhard⁴ ve orijinal Kinsey araştırma ekibinin bir üyesi; fetişizmin, röntgencilğin, teşhirciliğin ve iyi gelişmiş sadomazoşizmin çok nadir olduğunu veya hiç olmadığını söyleyerek, yalnızca daha "gelişmiş" toplumlarda ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Kadınlarda cinsel çekiciliğin ne olduğu kültüre bağlıdır. Arap kültüründe şişman bir kadın güzeldir. Batı'da, ince ama dolgun bir görünüm arzu edilebilir bir görünümdür. Bazı kültürlerde geniş bir leğen kemiği çekicidir, bazılarında ise dar bir leğen kemiği. Bazı kültürlerde, ağız şekli özellikle çekicidir. Batı kültüründe sıkı göğüsler, bazılarında da sarkık göğüsler erotiktir, bazılarında ise göğüsler hiç erotik değildir. Japon kültüründe, ense köküne ve yaşlı partnerlere Batı'da olduğundan çok daha fazla erotik bir çekim vardır.

Heteroseksüelliğe yüzeysel bir bakış bile, genetik olarak belirlenemeyecek veya güçlü bir şekilde etkilenemeyecek kadar geniş bir uygulama yelpazesi olduğunu ortaya koymaktadır.

Eşcinsellikteki farklılıklar

Eşcinsellik genetik olarak belirlenmiş olsaydı, dünya genelinde ifade edilmesinde oldukça tek tip olma eğiliminde olacağını açıklamıştık. Ancak küçük farklılıkları göz ardı edersek, tamamen farklı olan iki davranış türü geçmişte bir arada bulunmuştur (Yunan modeli ve az bilinen bir Melanezya modeli) ve üç farklı davranış türü de bugün bir arada bulunmaktadır (gizlice uygulanan Yunan modeli, Melanezya modeli ve Batı modeli).⁵ Bu modellerin dışındaki ve hatta Batı modelindeki çeşitli uygulamalar

da eşcinselliğin genetik olarak belirlenmesi iddiası ile oldukça çelişmektedir.

Yunan Modeli

Yunan kültürü zirvedeyken, toplumsal geleneklere göre, yaşlı ve evli erkeğin, bir tür yaver olarak küçük bir erkek çocuğu yanına alması ve onunla cinsel ilişki kurması bekleniyordu. Bugün olsa, Batı bu adama biseksüel oğlancı derdi. Yaşlı adam, genç çocuğa akıl hocalığı yapar ve onu erkeklik konusunda eğitirdi. Hatta genç erkeğe uygun yaşa geldiğinde bir gelin bile bulurdu. Sonra başka bir erkek çocuk bulur ve süreci yeniden başlatırdı. Bir akademisyen tarafından açıklandığı gibi:⁶

Bu tür bir Yunan erkeği kendisini, karısına hizmet eden, metresiyle cinsel arkadaşlık kuran ve genç erkeklerle az çok idealist bir şekilde rahatsızlık verip onlara cesaretli ve onurlu bir şekilde davranmayı öğreterek vatandaşlık görevini yapan biri olarak tasvir ediyordu. Bu çocuklar, onlar için sadece “sevdikleri” bir çocuktur.

Yunan modelinde, bir erkek çocuğu, biseksüel akıl hocasıyla ilişkisine tamamen eşcinsel olarak başlar ve ileride olgunlaştığı zaman, biseksüel olması için güçlü bir şekilde teşvik edilir.

Yunan kültüründe, yetişkinler arasındaki eşcinsellik, bugün Batıda olduğu gibi ahlaksızlık olarak kabul ediliyordu (özellikle alıcı partner için). Alıcı olan yetişkin bir erkekten bahseden bir yazar⁵, “Pasif kısımdan hoşlananları en ahlaksız kişiler olarak sınıflandırıyoruz ve onlara zerre kadar güven, saygı veya arkadaşlık sağlamıyoruz” demiştir. Yunan modelindeki erkek çocuklar, alıcı oldukları için aşağılanmıyordu, bu durum onların durumuna uygundu.

Yunan modeli⁷, erken imparatorluk döneminde Yunanistan’da, orta çağ döneminde İranda ve çeşitli zamanlarda Çin ve Bizans’ta ortaya çıkmıştır. Sudan’da, feodal Japonya’da Samuraylar arasında ve Libya çölünde, elli yıl önce erkeklerin “kadınlara olan sevgilerini açıkça tartıştıkları gibi, erkeklerle olan aşk ilişkilerinden bahsettikleri” yerde bulunmuştur.³ Mısır’ın Memlûk yöneticileri,

Asya bozkırlarından genç erkek çocukları getirtmiştir. Aztekler ve Mayalar da Yunan modelini sürdürmüşlerdir. 1900'lü yılların başlarındaki bir rivayete göre, Kuzey Fa'staki Araplar, genç erkeklerin öğretmenleriyle cinsel ilişkileri olmadıkça Kur'anı doğru şekilde öğrenemeyeceklerine inanıyordu. Erkeklerle veya kölelerle cinsel aktivite bazen güç ve statüye sahip olanlar arasında bir hak olarak görülüyordu. Vanuatu'daki Büyük Nambas'lar arasında, bir baba, oğullarına aktif olarak akıl hocalığı yapacak ve onlarla cinsel ilişki kuracak 'veliler' arıyordu.

Melanezya Modeli

Melanezya modeli⁸ Batı'da pek bilinmemektedir. Bu modelde erkekler üç zorunlu ve sıralı aşamadan geçerler: Pasif olan tamamen eşcinsellik, aktif olan tamamen eşcinsellik ve yetişkinlerde tamamen heteroseksüellik. Bunu uygulayan kültürlerin çoğu Papua Yeni Gine'deydi ve belki de en iyi bilinen grup Sambia (takma ad) idi.

Sambia halkı, erkeklerin doğal olarak kız gibi olduklarına ve sperm yutmadıkça erkeksi nitelikler ve cinsel olgunluk geliştiremeyeceklerine inanıyordu. Sambia halkının kültüründe, annelerinden yedi yaşında alınan ergenlerin, genç erkeklerle düzenli bir şekilde oral seks yapmaları beklenmektedir. Bu erkekler, kabul törenine kadar ulaştıklarında, benzer süreçleri – bir sosyal görev olarak – kendilerinden genç erkekler ile tekrarlamak durumundaydılar. Evlilik yaşına gelinceye kadar, ergenlik boyunca bunu yapmaya devam ederler. Sonra tüm eşcinsel aktiviteleri durdurmak, sadece heteroseksüel olmak ve evlenmek zorunda kalırlar. Yine de yaşıtı veya daha küçük olanlarla eşcinsel aktivite yapmak isteyen herhangi bir erkek olursa, onlar sapık, "işe yaramaz adam" olarak kabul edilirdi (Yaklaşık %5'i bu aktivitelere devam etmiştir). Bununla birlikte, eşcinsellik genetik olarak zorunlu olsaydı, bir ömür boyunca davranışta bu tür iki radikal değişimin olması mümkün olmazdı. Yeni Gine kabile kültürlerini bilen bir misyoner (Don Richardson), gençler arasındaki eşcinsel davranışların, çok eşli erkekler tarafından gençleri, kendi eşleri olarak istedikleri genç kızlardan uzak tutma çabasına karşılık gelen bir

durum olabileceğini öne sürmektedir. Birçok antropolog, bu kültürdeki kadınlarda bulunan olağanüstü bir kirlenme korkusunun, bu duruma katkıda bulunmuş olabileceğine inanmaktadır (yani, evlilik oldukça tehlikeli kabul ediliyordu). Nedeni ne olursa olsun, antropologlar bu durumun kültürel zorunluluk olduğu konusunda hemfikirdir.

Melanezya modeli, çoğunlukla güney Papua Yeni Gine'de ve Kuzeydoğusundaki adalarında bulunmuştur. Genel olarak, Papua Yeni Gine kültürlerinin yaklaşık %10-20'si bu kategoriye girmektedir. Cinsel ifade bazen anal, bazen oral olmuştur. Bazı yerlerde, bir gencin arkadaşına oral seks yapmasına izin verilmiyordu ancak potansiyel rakibine yapmasına izin veriliyordu. Diğerlerinde, erkek çocuklar bir grup içindeki arkadaşları tarafından "yetiştiriliyordu". Marind'de, daha küçük bir erkek çocuğa oğlancılık yapan büyük bir erkek genç, daha sonra bu çocuğun kız kardeşiyle evlenmek zorunda kalmıştı; bu, aynı zamanda Etoro, Kiwai ve Keraki'de uygulanan bir uygulamadır ancak son iki grupta oral seks yerine oğlancılık uygulanmıştır.

Batı Modeli

Batılı erkek eşcinselliği modeli⁵ nispeten yenidir ve oğlancılığı kurumsallaştıran Yunan veya Melanezyalı modellerinden oldukça farklıdır. Batı modeli, genellikle birbirine yakın eşit statüdeki yetişkinler arasındaki tamamen eşcinsellikle ve davranışın içsel olduğu konusundaki ısrarla karakterize edilmektedir. Bu model aynı zamanda son derece siyasetleştirilmiştir.

Batı modelinin ilk ortaya çıkışı, on beşinci ve on altıncı yüzyıllarda Fransa'da şehirlerdeki yetişkin eşcinsel çevreleriyle olmuş gibi görünmektedir. Lezbiyenler için bazı kayıtlar 1700'lerin sonlarını işaret etmektedir. 1700'lerde İngiltere'deki Mollyhouse'lar, modern eşcinselliğin başka bir ön yansıması gibi görünmektedir. Bunlar esasen, alıcı partnerlerin görünüşte çok kadınsı olduğu ve erkek fuhşunun yapıldığı "yetişkinlere özel" evler gibi görünmektedirler. Yetişkinler arasındaki eşcinsel ilişkiler, o zamandan önceki tarihsel kayıtlarda ortaya çıkmaktadır ancak Batı mode-

lindeki yeni unsur biseksüelliğin ve oğlanlılığın göreceli yokluğudur. Tarihsel olarak, tamamen eşcinsellik, biseksüelliğe kıyasla nadir olmuştur.

Cinselliğin sosyal bağlamlarını çalışan tanınmış bir araştırmacı olan Greenberg⁵, modern batı eşcinselliğinin, “erotik çekimin bireyin nispeten sabit, aşağı yukarı kişiye özgü bir özelliğinden kaynaklandığını” ima ettiğini belirtirken, Batı tarihinde veya Batı dışındaki eşcinsellik türlerinde “yaş ayrımları ve dolayısıyla sosyal statü büyük önem taşımaktadır.” Ancak modern lezbiyenler, eşcinselliği içsel olarak nitelendirmekten çekinmektedirler, politize lezbiyenler, kadınların güçlendirilmesine olan bağlılıklarında lezbiyenliği bir seçim olarak görmeyi tercih etmektedirler. Batı modelinde, bir kişi kendini “eşcinsel” olarak tanımlayabilir ancak bu kelime, yalnızca 1800’lerin sonlarında bulunmuştur.

Batılı model, erkeklerde rastgele cinsel ilişkiye girmeyi teşvik etme eğilimindedir (AIDS, bunu kısmen kısıtlamış olsa da). Erkek kültürünün küçük bir alt kümesinde, başka bir yetişkinle “tek eşli” bir ilişki teşvik edilmektedir ancak genellikle bunun yanında başkalarıyla yapılan eğlence amaçlı cinsel ilişki de vardır. Tamamen eşcinsel olmak için bir seçim yapma konusunda güçlü bir baskı olduğundan biseksüellik, genellikle gizli eşcinsellik olarak görülmektedir. Ergenlik öncesinde cinsel ilgi çok az olsa da ergenliğe girmiş gençlerde, Batı ülkelerinde mümkün olduğu kadar (yaygın olarak yasaklansa da), cinsel ilgi vardır. Lezbiyenlikte, yakın zamana kadar, partnerler arasındaki cinsel sadakate çok daha fazla önem vermekteyken, son zamanlarda bireyin kendi iyiliği için cinsel zevke yeni bir vurgu yapılmıştır. Yine de modern eşcinsel topluluklarında bile cinsel ifade ülkeden ülkeye değişmektedir; anal ilişki bazılarında diğerlerinden daha popülerdir.

Modern eşcinsel hareket o kadar sıra dışıdır ki, bazı yazarlar “kapitalizm öncesine kıyasla günümüzde eşcinselliğin, eşcinsel dünyasındaki yapılanmasının benzersiz ve özgül olması” hakkında konuşmuşlardır. Örneğin, San Francisco gibi, eşcinsellerin yaşadığı ve sosyal ve cinsel değişik eşcinsel faaliyetlerin olduğu bazı eşcinsel gettolar oluşturmuşlardır.

Eşcinsel bir birey olan Rotello¹⁷, düşünmeye zorlayan bir araştırmada, Batı modelinin temelinde II. Dünya Savaşı ile 1970 yılları arasında ortaya çıktığını savunmaktadır. Rotello, savaştan önce, tıbbi olarak, eşcinsel ilişkilerin fahişelerle olan heteroseksüel ilişkilerden daha güvenli olduğu düşünüldüğünden bahsetmektedir. Cinsel yolla bulaşan hastalık oranları, ona göre heteroseksüel ilişkilerde daha yüksektir. Şimdi bu durum tersine dönmüştür. Rotello, “Görünüşe göre, tarihteki çok az grup, AIDS’ten önceki yıllarda, cinsel davranışlarını, eşcinsel Amerikan erkekleri kadar hızlı ve derinden değiştirmiştir” demektedir. Bu durumu, “eşi görülmemiş bir cinsel aşırılık kültürü” olarak nitelendirmektedir. “Birçoğunun yaptıkları üzerinde tam kontrole sahip olmadığını” söylese de, bunun genetik olarak belirlendiğini savunmamakta ancak kültürel bir değişim olabileceğini ima etmektedir.

Sonuç olarak, Batı modeli tarihsel açıdan neredeyse benzersizdir. Görünüşü çok ani, evrimi çok hızlı ve yayılması da genetik olarak belirlenmeyecek kadar kayda değer olmuştur. Arapça konuşulan kültürler (genellikle Yunan modelini yansıtır) gibi bazı kültürlerde düşük oranda görülmesi de genetik olarak öngörülen bir durumla tutarsızdır. Tarihten ve kültürden öğrenilen derse göre, kültürel eşcinselliğin kendine kendine öğrenilmiş bir durum olduğunu göstermektedir.

Özet

İnsanoğlunun genlerinin %99’undan fazlasını paylaştığı bir bağlamda, her biri birbirinden çok farklı olan bu üç tesadüfi eşcinsel model, eşcinselliğin genetik olarak öngörülen herhangi bir modele uymadığını göstermektedir. Genetik bir modelde eşcinsel davranışlar hemen hemen aynıdır.

Günümüzde sadece Yunan, Melanezyalı ve Batılı olmak üzere çok farklı modellerden başka, aynı zamanda sayısız başka eşcinsel gelenek ve uygulama da vardır. Genetik olarak belirlenmiş eşcinsellikle ilişkili davranışsal bir tekdüzelik yoktur.

Daha fazla permütasyon...

Diğer kültürel çeşitlilikler için şu kaynaklara bakınız^{7,9,10,11,12}. Bunların çoğu sadece bireylerdeki değil, tüm insan gruplarındaki çeşitliliklerdir. Bu modeller, küçük de olsa çok çeşitlidirler. ABD yerlileri arasında üçüncü cins olan Berdache'yi de içermektedirler. Lezbiyen çeşitlilikleri çok daha az yaygındır ve Ford ve Beach³ bu davranışın varlığının bilindiği sadece 17 kültür belirtmiştir ve bu davranışların hepsi oldukça farklıdır.

Eşcinselliğin olmadığı kültürler

Eşcinsellik, genler tarafından belirlenmesi bir yana, genler tarafından önemli ölçüde etkilenseydi, her kültürde ortaya çıkardı ancak 1952 yılında Ford ve Beach³ tarafından incelenen 79 kültürün, 29'unda eşcinsellik nadirdi veya yoktu. Sirionodaki kültürde, eşcinsel ilişkiler yasak olmamasına rağmen çok nadirdi. Araştırmacı sadece bir erkeğin hafif eşcinsel özellikler gösterdiğini ancak görünüme göre başka bir erkekle cinsel ilişkiye girmediğini gözlemlemiştir. Ortodoks Yahudiler arasında eşcinsellik tarihsel olarak nadirdir¹³. Öyle ki Yahudi hukukunun tercümanları olan bilgili hahamlar, genellikle erkeklerin aynı yatakta uyumasına izin vermişlerdir çünkü cinsel temas olasılığı düşük olarak kabul edilirdi. Ayrıca Kinsey de Ortodoks Yahudiler arasında eşcinselliğin yaygınlığının çok düşük olduğunu saptamıştır.¹⁴

Bazı antropologlar, düzensiz cinsel yakınlığın, yabancı araştırmacıların kolayca bilgi edinebileceği bir şey olmadığına inanarak Ford ve Beach'in bulgularını sorgulamıştır. Bir cinsel antropolog olan Whitam,¹⁵ eşcinselliğin genetik olarak belirlenmesi gerektiğini düşünüyordu çünkü bunun, başka yerlerdeki uygulamalar hakkında hiçbir şey bilmeyen Güney Amerika ve Doğu Asya'daki bazı izole gruplarda uygulandığını fark etmişti.

Ancak Yeni Gine'deki diğer uzak kabilelerden elde edilen bulgular (hepsi genetik olarak ilişkili olan), bazı farklılıklar ortaya koyuyor. Bu bulgular, onlarca yılını tek bir kültürde geçiren misyonerlerden gelmektedir ve bunlar neredeyse tüm antropologların geçirdiği sürelerden çok daha fazladır. Herhangi bir antro-

polog, cinsel uygulamaların misyonerlere itiraf edilmeyeceğini savunacaktır. Öte yandan, misyonerlerin alışılmadık bir şekilde Hristiyan öğretilerini ihlal eden uygulamalara duyarlı olacakları savunulabilecektir. Yine de genel olarak, bu misyonerler güvenilir tanıklar olarak kabul edilebilirler. Örneğin, eşcinselliğin mecburi olduğu Yeni Gine yaylalarındaki Sambia gibi grupların aksine, Batı Dani'deki (aynı zamanda Yeni Gine yaylalarındaki) grupların sadece %2-3'ü bunu uygulamaktadır. Bununla birlikte, genetik olarak yakından ilişkili olan başka bir Dani grubunda, yetişkin eşcinselliği hiç bilinmemektedir. Misyonerler, bu grup için İncil'i, Dani diline çevirdikleri zaman, misyonerlere yardımcı olan ve kendi kültürlerini yakından tanıyan kabile üyelerinin, İncil'in Romalılar 1 bölümünde, eşcinselliğe yapılan atıflarla şaşkına döndüğünü bildirmektedirler. Bu kabile üyeleri bahsi geçen kavramı anlamamışlardır.

Aynı grupta 25 yıldır bulunan başka bir misyoner de erkekler arasında yapılan birçok şakaya ve cinsel açıdan müstehcen muhabbetlere kulak misafiri olmuştur ancak bunca zaman boyunca eşcinsellikten tek bir söz dahi edilmemiştir. Tanıdığımız biri, uzun yıllar boyunca Dani grubunun içinde büyümüştü, onların kültürünü ve dilini herhangi bir antropologtan veya kendi ebeveynlerinden çok daha iyi biliyordu. Bu kişi bize, bu alt kabiledaki yetişkinlerde eşcinsellik olmadığını söylemiş ve eğer olsaydı bunu kesinlikle bilebileceğini eklemiştir.

Dani grubu, misyonerlik çalışmalarına yardım etmek için Sambialılar'a gittiğinde, ilk kez gördükleri bazı eşcinsel uygulamalar karşısında hayret etmişlerdi. Bir yabancı için, nadir ve damgalanmış bir davranışın var olup olmadığından tamamen emin olmak çok zor olsa da genetik olarak bu kadar yakından ilişkili insan gruplarında, 3 farklı eşcinsellik deneyiminin meydana gelmesi, eşcinselliğin %100 genetik determinizmini imkânsız kılmaktadır.

Son zamanlarda yapılan dikkatle ele alınmış çalışmalara göre^{15a}, güçlü hiyerarşik ilişkilerin söz konusu olmadığı birçok toplumda eşcinselliğe neredeyse hiç rastlanmazken, hiyerarşik yapının güçlü olduğu toplumlarda ise daha fazla eşcinsellik bulunmaktadır. Bu sonuçlar, söz konusu kültürlerde erkek erkeğe cinsel ilişkinin,

genlerden ziyade, hakimiyet ve boyun eğme ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Ani değişimler

Birçok genle ilişkili insan davranışlarının, nesiller veya yüzyıllar boyunca yavaş yavaş değiştiğinden bahsetmiştik. Ancak tarih bize eşcinsel davranışların kültür değiştikçe, bazı durumlarda birkaç nesil boyunca aniden ortadan kaybolduğunu göstermektedir. Örneğin, 1840'ta Kuzey Amerika Crowlar^{**} arasında birçok *berdache*^{**} bulunuyordu ancak 1900 yılına dek geriye sadece biri kalmıştı. 1870-1930 yılları arasında Potowatamiler^{****} in *berdache* sayısında büyük bir azalma olmuştu. Kodiak Adası'ndaki transvestit Kodiaklılar 1800-1850 yılları arasında ortadan kaybolmuştu. Borneo'nun "erkeğe dönüşen kadınları" (*manang bali*) 1850'de yaygındı, 1911'de seyrekleşmişlerdi; şimdi ise sayıları bilinmemektedir. Samuraylar'ın oğlancılık uygulamaları uzun zaman önce ortadan kaybolmuştu. Aymaralar (Güney Amerika'da) arasında geçmişte kaydedilen eşcinsellik, lezbiyenlik ve travestilik şu anda bulunmamaktadır. Günümüzde, Tahitili *mahu*lar^{****} on sekizinci yüzyılın sonlarına kıyasla çok daha az yaygındır. Antropologlar, biraz rahatsız edici bir şekilde, bu değişikliklerin çoğunu Hristiyanlığın etkisine bağlamaktadırlar. Bazı durumlarda, eşcinsellik o kadar hızlı bir şekilde ortaya çıkmıştır ki, eşcinsel davranışlar hakkında doğru bilgi toplamak zor olmuştur. Sambia gelenekleri, 1984'te misyoner eğitimleri sırasında ortadan kaybolmuştur. Sambia'nın oğlancılık kültürü zirvedeyken bile, evlenebilir yaştaki erkeklerin ani olarak eşcinsellikten heteroseksüelliğe geçmesi, eşcinselliğin genetik olarak doğuştan gelmesi fikrinin aleyhinde, eşcinsel yönelim ve davranışın kültürel olarak önemli bir temeli olduğu fikrinin ise lehinde bir gösterge olmuştur. Bununla beraber, bu değişim her zaman misyonerlik

* Doğu Montana'da yaşayan Kuzey Amerika halkının üyeleri.

** Travesti ve transseksüel olan Kuzey Amerika yerlileri.

*** Yukarı Mississippi Nehri bölgesinde yaşayan bir yerli Amerikan halkı.

**** Tahiti kültüründe, geleneksel olarak manevi ve sosyal rolleri olan üçüncü cinsiyetten kişiler.

aracılığıyla gerçekleşmemiştir. Erkek evleri*, eşcinsellerin genelevi olmasının yanı sıra, savaş baskınlarını planlamak için de kullanılan mekanlardı. Bazı durumlarda, hükümet devreye girip bu evleri kapatmış, bazen de suçluları hapse atmıştır. Bu yöntem işe yaramıştı çünkü aynı zamanda birkaç yıl içinde oğlancılık aktivitelere tamamen son vermiş ve bunların ortadan kalkmasına katkıda bulunmuştur.

Yunan modeli (kültürel oğlancılık), Roma'da popülerleştikten sonra, kültür birkaç münzevi felsefeyi özümsemeye başlayınca, zamanla yavaş yavaş ortadan kaybolmuştu. Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlaşmasından sonra daha da bir düşüş yaşanmıştır. Ancak birkaç yüzyıl içindeki bu değişiklik bile muhtemelen genetik olarak baskın bir davranış için çok ani olmuştur. Çin'deki İnci Irmağı toplulukları ve Güney Afrikadaki "Anneler ve Bebekleri (*Mummies and Babies*)" hareketleri gibi lezbiyen uygulamalarının ani yükselişi ve ortadan kaybolması, herhangi bir genetik modelle uyumsuz görünmektedir.

Modern eşcinsellik modelinde bile, davranışlarda, genetik olarak ortaya konulan herhangi bir şey için çok hızlı olan değişiklikler meydana gelmiştir. Yumruklama (*fisting*: elin rektuma sokulması) kırklı ve ellili yıllarda neredeyse bilinmiyordu ancak eşcinsel azınlığın büyük bir kısmı (en azından San Francisco'da¹⁶) bunu en az bir kez deneyimlemiştir. Ayrıca bu uygulama hem anal hem de vajinal aktiviteleri olan lezbiyenler arasında da yayılmıştır. Kadınsı tavırlar, erkek eşcinseller arasında azalmış ve son zamanlarda abartılı bir erkeklik akımı ortaya çıkmıştır.

Bir diğer akım, örneğin Hollanda'da ve Yeni Zelanda'da (kadınlarda) ortaya çıkan, heteroseksüellerin eşcinsel deneyimlerinde büyük bir artış olmasıdır.¹⁹

2010 yılına gelindiğinde, Batı Modeli, AIDS gibi felaketlere rağmen, bu konuda sabit durmuş ve kendini bunun doğuştan geldiğine ikna etmişti.

* *Men's houses*: Bazı kabile topluluklarında erkeklerin özel kullanımı için ayrılmış ve bekarlar yurdu, eğlence merkezi, cemaat evi veya diğer bazı toplumsal erkek etkinlikleri için merkez olarak hizmet veren binalar.

Özet

Greenberg'in "bir grup Melanezyalı bebeğin, bebeklik döneminde ABD'ye nakledilip evlatlık edinilmesi durumunda, birçoğunun Yeni Gine'de maruz kaldıkları oğlancılı ilişkileri arayacaklarını varsaymak mantıklıdır" yorumu⁵, aslında bu bölümün esasını özetlemektedir. Şayet cinsel davranışlar genetik olarak belirlenseydi, Melanezyalı bebekler yeni kültürlerinde oğlancılı ilişkiler ararlardı.

Farklı kültürlerdeki eşcinsel aktivitelerdeki çeşitlilik, genetik yaptırımın da aleyhinedir. Eşcinsellik genetik olarak zorunlu olsaydı, eşcinsel davranışlar ilgili genler tarafından sıkı bir şekilde tanımlanır ve neredeyse tüm kültürlerde tek tip olurdu. Genetik eşcinselliği tartışacak olursak, Vines², insan ırkının genlerinin %99,7'sinden fazlasını ortak olduğunu bildirmektedir. Bu da insan genomundaki 22.500 insan geninden 23 ile 70 genin, diğer tüm cinsel olmayan farklılıklara ek olarak, var olan eşcinsel davranışlardaki tüm farklılıkları açıklamak zorunda kalacağı anlamına gelmektedir. Bu pek mümkün değildir, hatta muhtemelen imkânsızdır.

Şayet eşcinsellik genetik kökenli olsaydı, tüm kültürlerde hemen hemen aynı oranda ortaya çıkardı. Ama belli ki öyle değil. Yeni Gine yaylalarındaki, genetik olarak birbiriyle ilişkili olan kabileler arasında eşcinsellik, eş zamanlı bir şekilde, farklı boyutlara sahipti. Eşcinsellik, Sambia toplumunda zorunlu oğlancılık olarak uygulanıyordu. Başka bir grup bu kavramı bilmemekteydi ve bu, yakından ilişkili başka bir grubun %2-3'ü tarafından uygulanıyordu. Önemli sayıda birçok kültürün, eşcinselliği hiç uygulamadığı görülmektedir.

Eşcinsel davranışlardaki değişim oranı da genetik nedenselliğin aleyhindedir. Eğer birtakım güçlü genetik baskılar olsaydı, ufak davranışsal değişiklikler 1000 yılda ortaya çıkardı ancak birkaç yüzyıl boyunca tüm modellerde (örneğin Yunan modeli) büyük bir düşüş olmazdı. Birkaç nesil boyunca bazı kültürlerden eşcinsellik tamamen ortadan kalkmazdı ve özellikle de öncüllerinden ve hızla değişen davranışlardan çok farklı özelliklere sahip olan

modern Batı modelinde, 30 yıllık ani bir yükseliş olmazdı. Eşcinselliğin genetik olma olasılığı en düşük olan model, Batı modelidir.

Eşcinsel arzunun ifadesi de genetik olarak belirlenmiş gibi görünmemektedir. Cinselliğin, kültürel değerlerdeki ve beklentilerdeki değişikliklerle birlikte alçalıp yükselen, büyük bir çoğunlukla kültürel bir bileşene sahip olduğu görülmektedir. Bazı cinsel ifadeler, 1935'te sona eren İnci Irmağı'ndaki lezbiyenlik gibi belirli koşullar nedeniyle bir süre gelişip daha sonra sona eren tarihsel olgular niteliği taşıyabilir. Oğlancı eşcinsellik, Sambiada olduğu gibi kültürel olarak şart koşulabilir ya da Batı'da olduğu gibi kültürel olarak yasaklanabilir.

Antropologlar bulguları incelediklerinde, şaşırtıcı bir dereceye kadar, eşcinsellik ve lezbiyenlik gibi davranışların genetik olarak değil, sosyal koşullar tarafından ortaya konulduğu inancında birleşirler. Eşcinselliğin genetik içeriğine bir sayı vermeye çalışsalar, birçoğu bu sayının muhtemelen sıfıra yakın olmasını savunurlardı.

Bunu onlara genleri mi yaptırmıştır? Bu sorunun cevabı, antropologlara göre olumsuzdur.

Kaynakça

1. Cavalli-Sforza LL, Menozzi P, Piazza A. 1994. *The History and Geography of Human Genes*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
2. Vines G. 1995. Genes in black and white. *New Scientist* 147(July 8):34-7
3. Ford CS, Beach FA. 1952. *Patterns of Sexual Behaviour*. London: Eyre and Spottiswoode
4. Gebhard PH. 1971. *Human Behavior: Variations in the Ethnographic Spectrum*. New York: Basic Books
5. Greenberg DF. 1988. *The Construction of Homosexuality*. Chicago: The University of Chicago Press
6. Seymour-Smith M. 1975. *Sex and Society*. London: Hodder and Stoughton
7. Adams BD. 1986. Age, structure, and sexuality-reflections on the anthropological evidence on homosexual relations. In *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behavior*, ed. Blackwood E, 19-33 pp. New York: Harrington Park Press
8. Herdt GH. 1981. *Guardians of the Flutes. Idioms of Masculinity*. New York: McGraw-Hill
9. Fry P. 1986. Male homosexuality and spirit possession in Brazil. In *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behavior*, ed. Blackwood E, 137-153 pp. New York: Harrington Park Press
10. Callender C. 1986. Men and non-men—Male gender-mixing statuses and homosexuality. In *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behavior*, ed. Blackwood E, 165-178 pp. New York: Harrington Park Press
11. Sankar A. 1986. Sisters and brothers, lovers and enemies-marriage resistance in Southern Kwangtung. In *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behavior*, ed. Blackwood E, 69-81 pp. New York: Harrington Park Press
12. Gay J. 1986. "Mummies and Babies" and friends and lovers in Lesotho. In *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behavior*, ed. Blackwood E, 97-116 pp. New York: Harrington Park Press
13. Prager D. 1990. Judaism, homosexuality and civilization. *Ultimate Issues* 6(2): 24
14. Kinsey AC, Pomeroy WB, Martin CE. *Sexual Behavior in the Human Male*. 1948. Philadelphia, W.B.Saunders

15. Whitam FL, Mathy RM. 1986. *Male Homosexuality in Four Societies. Brazil, Guatemala, the Philippines, and the United States*. New York: Praeger 42a. Barthes, J, Crochet, PA, Raymond, M. 2015. Male homosexual preference: Where, when and why? *PLOS ONE*. 10(8): e0134817
16. Cameron P. 1992. *Medical Consequences of What Homosexuals Do*. Washington, DC: Family Research Council
17. Rotello G. 1997. *Sexual Ecology. AIDS and the Destiny of Gay Men*. Harmondsworth, Middlesex, UK: Dutton
18. Kuyper L, Vanwesenbeeck I. 2009. High levels of same-sex experiences in the Netherlands: prevalences of same-sex experiences in historical and international perspective. *Journal of Homosexuality* 56(8): 993-1010
19. Dickson N, Paul C, Herbison P. 2003. Same-sex attraction in a birth cohort: prevalence and persistence in early adulthood. *Social Science and Medicine* 56, 1607-1615

Doğum Öncesi Hormonlar, Stres ve Bağışıklık Sistemi Saldırısı

Hormonlar

Birçok kişi, eşcinselliğin ana rahmindeki olağandışı erkek veya kadın hormonlarına maruz kalmaktan kaynaklanıp kaynaklanmadığını merak etmiştir. Teoriye göre, erkek bir embriyo, normalden daha düşük düzeyde erkek hormonlarına maruz kalırsa veya bir kadın embriyosu, erkek hormonlarına aşırı düzeyde maruz kalırsa, çocuk eşcinsel olarak büyüyebilir. Cinsiyet hormonlarına bu şekilde maruz kalmak, daha düşük seviyedeki hayvanları biseksüel yapabilir. Bu bölümde, böyle bir etkinin küçük olduğunu savunuyoruz.

Normal gelişimde, dişi üreme sistemini, erkek cinsel organlarına dönüştürmek için embriyoda doğal bir testosteron dalgasının olması gerekmektedir. Ana rahmindeki varsayılan cinsiyetin kadın olduğunu ve embriyonun testosteron dalgalanması olmadan, kadın kalacağını söyleyebilirsiniz.

Hamilelik sırasındaki tıbbi durumlar için tedaviler ve insanlar-daki bazı nadir hormonal durumlar, araştırmacılara yüksek veya düşük seviyedeki erkek ve kadın hormonlarının anne karnındaki embriyo ve daha sonraki cinsel yönelim üzerindeki etkisini inceleme fırsatı vermiştir. Biz özellikle bu ikisine bakacağız.

Ayrıca, beyin üzerinde olduğu varsayılan etkilerin ayrıntıları için Dokuzuncu Bölüme bakınız.

Dietilstilbestrole maruz kalma

Yaklaşık 1940-1970 yılları arasında, düşük riski olan hamile ananelere, yapay bir kadın cinsiyet hormonu olan dietilstilbestrol verilmişti (Bu kadınların kızlarında ve oğullarında genital kanser riskinin artması nedeniyle artık uygulanmamaktadır). Çalışmada kadınlara verilen dietilstilbestrol dozları çok yüksekti: Günde 5-250 mg. Çok daha sonraki çalışmalarda, bu kadınların çocuklarından geçen on sekiz ay içerisindeki cinsel yönelimleri hakkında ayrıntılı olarak bilgi alınmıştı: fanteziler, romantik/cinsel hayaller ve diğer birçok ayrıntılı test.¹ İki çalışmada, kontrollerden (normal bir karşılaştırma grubu) biraz daha fazla lezbiyenlik vardı ancak önceki iki çalışmada cinsel yönelimde bir fark bulunmamıştı. En son ve en kesin olan² beşinci bir çalışmada, hiçbir fark bulunmamıştır. Böylece, kızlar bir fetüsün doğal olarak maruz kalacağından çok daha fazla düzeyde kadın hormonuna maruz kalmışlardır ve bu çok yüksek seviyelerde bile hiçbir etki bulunmamıştı.

Anne karnında dietilstilbestrole maruz kalan yirmi erkek çocuğu üzerinde yapılan bir çalışma,³ hiçbirinin eşcinsel eğilime sahip olmadığını göstermiştir (dietilstilbestrole maruz kalmayan kontrollerden biri hariç). Bu durum, bu hormona doğum öncesi maruz kalmanın erkeklerde eşcinselliğe yol açmadığını düşündürmektedir.

Adrenogenital sendrom

Kızların ana rahminde erkek hormonlarına maruz kalmasının sonuçlarından biri adrenogenital sendromdur. Beşinci bölümde adrenogenital sendromla tanışmıştınız. Kısaca yeniden özetlemek gerekirse: Dişi fetüsün gelişiminde, adrenal bezler normalde protein ve karbonhidrat metabolizmasının kontrolünde rol oynayan kortizol adı verilen bir hormon üretirler. Adrenogenital sendromda, enzim eksikliği nedeniyle, bunun yerine bir androjen üretilir. Ana rahminde bu hormona maruz kalan dişiler (normal yoğunluğun dokuz katında) alışılmadık derecede büyük klitoris (daha çok minyatür fallus gibi) geliştirir ve bu durum eğer tedavi

edilmezse, çok erkeksi olarak gelişebilirler. Bugünlerde, bu durumdaki kadınlara, devam eden androjen üretiminin erkekleştirici etkisine karşı koymak için yaşam boyu ilaç tedavisi verilmektedir. Bununla birlikte, 40 yıl önce, bu durumdaki kızlar bazen tedavi edilmeden bırakılmış ve araştırmacılar bu durumun cinsel yönelim üzerindeki etkilerini bulmak için onları incelemişlerdir.

Daha önceki çalışmalar, bu durumun cinsel yönelim üzerinde bir etkisi olduğunu göstermemiştir ancak cinsellik araştırmacıları Money, Schwartz ve Lewis tarafından yapılan bir çalışmada⁴, biseksüel olan ancak lezbiyen olmayan büyük bir grup (%37) bulunmuştur, bu da cinsel yönelim üzerinde büyük bir etki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, yaş ve hastane deneyimi açısından bu sendroma sahip kızlarla eşleştirilmiş diyabetik hastalar üzerinde yapılan bir çalışma, aynı biseksüellik seviyelerini ortaya koymuştur. Diyabetin biseksüelliğe de neden olduğunu savunmadığımız sürece, iki grupta da ortak nokta, çevresel faktörlerin sorumluluğu gibi görülmektedir. Bu kızlar sıklıkla hastaneye yatırılmış⁵ ve çok fazla tıbbi incelemeye tabi tutularak, cinsellikleri hakkında görüşmeler yapılmıştır. Money, Schwartz ve Lewis çalışması, katılımcıların biseksüelliğini aşırı tahmin eden zayıf görüşme teknikleri için de eleştirilmiştir.⁶ Örneğin, bu sendroma sahip, tedavi edilmeyen kızlar kendilerinden son derece utanır ve genellikle cinsellik hakkında konuşmak istemezler. Bu çalışmada kendilerini kadınsı hissetmediklerini ve erkek arkadaşları olmadığını söylemişlerdir. Bunlardan bazıları biseksüellik olarak yorumlanmış olabilir. Üçüncü Bölümde, cinsiyet yakınmasından ilerideki eşcinselliğin en güçlü yordayıcılarından biri olarak bahsetmiştik. Bu kızlar kendilerini akranlarından çok farklı hissediyorlardı. Özellikle aşırı kıllı olduklarının farkındaydılar. Öyle ki her şeyden çok bu durumu değiştirmek istediklerini söylemişlerdir, tok seslerinden bile çok.

Başka bir çalışmaya göre çevresel faktörler, hormonal etkileri geçersiz kılıyor gibi görünmektedir.⁷ Adrenogenital sendromlu kızlarda, erkeksi davranış ile yüksek fiziksel erkeksilik arasında bir ilişki bulunmamıştır. Yine bir başka çalışmada, lezbiyenliğin, kız-

ların kadınsılıklarından şüphe ettikleri zayıf vajinal fonksiyonla ilişkili olduğu görülmüştür.⁸

İsveç'te yapılan bir çalışma⁹ cinsel yönelim üzerinde bazı etkiler bulmuştur. Çalışmanın örnekleminin %20'sinin yönelimlerinin heteroseksüel olmadığı ve bu oranın kontrollerden önemli ölçüde farklı olduğu bildirilmiştir. Meyer-Bahlburg ve arkadaşları,¹⁰ kesinlikle bir etki olduğuna ancak bu etkinin oldukça az olduğu sonucuna varmışlardır. Oldukça kapsamlı bir araştırmada, kadınların %31'i (aynı zamanda kontrollerin %14'ü de) diğer kadınlara âşık olmuş, %9'u kontrol grubundan önemli ölçüde farklı olarak diğer kadınlara sevgi duyduğunu ifade etmiş, %11'i aslında diğer kadınlarla aktif cinsel ilişki yaşamıştır ancak bu, kontrol grubundakilerden önemli ölçüde farklı olmamıştır. "Kadınların çoğu heteroseksüeldi ancak biseksüel ve eşcinsel yönelim oranları sadece klasik KAH'lı (konjenital adrenal hiperplazi) kadınlarda değil, aynı zamanda sendromun klasik olmayan bir türüne sahip kadınlarda da kontrollerden daha fazladır ve bu etki, doğum öncesi erkekleşme derecesi ile ilişkilidir."¹⁰ Erkek çocuklar da bu duruma sahip olabilirler. Erkekler, her zamankinden daha fazla erkek hormonuna maruz kalırlar. Bunun eşcinselliği tamamen ortadan kaldırması beklenebilir. Ancak otuz kişilik bir örneklemi olan bir çalışmada, yalnızca bir kişi eşcinsel çekim deneyimlemiştir.¹¹ Bu seviye (%3), normal popülasyondaki eşcinselliğin ortaya çıkmasından anlamlı olarak farklı değildir. Bu örneklem, ana rahminde aşırı düzeyde erkekleştiren hormona maruz kalmanın, erkeklerde eşcinsel yönelimi açıkça ortadan kaldırmaması dışında, daha fazla bir şey söylemek için çok küçüktür.

Bu sonuçlar, eşcinselliğin yanılmaz bir nedeni olarak doğum öncesi aşırı hormonlara maruz kalma teorisini çürütmüştür. Fazla androjene maruz kalmanın erkekler üzerinde hiçbir etkisi olmamış ve kızlar üzerinde düşük bir etkisi olmuştur. Kızlar, ana rahminde bilimsel kayıtlarda bilinen en güçlü erkek hormonu düzeylerinden birine maruz kalmışlar fakat biseksüel veya lezbiyen olanlar yalnızca azınlıktır. Öyleyse, ana rahminde normal koşullara sahip olan dışilerde lezbiyenliğe sebep olan nedir? Görünen o ki, doğum öncesi hormonlara maruz kalmak değil.

Daha az bilinen 1974 tarihli bir çalışmada, Sovyet Rusya'da adrenogenital sendromu olan on sekiz genç kadın üzerinde yapılan bir çalışmada, kadınlardan hiçbiri lezbiyenlik veya erotik lezbiyen fantezisine dair en ufak bir belirti göstermemiştir.¹² Çalışmanın yazarı, bunu Sovyetler Birliği'ndeki daha katı geleneklerle ilişkilendirmiştir. Ne olursa olsun, sonuçlar sosyal ortama duyarlı gibi görünmektedir.

Daha sonraki araştırmalar, çocuklukta daha fazla erkeksi oyun oynadığını ve daha az heteroseksüel ilgi alanlarına sahip olduğunu doğruladı ancak dikkat çekici bir şekilde, erkek hormonuna maruz kalma oranının yüksek olması göz önüne alındığında, 250 kız üzerinde yapılan bir çalışmada, %95'inin kadın cinsel kimliği ile ilgili herhangi bir sorunu olmadığı sonucuna varılmıştır.⁴⁶ Yapılacak çıkarım, hormonların etkilerinin dikkate değer ölçüde küçük olduğu yönündedir.

Parmak uzunlukları ve cinsel yönelim

2000'de Kaliforniyalı araştırmacılar, Williams ve arkadaşları¹³, cinsel yönelim üzerindeki hormonal etkiyi doğrulayan sonuçlar yayınlamışlardı. Gey ve lezbiyen şölenlerinde parmak uzunluk oranlarını ölçmüşler ve lezbiyenlerin işaret/yüzük parmağı uzunluğunu anlamlı olarak daha "erkeksi" bulmuşlardır. İnsanlar bu ölçülerle doğduğundan, bu, başta testosteron olmak üzere doğum öncesi hormonların cinsel yönelimi güçlü bir şekilde etkilediğinin kanıtı gibi görünüyordu.

Parmak uzunlukları, bir fotokopi makinesi kullanılarak ölçülebiliyordu (bu, basit bir laboratuvar testidir!), böylece doğrulayıcı çalışmalarda bir artış oldu ve erkekler de dahil edildi. Ancak erkeklerden gelen sonuçlar, büyük oranda tutarsız araştırmalarla başarısız olduğunu ortaya koydu (erkekler için parmak uzunluklarına katkıda bulunan etkenlerden biri etnik kökendi) ve 2010 yılında sadece lezbiyenlerden gelen sonuçlar, üzerinde yorum yapmak için elverişliydi.

Parmak uzunluğu ve lezbiyenlik arasındaki bağlantının aslında zayıf olduğunu vurgulamalıyız. Van Anders ve Hampson¹⁴ dağı-

lının sadece %6-9'unu açıklayabilmiştir (yani, parmak uzunluklarını kullanarak lezbiyenliğin %6-9'unu açıklamaktadır). Basitçe söylemek gerekirse, bu çok zayıf bir etkidir. Ayrıca, aynı parmak oranına sahip heteroseksüeller, lezbiyenlerden 60'a 1 daha fazladır¹³.

Lutchmaya ve arkadaşları¹⁵ oldukça zorlu bir deneyde, fetal hormon seviyelerini doğrudan amniyotik sıvıda ölçmüş ve doğumdan çok daha sonra, çocuklardaki parmak uzunluklarını ölçmüştür. Burada, elbette cinsel yönelimi incelenmemiştir ve bunun için çok erkendi. Sonuç olarak, hormon oranları ile parmak uzunlukları arasında bir ilişki bulmuşlardı. Ancak aynı şekilde, bu ilişki oldukça küçüktü. Fakat bu sonuç sadece istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ve çalışmaların tekrarlanmasına ihtiyaç vardır. Parmak uzunluklarını açıklayan %73'lük oran, hormonlardan kaynaklanmıyordu.

İkizler üzerinde araştırma yapan Paul ve arkadaşları¹⁶, parmak uzunluğu oranı üzerindeki genetik etkinin (hormonal etkinin aksine) miktarını bulmak için bir çalışma yapmış ve etkilerin %66'sının genetik olduğu sonucuna varmışlardır. Bu, ortalamanın üzerinde ve orta derecede etkilidir ancak hormonların etkisinden çok daha güçlüdür. Çıkarılacak sonuç, bu oranı etkileyen ve baskın olan bazı genetik özelliklerin bulunduğuudur. Araştırmacılara göre hormon etkileri en iyi ihtimalle ikincil düzeydedir.

McFadden¹⁷, kadınların parmak uzunluk oranlarının, otoakustik emisyon olarak adlandırılan doğum öncesi hormonlara maruz kalmanın diğer varsayılan göstergeleri, yükselip alçalan asimetri ve görsel-uzamsal ustalık ile korelasyon göstermediğini bulmuştur. Etkinin açıklaması ne olursa olsun, bunun hormonlarla ilgili olması pek muhtemel görünmemektedir.

Çekici bir fikir olan doğum öncesi hormonların, kişinin cinsel yönelimini değiştiremez yapması fikri, yalnızca çok zayıf bir etki olduğunu ortaya koymaktadır.

Doğum öncesi hormonların diğer etkileri

Knickmeyer¹⁸, Lutchmaya ve arkadaşları ile aynı sistemi kullanmış ve çocuklar doğana kadar beklemiş ve çocukların oyunlarını gözlemlemiştir. Doğum öncesi hormon düzeyleri ile çocuk oyunları arasında cinsiyete özgü olan veya olmayan hiçbir bağlantı bulamamışlardır.

Daha güncel olan ve amniyotik sıvıdaki cinsiyet hormonlarını da benzer şekilde inceleyen bir makale¹⁹, çocukların doğmasını bekleyerek, 13 ayda cinsiyete özgü olan veya olmayan oyuncaklarla oynama eğilimlerini gözlemlemiştir. Bu, gelecekte ortaya çıkacak EÇ'nin kaba bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Cinsiyete özgü oyuncaklar için, cinsiyete bağlı çok net tercihler olmasına rağmen, bu, biyolojik olarak anlamlı olmayan ve araştırmacıların kendilerinin reddettiği progesteron hariç, önceki cinsiyet hormonu seviyeleriyle hiç bağlantısı yoktu. Fakat aile yapısıyla bir bağlantı vardı. Çok sayıda ağabeye sahip olmak, erkek çocuklarda erkeksi tercihleri bastırıyordu. Ayrıca daha fazla ablaya sahip olmanın da güçlü bir etkisi vardı, erkeklerde daha kadınsı oyun oynamayı teşvik etmişlerdir. Benzer bir etki kızlar için de görüldü. Ablaların fazlalığı, daha az kadınsı oyunlarla bağlantılıydı. Ama bunlar sosyal etkiler ve doğum öncesi cinsiyet hormonu etkilerinden çok daha güçlü olmuşlardır. Bu sosyal etkiler Üçüncü Bölümdekilerle tamamıyla tutarlı değildir ve daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Yani, doğum öncesinde cinsiyet hormonlarına maruz kalma, cinsiyete özgü oyunları bile çok fazla etkilememiştir.

Yetişkinlerin cinsiyet hormonlarına maruz kalması

Yetişkinlere verilen seks hormonu ilaçlarının cinsel yönelime etkisi var mıdır?

Uzun zamandır eşcinsellerin vücutlarında daha düşük testosteron (erkeklik hormonu) veya daha yüksek östrojen (kadınlık hormonu) düzeylerine sahip olduklarına ve lezbiyenlerin daha yüksek testosteron seviyelerine ve daha düşük östrojen düzeyle-

rine sahip olduklarına inanılıyordu. Düzeltici adım, gerekli olan hormonu dengeleyecek dozların uygulanması gibi görünüyordu. Ama bu işe yaramamıştı. Erkeklik hormonları verilen erkek eşcinseller, daha fazla heteroseksüel değil, sadece cinsel olarak aktif hale gelmişlerdi. Doktorlar, otuzlu yaşlarda androjen geri bildirim tepkilerini uyarıp uyarmadıklarını görmek için östrojen dozları uygulamayı denediler. Eşcinsel faaliyetlerinden dolayı tutuklanan bilgisayar biliminin babası Alan Turing'in östrojen alması talep edilmişti. Bu uygulamanın, görünür bir etkisi yoktu.²⁰ Erkeklerle yönelimlerini değiştirmeleri için hormonal tedaviye tabi tutulmalarını emreden mahkemeler, etkili olmadığı anlaşıncaya bu uygulamayı durdurmuşlardır.

Literatürde, New York hormonlar konusunda uzman olan Meyer-Bahlburg tarafından incelendiği gibi, üç çalışma testosteron seviyelerinin erkek eşcinsellerde daha düşük olduğunu, yirmi çalışma eşcinsellerde bulunan seviyenin heteroseksüellerle aynı olduğunu ve iki çalışma ise eşcinsellerde yüksek seviyeler bulunduğunu öne sürmüştür.²¹ Hollanda'dan biyomedikal literatürü derleyen bir başka araştırmacı olan Louis Gooren, "Dizayn edilen en iyi çalışmalar sadece eşcinseller ve heteroseksüeller arasındaki hormon seviyelerinde farklılıklar bulamamakla kalmamıştır. Ayrıca endokrinolojinin bilimsel ilkeleri de bunu akla yatkın kılmamaktadır."²³ Bununla beraber, "Cinsel yönelimin, androjen ve östrojen seviyelerinin farklılaşmasıyla oluşan bir değişime maruz kaldığı hiç bildirilmemiştir." yorumunda bulunmuştur.

Öte yandan, hormonal terapinin mevcut cinsel dürtüyü artırdığına veya engellediğine dair birçok araştırma bulunmaktadır. Çok düşük testosteron seviyeleri için androjen ile tedavi edilen bir grup erkekte cinsel fantezi ve orgazm oranları üçe katlanmıştı.²² Bu, yüksek libido üzerinde kayda geçen en güçlü etkilerden biridir. Kadınlarda östrojen tamamlayıcı tedavi üzerine yapılan benzer bir laboratuvar araştırması, kontrollere kıyasla libidoda yaklaşık %20'lik bir artış olduğunu göstermiştir.²³ Bir araştırmaya göre, androjenler ileri evre meme kanseriyle mücadele etmek için verildiklerinde kadınlarda libidoyu da arttırmaktadır.²⁴ Bazı ilaçlar libidoyu azaltmaktadır. Bir araştırmaya göre, oral kont-

raseptifler cinsel dürtüyü yaklaşık %30 azaltma eğilimindedir.²⁵ Ancak bu durumlarda bile alışkanlıklar ve zihinsel tutumlar bunu bozabilir. Bazı cinsel suçlular için önerilen kimyasal hadım ile bile, bazı suç teşkil eden cinsel davranışlar, önceden var olan zihinsel alışkanlıklar nedeniyle devam etmiştir. Erkeklerin östrojen ve androjenik hormonların biyolojik etkilerini engelleyen maddelerle tedavi edildiği klasik bir çalışmada,²⁶ cinsel aktivite normalin yaklaşık %25'ine ve cinsel ilgi de yaklaşık %60'ına düşmesine rağmen suç teşkil eden bazı cinsel davranışlar devam etmiştir. Fiziksel hadım bile birçok suçlu için eşdeğer etkilere sahiptir. Bazıları için cinsel fantezi ve performans oldukça hızlı bir şekilde azalmaktadır. 2500 cinsel suçlu üzerinde yapılan bir çalışmada, tekrarlanan suçlar %50'den %3,5'e düşmüştür ancak bunların küçük bir azınlığı her zamanki gibi cinsel olarak aktif olmaya devam etmektedir.²⁷ Hadım edilmiş erkeklerin, felçlilerin veya kısırlaştırılmışların zihinsel orgazm yaşaması yine de mümkündür.²⁸ Ancak genellikle ilgisizlik ortaya çıkmaktadır.

Hormonlar ve libido ile ilgili literatürü derleyen bir araştırmacı şöyle yorum yapmaktadır:

Mevcut literatür, insanların cinsel davranışların endokrinolojik kontrolünden tamamıyla kaçmadığını ve insanların diğer memelilerle bazı şekillerde benzer olduğunu göstermektedir. Öte yandan, sosyal öğrenmenin insan cinsel davranışında son derece önemli bir rol oynadığı da aşikârdır.²⁴

Plasebo etkisi

Hormonal etkiler genellikle psikolojik tutumların etkileriyle karşılaştırıldığında küçüktür. Tedavinin işe yarayacağını düşünen kişiler, tedavinin etkisiz olduğu kanıtlanırsa bile sıklıkla iyileşme gösterirler. Buna plasebo etkisi denir. Plasebolar, ilaç denemelerinde sıklıkla kullanılan ve fiziksel iyileştirici etkileri olmayan etkisiz maddelerdir. Bu nedenle, ilaçlar test edilirken çift körlemesine araştırmalar artık kuraldır: Ne hasta ne de araştırmacı, plaseboyu ve reçeteli ilacı kimin aldığını daha sonrasına kadar bilmezler. İlaçların libido üzerindeki etkisi üzerine yapılan çalış-

malar, tedavinin libidoyu artıracığına inanan güçlü bir plasebo etkisine tabidir. Tedavinin libidoyu artıracığına inanan katılımcıların cinsel dürtüleri genellikle artar, bu da ruh halinin insan cinselliği üzerindeki en güçlü etkilerden biri olduğunu gösterir.

Hormonların libido üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırmacı (Paris'te bulunan araştırmacı Brown- Sequard), maymun testislerinin gelişmesinin, cinsel hayatında devrim yarattığı konusunda ısrar ettiği için yıllar önce kötü bir üne sahipti. Ancak araştırmacılar çok daha sonra, testislerin yanlışlıkla herhangi bir cinsiyet hormonunun tamamen yok edileceği şekilde geliştiğini öğrenmişlerdir. Bu etki büyütülecek bir şey değildi. Alandaki bir araştırmacı, "Libido üzerinde önerilen etkilerin çoğu anekdotal ve şüphelidir ve genel iyi oluşun artmasından kaynaklanabilir" demektedir.²⁹

Anne stresi

Araştırmacılar, farelerde erkek yavruların cinsel davranışlarında anne stresi ve kısırlaştırıcı etkiler arasında bir bağlantı bulmuşlardır. Anne stresi, erkek farelerde gecikmiş testosteron dalgalanmasına yol açar. Doğu Almanyalı bir araştırmacı olan Dorner, İkinci Dünya Savaşı sırasında insanlarda da benzer bir stres etkisi bulunduğunu iddia etmiştir. Çok fazla stres altında kalan annelerin yavrularında heteroseksüellik bulmamış, %25 oranında biseksüellik ve %35 eşcinsellik bulmuştur. Geri kalanlar tercihlerinin ne olduğunu bilemeyecek kadar gençti.¹⁰

Sonuçlar çarpıcı olmasına rağmen çalışma tesadüfi gibi görünmektedir. Fareler üzerinde yapılan diğer çalışmalar böyle bir etki bulamamıştır, üstelik insan annelerindeki stres, testosteron dalgalanmasını farelerden çok daha az belirgin bir şekilde geciktirmektedir. Dorner ayrıca annelerle görüşme yapmadığı için de eleştirilmiştir.³⁰ İnsanlarla yapılan diğer üç çalışma herhangi bir etki bulamamıştır.³⁰ Daha sonradan yapılan ve daha gelişmiş olan bir çalışma, erkeklerde stresle hiçbir ilişki bulamamasına rağmen, eşcinsel fantezi ve çocuklukta cinsel yakınma arasında şaşırtıcı olmayan, nispeten güçlü bir korelasyon bulmuştur³⁰ (bkz.

Üçüncü Bölüm). İlginçtir ki, bu çalışmada, kızlarda anne stresi ile lezbiyenlik arasında orta düzeyde bir korelasyon vardı ve bu yazarlar için herhangi bir anlam ifade etmiyordu. Kızlar doğum öncesi testosteron dalgalanmasına maruz kalmazlar, bu nedenle gecikmiş bir dalgalanma bu bağlamda mantıklı değildir.

En son yapılan ve oldukça geniş kapsamlı bir çalışma³¹, temel olarak erkeklerde zayıf bir etki ve kızlarda daha anlamlı bir etki olduğu sonucuna varmıştır. Meşhur Hollanda kıtlığının stresli etkilerini incelemek için yapılan benzer bir çalışmada herhangi bir etki bulunamamıştır.³² Bu etkiler, hiçbir durumda baskın olarak tanımlanamaz, bu yüzden tespit edilmesi de o kadar zordur. Bu, sadece birkaç kişinin eşcinselliğinin gelişimindeki küçük bir faktördür.

Anne Bağışıklığı Hipotezi - “anti-erkek” antikoru

Eşcinselliği açıklama girişiminde son zamanların bir diğer popüler teorisi “anne bağışıklığı hipotezi”dir. Bu teori, anne tarafından fetüse yapılan bir bağışıklık saldırısının EÇ’ye sebebiyet verdiğini savunmaktadır.

Bu bölüm, bu hipotezin çok fazla spekülasyon olduğu sonucuna varacaktır.

Anne bağışıklığı hipotezine göre³³ erkek bir fetüs, Rh pozitif bir bebeğe sahip, Rh negatif bir annede Rhesus duyarlılığı gelişimine oldukça benzer şekilde, annede bir bağışıklık tepkisine neden olabilmektedir. Bu sendromda ilk çocuk etkilenmez ancak annenin bağışıklık tepkisi vardır ve sonraki Rh pozitif çocuklar annenin antikoru tarafından ciddi şekilde saldırıya maruz kalır ve nörolojik hasara uğrayabilir. EÇ hipotezine göre, anne ilk çocuğunun erkek olmasına tepki verir ve diğer maternal antikolar gibi plasentaya nüfuz edip, daha sonraki herhangi bir erkek fetüsüne giren, gelişmekte olan beyin dokusuna, özellikle de erkeğe özgü beyin bölgelerine saldıran antikolar oluşturur. Bazı araştırmacılar düşük doğum ağırlığının, bu hipotezin bir başka sonucu olduğunu düşünmektedirler.³⁴ Yeni doğan çocuğunun EÇ’ye yatkın olması gerekmektedir. Ancak bu hipotez ilk doğanlarda EÇ’yi

açıklamaya çalışmaz ve toplam EÇ'nin sadece %17'sini veya daha azını açıklayabilir.³⁵

Bu teoriye göre, annedeki antikorlar her erkek çocukla birlikte artar ve sonraki her doğumda EÇ olasılığını arttırır.

Bu teoriyle ilgili birkaç büyük sorun vardır:

Birincisi: Annenin immünolojik saldırısı muhtemelen daha sık şizofreni veya otizme neden olmaktadır⁴⁷ ancak çalışmaya katılan EÇ'li kişilerde bunların ikisi de bulunmamıştır.⁴⁸

İkincisi: EÇ'li erkeklerde çok sayıda erkek kardeş olmasıyla ilgili ilk bulgu şimdi giderek daha şüpheli görünmektedir. Birçok büyük örnekleme bu etkiye rastlanılmamaktadır.

Üçüncüsü: Saldırı, erkekler için özgü hedeflere yönelirse, orada çok daha fazla erkeğe özgü hedef olduğu için testislere de saldırılmalıdır. Testislere yapılan saldırı, EÇ'li erkeklerde doğurganlığın bozulmasına neden olacaktır. Düşük sperm kalitesi, hipospadias (penisin biraz kadınsı olarak biçim değiştirmesi) ve kriptorşidizm (inmemiş testisler) gibi genellikle bir arada kümelenen dört durumdaki artışları tespit etmek muhtemeldir. Bu üç durum genellikle şu kapsayıcı kategoride özetlenir: Testis disjenezi (testisler gelişmez). Bu durumların birçok nedeni vardır ve doğum ağırlığı da düşüktür. Ancak bunların hiçbirinin eşcinsellikle ilişkili olduğu bilinmemektedir.

Aslında, hipospadiaslı bireylerin psikolojik erkeklik seviyeleri biraz yüksektir.³⁶ Bu ilginçtir çünkü hipospadias için testosteron seviyeleri, hamilelikten doğum sonrası döneme kadar düşüktür. Annenin sözde bağışıklık saldırısı altındaki fetüsteki testislerin hipospadiası önleyecek kadar yüksek ama EÇ'ye sebep olacak kadar düşük testosteron seviyeleri üretmesi gerçekten mümkün müdür? Bu çok anlamsızdır. Orşit (testis iltihabı) erkeklerde genelleştirilmiş bağışıklık saldırısının bir belirtisi olabilir ancak yeni doğmuş orşit erkeklerde eşcinsellikten çok daha az yaygındır.

Geniş ergen örneklemi ile yapılan çalışmalar, EÇ ve HÇ'li bireyler arasında ergenlik yaşı açısından bir fark olmadığını göster-

mektedir.³⁷ Ancak testislerin işlevleri, annenin bağışıklık saldırısı nedeniyle bozulursa daha geç bir ergenlik beklenebilir.

“Erkekliğe” yönelik bir saldırı, özellikle daha sonra EÇ’ye eğilimli olan herhangi bir fetüste, erkek cinsel organının gelişimini etkilemelidir. Ama bulgular tam tersini gösteriyor. Kinsey tarafından toplanan verilere göre, EÇ’li erkekler için penis uzunlukları HÇ’li erkeklere göre istatistiksel olarak 0,8 cm daha uzundu.³⁸

Yanıtlanmamış en büyük soru şudur: Erkeğe özgü saldırı hedeflerinin en çok bir arada olduğu testislere saldırı yoksa, beyinde neden olsun? En iyi yorum, böyle bir saldırının gerçekleşmediğidir.

Dördüncüsü: EÇ’li bireyler, erkek beynine yapılan maternal saldırıdan kaynaklanan bozulmuş beyin işlevi belirtisi göstermezler.

Erkek fetus beyninin nörolojisine yapılan saldırının da önceki çalışmalar sayesinde anlaşıldığı üzere, kendini öğrenme güçlüklerinde göstermesi beklenirken, aritmetikten ziyade okuma ve yazmada gösterdiği düşünülmektedir.³⁹ Bununla birlikte, EÇ’li erkeklerde olduğu bilinen daha iyi sözel akıcılık⁴⁰ ve bunun öğrenme güçlükleriyle tanınmaması, eşcinselliğin varsayılan herhangi bir anti-erkek bağışıklık saldırısının sonucu olmadığını göstermektedir.

Bugüne kadar yapılan en net çalışma (Flannery ve Liderman, 1994),¹⁷ 283 anne ve oğul çiftinden oluşan bir örnekleme, annenin otoimmünesinin (fetüse yönelik olası bir saldırı ölçümü) çocukta daha sonra serebral palsy, zihinsel yetersizlik, nöbetler, artikülasyon bozukluğu, okuma veya aritmetik yetersizlik, sözel veya performans yetenekleri yetersizlikleri ve DEHB ile ilişkili olup olmadığını test etmiştir. Doğum kaynaklı etkenler kontrol edildikten sonra, yüksek otoimmünite, yukarıdaki nörolojik sorunlarla ilişkili çıkmamıştır. Bu geniş çalışma, bu tür bir bağlantı olduğu fikrine yol açan, önceden yapılan daha zayıf kontrollü araştırmalarla çelişmiştir (Gualtieri ve Hicks, 1985).⁴² Daha sonraki çalışmalar, bağışıklık tepkisinin daha sonradan meydana gelebilecek şizofreni, otizm ve depresyonla bağlantılı olduğunu ancak cinselliğin değişmediğini göstermektedir.^{42a} Annenin bağı-

şıklık saldırısıyla ilgili olmayan durumlar listesine eşcinselliği de ekleyebileceğimiz görülmektedir. Anne bağışıklığı hipotezinin çok daha kapsamlı bir eleştirisine başka bir çalışmada yer verilmektedir.⁴³

Anne bağışıklığı hipotezini “spekülatif”ten “çok spekülatif”e taşıyan birkaç hipotez katmanı olduğu ve her birine karşı olan bulgular olduğu sonucuna varmalıyız.

Özet

Daha düşük düzeydeki hayvanlar için, cinsel davranış üzerinde bazı doğum öncesi hormonal etkiler olmasına rağmen, insanlarda cinsel yönelim üzerinde böyle bir etkiye dair ikna edici kanıt bulunmamaktadır. Yüksek dozlarda kadın hormonlarının, hamile kadınlara etkilerini inceleyen çalışmalar özellikle bilgilendiricidir çünkü bunlar çok yüksek dozlardır ve cinsel yönelim üzerindeki hormonal etkiler açıkça ortaya çıkmalıdır. Ancak sonuç, kadınlar üzerinde şüpheli bir etki olduğunu ve erkekler üzerinde hiçbir etki olmadığını göstermektedir. Cinsel yönelim üzerindeki herhangi bir etkinin, psikolojik bir yapı olan cinsiyet yakınması açısından daha iyi açıklandığı görülmektedir. Cinsel hormonlar cinsel dürtüyü artırır ya da azaltır ve tek görevi bu gibi görünmektedir.

Anne bağışıklığı hipotezi çok spekülatif görünüyor ve daha ciddiye alınmadan önce çok daha fazla kanıtı ihtiyacı gerekiyor.

Son sözü alandaki birkaç araştırmacıya bırakıyoruz. James⁴⁴, doğum öncesi hormonlara maruz kalmanın, sonraki cinsel yönelim üzerindeki etkilerinin bulgularını “zayıf” olarak özetlemektedir.

Özetle, doğum öncesi endokrin bozukluklarından ve hormon ile tedavi edilen gebelerin çocuklarından elde edilen bulgular, hormonların, doğum öncesi yaşam sırasında anormal bir cinsel yönelim öyküsü olan bireylerde cinsel yönelimin seyrine katkıda bulunabileceğini ancak bunu belirlemediğini göstermektedir.³

“Şu anda, literatür hormonlar ve eşcinsellik arasında nedensel bir bağlantıyı desteklememektedir.”¹²

Ayrıca, “Klinik pratikte çok sayıda hastanın hormonal profillerinde ağır anormalliklerle karşılaşmaktadır. Genel olarak bu, cinsel kimliklerini veya cinsel yönelimlerini etkilememektedir.⁴⁵

Yani, bunu size yalnızca genleriniz değil, hormonlarınız da yaptırmadı gibi görünüyor. Cinsel yönelimde, en güçlü uyarımın zihinden ve çevreden gelmesi çok daha muhtemel.

Kaynakça

1. Ehrhardt AA, Meyer-Bahlburg HFL, Feldman JF, Ince SE. 1984. Sex-dimorphic behavior in childhood subsequent to prenatal exposure to exogenous progestogens and estrogens. *Archives of Sexual Behavior* 13: 457-79
2. Lish JD, Meyer-Bahlburg HFL, Ehrhardt M, Travis BG, Veridiano NP. 1992. Prenatal exposure to diethylstilbestrol (DES): childhood play behavior and adult gender-role behavior in women. *Archives of Sexual Behavior* 21(5): 423-41
3. Gooren L. 1990. Biomedical Theories of Sexual Orientation: A Critical Examination. In *Homosexuality/Heterosexuality*, ed. McWhirter DP, Sanders SA, Reinisch JM, 71-87pp. New York: Oxford University Press
4. Money J, Schwartz M, Lewis VG. 1984. Adult erotosexual status and fetal hormonal masculinization and demasculinization: 46, XX congenital virilizing adrenal hyperplasia and 46, XY androgen-insensitivity syndrome compared. *Psychoneuroendocrinology* 9(4): 405-14
5. Vines G. 1992. Obscure origins of desire. *New Scientist* 136 (28 November):2-8
6. McConaghy N. 1987. Heterosexuality/Homosexuality: dichotomy or continuum. *Archives of Sexual Behavior* 16(5): 411-24
7. Dittmann RW, Kappes MH, Kappes ME, Borger D, Stegner H, Willig RH, Wallis H. 1990. Congenital adrenal hyperplasia I: Gender-related behavior and attitudes in female patients and sisters. *Psychoneuroendocrinology* 15: 401-20
8. Mulaikal RM, Migeon CJ, Rock JA. 1987. Fertility rates in female patients with congenital adrenal hyperplasia due to 21-hydroxylase deficiency. *The New England Journal of Medicine* 316: 178-82
9. Frisen L, Nordenstrom A, Falhammar H, Filipsson H, Holmdahl G, Janson PO, Thoren M, Hagenfeldt K, Moller A, Nordenskjold A. 2009. Gender role behavior sexuality and psychosocial adaptation in women with congenital adrenal hyperplasia due to CYP21A2 deficiency. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 94(9): 3432-9
10. Meyer-Bahlburg HF, Dolezal C, Baker SW, New MI. 2008. Sexual orientation in women with classical or non-classical congenital adrenal hyperplasia as a function of degree of prenatal androgen excess. *Archives of Sexual Behavior* 37(1): 85-99
11. Money J, Lewis V. 1982. Homosexual/heterosexual status in boys at puberty: idiopathic adolescent gynecomastia and congenital virilizing adrenocorticism compared. *Psychoneuroendocrinology* 7(4): 339-46

12. Banks A, Gartrell NK. 1995. Hormones and sexual orientation: a questionable link. *Journal of Homosexuality* 30: 247-68
13. Williams T, Pepitone ME, Christensen SE, Cooke BM, Huberman AD, Breedlove NJ, Breedlove TJ, Jordan CL, Breedlove SM. 2000. Finger-length ratios and sexual orientation. *Nature* 404: 455-6
14. van Anders SM, Hampson E. 2005. Testing the prenatal androgen hypothesis: measuring digit ratios, sexual orientation and spatial abilities in adults. *Hormones and Behavior* 47: 92-8
15. Lutchmaya S, Baron-Cohen S, Raggatt P, Knickmeyer R, Manning JT. 2004. 2nd to 4th digit ratios, fetal testosterone and estradiol. *Early Human Development* 77: 23-8
16. Paul SN, Kato NS, Cherkas LF, Andrew T, Spector TD. 2006. Heritability of the second to fourth digit ratio (2d:4d): a twin study. *Twin Research and Human Genetics* 9: 215-219
17. McFadden D, Shubel E. 2003. The relationships between otoacoustic emissions and relative lengths of fingers and toes in humans. *Hormones and Behavior* 43(3): 421-9
18. Knickmeyer RC, Wheelwright S, Taylor K, Raggatt P, Hackett G, Baron-Cohen S. 2005. Gender-typed play and amniotic testosterone. *Developmental Psychology* 41: 517-28
19. van de Beek C, van Goozen SHM, Buitelaar JK, Cohen-Kettenis PT. 2009. Prenatal sex hormones (maternal and amniotic fluid) and gender-related play behavior in 13-month-old infants. *Archives of Sexual Behavior* 38(1): 6-15
20. Murphy TF. 1992 Redirecting sexual orientation: techniques and justifications. *Journal of Sex Research* 29(4): 501-523
21. Meyer-Bahlburg HFL. 1984. Psychoendocrine research on sexual orientation: Current status and future options. *Progress in Brain Research* 61: 375-398
22. Kwan M, Greenleaf WJ, Mann J, Crapo L, Davidson JM. 1983. The nature of androgen action on male sexuality—a combined laboratory-self-report study on hypogonadal men. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism* 57(3): 557-62
23. Dennerstein L, Burrows GD. 1982. Hormone replacement therapy and sexuality in women. *Clinics in Endocrinology and Metabolism* 11: 661-79
24. Segraves RT. 1988. Hormones and libido. In *Sexual Desire Disorders*, ed. Leiblum SR, Rosen RC, 271-312pp. New York: The Guilford Press
25. Leeton J, McMaster R, Worsley A. 1978. The effects on sexual response and mood after sterilization of women taking long-term oral contra-

- ception: results of a double-blind cross-over study. *Australian and New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology* 18: 194-7
26. Bancroft J, Tennent G, Loucas K, Cass J. 1974. The control of deviant sexual behaviour by drugs: 1. Behavioural changes following oestrogens and antiAndrogens. *British Journal of Psychiatry* 125: 310-5
 27. Cameron P. 1993. *The Gay Nineties*. Franklin, Tennessee: Adroit Publishers.
 28. Segraves RT. 1988. Drugs and desire. In *Sexual Desire Disorders*, ed. Leiblum SR, Rosen RC, 313-347pp. New York: The Guilford Press
 29. Money J. 1961. Sex hormones and other variables in human eroticism. In *Sex and Internal Secretions*, ed. Young WC, Corner GW, 1383-1400pp. Baltimore: Williams and Wilkins
 30. Bailey JM, Willerman L, Parks C. 1991. A test of the maternal stress theory of human male homosexuality. *Archives of Sexual Behavior* 20(3): 277-93
 31. Ellis L, Cole-Harding S. 2001. The effects of prenatal stress and of prenatal alcohol and nicotine exposure, on human sexual orientation. *Physiology and Behavior* 74: 213-26
 32. de Rooij SR, Painter RC, Swaab DF, Roseboom TJ. 2009. Sexual orientation and gender identity after prenatal exposure to the Dutch famine. *Archives of Sexual Behavior* 38(3): 411-6
 33. Blanchard R, Bogaert AF. 1996. Homosexuality in men and number of older brothers. *American Journal of Psychiatry* 153: 27-31
 34. Blanchard R, Zucker KJ, Cavacas A, Allin S, Bradley SJ, Schachter DC. 2002. Fraternal birth order and birth weight in probably prehomosexual feminine boys. *Hormones and Behavior* 41: 321-7
 35. Cantor JM, Blanchard R, Paterson AD, Bogaert AF. 2002. How many gay men owe their sexual orientation to fraternal birth order? *Archives of Sexual Behavior* 31: 63-71
 36. Sandberg DE, Meyer-Bahlburg HFL, Yager TJ, Hensle TW, Levitt SB, Kogan SJ, Reda EF. 1995. Gender development in boys born with hypospadias. *Psychoneuroendocrinology* 20: 693-709
 37. Savin-Williams RC, Ream GL. 2006. Pubertal onset and sexual orientation in an adolescent national probability sample. *Archives of Sexual Behavior* 35: 279-86
 38. Bogaert AF, Hershberger S. 1999. The relation between sexual orientation and penile size. *Archives of Sexual Behavior* 28: 213-21
 39. Ross G, Sammaritano L, Nass R, Lockshin M. 2003. Effects of Mothers' autoimmune disease during pregnancy on learning disabilities and

- hand preference in their children. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine* 157: 397-402
40. Sanders G, Wright M. 1997. Sexual orientation differences in cerebral asymmetry and in the performance of sexually dimorphic cognitive and motor tasks. *Archives of Sexual Behavior* 26: 463-80
 41. Flannery KA, Liderman J. 1994. A test of the immunoreactive theory for the origin of neurodevelopmental disorders in the offspring of women with immune disorder. *Cortex* 30: 635-45
 42. Gualtieri T, Hicks RE. 1985. An immunoreactive theory of selective male affliction. *The Behavioral and Brain Sciences* 8: 427-41
 - 42a. Yee, N, Schwarting, EK, Fuchs, E, Wöhr, M. 2012. Increased affective ultrasonic communication during fear learning in adult male rats exposed to maternal immune activation. *Journal of Psychiatric Research* 46(9): 1199-1205.
 43. Whitehead N. 2007. An antibody antibody? Re-examination of the maternal immune hypothesis. *Journal of Biosocial Science* 39(6): 905-21
 44. James WH. 2004. The cause(s) of the fraternal birth order effect in male homosexuality. *Journal of Biosocial Science* 36: 51-9, 61-2
 45. Gooren L. 2006. The biology of human psychosexual differentiation. *Hormones and Behavior* 50: 589-601
 46. Dessens AB, Slijper FME, Drop SLS. 2005. Gender dysphoria and gender change in chromosomal females with congenital adrenal hyperplasia. *Archives of Sexual Behavior* 34: 389-97
 47. Bauman, MD, Iosif, AM, Smith, SEP, Bregere, C, Amaral, DG, Patterson, PH 2014. Activation of the maternal immune system during pregnancy alters behavioral development of rhesus monkey offspring. *Biological Psychiatry* 75(4), 332-341
 48. Sandfort, TG, Bakker, F, Schellevis, FG, Vanwesenbeeck, I 2006. Sexual orientation and mental and physical health status: findings from a Dutch population survey. *American Journal of Public Health* 96(6); 1119-1125.

Beyinler “Gey” midir?

Cinsel bir beyininiz var, değil mi?

Kadınların beyni, erkeklerinkinden doğuştan farklıdır, değil mi?

Eşcinsel beyinler, heteroseksüel beyinlerden doğuştan farklıdır, değil mi?

Transseksüel beyinler, heteroseksüel beyinlerden doğuştan farklıdır, değil mi?

Siz bu beyinlerle doğar ve bunu değiştiremezsiniz, değil mi?

İşin aslı... Biz öyle düşünmüyoruz. Bu süregelen bilimsel bir tartışmanın konusudur. Fakat bu bölüm beynin şartırtıcı derecede cinsel olmadığını göstermekte ve bununla alakalı çok az tartışma bulunmaktadır. Bu bölümden elde edilen en net sonuç, beynin esnek ve değiştirilebilir olduğudur. Beyninizi ve cinsel duygularınızı değiştirebilirsiniz ancak bu bazen epey çaba gerektirebilir.

Bu bölümde bilim insanlarının bu konudaki düşüncelerini keşfetmeye çalışacağız.

X ve Y kromozomları belirgin cinsiyet farklılıkları oluşturur

X ve Y kromozomları çok farklıdır. X kromozomu çok uzun ve karmaşık, Y kromozomu ise kısa ve basittir! Bu büyük farkın, erkek ve kadın arasındaki fiziksel farklılıklarda olduğu kadar beyinde de güçlü bir şekilde yansımaları beklersiniz. **Şekil 21**, erkek ve kadın vücutlarında, özellikle de cinsel organlarda bu belirgin farklılaşmayı göstermektedir. İntersekslerin durumu nadirdir.

olsa da çoğu bilim insanı, tüm beynin bu dalgalanmalardan etkilendiğine, yani cinsel olduğuna inanıyordu. Teori bugün hâlâ önemlidir ancak bu bölümde özetlenen araştırma bulguları yavaş yavaş onu zayıflatmakta ve alt etmektedir.

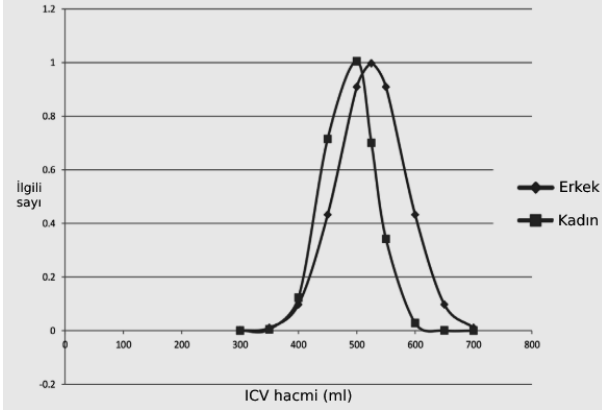
Bu sırada beynin oldukça durağan olarak düzenlenmiş olduğu düşünülüyordu. Örneğin, hesaplamayla ilgili bir bölge, her zaman hesaplama bölgesi olarak kalırdı ve herhangi bir olumlu değişiklik yavaş ve zor olurdu.

Diseksiyonla beynin açılıp incelenmesi sayesinde, erkek çocuklarının beyinlerinin doğduklarında kız çocuklarının beyinlerinden yaklaşık %5 daha büyük olduğu uzun zamandır biliniyordu. Bu hâlâ iyi bilinen ve tartışmasız bir durumdur. O zamanda bile beyin yapıları çok benzer görünüyordu ancak yaşla birlikte daha dimorfik (farklılaşmış) hale geliyordu. Farklılıklar, **Şekil 21**'deki bağımsız yaşam biçimlerini yansıtmaktan ziyade, bir derece meselesi gibi görünüyordu, yani çok fazla örtüşme vardı.

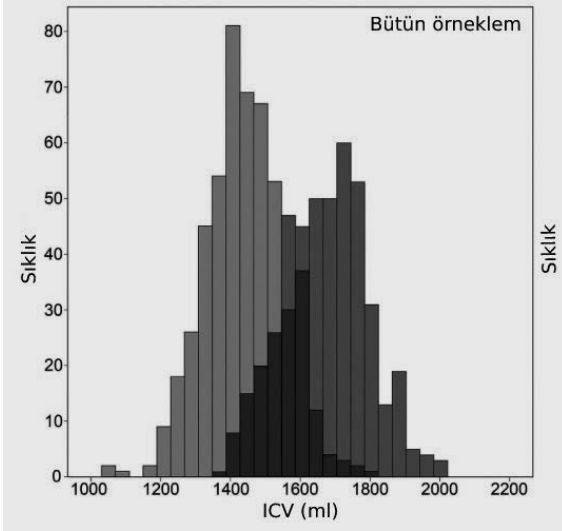
Beyin anatomisi güçlü bir şekilde cinsiyetli değildir

1970'lerin ortalarından itibaren, post-mortem (otopsi) materyal üzerinde yapılan birçok diseksiyon çalışmasının ardından, araştırmacılar MRI (Manyetik Rezonans Görüntüleme) adlı bir teknik kullanmaya başladılar. Böylece, katılımcıyı röntgenlere maruz bırakmadan beyindeki küçük detayları görmek ve daha ayrıntılı karşılaştırmalar yapmak mümkün hale geldi. Birçok araştırmacı daha sonra erkek ve kadın, eşcinsel ve heteroseksüel ve transeksüel kişiler arasındaki beyin farklılıklarını araştırmaya başladı.

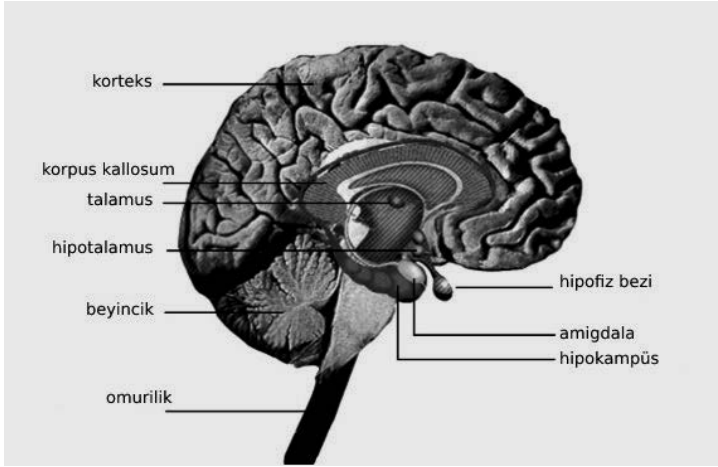
Doğumda, beyindeki erkek ve kadın yapıları arasındaki farklılıkların, erkek ve kadın cinsel organları arasındaki net farklara benzemediği konusunda genel bir görüş birliği vardı. İncelenen beyin yapısı ne olursa olsun, boyutları örtüşüyordu; diğer sayfadaki **Şekil 22**'de olduğu gibi, neredeyse tam bir örtüşme vardır. Bu sonuç yaygın olarak kabul görmektedir. **Şekil 22**, **Şekil 21**'den çok farklıdır.

Şekil 22. Bebek beyinlerinin erkek ve kadın beyin alan hacim büyüklüklerindeki (ICV) örtüşme.²

Şekil 23. Yetişkinler için ICV hacimlerindeki örtüşme. En koyu alan örtüşme alanıdır.

Şekil 24. Beynin sağ taraftan görünümü

Şekil 23, yetişkin beyinlerinde benzer bir örtüşmeyi göstermektedir. Yetişkinlerde, bebeklere göre daha az örtüşme vardır. Başka bir deyişle, beyindeki cinsiyet farklılaşmasının çoğu doğumdan sonra yetişkinliğe doğru ortaya çıkar.

Şekil 24, bu bölüm boyunca atıfta bulunulan beyin ve bölgeleri göstermektedir.

Genellikle cinsiyet/cinsellik ile ilişkili olduğu düşünülen bölgeler talamus, amigdala ve hipotalamustur. 1970'lerdeki araştırmalar genellikle yetişkin beyinlerinde cinsiyete göre değişiklik gösteren özellik büyüklükleri (veya grupları) buldu ancak bu, genellikle yeni veri kümeleri kullanılarak tekrarlanan çalışmalarla doğrulanmamıştı. Araştırmacılar, belirgin bir dizi özelliğe dayanarak, yetişkin bir beyin cinsiyetini tahmin etmeye çalıştıklarında sıklıkla durumu yanlış anlamışlardı. Rekor %89'du.³ Beyin özellikleri üzerinden yapılan tahminlerin, kromozomlardan yapılanlarla karşılaştırıldığında çok belirsiz olduğuna ilişkin bir tartışma dahi yoktur.

2016 yılına gelindiğinde durum çok daha iyi değildi. Yapılan büyük çalışmalar birbiriyle çelişiyordu. İddia edilen %89'luk başarı oranı, hiçbir fark bulamayan başka bir geniş ölçekli çalışmadan elde edilen bulgularla uyuşmuyordu. Bu son çalışma oldukça tartışmalı bir sonuca varmıştı:

...beyinler, biri tipik erkek diğeri de tipik kadın beyni olmak üzere iki sınıfa ayrılmaz ve erkek-kadın beyni sürekliliği boyunca sıralanmazlar. Her beyin belli [erkek ve kadın] özelliklerden oluşan benzersiz bir mozaiktir.⁵

Başka bir benzer araştırma makalesi şöyle bir sonuca varmıştı:

Bugüne kadar, cinsel dimorfizmin var olup olmadığı veya bu farklılıkların... [araç] düzeltme yöntemlerindeki farklılıklardan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda bir fikir birliği yoktur.⁶

Başka bir makale de şu sonuca varmıştı:

Bir kadın beyninin, erkek olmadığı haricinde ne olduğunu bile bilmiyoruz.⁷

Peki, gerçekten cinsiyetli bir beyin var mı?

Gen çalışmaları beyindeki cinsiyetin çok küçük olduğunu gösteriyor

Genlerin incelenmesinden çok fazla bulgu elde edilmiştir. Şayet tümüyle cinsiyetli bir beyin varsa, beyinde ifade edilen genlerin erkekler ve kadınlar için oldukça farklı olması beklenir. Ayrıca, genlerin çoğunun cinsiyetle ilgili bir etki göstermesi beklenir.

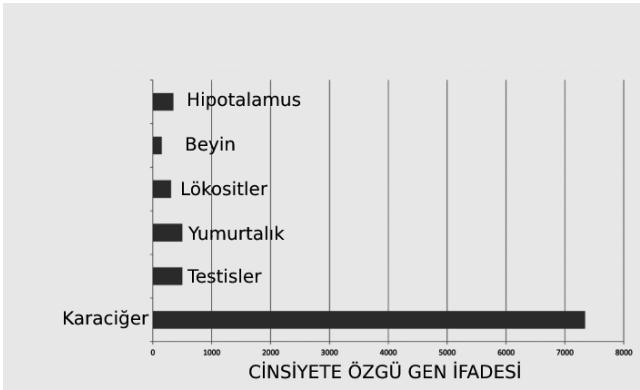
Bazı araştırmacılar, doğumdan hemen sonra, cinsiyet farklılaşması için kritik bir dönemde farelerin beyinlerini incelemiştir.⁸ Hipotalamus içinde yer alması muhtemel görünen küçük beyin bölgelerine odaklanarak, genlerin sadece %9'unun erkek ve kadınlar için farklı şekilde ifade edildiği POB (Preoptik Bölge) adlı bir bölge buldular. Hipotalamusun, medial bazal kısmı için bu sayı sadece %0,9 idi. Diğer bölgeler daha da az farka sahipti. Bu durum, fare beyninin neredeyse tamamının "cinsellikle ilgili"

veya cinsiyetli olmadığını ve hatta sadece az sayıda genin, erkek ve kadınlar için farklı olduğunu söylüyor gibi görünmektedir. Fare beyni, çoğunlukla cinsiyetli değildir ve ayrışma keskin değildir. “Erkek fare beyni” veya “dişi fare beyni” diye bir şey neredeyse yoktur ve bu bize fikirlerimizi gözden geçirmemizi gerekli kılmaktadır.

Bu durum insanlar için geçerli midir?

Fare çalışmasına benzer bir çalışma, yakın zamanda hayatını kaybeden birçok bebeğin beyнинin analiz edilmesini gerektirir, bu yüzden yapılmaz. Yapabileceğimiz en iyi şey, yeni ölmüş yetişkinlerin beyinlerine bakmak. Bir çalışmada diğer organların “cinsellikle ilgili” olup olmadıklarına da bakılmıştır.⁹

Şekil 25 dikkat çekicidir çünkü karaciğerin çok güçlü bir şekilde cinsiyetli olduğunu ve genlerin üçte birinden fazlasının erkeklerde ve kadınlarda farklı şekilde aktive edildiğini gösterir. Fakat neden yumurtalık ve testisten çok daha cinsiyetli olduğu düşündürücüdür! Lökositlere (beyaz kan hücreleri) neredeyse hipotalamus kadar cinsiyet atfedilmiştir. Ancak beklentilerin aksine neredeyse hiç cinsiyetli değildir. Beyindeki genler ve hatta hipotalamustaki genler fazlasıyla cinsiyetsizdir.

Şekil 25. Yetişkin bir insan beyninde gen ifadesinin nispeten “cinsel olmayan” doğası.

Bu, beynin cinsel olduğu fikrini tamamıyla baltalar ve evrensel olan birçok şeyi aşırı cinselleştirme eğilimimizi ortaya koyar. Evet, beyin cinseldir fakat sadece biraz cinseldir.

Peki ya gelecekte ne olacak? Muhtemelen cinsel davranışların gelişimi için farklı unsurların etkisinin anlaşılması doğrultusunda, beynin cinsiyetli bölümlerinden beklenenden daha küçük katkılar geldiğini bulacağız ancak aynı zamanda, doğum öncesi ortam, hormonlar, doğum, doğum sonrası hormonlar, anneyle sosyalleşme, ergenlik ve cinsel deneyimlerden de girdiler elde edeceğiz.

Erkek beynini, kadın beyninden ayırmanın çok zor olduğu göz önüne alındığında, eşcinsel ve heteroseksüel beyinler arasında fark aramak verimsiz bir çabadır. Beyindeki doğuştan gelen eşcinsel/heteroseksüel farklılıklar hakkında birçok makale yazılmıştır ancak bu tür araştırmalar neredeyse yarım yüzyıllık olsa bile, net bir ayırt edici özellik üzerinde bir uzlaşmaya varamamıştır. Bu aynı zamanda transseksüel bireylerin beyinleri için de geçerlidir. Yetişkin eşcinsel ve transseksüellerin beyinleri, sonuçları neredeyse kesinlikle yanıtlan, uzun yıllar çevresel etkilere maruz kaldığını yansıtmaktadır. Örneğin, göreceğimiz gibi, cinsel konular hakkında yoğun ve uzun süreli düşünmek bile beyni değiştirmektedir.

Eşcinsel ve heteroseksüel beyinleri karşılaştıran çalışmalar bir tür çıkmaza ulaşmıştır; Byne ve Parsons tarafından 1993'te yapılan bir meta analiz,¹⁰ bu konuda evrensel olarak yoğun kafa karışıklığı ve yetersiz fikir birliği olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, çalışmaların tamamı çok fazla örtüşme olduğu ve mevcut farklılıkların hücrelerdeki X ve Y kromozomları arasındaki keskin farklılıklardan beklenebilecek gibi olmadığı konusunda hemfikir idi.

Tüm tartışmalı ve yetersiz yinelenmiş (replike edilmiş) bir alanı derleyen Byne, daha sonra beynin spesifik bir erkek düzenlenmesine sahip olup olmadığından şüphe etmiştir¹¹ çünkü testosteron seviyeleri aşırı düşük olan bazı erkekler, tamamen erkekti

ve buna rağmen cinsel açıdan erkek olarak performans gösteriyorlardı.

Bazı araştırmacılar, transseksüel ve heteroseksüellerin beyinleri arasında yine keskin olmayan bazı farklılıklar bulduklarını iddia ederek, erkekken kadın olan transseksüellerin, kadın beyin özelliklerine sahip olma eğiliminde olduğu sonucuna varmışlardır. Ancak diğer araştırmacılar, transseksüel erkek beyinleri ile heteroseksüel erkek beyinleri arasında bir fark bulamamışlardır.

Byne'nın 20 yıl önce söylediği gibi (ve o günden bugüne hiçbir değişiklik olmamıştır): Olduğu varsayılan cinsel olarak çeşitli bilişsel veya davranışsal beyin işlevlerinin, öğrenme ve deneyimden bağımsız olduğu gösterilmemiştir.¹²

Hormonların insanlara etkileri üzerine mevcut görüş

Günümüzde insan erkeklerinde, erken testosteron dalgalanmasının (farelerde olduğu gibi) dört dalgalanmanın sadece ilki olduğu bilinmektedir. Hamileliğin son dokuz haftasında ikincisi, doğumdan sonraki ilk altı ayda üçüncüsü¹³ ve elbette bir diğeri de ergenlikte mevcuttur.^{14,15} Son üçü, ilkinden çok daha uzun sürer ve baskın etkileri olabilir. Deney hayvanlarında doğum sonrası dalgalanma engellenirse, gelecekteki erkek davranışı kötü etkilenir; bu hararetli ve güncel bir araştırma konusudur.^{8,13}

Nörobilimciler, beyinleri cinsel olarak farklılaşmış hale getiren en büyük anatomik değişikliklerin (bir uzman söylemesi gerekse de) ergenlik döneminde olduğunu gözlemlemektedir¹⁶ ve hormonlara maruz kalma, ne kadar uzun olursa, farklılaşma da o kadar artar. Ergenliğin, kadın ve erkeğin gelişimindeki faktörlerden sadece biri olduğuna ve sadece organizasyon aktivasyonu hipotezinde olduğu gibi, daha önce var olan bir durumun aktivasyonu olmadığına inanmaktadırlar. Kauffman tarafından özetlendiği gibi:¹⁷

Beyin ve davranışta en çok tanımlanan cinsiyet farklılıkları, perinatal [doğum sonrası] cinsel steroid işaretinin etkisi altında üretilir ve beyindeki cinsiyet farklılıkları doğal olarak ortaya çıkan bir özellik

değildir, bunun yerine bu farklılıklar, büyük ölçüde dışsal faktörler tarafından belirlenir.⁷

Bu da beyindeki çoğu cinsiyet farklılıklarının doğumdan sonraki koşullara bağlı olduğu anlamına gelir, doğumdan öncekilere değil. Başka bir deyişle, sosyal ortam buna güçlü bir şekilde katkıda bulunabilir.

Nörobilimciler artık beynin hamilelik sırasında tamamen bir erkek olarak yapılandığına veya beyin yapısının katı ve değişmez olduğuna inanmamaktadırlar. Son on yılda yaklaşık 15 araştırmanın yazarları bağımsız olarak şu fikirde uzlaşmışlardır:

...cinsiyete dayalı nörobiyoloji konusundaki mevcut bilgimiz bu basit modeli aşmıştır. Bu sonuca çok sayıda araştırma katkıda bulunmuştur.¹⁸

Genç farelerdeki biyokimyasal erkek/dişi farklılıkları çevreye bağlıdır

Şimdi farelerin beyninin, erkek/dişi olarak farklılaşmasının çevreden, özellikle de annenin bakımından güçlü bir şekilde etkilendiğini gösteren son araştırmalara bakacağız. Bu araştırmaların muhtemelen insan beyni gelişimi üzerinde etkileri vardır.

Virginia Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından fareler üzerinde yapılan bir çalışma¹⁹ önem taşımaktadır. Araştırmacılar, fetal fare beyinlerinde tüm gebelik boyunca, farklılıkların olmasını tahmin ettikleri yerlerde (amigdala, preoptik bölge ve hipotalamus) erkek/dişi biyokimyasal farklılıkları bulamadılar. Bunun yerine, epigenetik işaretleyicilerle (marker) ölçüldüğü gibi, doğumdan birkaç gün önce korteks ve hipokampüste büyük bir erkek/kadın farklılığı (%30) vardı (bkz. Bölüm Bir). Korteks ve hipokampüsteki farklılıklar, erkek veya kadınlarda işleme ve bellek farklılıklarına yol açıyor gibi görünmektedir. Bunlara farklı düşünme stilleri diyelim. Ancak işaretleyicilerin birçoğu, doğumdan sonraki ilk altı gün içinde hem erkeklerde hem de kadınlarda aynı seviyelere geri düşmüştür, yani fark %30'dan sıfıra düşmüştür. Bu, erkek ve kadın beyin yapıları arasındaki kalıcı bir ayrımı yansıtır.

mıyor gibi görünmektedir. Bununla birlikte, diğer birkaç işaretleyicideki %30'luk erkek/kadın farkı, doğumdan sonra erkeklerde ve kadınlarda farklı kalmaya devam etmiştir.

Yani, fare beyinlerinde erkek ve dişi arasında bazı gerçek biyokimyasal farklılıklar vardır. Ancak bunlar, çevrenin, özellikle de şu anda üzerinde konuştuğumuz anne bakımının neden olduğu cinsellik üzerindeki çevresel etkilerle karşılaştırıldığında önemsizdir.

Anne etkileşimi ve bakımı

Yenidoğan farelerle anne etkileşimi, beynin yapısı ve daha sonra tam heteroseksüel yönelim üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Farelerin bile annelerine ihtiyacı vardır! Fareler, bilinçli olarak anneleri yokken yetiştirilirse, üçüncü bölümde açıklanan anneden tamamen yoksun kalmanın, çocuklar üzerindeki yıkıcı etkilerinin bir yansıması olarak, farenin cinsiyeti tam heteroseksüel yönelim geliştirmez ancak tam gelişmemiş erkek ve dişi şeklinde davranır¹⁹ ve beyinleri anne bakımı alan farelerden anatomik ve biyokimyasal olarak gözlemlenebilir şekilde farklıdır. Annenin yokluğu beyin değişikliklerine yol açmıştır.

Farelerden gelen bu ipucuyla, bakımevine konulmuş çocukların (hiç annelik deneyimlememiş olan) daha sonraki heteroseksüel ilişkilerde zorluk çekmeleri muhtemelen şartırtıcı olmamaktadır (bkz. Üçüncü Bölüm).

Erken prenatal, geç prenatal, erken postnatal ve ergenlikten önceki testosteron/östrojen dalgalanmaları fareleri tamamen cinsel olarak programlamak için tek başına yeterli olmamıştı. Farelerin ayrıca anneliğe ve bakıma da ihtiyaçları vardı. Benzer şekilde, hormonal dalgalanmalar, anneleri olmayan bakımevine konulmuş çocukların beyinlerini tam olarak cinsiyete göre programlamak için tek başlarına yeterli değildi. (Ancak daha sonraki bakım, erken zamanda meydana gelen bu hasarın tersine çevrilmesine yardımcı olabilir, bkz. Birinci Bölüm).

Tek başına yetiştirilen kulağakaçan böcekleri iyi bir anne bakımı sağlayamamaktadır²⁰ ve tek başına yetiştirilen erkek meyve sinekleri, eşcinsel davranışlarında kayda değer bir artış da dahil olmak üzere çeşitli davranış bozuklukları göstermektedir.²¹

Beyin gelişimi güçlü çevresel etkenlere dikkat çeker

Bir bebek doğduğunda, beyni, yetişkin beyninin boyutunun sadece üçte biridir,² ve nöronal bağlantıların çoğu sadece ilk üç yılda bebeklerin aldığı uyarılma ve egzersiz yoluyla kurulur. Bu olağanüstü bir yoğunlukla ilerler; sadece bir yıl sonra beyin zaten yetişkin boyutunun %70'i kadardır. Nöral yolların oluşumunun tepe noktasında bu, her saniye iki milyon yeni bağlantıya karşılık gelir. Bu, çevreye dayalı bir cinselliğin lehine iki farklı kısa ve öz argümana yol açar.

Birincisi: Yetişkin beynindeki nöronların sadece yaklaşık üçte biri doğumda mevcutsa ve geri kalan %66'sının biçimi ve yapısı büyük ölçüde öğrenme, deneyim, egzersiz ve davranışa bağlıysa, beyin yapısının yaklaşık üçte birinin biyolojik olarak sabit olduğu ve üçte ikisinin çevresel etkileşimin sonucu olduğu sonucuna varabiliriz. Ayrıca, çocuğun doğumdan sonra almaya başladığı uyarıcı bombardımanına kıyasla, ana rahminde çok az şey yaşadığı için, beynin mikro yapısına yapılan çevresel katkının aslında, tutucu bir tahminle bile, %90'a çok daha yakın olduğunu savunabiliriz. (Bu, kabaca bu kitap boyunca önerilen cinselliğe %90 oranında çevresel ve %10 oranında biyolojik katkı olduğu tezini güçlendirmektedir.)

İkincisi: Tek bir döllenişmiş hücredeki 23 kromozom çiftinin hepsindeki DNA, üç milyar basamak uzunluğundadır (bkz. Birinci Bölüm) ancak beyinde 200.000 milyar sinaps veya nöron bağlantısı vardır. Her basamak, bir bağlantı için kodlanmış olsa bile (ki kodlanmaz, bkz. Birinci Bölüm), tüm basamaklar birlikte 66.000'de sadece bir bağlantı belirleyebilirdi!²² Geri kalanlar daha geniş çevreden gelen ipuçlarına dayanmak zorunda kalacaktı. DNA, nöronal detayların sadece önemsiz bir kısmını belirleyebilir.

Beyin plastisitesi

Beynin, özellikle de olgunlaşmamış beynin, sürekli kendini yeneden programlayan ancak gerçekten rastgele eylemleri de içeren bir bilgisayar gibi olduğunu söylemek uygun olacaktır. Özellikle çocuklarda, nöronlar rastgele ateşlenir ve bu nöron yolu, deneyimlerle güçlendirilirse, yol belirli olmasa da oldukça kalıcı hale gelir. Güçlendirilmezse, bu yolu uyarırmak zorlaşır ve sonunda nöronları budandır. Burada kapsamlı bir uyarılma gereklidir, yoksa yollar gelişmez ve bazı dönemler bazı uyarı türleri için diğerlerinden daha önemlidir. Örneğin, bir çocuk kritik bir erken dönemde gözlerine ışık almaktan mahrum kalırsa, çocukluk kataraktı gelişir ve çocuk kör olur. Bir yetişkin, birkaç hafta ışıktan mahrum kalırsa, böyle bir hasar meydana gelmez.²³

Benzer şekilde, Japon bir çocuk konuşmada “l” ve “r” sesleri arasındaki farkı duymazsa, bir yetişkin olarak herhangi bir fark duymakta veya bu harfleri telaffuz etmekte zorlanacaktır ancak yine de yeterince yoğun bir uygulama bunu yavaşça değiştirecektir.

Beynin büyüklüğü beş yaşından sonra değişmez ancak her iki cinsiyette de çok sayıda iç yapısal değişiklik meydana gelir.²⁴

Beynin olgunlaşması birçok nöronal büyüme ve budama döngüsünde gerçekleşir. Bu döngülerin sonuncusu, yirmili yaşların başındadır ve döngüler birkaç aydan, birkaç yıla kadar değişebilir.²⁵

Her büyüme döngüsü için, deneyimler bazı nöronal yolları güçlendirir ve geri kalanı budandır. Bunun bir sonucu, önemli bir ders olan, *ergenlikte cinsel yönelimle ilgili iddiaları çok fazla dikkate almayın*'dir. Değişim hâlâ devam etmektedir. Bunu okuyan herhangi bir ergen bireye: Kendinizi zamanından önce EÇ'li olarak etiketlemeyin, muhtemelen değişeceksiniz! Ergenlikteki değişiklikler On İkinci bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Özellikle eğitimle birlikte, yetişkin beyninde de değişiklikler meydana gelir. Maymun deneyleri, elde üç parmakla yapılan yapay egzersizin beynin bu parmaklarla ilgili olan bölgesini artırdığını ve diğer bölgeleri orantılı olarak azalttığını göstermiştir.²³

Kemancıların, düzenli olarak çok fazla kullandıkları sol el parmaklarına ayrılmış beyin bölgeleri aşırı derecede genişlemiştir. Üç ay boyunca akrobatlık eğitimi alan akrobat olmayan kişilerin beyinlerinin küçük ölçekli yapısında gözlemlenebilir küçük değişiklikler meydana gelir ve akrobatlık biterse bu değişiklikler de tersine çevrilebilir.²⁶

Daha da önemlisi, bazı fiziksel becerileri, zihinsel olarak prova etmek neredeyse gerçeği kadar etkili olabilir. Bir şeyi düşünmek beyni değiştirir. Bunun örneklerinden biri internet bağımlılığıdır. Bu durum, yeni fiziksel beceriler içermez, esas olarak beyin aktivitesi içerir ancak beyin gri maddesinde tespit edilebilir değişikliklere neden olur.²⁷ Şimdi düşünün: Birçok insan cinsel aktiviteyle ilgili kaç kez düşünür? Bundan dolayı beyinde ne kadar değişim olmasını bekleriz? Breedlove²³ cinsel deneyimin farelerde nöron boyutunu %15-20 oranında değiştirdiğini göstermiştir. Cinsel ilişkide bulunmak, muhtemelen cinsel ilişkiyi düşünmek bile beyni değiştirir. Beyin yapısı ve aktivitesi üzerinde gerçek cinsel ilişkiden daha fazla etkiye sahip olan internet pornosunun bağımlı bir şekilde izlenmesi de öyledir.²⁸

Londra'daki taksi şoförlerinin beyininde navigasyonla ilgilenen geniş bir bölge vardır. Bu doğuştan mı gelmektedir? Hayır. Londra'nın belirli güzergahlarında olan otobüs şoförlerinin beyinlerinde bu geniş bölge yoktu ve emekli olmasından sonra taksi şoförlerinin, bu beyin bölgesi küçülmüştü.²⁹ Taksi şoförleri bu şekilde doğmamıştı ancak büyük oranda gezinme ve öğrenme yoluyla, bu beyin bölgesini geliştirerek sadece sürekli kullanım yoluyla bu durumu sürdürebildiler.

Berlinden yaşanan inanılmaz bir hikaye, 18 ay boyunca aşamalı olarak ameliyat edilen beyin tümörlü bir hastayı anlatıyor. Araştırmacılar, hareketten sorumlu ana merkezlerin kendi kendini yeniden programlama yoluyla beyin içerisinde göç ettiğini gösterbildiler, böylece ameliyat eski kontrol bölgelerinden bazılarını kaldırmış olsa da hastanın hareket becerilerini koruyabilmişti.³⁰

Egzersiz yapma şeklimiz ve özellikle cinsel aktivite gibi zevkle ilişkili olan tekrarladığımız her şey sayesinde beynimizi mikro

düzyde değiştiriyoruz. Yani, araştırmacılar eninde sonunda, eş-cinsel bireylerin beyinlerinde heteroseksüel olanlarla karşılaştırıldığında gerçek farklılıklar bulsalar bile, bu farklılıklar eşcinsel aktivitelerinin sonucu olabilirler, nedeni değil.

Çevresel etkenlerin, beyni değiştirdiğine dair birçok belirgin bulgu bulunmaktadır. Farelerde erken dönemde deneyimlenen stres, beyinlerinde birçok görünür değişikliğe neden olmaktadır.³¹ İnsanlarda travma sonrası stres bozukluğu yaratan aşırı stres, frontal-limbik sistem adı verilen beyin kısmında değişikliklere neden olmaktadır.³² Başka bir araştırmacı, çocukluk çağındaki stres ve kötü muamelenin korpus kallosum, sol neokorteks, hipokampus ve amigdalada değişikliklere neden olduğunu bulmuştur.³³ Bu değişikliklerin çoğu, etkilenen kısımların zarar görmesidir.

Belki de mevcut konuyla en alakalı olan (yinelenmesi gerekse de), kızların cinsel istismara maruz kalmasının yaşa özgü beyin değişikliklerine neden olduğunun keşfidir. Eğer bu 9-10 yaşlarındaysa korpus kallosum değişir, 14-16 yaşlarındaysa frontal korteks etkilenir.³⁵

Cinsel deneyimin beyni etkilemesi şaşırtıcı görülmemelidir.

Kendini değiştiren beyin

Doidge'nin Kendini Değiştiren Beyin³⁶ kitabını şiddetle tavsiye ediyoruz. Bu dikkat çekici ama kolaylıkla erişilebilir çalışma, beynin değişmeyen doğası hakkındaki 20. yüzyıl inançlarının devrilmesini açıklamaktadır. Beyin çok büyük oranda değişim gösterebilir ve bu herhangi bir davranışta sıkışıp kalan herkes için oldukça cesaret verici bir haber niteliği taşır.

Doidge, beynin plastisitesiyle ilgili sayısız örnek verir. Bunlardan biri, ampütasyondan sonra "geriye kalan" fantom (hayalet) uzuvlarda yoğun ağrı hisseden insanlarla ilgilidir. Artık beynin içinde olanlar hariç, ağrının fiziksel bir nedeni yoktur. Hastaların yaklaşık yarısı, örneğin aslında orada olmayan bir uzvun farklı bir pozisyonda olduğunu uzun bir süre boyunca, yoğun bir şekilde hayal ederek fantom uzuvlarındaki kramplardan kurtulabilmişti.

Başka bir deyişle, hayal gücü, beynin acı algısını değiştirmişti. Doidge, beynin zayıf performans gösteren alanlarını hedefleyen yoğun egzersizlerin, neredeyse mucizevi görünen farklılıkları nasıl yaratabileceğini ve herhangi bir güçlü antrenmanın beynin gözlenen mikro yapısında nasıl değişikliklere neden olduğunu açıklamaktadır. Değişiklikleri yapmak için gereken alıştırma seviyesi yorucu ve geniş çaplıydı.

Doidge, ünlü nöropsikolog Hebb tarafından literatüre kazandırılan şu nörolojik prensibe özellikle vurgu yapmaktadır: *Birlikte ateşlenen nöronlar, birlikte ağ oluştururlar*. Çıkarımda bulunacak olursak, bu durum insan cinselliğinde, cinsel olmayan bir şey, genellikle cinsel uyarılmayla ilişkilendirilirse, bunun cinselliğin bir parçası olma eğiliminde olacağı anlamına gelir. Beyin haritalarında, genital tepki bölgeleri, ayak tepki bölgesinin yanında yer alır ve Doidge bunun ayaklarla ilgili cinsel fetişlerle ilgili olup olmadığını merak etmektedir. (Peki, bu Viktorya dönemindeki ayak bileği fetişini açıklayabilir mi?) Ayrıca, örneğin, hemcins birine duygusal olarak yoğun bir şekilde odaklanmanın cinsel heyecanla birlikte tetiklendiği ve sıklıkla tekrarlandığında eşcinselliğe dönüşebileceği sonucuna varmak mantıklı hale gelmektedir.

Beyin plastisitesi, eşcinsellerin, daha heteroseksüel olmasını ummanın mantıksız olmadığını ortaya koymaktadır.

Doidge, farklı beyin bölgelerinde çeşitli beceriler ve davranışlar düzenlenmesine rağmen, mikro ayrıntıların (veya “beyin haritasının”) dinamik olduğunu ve günlük olarak değiştiğini göstermektedir. Beynin bir kısmı aniden kullanılmazsa, etrafındaki alanlar hızlı bir şekilde bu kullanılmayan beyin yollarını başka amaçlar için toplamaya, yeniden programlamaya ve kullanmaya başlar. Örneğin, beynin kayıp bir uzvun işleyişinde yer alan kısımları başka bir amaca uygun hale getirilebilir. Beynin şu anda göz ardı edilen bir beceride kullanılan kısımları çok farklı bir beceri için kullanılabilir. Doidge, “Kullan ya da Kaybet” kelimeleriyle beynin olağanüstü plastisitesini özetlemektedir. (Ya da “kullan ve büyüt” diyebiliriz.)

Bazen kaybetme kalıcı görünür: Beyinde “fossil”, erişilemez veya unutulmuş bir dil bulunmasına ve kişinin bununla ilgili bilinçli bir hafızasının olmamasına rağmen, çocukluktaki bir dil tamamen kaybolabilir. Bu, bazen kısmidir: Bir müzisyen birkaç yıl sonra, zor bir müzik parçasını doğru bir şekilde hatırlamakta zorlanabilir. Ama tekrar denirse çabucak geri döner. Erken yaşlardaki bazı gelişim pencereleri, doğru koşullar altında yetişkinlikte bile tekrar açılabilir.³⁷

Beynin bir kısmı, belirli bir cinsiyetle güçlü bir şekilde ilişkilendirilmiş olsa bile, bunu değiştirmek mümkün olmalıdır. Bir cinsel aktiviteyi durdurmak ve cinsel uyarılmadan kaçınmak, kendini aylarca merak uyandıran başka bir beyin aktivitesine vermek, örneğin bir müzik aletinde ustalaşmak, bu cinsel tepkinin yoğunluğunun azalmasına yol açacaktır. İlk önemli değişimin zaman ölçeği hemen hemen aylar sürer. Bu bir müzik aleti öğrenmek için de geçerli olabilir! Ancak bazı aktiviteler için tespit edilebilir yapısal değişim iki saat kadar kısa bir sürede gerçekleşebilir.³⁸

Doidge tarafından bahsedilmese de bu tür aktivitelerin uzun süredir durağan olduğu çok yaşlı kişilerde cinsel aktiviteyle ilişkili herhangi bir beyin yapısının fazlaca değişeceği beklenebilir. MRI taramaları, genç yaşlara kıyasla, orta yaşta erotik uyarılara yanıt olarak beyin aktivasyonunda düşüşler olduğunu göstermektedir.³⁹

Doidge’in cinsellik hakkındaki çıkarımı şudur:

İnsan libidosu doğuştan gelen değişmez bir biyolojik dürtü değildir ancak psikolojimiz ve cinsel etkileşim, geçmişimiz tarafından kolayca değiştirilebilir.

Ayrıca “Beyin, cinsel istek ve sevgi söz konusu olduğunda bile, bir kullan ya da kaybet beynidir.” Bu hem eşcinsel çekim hem de heteroseksüel çekim için geçerli olacaktır.

Yeterince sıkı çalışırsak, bir aktivite otomatik hale gelebilir ve ona daha az dikkat ederiz. Araba sürme, top atma, okuma, hatta ayakkabı bağcığı bağlama ile ilgili ayrıntılar, genellikle tam dikkat gerektirmez. Dövüş sanatı uzmanları bu otomatik tepki se-

viyesine ulaşmaya çalışırlar, çünkü bir mücadelede en iyi karşı saldırıyı yapmak için zaman yoktur. Bu, özellikle bir müzik aleti çalmak için de geçerlidir. Akorlar, diziler ve arpejler gibi temel tekniklerin çoğu o kadar derinden öğrenilir ki ayrıntıları düşünmeyiz ve eğer müzik hızlıysa, bunları gerçekten de düşünemeyiz. Doidge, bu derece bir eğitimin, beyinleri ciddi oranda değiştirdiğini söyler. Öyle ki bir müzisyenin beyni ölümden sonra diğer beyinlerden benzersiz bir şekilde farklıdır.

Çalışmalar, hareketlerimiz bilinçli hale gelmeden önce, kısa bir anda karar verdiğimizizi gösteriyor (bir kolumuzu hareket ettirmek gibi). Hatta kararlarımızın bir kısmını bilinçsiz düzeylere devretmişizdir. Bu, özgür iradenin bir yanılsama olduğu anlamına gelmez ancak kendimizi tepkilerimizin kökleşmiş ve otomatik olduğu noktaya kadar eğittiğimizi; bir parçamızın artık iyi işleyen bir makine olduğu anlamına gelir.

Aynı şekilde, cinsel yönelimin o kadar derinlere gömülü ve doğuştan geliyor olduğu da görülebilir. Ama bu aslında, uzun zamandır geliştirdiğimiz karmaşık becerilere kıyasla daha fazla doğuştan gelen bir şey değildir. Beyin hakkında şu anda bildiklerimizden yola çıkarak, düşüncelerimizi, fantezilerimizi ve davranışlarımızı değiştirerek, yeniden programlamak mümkündür. Bu, birkaç yıl yoğun bir çaba gerektirebilir ancak cinselliğimiz beynimiz tarafından dikte edilmemektedir, bunun yerine beynimiz yaşam biçimimizdeki değişiklikleri yansıtmaya koyulabilmektedir.

Özet

- Bilim insanları, erkek ve kız çocuklarının doğumdaki beyinleri arasında boyut dışında net yapısal farklılıklar bulamamıştır. Yaşamın bu aşamasında, özellikleri, işlevleri ve davranışları neredeyse tamamen örtüşmektedir. Erkek ve kadın davranışları, eşcinsellik ve heteroseksüellik bir yana, beyinde doğumla birlikte oluşmamaktadır.
- Doğum sonrasındaki anne-çocuk etkileşimleri, beyin yapısını ve gelecekteki cinsel yönelimi etkilemektedir. Bu, beyin

üzerindeki erken hormonal etkilerin kaçınılmaz olmadığı anlamına gelir. Aslında, yeni doğmuş bir çocukta beyin sadece üçte biri oluşur; geri kalanı öğrenme ve deneyimle (çevresel etken) geliştirilir.

- Beynin çok az bir kısmının aslında “cinsellikle ilgili” olduğuna ve örneğin karaciğerin cinsellikle çok daha ilgili olduğuna dair güçlü bulgular vardır. Erkek/kadın farklılıkları genellikle beklenenden çok daha küçüktür.
- Yetişkin beyinlerinde, yapıların büyüklüğüne bağlı olarak erkek/kadın, heteroseksüel/eşcinsel farklılıklar bulmak için yapılan birçok erken girişim (doksanlı yıllarda) çelişmekte olan sonuçlar vermiştir. Ortaya farklılıklar çıkmaya başladığında, yapılan daha fazla çalışma, bu farklılıkları yinelemekte başarısız olmuş veya çevredeki etkilere atfedilebilmiştir. Eşcinsel veya transseksüel beyinler bir yana, yetişkin erkek ve kadın beyinlerini doğru bir şekilde ayırt etmek için sağlam bir yöntem yoktur.
- Yetişkin beyinlerinde (veya eşcinsel ve heteroseksüel beyinler), kadın ve erkek arasındaki araştırmalar ile tekrarlanabilir farklılıkların, büyük ölçüde öğrenme ve davranış sonucunda şekillenebileceğinden emin olabiliriz.
- Öğrenme ve deneyimlerin beyne ne yaptığı belirli değildir. Beyin bağlantılarının dinamik doğası, yeni nöron yollarının oluşabileceği ve eskilerinin yeniden şekillendirilebileceği anlamına gelmektedir. Yoğun egzersiz, eğitim veya hayal gücü beynin mikro yapısını değiştirmektedir.

Biz, biyolojimizin ya da beynimizin detaylarını şekillendiren deneyimlerimizin kurbanı değiliz. Anatomi kader değildir ve değişim her zaman mümkündür. Beyin biçimlenebilir (plastisite) ve sürekli bir değişim halindedir. Aslında asıl soru şudur: Hangi değişim mümkün değildir?

Doğduğunuz beyin yapısının hiçbir etkisi olmadığını söylemiyoruz. Bu etki çok derin olabilir. Ancak bu yapı derinden değiştirilebilir ve henüz bunun sınırlarını bilemiyoruz. Muhtemelen bu sınırlar oldukça geniştir.

Kaynakça

1. Phoenix C, Goy R, Gerall A, Young W. Organizing action of prenatally administered testosterone propionate on the tissues mediating mating behavior in the female guinea pig. *Endocrinology*. 1959; 65: 369–382
2. Gilmore J, Lin W, Prastawa M, et al. Regional Gray Matter Growth, Sexual Dimorphism, and Cerebral Asymmetry in the Neonatal Brain. *J Neurosci*. 2007; 27(6):1255–1260. doi: 10.1523/JNEUROSCI.3339-06.2007
3. Wang L, Shen H, Tang F, Zang Y, Hu D. Combined structural and resting-state functional MRI analysis of sexual dimorphism in the young adult human brain: An MVPA approach. *Neuroimage*. 2012;61(4): 931–940
5. Joel D. Male or Female? Brains are Intersex. *Frontiers in Integrative Neuroscience*. 2011; 5: 57
6. Pintzka C, Hansen T, Evensmoen H, Häberg A. Marked effects of intracranial volume correction methods on sex differences in neuroanatomical structures: a HUNT MRI study. *Frontiers of Neuroscience*. 2015; 9: 238. doi:10.3389/fnins.2015.00238
7. McCarthy M, Wright C, Schwarz J. New tricks by an old dogma: Mechanisms of the Organizational / Activational hypothesis of steroid-mediated sexual differentiation of brain and behavior. *Hormones and Behavior*. 2009; 55(5): 655–665
8. Gagnidze K, Pfaff D, Mong J. Gene expression in neuroendocrine cells during the critical period for sexual differentiation of the brain. *Progress in Brain Research*. 2010; 186: 97–111
9. Cederroth C, Pitetti J, Papaioannou M, Nef S. Genetic programs that regulate testicular and ovarian development. *Molecular and Cellular Endocrinology*. 2007; 265-266: 3–9
10. Byne W, Parsons B. Human sexual orientation. The biologic theories reappraised. *Archives of General Psychiatry*. 1993; 50: 228–239
11. Byne W. Developmental endocrine influences on gender identity: Implications for management of disorders of sex development. *Mt Sinai Journal of Medicine*. 2006; 73: 950–959
12. Byne W. Science and belief: Psychobiological research on sexual orientation. *Journal of Homosexuality*. 1995; 30: 303–344
13. Clarkson J, Busby E, Kirilov M, Schutz G, Sherwood N, Herbison A. Sexual Differentiation of the Brain Requires Perinatal Kisspeptin-GnRH Neuron Signaling. *Journal of Neuroscience*. 2014; 34(46): 15297–15305. doi:10.1523/JNEUROSCI.3061-14.2014

14. Garcia-Falgueras A, Swaab D. Sexual hormones and the brain: An essential alliance for sexual identity and sexual orientation. *Endocrine Development*. 2010; 17: 22–35
15. Hines M. Early androgen influences on human neural and behavioural development. *Early Hum Development*. 2008; 84: 805–807
16. Neufang S, Specht K, Hausmann M, et al. Sex differences and the impact of steroid hormones on the developing human brain. *Cerebral Cortex*. 2009; 19(2): 464–473
17. Kauffman A. Sexual differentiation and the Kiss1 system: hormonal and developmental considerations. *Peptides*. 2009; 30(1): 83–93
18. Reinius B. *Sexually Dimorphic Gene Expression in the Mammalian Brain*. 2011. Available at: www.uu.diva-portal.org accessed 22:Feb-2012
19. Tsai H, Grant P, Rissman E. Sex differences in histone modifications in the neonatal mouse brain. *Epigenetics*. 2009; 4(1): 47–53
20. Anonymous. Earwigs raised without parents demonstrate limited maternal care of their own offspring: Lack of brood care has a short-term advantage but is disadvantageous in long-term transgenerational effects - *ScienceDaily*. 2015. Available at: <http://www.sciencedaily.com/releases/2015/11/151116112309.htm>. Accessed November 16, 2015
21. Anonymous. Socialization alters fruit fly sexuality - *ScienceDaily*. 2016. Available at: <https://www.sciencedaily.com/releases/2016/02/160217091406.htm>. Accessed February 18, 2016
22. Koch C. Computation and the single neuron. *Nature*. 1997;385:207–210 23.
23. Kandel E, Hawkins R. The biological basis of learning and individuality. *Scientific American*. 1992; 267(3): 53–60
24. Durston S, Hulshoff Pol H, Casey B, Giedd J, Buitelaar J, van Engeland H. Anatomical MRI of the developing human brain: what have we learned? *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2001; 40: 1012–1020
25. Barry R, Clarke A, McCarthy R, Selikowitz M, Johnstone S, Rushby J. Age and gender effects in EEG coherence: I. Developmental trends in normal children. *Clinical Neurophysiology*. 2004; 115(10): 2252–2258
26. Draganski B, Gaser C, Busch V, Schuierer G, Bogadahn U, May A. Neuroplasticity: changes in grey matter induced by training. *Nature*. 2004; 427: 311–312
27. Zhou Y, Lin F, Du Y, et al. Gray matter abnormalities in Internet addiction: A voxel-based morphometry study. *European Journal of Radiology*. 2011; 79(1): 92–95

28. Brand M, Snagowski J, Laier C, Maderwald S. Ventral striatum activity when watching preferred pornographic pictures is correlated with symptoms of Internet pornography addiction. *Neuroimage*. doi:10.1016/j.neuroimage.2016.01.033
29. Maguire E, Woollett K, Spiers H. London taxi drivers and bus drivers: a structural MRI and neuropsychological analysis. *Hippocampus*. 2006; 16(12): 1091–1101
30. Takahashi S, Jussen D, Vajkoczy P, Picht T. Plastic relocation of motor cortex in a patient with LGG (low grade glioma) confirmed by NBS (navigated brain stimulation). *Acta Neurochirurgica*. 2012; 154(11): 2003–2008
31. Mandyam C, Crawford E, Eisch A, Rivier C, Richardson H. Stress experienced in utero reduces sexual dichotomies in neurogenesis, microenvironment, and cell death in the adult rat hippocampus. *Developments in Neurobiology*. 2008; 68(5): 575–589
32. Leonard C, Towler S, Welcome S, et al. Size matters: cerebral volume influences sex differences in neuroanatomy. *Cerebral Cortex*. 2008; 18(12): 2920–2931
33. Teicher M, Andersen S, Polcari A, Anderson C, Navalta C, Kim D. The neurobiological consequences of early stress and childhood maltreatment. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*. 2003; 27(1-2): 33–44
34. Mehta M, Golembo N, Nosarti C, et al. Amygdala, hippocampal and corpus callosum size following severe early institutional deprivation: The English and Romanian Adoptees Study Pilot. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2009; 50(8): 943–951
35. Andersen S, Tomada A, Vincow E, Valente E, Polcari A, Teicher M. Preliminary evidence for sensitive periods in the effect of childhood sexual abuse on regional brain development. *Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neuroscience*. 2008; 20(3): 292–301
36. Doidge N. *The Brain that Changes Itself*. London, UK: Penguin; 2007
37. Davidson R, McEwen B. Social influences on neuroplasticity: stress and interventions to promote well-being. *Nature Neuroscience*. 2012; 15(5): 689–695
38. Johansen-Berg H, Baptista C, Thomas A. Human structural plasticity at record speed. *Neuron*. 2012; 73(6): 1058–1060
39. Seo Y, Jeong B, Kim J, Choi J. The relationship between age and brain response to visual erotic stimuli in healthy heterosexual males. *International Journal of Impotence Research*. 2010; 22(4): 234–239.

“Gey Geni”nin “Keşfi”

1993 yılında Batı’da, bir bilim insanının eşcinselliğe neden olan bir gen olan “gey geni”ni keşfettiği söyleniyordu. Bunun ayrıntıları bilim insanı olmayanlar için kafa karıştırıcıydı ancak başlığı koyulmuştu. Bay ve Bayan Ortalama Vatandaş için, eşcinsellik genetik olabilir gibi görünüyordu.

Aslında “gey geni” diye bir şey yoktu. Bahsi geçen Birleşik Devletler Ulusal Sağlık Enstitüsü’nden eşcinsel bir bilim insanı olan Dean Hamer bile, eşcinselliği belirleyen bir gen bulunduğunu iddia etmemiştir. Hamer, “Cinsel yönelim için var olduğunu düşünmediğimiz bu geni bulamadık” demiştir.¹ Bununla birlikte, bazı erkek eşcinselliğinin ailenin kadın üyelerinden geçtiğine dair bir kanıt bulunduğunu iddia etmiştir. Daha spesifik olarak, erkeklerde eşcinsellik ile X kromozomundaki DNA’nın küçük bir kısmı arasında bir bağlantı bulunduğunu iddia etmiştir.²

Bu bölüm bu çalışmalara göz atacaktır ancak daha önce tartışıldığı gibi, artık bilim insanları çok sayıda genin davranışlara dahil olduğuna inanmaktadırlar. Histon proteinlerindeki değişiklikler üzerine yapılan çalışmalar (Birinci ve Sekizinci Bölümler), binlerce genin hemen hemen her özelliğe dahil olabileceğini ve gen ifadelerinin çevresel olaylardan ve hatta sosyal etkileşimlerden büyük ölçüde etkilenebileceğini göstermektedir. Gen örüntüleri, vücut için bir tarif olabilir ancak davranışlar için güvenilir bir tarif değildir. EÇ genlerini bulmak için çok çaba harcanmasına rağmen, bununla ilgili kesin olarak hiçbir gen bulunamamıştır.

Gen bağlantısı (linkaj) çalışmaları

Hamer'ın çalışmaları "gen bağlantısı çalışmaları" adı verilen bir araştırma kategorisine girmektedir. (Bu alanda yapılan araştırmalarda bir süredir bir artış vardı ancak şimdi kapsamlı "tüm genom" taramalarının mevcudiyeti nedeniyle, gen bağlantısı çalışmaları artık oldukça modası geçmiş hale geliyor.)

Bağlantı üzerine yapılan en dikkat çekici ilk çalışma, 1993'ün başlarında Huntington hastalığından sorumlu olan bir genin keşfiydi. Bu genin dördüncü kromozomda olduğu zaten takip edilip bulunmuştu ancak on farklı kurumda çalışan altı ekibin, bu genin dördüncü kromozomun tam olarak neresinde olduğunu bulması on yıl sürdü. Sonraki on yılda, araştırmacılar kistik fibrozis, kas distrofisi ve diğer hastalıklara neden olan genleri de tanımladı.

Biyologlar 1990'dan 1993'e kadar, insan genomunun haritalamada şaşırtıcı bir başarıya sahip oldular (program ve bütçe dahilinde!) ve bununla ilgili analizler hâlâ daha yayınlanmaktadır. Doksanlı yılların sonlarına yakın bir beş yıllık dönemde, 1450 *fiziksel* bozukluğa karşılık gelen genler belirlendi ve bunların çeşitli kromozomlar üzerindeki kesin konumları belirlendi. Bu başarılarından ilham alan bazı bilim insanları, insan davranışlarının genetik temelini aynı şekilde ortaya çıkarmaktan iyimser bir şekilde bahsetmeye başladılar. Hamer'ın yapmaya çalıştığı şey de buydu, davranışsal bir genetikçi olarak adlandırılan ondan önceki diğer bilim insanlarının da yapmaya çalıştığı şey buydu ancak onların başarısı yetersizdi.

Gen Bağlantısı çalışmalarında neler olur?

Davranışlar için yapılan bağlantı çalışmalarında araştırmacılar, bipolar bozukluk gibi alışılmadık derecede yüksek bir davranış oranına sahip geniş bir aile arar ve daha sonra mevcut tüm aile üyelerinden doku örnekleri alır ve DNA'yı analiz ederler. Her kişi için aynı olan "işaretleyici" adı verilen minik, sentezlenmiş DNA parçaları kümelerini kullanarak ortak parçalar ararlar. Bu minik işaretleyiciler, işaretleyicileri yansıtan ve bir dizi gen içeren belirli

DNA alanlarına kilit ve anahtar bağlanacak şekilde yapılandırılmıştır. 22.000 gen arasında bir gen aramak, bir yüzme havuzunda kontakt lens aramaktan daha kötüdür fakat, ancak bu şekilde farklı insanlarda DNA parçaları (“alakasız” genler de içerir) bulunabilir. Aynı dizilim, belirli bir özellik ile tutarlı bir şekilde ilişkiliyse, araştırmacılar işaretleyicinin diğer alakasız genlerle birlikte, onu kodlayan gene yakın olduğunu varsayarlar. Bu noktada, bir bağlantının görüldüğü söylenir.

Bağlantı analizinin gücü, belirgin semptomları olan ve tek bir baskın genin neden olduğu *fiziksel hastalıkları* incelemektir. *Davranışları* tek bir genle ilişkilendirmeye çalıştıklarında, çeşitli nedenlerden dolayı bir bilimsel şüphecilik yağmuruyla karşılaşılırlar.

Birincisi, hiçbir ana akım genetikçi, davranışın tek bir genle bağlantılı olduğuna inanmamaktadır (bkz. Birinci Bölüm). Harvard’da bir biyolog olan Balaban, “Belirli bir etkiye sahip bir gen bulmak çok nadirdir” demektedir.³ İkincisi, *Science* dergisinden bir yazarın ifadesiyle, “Davranış genetiği alanı, daha sonra sorgulanan veya geri çekilen belirgin [gen bağlantısı] keşiflerle aydınlatılmıştır.”⁴ Gen bağlantısı çalışmaları, daha güvenilir hale geldiğinde, yirmi birinci yüzyılın sadece ilk on yılındaydık. Ne yazık ki, olduğu varsayılan EÇ ve onun genetik bağlantısı o zamandan önce duyurulmuştu. Daha önce de belirtildiği gibi, yapılan son çalışmalar, bağlantı çalışmalarının ötesine giderek, tüm genomun detaylı taramalarını gerçekleştirmeye geçmiştir.

Bir sonraki bölümde, şizofreni ile bağlantılı genleri tanımlamaya çalışan gen bağlantısı çalışmalarını, gen bağlantısı çalışmalarında başarılı olmak için neyin gerekli olduğunu değerlendirmeye almak için inceleyeceğiz.

Hamer’ın EÇ’yi, X kromozomunun bir bölümüyle ilişkilendirmeye çalıştığı zamanlarda, bağlantı çalışmaları bilimsel olarak şüpheliydi ancak devam etmeye değer görünüyordu. Şizofreni ve alkoliklik üzerine yapılan benzer gen bağlantısı çalışmaları oldukça çelişkili sonuçlar vermiştir.

Şizofreni

Şizofreni ile ilgili gen bağlantısı çalışmaları, insan genom projesinin tamamlanması ile birlikte gelişmiştir. İşaretleyiciler kullanılarak, çeşitli kromozomlarda şizofreni ile güçlü bir şekilde ilişkili olan birçok bölge bulunmuştur ve yeni aile soyları ve diğer etnik kökenlerden aileler üzerinde yapılan çalışmalar, zaman zaman şaşırtıcı doğrulama eksiklikleri olmasına rağmen, bunları sıklıkla doğrulamıştır.

Fakat DNA'nın bazı bölgeleri için sonuçlar o kadar ikna ediciydi ki, bilim insanları bunların içindeki belirli genleri aramaya başlamışlardı. Ağustos 2005'e kadar, en az 25 kromozom bölgesinin dahil olduğu düşünülüyordu ve bunlar üzerinde eşit sayıda gen araştırılıyordu. Bunlardan dört genin dahil olduğuna dair güçlü bulgular ve beşincisi için "umut verici ancak ikna edici olmayan bulgular" vardı. Sonuçlardan bazıları "çok sağlam" olarak tanımlanmıştı. Bu, başlangıçta tutarsız gen bağlantısı çalışmalarının karışıklığından ortaya çıkan iyi bir uzlaşmaydı. Çalışmalar o kadar ilerlemişti ki, bazı araştırmacılar şizofreninin ilerlemesini azaltmak umuduyla, dahil olduğu bilinen genlerin ürünleriyle etkileşime giren ilaçlar üzerinde deney yapmaya başlamışlardı.

Fakat, bu güvenin tamamen asılsız olduğu kanıtlanmıştı. 2010 yılının ortalarına gelindiğinde "tüm genom" taraması, gen bağlantısı sonuçlarını huzursuz edici bir kargaşaya atmıştı. "Tüm genom" taramasında, sadece kaba bir tarama ile sonuçlanan işaretleyiciler kullanmak yerine, tüm genler olağanüstü ayrıntılı bir şekilde, nükleotit nükleotit taranmaktadır. (Tek bir gende her biri azot bazı, bir şeker ve fosfattan oluşan yüzlerce nükleotit vardır.)

Tek başına bir çalışmada 7662 denek ve 29053 kontrolün tüm genomlarını tarayan muazzam çok merkezli çabalar, 3322 denek ve 3587 kontrolü içeren ikinci bir çalışma ve 8008 katılımcı ve 19077 kontrolü içeren üçüncü bir çalışma ile ilişkili olarak, önceki gen bağlantısı çalışmalarının *hiçbirini* doğrulayamamış, onları sadece umut verici olarak tanımlamıştır. DNA nükleotitlerinin en yaygın çeşitlerini içeren bir milyon gen varyantı incelenmiştir. Bağışıklık sistemiyle ilgili bağlantılı altıncı kromozomda bulu-

nan bir gendeki varyantlarla ve transkripsiyon faktörleri (TCF4 ve ZNF804A, ikincisi bileşimi ve şekli nedeniyle bir “çinko parmak” proteini) olarak adlandırılan tamamıyla yeni diğer üç genle ve daha önce hiçbirinin dahil olduğundan şüphe duyulmayan nörogranin olarak adlandırılan sonuncusuyla bir bağlantı olduğunun kesin kanıtlarını buldular. Transkripsiyon faktörleri, DNA dizisini okumak için çekirdek tarafından kullanılır ve nörogranin, kalsiyumun biyokimyasal kontrolü ile bağlantılı, beyne özgü bir proteindir. Birinci bölümde tanımladığımız meyve sineği vakası gibi, bu genlerin, şizofrenide neden önemli olması gerektiği hiç belli değildir ve bağlantıları çok dolaylı olacaktır.

Şizofreni, kesinlikle poligenetiktir çünkü dört gen bulunmuş ve diğerlerinden kuşku duyulmuştur ancak bulunan bu önemli genler şizofreninin sadece %3’ünü açıklamaktadır. Bu, bu alanın ne kadar zor olduğunun canlı bir örneğidir.

Hamer’ın Çalışması: EÇ

Yukarıdaki çalışmanın ölçeği ve sonuçları ile karşılaştırıldığında, genleri EÇ ile ilişkilendirmeye çalışan çabalar artık küçük, sade ve aşırı iyimser görünmektedir. Dahası, Onuncu Bölüm, EÇ’ye olan genetik katkının nispeten düşük olduğunu ve elde edilecek başarıyı daha da az muhtemel hale getirdiğini göstermektedir. Biz, yine de geçmişte gösterilen bazı uğraşları gözden geçireceğiz.

Eşcinsel gen veya genleri bulmak için Hamer ve arkadaşları² ilk olarak kendilerini baskın veya tamamen eşcinsel olarak tanımlayan 76 eşcinsel erkeği katılımcı olarak çalışmalarına dahil etmiştir. Erkek kardeşlerinin %13,5’inin eşcinsel olduğunu bulmuşlardır; bu, genel erkek popülasyonundaki %1’lik tamamen eşcinsellik oranından çok daha yüksektir ve ayrıca dayılarının ve teyzelerinin oğullarında daha yüksek düzeyde eşcinsellik bulmuşlardır. Daha sonra, iki eşcinsel kardeşin olduğu 38 aileyi toplamışlar, bunun eşcinselliğin etkisini daha net göstereceğini tahmin etmişlerdir. Hamer daha sonra X (dişi) kromozomu üzerinde bir bağlantı aramıştır.²

Hamer, eşcinsel yönelim ile X kromozomunun uzun kolunun ucundaki “Xq28” adı verilen bir bölge arasında “istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon” bulduğunu iddia etmişti. Hamer, Temmuz 1993’te makalesini *Science* dergisinde yayınladı ve hemen ardından bilim camiasında tartışmalı bir figür haline geldi. Örneğin, *Nature* dergisine gönderilen çok sayıda mektup, çoğunlukla eleştireldi.

Bu arada, Hamer¹¹ ve arkadaşları çalışmalarını yeni bir popülasyon kullanarak yinelediler. Bu sefer sonuçlar daha az etkileyiciydi. Sonuçlar sadece istatistiksel olarak anlamlıydı ancak tekrar edilebilirlik umut vericiydi.

Hamer’in “gey geni” ile ilgili çalışması daha sonra, araştırmacı Rice’in başında olduğu Batı Ontarioda yayınlanan bir bağlantı çalışmasıyla¹² çelişmişti. Bu çalışma, Hamer ve ekibinin saptadığı genetik bölge ile eşcinsellik arasında bir ilişki izine rastlanmamıştı. Hamer ve Rice’in tüm çalışmalarından elde edilen sonuçlar birleştirildiğinde bile, anlamlı bir ilişki bulunamıyordu. Hamer, Rice’in çalışma ekibinin sonucunun, annelerinde eşcinselliğin fazla olduğu eşcinsel erkekleri seçmedikleri için yetersiz olduğunu iddia etmişti.

Daha sonra, Maryland’deki Ulusal Sağlık Enstitüleri’nde bulunan ABD’nin çeşitli bölgelerinden gelen araştırmacıların ortaklaşa yaptığı bir “tüm genom”¹³ çalışması ortaya çıktı. Bu çalışma, önceden yapılan herhangi bir gen bağlantısı çalışmasından çok daha büyüktü. İlk yazar Mustanski idi ve Hamer, çalışmaya öncülük etmese de yazar listesine dahil edilmişti. Makaledeki sonuçlara göre, tüm genomun hiçbir kısmı, EÇ ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde bağlantılı değildi. Yedinci kromozomdaki (7q36 bölgesi) bir tepe istatistiksel olarak anlamlı olmaya yakındı ancak bu sonuç, 2014 yılında yapılan bir çalışma ile yinelenemedi. Daha sonra, farklı bir yöntem kullanarak, Rice ekibi¹⁰, Mustanski’nin sonuçlarını yineleyemedi. Yani burada da bir anlaşmazlık var.

2014 yılının ortalarında Sanders adında Chicagolu bir araştırmacı, genetik bağlantıları tekrar inceleyen ve 409 EÇ’li kardeşten oluşan bir örneklem üzerinde çalışan bir ekibin başındaydı. Xq28

bağlantısını doğrulayan daha ikna edici sonuçlar buldular ancak sadece ilgili olabilecek belirli genleri önerdiler. Bu konuda, spesifik genler üzerindeki önceki çalışmalarla olan anlaşmazlıkları çözmek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Yine de yorumları, alıntılanmaya değer: “Genetik katkıların belirleyici olmaktan uzak olduğunu ancak bunun yerine, bu özelliğin hem genetik hem de çevresel çok etkenli nedenselliğinin bir parçasını temsil ettiğini de vurguluyoruz.” Bu, genlerin bir bütün olarak küçük bir katkısı olduğu anlamına gelir. Yani işin içinde birçok etken vardır.

Hamer’in grubu, çok daha önce lezbiyenler üzerinde bir EÇ-gen bağlantısı çalışması yapmaya çalışmış ancak X kromozomunun bölümleri ile ailelerde lezbiyenlik varlığı arasında bir bağlantı bulamamıştır.

Çin’de yapılan bir araştırma COMT adı verilen bir gen ile cinsel yönelim arasında bir bağlantı olduğunu bulgulamaktadır,⁷ ancak hesaplamalar etki büyüklüğünün zayıf olduğunu göstermektedir.

2016 yılına gelindiğinde, erkek veya kadınlarda hiçbir eşcinsel genin veya diğer genetik açıklamanın eşcinselliğin baskın nedeni olmadığı gösterilmiştir. Mevcut uğraşın en az on katının gelecekte yapılacak çalışmalara harcanması gerekecektir ve o zaman bile bulunan genler çok az katkıda bulunacaktır.

Özet

Bilim camiası eşcinselliğin “genlerimiz yüzünden olmadığını” farkındadır. Hamer buna hep inanmıştır. Son sözü ona bırakalım: “Bir çocuğun eşcinsel olup olmayacağını kesin olarak söyleyecek bir test asla olmayacak. Bunu kesin olarak biliyoruz.”⁹ Bu, herkesin açıkça ifade edebileceği gibi, kimsenin eşcinsel doğmadığı anlamına gelir.

Eşcinselliğin psikiyatrik ve sosyolojik açıklamaları olduğu görüşünün savunucularının, eşcinselliğin genetik bir bağlantısı olması olasılığı ile hiçbir sorunu yoktur. Bir kişinin cinsiyet yankınmasını (daha sonra eşcinselliğin bilinen en güçlü yordayıcısı)

artırabilecek fiziksel bir özelliğın, herhangi bir genetik bağlantısının daha sonra eşcinselliğe katkıda bulunan bir etken olabileceğini savunacaklardır. Bir erkek çocukta bunlar, örneğın, hafif yapı veya zayıf fiziksel koordinasyon ile ilgili genler olabilir (erkek bir çocuğu sporda yetersiz yapan etkenler). Bir kız çocukta atipik fiziksel güç, şekil, boy veya kilo gibi faktörler olabilir. Bağlantı var mı? Evet ama zayıf ve dolaylı.

Kaynakça

1. McKie R. 1993. The myth of the gay gene. *The Press* (30 July):9
2. Hamer DH, Hu S, Magnuson VL, Hu N, Pattatucci AML. 1993. A linkage between DNA markers on the X-chromosome and male sexual orientation. *Science* 261:321-7
3. Horgan J. 1993. Eugenics revisited. *Scientific American* 268 (June):92-100
4. Pool R. 1993. Evidence for homosexuality gene. *Science* 261:291-2
5. Nieratschker V, Nothen MM, Rietschel M. 2010. New genetic findings in schizophrenia: Is there still schizophrenia? *Frontiers in Behavioral Neuroscience* 4:23-32
6. Plomin R, Hill L, Craig IW, McGuffin P, Purcell S, Sham P, Lubinski D, Thompson LA, Fisher PJ, Turic D, Owen MJ. 2001. A genome-wide scan of 1842 DNA markers for allelic associations with general cognitive ability: a five-stage design using DNA pooling and extreme selected groups. *Behavior Genetics* 31: 489-95
7. Yu, W, Tu, D, Hong, F, Wang, J, Liu, X, Cai, Y, Shu, R, Zhao, G, Wang, F, Pan, H, Wu, S. (2015) Analysis of the Association between Catechol-O-Methyltransferase Val158Met and Male Sexual Orientation. *Journal of Sexual Medicine*, 12(9): 1920-1926
8. Sanders, AR, Martin, ER, Beecham, GW, Guo, S, Dawood, K, Rieger, G, Badner, JA, Gershon, ES, Krishnappa, RS, Kolundzija, AB, Duan, J, Gejman, PV, Bailey, M 2014. Genome-wide scan demonstrates significant linkage for male sexual orientation. *Psychological Medicine* 17: 1-10
9. Holmes B. 1994. Gay gene test 'inaccurate and immoral'. *New Scientist* 141 (5 March):9
10. Ramagopalan SV, Dyment DA, Handunnetthi L, Rice GP, Ebers GC. 2010. A genome-wide scan of male sexual orientation. *Journal of Human Genetics* 55: 131-132
11. Hu S, Pattatucci AML, Patterson C, Li L, Fulker DW, Cherny SS, Kruglyak L, Hamer DL. 1995. Linkage between sexual orientation and chromosome Xq28 in male but not in females. *Nature Genetics* 11: 248-256
12. Rice G, Anderson C, Risch N, Eber G. 1999. Male homosexuality: absence of linkage to microsatellite markers at Xq28. *Science* 284: 665-7
13. Mustanski BS, DuPree MG, Nievergelt CM, Bocklandt S, Schork NJ, Hamer DH. 2005. A genome-wide scan of male sexual orientation. *Human Genetics* 116: 272-8

İkiz Çalışmaları: En Güçlü Bulgular

Son on yılda, ikizler üzerinde yapılan çalışmalar, “Genlerimiz bize bunu yaptırmıyor” şeklindeki en güçlü sayısal bulgulardan bazılarına ulaşmıştır. Bu da bu bölümü muhtemelen kitabın en önemli bölümü yapmaktadır. İkiz çalışmalarından elde edilen sonuçlar niceldir, bu nedenle büyük ölçüde şimdiye kadar bahsettiğimiz diğer birçok çalışmanın sonuçlarına odaklanır ve onları netleştirirler.

Özetle, ikizlerden birinin eşcinsel olduğu tek yumurta ikizlerini ele alırsanız, diğer tek yumurta ikizi (monozigot [MZ] ikiz) genellikle eşcinsel *değildir*. Bu, tek yumurta ikizlerinin genetik olarak her zaman aynı olduğu göz önüne alındığında, eşcinselliğin genetik olarak belirlenmeyeceği anlamına gelir. Kimse eşcinsel olarak doğmaz. Bir tek yumurta ikizinde, eşcinselliği oluşturan ve diğerinde oluşturmeyen baskın şeyler doğum sonrası etkiler olmak zorundadır. Bu bölümde ikiz çalışmalarının karmaşık dünyasında gezinirken, bu temel düşünceyi aklınızda tutun.

Bu bölüm boyunca dikkat edilmesi gereken diğer noktalar şunlardır:

- Bir özelliğin %10’unun “genetik” olduğunu söylemek olağanüstü bir şey değildir. İnsanların, oldukları ve yaptıkları her şeyde en az %10 genetik etki vardır, çünkü vücudumuz olmadan çevrede hiç hareket edemeyiz. “Genetik” etkiler herkes tarafından deneyimlenir çünkü hepimizin

vücudu vardır. Dolayısıyla eşcinsellik, diğer herhangi bir insan özelliği gibidir.

- Herhangi bir genetik etki, çoğunlukla oldukça dolaylıdır.
- Bu etkiler, EÇ için zayıftır.
- Karşıt çevresel etkenler karşısında, nispeten daha az önemli hale gelirler.
- Bu bölümde, çocuklarında (genellikle yanlışlıkla) eşcinsellikten genetik veya sosyal olarak kendilerini sorumlu tutan ebeveynler için de iyi haberler vardır.

İkiz çalışmaları

İkizler uzun zamandır tıbbi araştırmalar için paha biçilmez bir öneme sahiptir. Bazen ölümcül şekillerde olsa da. İkiz çalışma araştırmaları, Auschwitz toplama kampında bir araştırmacı olan Josef Mengele'nin deneyleri için kasten tek yumurta ikizleri aradığı İkinci Dünya Savaşı sırasında muhtemelen en düşük (ahlaki açıdan) seviyesine ulaşmıştı. Bazen zehirli iğneyle bir ikizi öldürür, etkilerini görmek için ikizi parçalarına ayırır, sonra da farklılıkları görmek için hemen diğer ikizi öldürürdü.

İkiz çalışmalarının kurucuları, Nazi Almanyası'nın üstün Aryan ırkı teorilerine ve etnik temizliği destekleyenlere çok sık dahil olmuşlardır. Günümüzde ikiz çalışmaları yapıcı bir biçimde kullanılmaktadır. Eylül 2013 itibarıyla, tıbbi veri tabanlarında yaklaşık 50.000 bilimsel makale ikizlerden bahsetmiştir ve yılda birkaç bin yeni makale yayınlanmaktadır.

Geleneksel olarak, ikiz çalışmaları, genetiğin etkilerini ölçmek için önce tek yumurta ikizlerini karşılaştırır (yüksek benzerlik muhtemelen yüksek genetik etki anlamına gelir) ve daha sonra yetiştirilmenin göreceli önemi hakkında daha fazla bilgi vermek için hızlı bir şekilde tek yumurta ikizi olmayan ikizleri (çift yumurta ikizi/dizigotik [DZ] ikizleri) ekler.*

* Bu bölümde bu sırayı takip edeceğiz ancak tek yumurta ikizi olmayan ikizler (çift yumurta ikizi veya dizigotik, DZ ikizleri) eklendiğinde ortaya çıkan EÇ çalışmaları için olağandışı matematiksel zorluklar nedeniyle tek yumurta ikizlerini vurgulayacağız.

EÇ uyumu

İkiz kayıt listeleri, modern ikiz çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Şu anda bu listeler çok kapsamlıdır ve birçok ülkede bulunurlar. 600 bin üyeye sahip olacağı öngörülen Avrupalı ikizlerin olduğu devasa bir kayıt listesi düzenlenmektedir fakat bu kayıt listesindeki birkaç kitapta şimdiden 33 binden fazla ikiz bulunuyor ve bunların hepsi de genel araştırmalara yardımcı olmaya hazırlar.

Tek yumurta (MZ) ikizlerinin kaydını kullanırsak ve ikizlerden birinin EÇ'ye sahip olduğu ikiz çiftleri bulursak, diğer ikizin EÇ'ye sahip olup olmadığını görebiliriz. Bu bulgu bize, *ikili* uyum olarak adlandırılan şeyi verir. Okuyucular, ikiz araştırmacılarının, herhangi bir açıklama veya uyarı olmadan, genellikle *probandsal* uyum olarak adlandırılan, farklı bir ölçüm kullandıklarına dikkat etmelidir. Bu, klasik ikiz çalışmasında kullanılan hesaplamalar için çok daha az sezgisel bir ölçümdür. Bu, genellikle *ikili* uyumdan çok daha yüksektir ve açıklama yapılmadan kullanıldığında, incelenen özellik için genetik etkinin gerçekte olduğundan çok daha yüksek olduğu izlenimini verebilir. Bu bölümdeki ikili uyumlar, şu basit soruyu sezgisel bir şekilde yanıtlar: Bir tek yumurta ikizi çiftinden birinde EÇ var ise, diğer ikizlerin yüzde kaçında da EÇ vardır?

Avusturyalı Bailey ve arkadaşlarının, ikizlerde EÇ'yi incelediği kayda değer araştırma makalesi (2000)⁴ için, Jones ve Yarhouse,² kendini lezbiyen ve gey olarak tanımlayanlar için, ikili uyumun sırasıyla %14 ve %11 olduğunu bulmuştur. Bu, içlerinden birinin eşcinsel olduğu her dokuz tek yumurta (MZ) ikizlerinin, eşcinsel olmayan diğer ikizinin, dokuzda bir veya %11 oranında eşcinsel olduğu anlamına gelmektedir, bu da çok fazla değerlidir. Yani, *tek yumurta ikizleri genellikle farklılık gösterir*.

Herkes, bu sonuçları makalenin kendisinden doğrulayabilir. Çoğunluğu daha sonra yapılan beş kapsamlı çalışma bunlara çok benzer sonuçlar vermiştir. Bu örüntü erkekler ve kadınlar için benzerdir ve **Şekil 26**'daki gibidir.

Şekil 26. Tek yumurta ikizlerinde EÇ için uyum dokuzda birdir (%11)

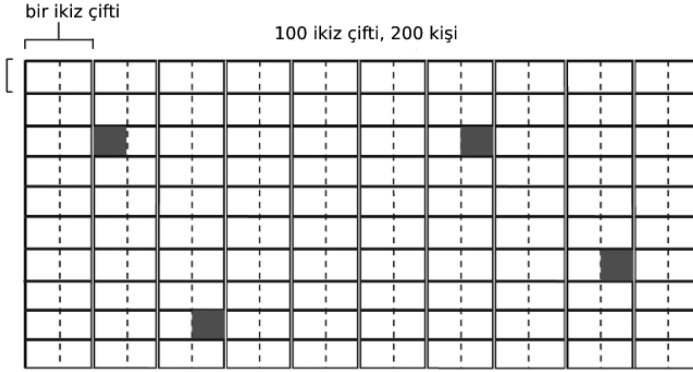
%11'lik uyumun anlamı

%11'lik uyum ne anlama gelmektedir?

Bu, tek yumurta ikizlerinin %11'inin EÇ'ye sahip olduğu anlamına *gelmemektedir*. Batı popülasyonları üzerinde yapılan sayısız çalışma (İkinci Bölüm), eşcinselliğin (biseksüellik dahil) insanların %2 veya %3'ünde bulunduğunu göstermiştir ve elbette bu, ikizleri de içerir. Örneğin **Şekil 27**, bir ikiz kayıt listesinden alınan 100 varsayımsal ikiz çiftini göstermektedir. Bu 200 kişiden sadece 4'ü (yaklaşık %2-3'ü) [gri karelerle gösterilen] EÇ'ye sahiptir ancak hepsi uyumsuzdur. *Her ikisinin de EÇ'ye sahip olduğu ve bu nedenle uyumlu olan nadir çiftleri gösterebilecek kadar yeterli çift yoktur.*

%11'lik uyum, herhangi bir uyumlu çift için, sadece onların ve diğer ikiz çiftlerinin hiçbirinin genetik faktörlerden etkilenmediği anlamına da gelmez. Tüm ikizler (ve hatta dünyadaki diğer herkes) *genetik etkilere, çevresel etkilere ve şansa eşit derecede maruz kalmaktadır.*

Ayrıca %11'lik uyum, eşcinsel nüfusun %11'i için eşcinselliğin genetik olarak kaçınılmaz olduğu anlamına da gelmez. %11 oranındaki uyumluluk, genel ikiz kayıt listelerindeki ikiz çiftlerden birinin eşcinselse, diğerinin de dokuzda bir veya %11 oranında eşcinsel olduğunu gösterir.

Şekil 27. İkizlerde EÇ yaygınlığı

İkiz çalışmaları aile ortamı hakkında bilgi verir

İkiz çalışmalarda, uyumun sadece ortak *biyolojik* faktörler için değil, örneğin doğumdan önceki biyolojik ortam ve aynı zamanda doğum sonrası ortak *çevresel* faktörler için de bir tür kapsayıcı terim olduğunu vurgulamak önemlidir. Tek yumurta ikizleri, sadece aynı genlere sahip olmakla kalmaz, (genellikle) aynı aile ortamında büyürler. Bu nedenle **Şekil 26**, ortak bir genetik miras ve ortak bir ev ortamının *birleşik* etkilerini göstermektedir (Bu oldukça belirsizdir ancak EÇ için yine de çok önemli bilgiler sağladığını göreceğiz). İlk izlenimlere göre, sadece %11'lik bir uyumla, EÇ için, ne genlerin ne de yetiştirilmenin çok önemli olmadığını söylemek zorundayız. Başka bir deyişle, eşcinsellikte genlerin, diğer, ortak doğum öncesi biyolojik faktörlerin ve ortak bir ev ortamının pratik etkisi *zayıftır* (Ortak aile ortamı hakkında daha fazla bilgi daha sonra verilecektir). Peki, ortak faktörler önemli değilse, önemli olan nedir? EÇ'de ortak olmayan faktörler önemlidir, yani bir ikize olan ama diğerine olmayan şeyler veya ikizlerden biri tarafından bir olaya verilen ancak diğeri tarafından verilmeyen bireysel tepkiler (bu tepkinin geniş kapsamlı etkileri vardır).

Bu ortak olmayan kısma *tesadüfi* veya *şans* faktörü diyeceğiz ve EÇ'de bu faktörün oranı %89'dur. Ayrıca, burada yaptığımız ikili uyumlulukların kullanımının kanıt olması için değil, örnek olması için olduğunu vurgulamak istiyoruz. Daha doğru bir tanım elde etmek için, EÇ'nin genel popülasyonda ne sıklıkta meydana geldiğini ve/veya çift yumurta ikizleri için uyumun ne olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir (bkz. İkinci Bölüm, klasik ikiz çalışmaları). Bununla birlikte, esas noktamız doğru kalma-ya devam edecektir: EÇ'nin tek başına en büyük nedeni tesadüfi faktörlerdir (yani, bir ikizi etkileyen ancak diğerini etkilemeyen faktörler).

Eşcinsel çekim doğuştan gelmez

Şimdi en önemli noktaya değinebiliriz:

EÇ'li olanlar böyle doğmazlar.

Genetik veya ana rahmindeki koşullar gibi ortak faktörler, EÇ'ye büyük ölçüde neden oluyorsa, tek yumurta ikizleri, EÇ'ye sahip olma konusunda *her zaman* aynı olacaktır, yani EÇ uyumu %100 olacaktır. Ancak bu ikizler EÇ açısından %100 uyumlu değildirlerdir, bu nedenle doğum sonrası rastgele faktörlerin, EÇ'den çoğunlukla sorumlu olduğu açıktır. Ayrıca, EÇ için *genlerin bir zorbalık değil, bir eğilim yarattığını* söyleyerek, **Şekil 26-27**'yi özetleyebiliriz. Bu eğilim bile zayıftır. Bu son derece önemli bir ilkedir.

Buradaki tartışmada yetişkinlere odaklanıyoruz ve Bearman ve Brueckner'in 2002 tarihli, EÇ makalesinde tek yumurta ikizi olan ergen öğrencilerde daha düşük EÇ uyumlarının etkilerini On İkinci Bölüm'e kadar erteliyoruz.^{4*}

* 2002'de Bearman ve Brueckner⁴, ABD'de on binlerce ergen öğrenci üzerinde devam eden büyük bir çalışmanın bir bölümünü tanımlamıştır. Bu örneklemeden genetik çalışmaları için çok sayıda ikiz ve akrabaları seçtiler. Bailey ve ark. (2000) tarafından Avustralya'da yapılan çalışmada MZ ikizleri arasındaki EÇ uyumu, erkeklerde sadece %7,7 ve kadınlarda %5,3 idi—%11 ve %14'ten daha düşüktü. Ancak On İkinci Bölümde, EÇ ergenlerinin özel bir durum olduğunu gösteriyoruz—genellikle cinsel çekimleri yıldan yıla değişir.

İkiz çalışmaları, bilinen ve bilinmeyen tüm olası ortak biyolojik etkileri kapsar

İkiz çalışmalarında “*genetik*” olarak kabul edilen şeyin, ortak biyolojik ortamla ilgili (**Şekil 26**) her şeyi içermesi nedeniyle, bu çalışmalar bütün genetik/biyolojik etkileri, bilinenleri ve henüz bilinmeyenleri yansıtmaktadır. Bilimsel olarak ne kadar detay keşfedilirse keşfedilsin, bunlar gerçeklerin bir ifadesidir. Ayrıca bilimsel makaleler, her yıl yaklaşık bir yeni etken bulmaya devam ettikçe daha fazla ayrıntı keşfedilecektir. Dikkat çekici bir şekilde, ikiz çalışmaları keşfedilecek ikiz embriyolarının gelişimi üzerindeki tüm ortak biyolojik etkileri özetlemektedir. Tekrarlıyorum: %11 oranında birleşik genetik etkiler EÇ için zayıftır.

Bu uyum derecesi şu anda yarım düzine kapsamlı ikiz çalışmasının desteğine ihtiyaç duymaktadır, bu yüzden değişmesi pek olası değildir. Bu nedenle, gelecekte de şu sonuç değişmeyecektir:

EÇ'nin hem erkeklerde hem de kadınlarda baskın nedeni, biyolojik ve çevresel etkenlere doğumdan sonra verilen tesadüfi bireysel tepkilerdir.

Bu sonuç ne kadar açık olsa da araştırmalar “EÇ genetik midir?” sorusuna odaklanma eğiliminde olduğu için akademisyenlerin zihninde ilk sırada yer almamıştır ve bu da dikkatleri, değişen bireysel etkenlerden uzaklaştırmıştır.

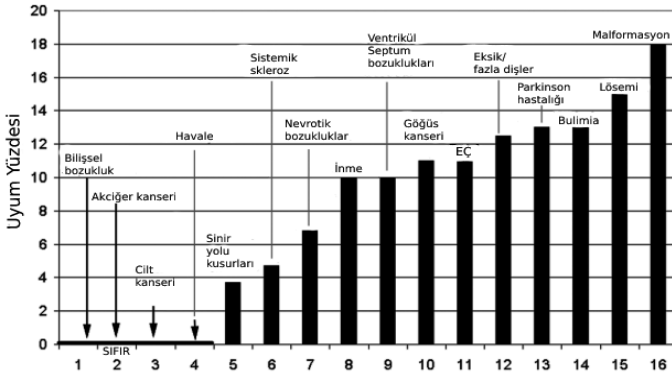
Diğer durumların/özelliklerin uyumu ile karşılaştırıldığında EÇ uyumu

Şekil 28'de, EÇ için *ikili* uyum derecesini, bir bakış açısı sağlamak için diğer özellikler ve durumların *ikili* uyumuyla karşılaştırıyoruz. Burada düşük uyumun olduğu durumlara yoğunlaşıyoruz. Solda, neredeyse sıfır uyumla akciğer kanseri var. Bu demek oluyor ki, eğer bir MZ ikizinde bu durum varsa, ikizlerden diğerinde neredeyse hiç olmayacağı anlamına gelir. Bu, akciğer kanserinden ne ortak çevrenin ne de genetiğin değil, şans veya tesadüfi faktörlerin sorumlu olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, EÇ'ye sadece %11 uyumlulukla, güçlü bir şekilde şans (%89) hakimdir.

Kanser, inme ve suçluluk (gösterilmemiştir) dışında çok az sayıda başka durum, bu tür MZ ikiz farklılıkları üretir.

Bu sonuç biraz farklı bir şekilde yeniden anlatılmalıdır: EÇ'li ikiz çalışmalarında en büyük etken, ortak olmayan etkilerdir, yani rastgele veya tesadüfi olaylardır. Bir ikize olan ancak diğerine olmayan şeyler veya örneğin yetiştirilme veya tek seferlik bir olayın farklı algılanmasıdır. Bu da ikizlerden biri için özel bir öneme sahip olmasına neden olurken, diğeri için değildir.

Solaklık, EÇ'ninkine benzer şekilde %13,5 oranında uyuma sahiptir. Dikkatle yapılan büyük bir çalışma, en azından basit modeller için katkıda bulunan herhangi bir gen bulamamıştır. Solaklığın sebebi, yine de çok kuvvetli bir şekilde ortak olmayan ortam, yani şanstır.²² Bu kitap EÇ için de aynı şeyi önermektedir.

Şekil 28. Tek yumurta ikizleri için düşük ikili uyum oranları. (PubMed'den alınmıştır.) EÇ için erkeklerdeki oran verilmiştir.

1. Bilişsel bozukluk⁶
2. Akciğer Kanseri⁷
3. Cilt kanseri⁸
4. Havale⁹
5. Sinir yolu kusurları¹⁰
6. Sistemik skleroz¹¹
7. Nevrotik bozukluklar¹²
8. İnme¹³
9. Ventrikül septum bozuklukları¹⁴
10. Göğüs Kanseri¹⁵
11. EÇ¹
12. Eksik/fazla dişler¹⁶
13. Parkinson hastalığı¹⁷
14. Bulimia¹⁸
15. Lösemi¹⁹
16. Malformasyon²⁰

Genin kendini göstermesi (penetrans)

Gen penetransının zayıf olması, bir aldatmacadır

EÇ'yi incelemek için yapılan ikiz çalışmalarında, gen penetransının zayıf olması, düşük uyumu açıklamak için bir süre ileri sürülen bir iddia niteliği taşımaktadır. Buna göre, kişilik özelliği için önemli ve bundan sorumlu olan tek bir gen vardır ancak bilinmeyen nedenlerden dolayı (muhtemelen hücre biyokimyasına bağlı) bu gen, etkilerini bu kişilik özelliğine sahip olmayanlarda göstermez. Bay Michael Rutter, "Penetrans, tek bir genin etkileri için çok muhtemel değildir" demektedir.²¹ Penetrans hakkındaki en büyük veri tabanı kontrol edilince, bunun sadece vakaların yaklaşık %10'unda tek bir gen için olabileceğini gösterdi. Zayıf penetrans argümanı, üç spekülasyon katmanı içerir:

- EÇ genleri vardır;
- Bu genler ikizlerin birinde aktif olurken diğerinde olmaz.
- EÇ için penetrans etkisi, diğer özelliklere kıyasla olağandışı derecede zayıftır.

Düşük penetrans, düşük ikili uyumlar için bir açıklama değildir. Aksine, şu anda sahip olduğumuz en iyi bilgilere göre, genlerin ve ortak çevrenin etkileri düşüktür ve tesadüfi olaylar baskındır.

Özet

Belirgin olan şey şudur: EÇ'ye olan herhangi bir genetik katkı, genetik etkinin ölçüldüğü çoğu özellikten çok daha azdır. EÇ, %90 oranında rastgele faktörlerin bir sonucu gibi görünüyor. EÇ aslında "böyle doğmuş" *olunmadığının* iyi bir örneğidir!

Ön kayıt çalışmalarının (2000'den önce) sonuçlarına göre, daha yüksek EÇ uyumları artık olağandışı bir "gönüllülük hatası" düzeyinden kaynaklanmakta ve bu genellikle %11 sonucundan önemli ölçüde daha yüksek olan *probandsal* uyum olarak verilmektedir (bkz. s.106).

Ayrıca, ikiz örneklemini ne kadar iyi olursa, EÇ uyumunun o kadar düşük olduğunu, yani genetik etkinin o kadar düşük olduğunu

belirtmek de faydalıdır. Başka bir deyişle, gönüllü önyargısı, ne yazık ki hâlâ yaygın olarak alıntılanan bu erken sonuçları büyük ölçüde abartmıştır.

Bazıları erkeklerdeki EÇ'nin uyumluluğunun, lezbiyenlik uyumluluğundan farklı olmasını bekleyebilir ancak *hem* erkekler *hem de* kadınlar için uyumluluk aşırı derecede düşüktür. Bu %11-%14 oranında, ortak genetik ve çevresel faktörlerin her iki durumda da zayıf olduğunu ve başka bir etkenin söz konusu olduğunu göstermektedir. Biz yine bunun tesadüfi/şans faktörlerine özgü tepkiler olduğunu söylüyoruz.

Aile ortamının küçük etkisi

Bu ikili MZ ikiz çalışma verilerinin ikinci bir özelliği, aile ortamının (yetiştirilme) EÇ gelişimi üzerindeki belirgin küçük etkisidir. Hem ortak biyolojik etkiler hem de ortak aile ortamı birlikteyken sadece %11-%14 oranında ikili uyum sağlamaktadır. DZ ikizlerini içeren daha kapsamlı çalışmalar da genellikle EÇ için yetiştirilmenin etkisinin düşük ve hatta genlerden daha az olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin dikkatine: İkizler üzerinde yapılan EÇ çalışmalarına göre, genellikle bir erkek veya kız çocuğunuzu genetik olarak veya ebeveynlik yoluyla doğrudan eşcinsel yapmazsınız.

Klasik ikiz çalışma sonuçlarını bilenler ortak bir örüntü olduğunu hemen anlayacaktır. Birçok özellik için yapılan ikiz çalışmalarından elde edilen sonuçlar, aile etkisinin genetik etkiden daha az olduğunu göstermektedir. Ancak aile etkisinin olmaması tartışmalı bir konudur. Gelişim psikologları buna inanmamıştır ve kliniklerinde aile ortamının birçok belirgin etkisi olduğunu fark etmişlerdir. Terapist Oliver James'in bu konuda temsili olan bir görüşü vardır (bkz. *İkiz Çalışmaları: Küçümsenmiş Bir Yöntem*).⁶⁵ Ancak ikiz çalışmaları uzmanları istatistiksel sonuçlara bağlı kalmışlar ve üçüncü bir faktör olan tesadüfi oluşun (bize göre tesadüfi olaylara verilen bireysel tepkiler) genlerden veya aileden daha önemli olduğunu savunmuşlardır. Daha sonra birçok ortak aile etkisinin bu tesadüfi grupta gizlendiğini bulmuşlardır.

Bu nedenle aile etkileri sadece çok küçük görünmektedir ancak bunların gerçek tesadüfi etkilerden ayrılmaları zordur.

Tesadüfi çevresel faktörler neler olabilir?

Tesadüfi faktörler şunlar olabilir: İkizlerden birinin cinsel istismara uğrayıp, diğersinin uğramamış olması; ebevenlerin, ikizlerden birini diğersine tercih ettiği algısına tepki olması; ikizlerden birinin eşcinsel pornografisine maruz kalarak, bir alışkanlık geliştirmesi ancak diğersinin geliştirmemesi; erkek ikizlerden birinin, kendine güvenen, popüler erkeklerle olan yoğun kıskançlığını ve hayranlığını yanlış yorumlaması ve eşcinsel olup olmadığını merak etmesi; ikizlerden birinin, ikiz kardeşinin aksine, kızlar konusunda sürekli olarak şanssız olması ve eşcinsel olup olmadığını ciddi bir şekilde sorgulaması; ikizlerden birinin, diğers erkekler tarafından cinsel imalı iftiraların hedefi olması ancak diğers ikizin olmaması; cinsiyete uygun olmayan belirsiz bir fiziksel özelliğin ikizlerden biri tarafından bazen saplantılı bir şekilde ciddiye alınması ancak diğersinin ciddiye almaması.

İkiz çalışmaları açısından, “EÇ, çoğunlukla kalıtım mı yoksa yetiştirme sonucu mudur?” sorusu sorulduğunda, en iyi cevap şu olacaktır: *İkisinin de sonucu değildir, bu çoğunlukla tesadüfi olayların sonucudur.* Bu, onlarca yıllık kalıtım/yetiştirme argümanına beklenmedik ve muhtemelen hoş karşılanmayan bir cevaptır!

Sonuç olarak, hem aile etkileri hem de tesadüfi olaylar önemlidir. Ama bir aile etkisi, nasıl tesadüfi bir olay olarak ortaya çıkabilir? Bağlayıcı fikir, tesadüfi olayların çok etkili olduğudur.

Olağan(-dışı) bir faktör olan tesadüfi olaylar hakkında daha fazla bilgi

Beyinlerimiz olağan olayları elekten geçirmenin ve olağandışı olayları hatırlamanın bir yolunu bulur. Örneğin, içtiğimiz her kahveyi hatırlamayız, yaşadığımız şeylerin büyük çoğunluğundaki gereksiz yerleri kısaltırız ve sadece alışılmadık derecede kötü veya alışılmadık derecede iyi olanları hatırlarız. Nadir ya da

olağandışı olan şeyler aklımızda kalır (Psikologları şaşırtan ancak yüzyıllardır bahisçiler tarafından istifade edilen ve mantıksız bir davranış olan, insanların ısrarla koyu renk atlara bahis oynamalarının nedeni de muhtemelen budur). Benzer şekilde, çocukların ebeveynlerinden aldıkları iyi bakım, ebeveynlerle geçirilen olağan yılların arka planına düşer ve aile içerisindeki birkaç olaya verilen tepki ile geçersiz kılınma eğiliminde olur, bu da bir çocuk için büyük önem taşırken diğeri için büyük önem taşımaz.

Bu nedenle, son derece olağandışı olaylardan bazıları, aşırı derecede güçlü etkiye sahiptir. Bu, erken yaşta cinsel deneyimi içerebilir. Cinsel aktivite, genellikle ev çevresindeki çocuklar tarafından gözlemlenmez, bu nedenle güvensiz ancak hormon yüklü bir ergenin ellerine düşen pornografik görüntüler hafızalarında büyük yer edinebilir ve onların cinsel tepkilerini etkileyebilir. Olağandışı tesadüfi olaylar, hafızamızda iz bırakabilir ve yıllar boyunca tepkilerimizi ve davranışlarımızı etkileyebilir. EÇ'lerinin gelişmesinde etkili olduğuna inandıkları olayları hatırlayan birçok eşcinsel erkek ve kadın, aile içinde yapılan veya söylenen ve daha sonraki seçimlerini derinden etkileyen belirli bir şeyle ilgili anılarını anlatacaktır.

Diğer güçlü olağandışı faktörlere örnekler bu bölümün ilerleyen kısımlarında verilmiştir.

Aynı çevrenin, farklı algılanması

İki kişinin aynı olayı farklı bir şekilde tanımlaması, ortak aile ortamının etkisinin ikiz çalışmalarında neden bu kadar küçük görüldüğünü anlamamıza yardımcı olur. Ortam aynıdır ancak aynı ailenin farklı üyelerinin gözünde, çevrenin ve yetiştirilmenin *algısı* oldukça farklı olabilir. Bailey, EÇ için uyumsuz olan (yani birinde EÇ varken, diğesinde yoktu) bazı tek yumurta ikizleriyle görüşmeler yaptı. Aynı aile ortamını farklı algıladıklarını buldu. Bu farklı algılar, ikiz çalışma verilerinde tesadüfi olaylar olarak ortaya çıkar ve rastlantısaldır. Ama bu olaylar aynı zamanda *aynı ortama verilen farklı tepkiler* de olabilirler. Örneğin, ebeveynlerinin onu neredeyse erkek kardeşi kadar sevmediğini yanlışlıkla

kafasına sokan bir ikizin tepkilerini temsil edebilirler. Ebeveynler, genellikle henüz yetişkin olmayan bir zihne yanlış bir izlenim verebilir ve bunun için suçlanacak kimse yoktur. Bu algıyı çocuk da seçmemiştir. Oldukça yanlış olsa bile, kendiliğinden oluvermiştir. Hemen hemen tüm araştırmacılar bilinçli seçimin, EÇ'nin gelişiminde önemli bir faktör olmadığı konusunda hemfikirdir.

Bu farklı tepkilerin bir örneği, MZ ikizlerinin, aynı sınıfı farklı şekilde deneyimlediklerini gösteren bir çalışmadır.²⁴

MZ ikizleri aynı koşullara farklı tepkiler verebilirler ve vermektedirler.^{24a} (Tabii ki, ikiz olmayan çocuklar da çok farklı şekilde tepkiler verebilirler). Dolayısıyla:

Neticede yetiştirme ve ortak sosyal ortam, ortaya çıkar ancak çoğunlukla tesadüfi faktörler olarak gizlenirler. Başka bir deyişle, ikizler üzerinde yapılan EÇ çalışmalarındaki 'tesadüfi' kategorisinin içinde, farklı tepkilerin verildiği, yetiştirme ve aile ortamının önemli bir etkisi vardır.

Bu nedenle, tesadüfi katkı, onları dışlıyormuş gibi görünürken yetiştirilmeyi ve ortak ortamı içermektedir. EÇ'den çoğunlukla sorumlu olan şey, bu tesadüfi ancak genellikle çevresel olan olaylar olduğu için bu konuda çok daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Tüm bunların ebeveynler üzerindeki etkileri nelerdir? Çocuklar çocuktur ve yetişkin değildirler. Onları zaman zaman kontrol edin. Ailede yaşanan önemli bir olayı gerçekten doğru algılamışlar mı? Olağandışı bir olay onları ne kadar derinden etkilemiş? Bunların önemini azaltmanız veya onlar için açıklamanız gerekiyor mu?

Belki oğlunuz ya da kızınız eşcinseldir. Muhtemelen bunun kökeninin sizinle bir ilgisi yoktur. Yine de kökeni, olayların büyük çapta yanlış algılanmasına dayanırken, kendinizi suçluyor olabilirsiniz veya diğerleri sizi suçluyor olabilir fakat bunun için bir çözüm mümkündür.

Nadir durumlarda, ebeveynler, örneğin, çocukla duygusal olarak uzun süreliğine mesafeli olma veya kötü muamelede bulunma

gibi daha derin bir şekilde ilişkiye dahil olmuş olabilir. Kişisel gelişim ve yanırları telafi etme, zaman içinde bu mesafeyi azaltmaya ve eşcinsel sevgi dürtüsünü azaltmaya yardımcı olabilir.

EÇ'li bazı bireyler için önemli faktörler

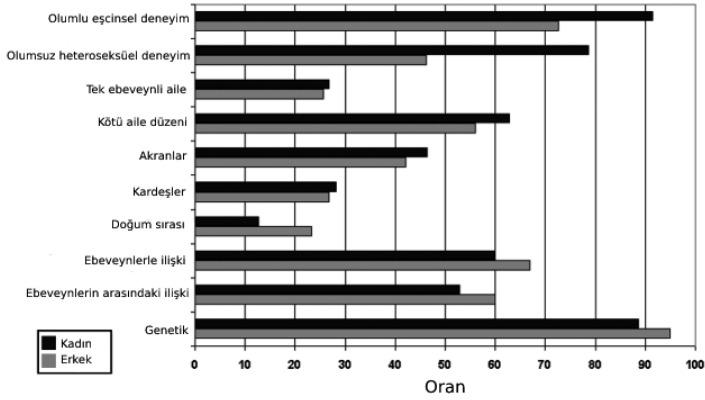
EÇ'nin gelişimi büyük bir gizem değildir. EÇ'li çoğu kişi, birtakım önemli faktörlerin olduğunu gösterebilir.

İkizlerin olmadığı bir çalışmada Otis ve Skinner²⁵, **Şekil 29**'daki faktörlerin, yönelimleri üzerinde en azından bir miktar etkisi olduğunu söyleyen bir grup EÇ'li erkek ve kadını çalışmasına dahil etmek suretiyle bu faktörlerden bazılarını tanımlamıştır.

Elbette kimse önemli bir faktör olarak genetik etkenlere doğrudan sahip olmadı! Ancak belki de bazıları fiziksel bir özelliğin önemli olduğunu düşündü ve belki de buna takıntılıydı. Çoğumuz böyle yaparız! Ancak bazılarının, bu olası genetik etkiyi birçok durumda medyadan ve eşcinsel kaynaklardan duyduklarını ve bununla ilgili kutucuğu işaretlediklerini varsayabiliriz. Bu, aynı zamanda bilinçli seçimin, bir faktör olmadığını düşündükleri anlamına gelmiştir. Herak ve ark.^{25a} tarafından yapılan bir çalışmada, eşcinsel bireylerin %88'inin bir seçimin söz konusu olmadığını düşündüğü bulunmuştur.

Küçük bir hesaplama, çoğu insanın birkaç faktörü işaretlediğini göstermektedir. Bu nedenle, *bir kişi için bile, birden fazla faktörün dahil olduğu* görülmektedir. Bu, Bay Michael Rutter'ın da ifade ettiği gibi davranışsal özelliklerle ilgili ana akım bilimsel görüşü yansıtmaktadır: "Psikolojik özelliklerin büyük kısmı... çok faktörlüdür."²¹

Şimdi insanların tepki verebileceği şeylerin daha kapsamlı bir listesini veriyoruz. Bu "şey" ve buna verilen tepki, başka faktörler mevcutsa EÇ'ye katkıda bulunabilir. Bu şeyler ve bunlara verilen tepkiler, bahsettiğimiz "şans" faktörleridir. Bunları EÇ'li bireylerin kişisel açıklamalarından ve literatürden çıkardık. EÇ'li çoğu birey, "Listedeki faktörlerin çoğu benimle tamamen alakasızdı, sadece birkaçı önemliydi" diyecektir.

Şekil 29. Eşinsel ve lezbiyenlerin EÇ'leriyle nedensel bir bağlantısı olduğu düşünülen faktörler

Listede önemli olanlar, kişiden kişiye farklılık gösterecektir ve hiçbir durumda bir faktör, çoğunluk için önemli olmayacaktır. Bazıları vücut özelliklerine verilen tepkilerdir, dolayısıyla “genetik”tir. Genetik etkilerden bazıları, kişisel deneyimlerden değildir fakat önemli oldukları iddia edilmektedir. Diğerleri çok daha çevreseldir ve tesadüfi karşılaşmaları ve bireysel tepkileri içerir. Bazıları ilk okuyuşta oldukça olasılıksız görünebilir ancak hepsi *birileri* için önemli olmuştur. Bazı faktörler her iki listede de yer almaktadır. Bazı EÇ’li bireyler bu listedeki hiçbir şeyle özdeşleşmeyecektir. Eğer böyle bir durum varsa, küçük bir düşünce bile ortaya önemli bir şey çıkarabilir. Bir olay veya duygu, yıllarca sayısız kez düşünülmüşse, önemlidir, muhtemelen şekillendirilebilir ve hatta zihinsel bir alışkanlık bile olabilir.

Çoğunlukla genetik kökenli olan faktörlere verilen tepkiler (18 faktör)

- Sanatsal yatkınlık (erkeklerde, özellikle eşlik eden zayıf spor koordinasyonu varsa)
- Annede otoimmün tiroid durumu
- Değişen asimetri (solaklık ve düzensiz fiziksel özellikleri içerir)
- Doğuştan gelen cinsiyet atipikliği (genetik etki genellikle bu özellik için yüksek bulunmuştur)
- İnterseks durumlar (bu özel bir durumdur çünkü cinsel kimlik kromozomal kimliğe karşılık gelmeyebilir. EÇ'li bireylerin büyük çoğunluğu interseks değildir)
- Doğuştan sakatlık
- Solaklık (eşcinsellik ve solaklık arasında az bir genetik bağlantı olduğuna inanıldığı için dahil edilmiştir)
- Yenilik arayışı (genetik olduğu kadarıyla, birçok olağandışı cinsel deneyimi denemeye yol açabilir)
- Obezite (kadınlarda)
- Yaşça büyük erkek kardeşler (erkeklerde)
- Fiziksel engellilik (sağırılık ve diğer engelleri içerebilir)
- Polikistik yumurtalıklar
- Zayıf koordinasyon (erkeklerde özellikle sporda, kadınlar için tam tersi)
- Utangaç mizaç/erkeksi mizaç (sırasıyla erkeklerde ve kadınlarda)
- Ergenlikte hamile kalma (hormonların etkisi)
- Çekici olmayan/"feminen olmayan" fiziksel özellikler (kadınlarda)
- Görsel-uzamsal bozukluklar/yetenek (sırasıyla erkeklerde veya kadınlarda)
- X-kromozomu inaktivasyonu (annede, atipik ve aşırı ise)

Çoğunlukla çevre kökenli faktörlere verilen tepkiler (49 faktör)

- Evlat edinilme (olası bağlanma ve model alma problemi)
- Depresyonun azaltılması (depresyonu azaltmak için eşcinsel cinsel ilişkide bulunmak)
- Aşkta kötü şans (kendini sorgulamaya yol açar)
- Karşı cinsle kötü deneyim
- Zorbalık (çoğunlukla erkeklerde)
- Tesadüfi karşılaşmalar (çekici bir eşcinsel partner ile)
- Ayrımcılık (çoğunlukla zaten benimsenmiş bir durumu güçlendirir)
- Boşanma (her iki cinsiyette de cinsel yeterlilik algılarını etkiler)
- Rüyalar (özellikle cinsel yönelimin sorgulanmasına yol açar)
- Daha kolay cinsel ilişki (erkeklerde, hemcinsle gereken daha az bağlılık)
- Kıskançlık (hemcins çekici kişinin özellikleri kıskanma)
- Yetki kullanımı (baskınlık gösterme)
- Moda (erkeklerde, estetik değerlere aşırı yoğunlaşma)
- Reddedilme duyguları
- Fetişler (vücudun belli bölgelerine)
- Eşcinsel kültürünü çekici bulma (erkeklerde, ortak estetik beğeni)
- Eşcinsel pornografi (çoğunlukla erkeklerde)
- Eşcinsel olmayla ilgili sosyal baskı (çoğunlukla biseksüellerde, eşcinsel veya heteroseksüel olmak için baskı)
- Alışkanlık (tekrarlanan tepki örüntüsü)
- Liberal kültürel çevre (teşvik edici deneyimleme)
- Evliliğe direnme (lezbiyen)
- Evdeki ruhsal sorunlar
- Annenin stresi (sadece annenin stresinden etkilenen EÇ'li kadınlarda)

- Orta yaş (kadınlarda, ailenin evden ayrılması ile aynı döneme denk gelebilir)
- Obezite (kadınlarda)
- Yaşça büyük erkek kardeşler (erkeklerde, biyolojik bağışıklık argümanı son derece spekülâtif olduğu için buraya dahil edilmiştir)
- Karşı cinsle yakınlık kurma sorunları (zayıf sosyal becerilerle çakışır)
- Ebeveynlerin cinsiyetsiz olmaya teşvik etmesi (genellikle öğrenmek için)
- Ebeveynlerin olumsuz mesajları (cinsiyet yetersizliği hakkında)
- Edilgen yapı
- Siyasi iklim (lezbiyen/feminist dayanışması)
- Polikistik yumurtalıklar
- Zayıf sosyal beceriler (erkekler için daha önemlidir)
- Kuralcı kültür ortamı (birçok antropolojik örnek vardır)
- Ebeveynlere karşı tepkiler (aynı cinsiyetten ebeveynle özdeşleşme olmaması: bazen yanlış algıların bir sonucudur)
- İsyankarlık (hemcins klişelerin reddedilmesi)
- Sınıflandırılmaya karşı direnç (kadınlarda, hakim cinsiyet ortamına direnmeye yol açar)
- Okulda akran baskısı (erkeklerde, erkeksi olmadığı için aşağılanma)
- Duyusal faktörler (hazzın tekrarlanmasını isteme)
- Cinsel istismar (erkeklerde aynı cinsiyetten ve kadınlarda için karşı cinsiyetten)
- Cinsel deneyimleme (uzun süreli ve aynı cinsiyetten)
- Utangaçlık (zayıf sosyal becerilere benzer)
- Hemcins kardeşle ensest ilişki
- Tek ebeveynli aile (erkeklerde, erkek rol modelinin olmaması)

- Zayıflama hapları (hamilelik sırasında anneler tarafından alınır ve kızları etkiler)
- Ruh eşi (kadınlarda, derin yakınlık arayışı)
- Genç yaşta hamilelik (erkeklerle veya kadınsılığa olumsuz tepki?)
- Kentsel ortam (imkan ve anonimlik bir etkidir)
- Sözlü istismar (özellikle cinsiyet atipikliği hakkında)

“Çevreyle ilgisi” liste üç kat daha uzundur. Bu, EÇ için baskın çevresel nedenler olmamasına rağmen, insanlar için önemli olan faktörlerin çoğunu birlikte içerebileceğini göstermektedir. Tabii ki farklı bir listeniz olabilir. *Genetik liste, ayrıca genetik etkilerin çok dolaylı olduğunu göstermektedir. Önemli olan genetik özelliğe verilen bireysel bilişsel/duygusal tepkilerdir.*

Klasik İkiz Çalışmaları

Önceki bulgular, ikizler üzerinde yapılan çalışmaların sonuçlarını oldukça sezgisel bir şekilde sunmaktadır. Bu sonuçlar, daha matematiksel olarak yorumlandığında, hem tek yumurta ikizi olanlar hem de tek yumurta ikizi olmayanlar dahil olur ve bu yöntem meydana üç sonuç getirir; genetiğin yüzdelik olarak katkısı (ortak doğum öncesi faktörler), aile ortamı ve tek yumurta ikizlerini bile farklı etkileyen faktörler.

Heteroseksüellik için genetik yüzdenin hesaplanması matematiksel problemler nedeniyle zordur ancak Hershberger²⁷ beklenenden çok daha düşük olan %18-26’lık bir sonuç bulmuştur. EÇ, yaklaşık olarak aynı veya daha düşük olmalıdır. Whitehead⁶⁶ ergenliğin zamanlaması ile ilgili değerlendirmelerle de benzer şekilde düşük bir sonuç bulmuştur.

Eşcinsellik üzerinde yapılan birkaç ikiz çalışması (1998-2013)^{1,3,26,28,29,30,31} en önemlileridir. Bu geniş ölçekli çalışmalar, ikiz kayıt listeleri kullanılarak yapılmıştı ve gönüllüler kaydolduklarında kendilerine EÇ hakkında soru sorulacağını bilmiyorlardı. Bunun, cevap verirken yanlı olmayı büyük ölçüde azaltması beklenir ancak bir ikiz kayıt listesinde bile, ikizler belirli bir çalış-

maya katılmayı kabul etmek zorundadır ve bunun tam olarak ne gibi bir etkisi olduğunu bilmiyoruz.

Araştırmacılar çeşitli EÇ ölçümleri kullanmıştır. Ancak farklı ölçümlerin nihai yüzde sonuçlarını etkilemediğini tespit ettik. Bunlar, yetişkin erkekler için ortalama genetik oran $\%(22\pm 20)$ ve kadınlar için $\%(37\pm 18)$ (hatalar ortalamasının standart sapmasıdır). Yüzdeler zayıf ila az arasındadır ve hatalar büyüktür. Bir diğer önemli sonuç, “ortak olmayan ortam”/tesadüfi yüzdenin her zaman “genetik orandan” daha büyük olduğu ve üzerinde çok daha küçük hatalar olduğudur. Ortak olmayan etkiler %78 ve %63’tür.

Bearman ve Brueckner’in, ergen ikizler üzerinde yaptığı çalışması⁴ dahil edilmemiştir ancak çok önemlidir. Çok büyük bir çalışma olmasına rağmen, EÇ için %0 oranında genetik bir katkı olduğu hesaplanmıştır. Peki, bu bulgu, eşcinsel çekimin genetik olduğunu düşünen gençler olduğunu mu gösterir? Hayır, göstermez ve dahası, vakaların %98’inde aynı genç sonraki yıl heteroseksüel olacaktır (bkz. On İkinci Bölüm). Bu, ikiz çalışmalarında ortaya çıkan genetik olarak belirlenmiş ergenlik durumlarından çok farklıdır.³² Genetik belirlenme derecesi, ergenlikle karşılaştırıldığında, EÇ için çok düşük olmalıdır.

Bu çalışmaların teknik ayrıntıları başka yerlerde tartışılmaktadır⁶⁷ ve bunların neredeyse hepsi genetik yüzdeyi abartan birçok varsayıma bağlıdır. Bununla birlikte, genel olarak, ayrıntılı analiz edildiğinde, genetik etkinin hem erkekler hem de kadınlar için yaklaşık %10 olabileceğini hesaplasak da, bazı genetik yüzdeler vardır.

%20-37 oranında genetik katkı olmasının anlamı

Biraz cömert olalım ve EÇ üzerindeki etkinin genetik oranının %20-37 olabileceğini kabul edelim. Bu ne demektir? %20 oranında genetik bir oran davranışları belirler mi? Kesinlikle hayır. Kiliseye gitme oranı da %20’ye yakın olarak “genetik”tir.⁴⁵ Kiliseye gitmenin çok “genetik” bir durum olduğunu düşünmüyorsak, EÇ’ye de aynı şekilde bakmalıyız. Genler, çok daha yüksek

yüzdeler bile davranışı belirlemez. %50'lik "genetik" kategorideki birkaç durum boşanma,⁴⁶ depresyon,⁴⁷ özgecilik,⁴⁸ dindarlık,⁴⁹ köktencilik,³⁸ yatılı psikolojik tedavi,⁵⁰ bilinmeyenden korkma,⁵¹ belki de alkolizm,⁵² ve en ilginç olanı homofobidir!!⁵³ Peki, bunlar değişebilir mi? Bazılarının, örneğin boşanmanın, alkolizmin, dindarlığın ve yatılı tedavinin, genetik olarak belirlenmediğini bilecek kadar bilgimiz var! Boşanma için bu kadar yüksek bir genetik katkı bulan makalenin yazarları özür dilemiştir. Bu yazarlar, açıkçası, boşanmanın başka bir kişiye bağlı olduğunu biraz utançla belirtmişlerdir. Diğer eleştirmenler, bu günlerde boşanma gibi yasal süreçlerin bile genetik olarak etkilendiğine alaycı bir şekilde dikkat çekmişlerdir!

Peki homofobi?! Genlerde önyargı mı var?! İmkânı yok! Ancak son 50 yıl, homofobi için bile toplumun tutumlarının açıkça değiştiğini göstermiştir. Bu durum, bazı insanlar için diğerlerinden biraz daha kolaydır ancak bu, bunları okuyan birisi için imkânsız değildir.

Bu yüzden bu durum kolay olmayabilir ancak yardım alınarak yarı kalıtsal görünen bu özelliklerin bazılarının da kaçınılabilir. Bunun için uzun süre önemli bir müdahale gerekebilir ancak Adsız Alkolikler, Evlilik Danışmanlığı ve çok sayıda destek grubu bu kategorilerde hiçbir şeyin kaçınılmaz olmadığını göstermektedir. Peki, eşcinsellik neden bunlardan farklı olsun ki?

Genetik etken %37 kadar yüksek olsa bile bunun neredeyse kesinlikle böyle olmadığını gösteren birçok sebep vardır. Eşcinsellik kimsenin alın yazısı değildir.

Genetik oran çevresel etkenlerle değişir

%22 oranında bir genetik faktör bile eşcinselliğin %22 oranında kalıtsal bir durum olduğu anlamına gelmez. Eşcinsellik, önemli ölçüde kalıtsal değildir çünkü eşcinsel babaların oğullarının sadece %8'i eşcinseldir.⁵⁴

İkizler üzerinde yapılan çalışmalar bağlamındaki "genetik" tabiri, herhangi bir kişilik özelliğindeki *sabit* bir genetik içerik hakkın-

da kesin bir ifade değildir ve bunu anlamak çok önemlidir. Bu yalnızca, ortak ve ortak olmayan ortamdaki gelen etkilere bağlı olarak değişen *göreceli* bir yüzdedir.

İkizler üzerinde yapılan çalışmalarda “genetik oran”, genler ve değişen bir sosyal ortam arasındaki dengenin herhangi bir zaman ve yerinde bir tür anlık durum görüntüsü olarak kullanılır. Eğer genler güçlü bir etki gösteriyorsa ve daha sonra ters yönde etki eden çevresel etkiler ortaya çıkarsa, genetik oran da düşecektir. Örneğin, araştırmacılar ABD’de 1920’lerde, 1930’larda ve 1950’lerde doğanlar için sigara içme üzerinde güçlü genetik etkiler olduğunu bulmuştu ancak 1940’larda (II. Dünya Savaşı dönemindeki sigara kıtlığı) ve 1960’larda doğanlar için daha düşük genetik etkiler (kansere bulguları) bulmuştu. 1970’lerdeki yasalar ve akabinde kamusal alanlarda sigara içilmesinin yasaklanması bu genetik etkiyi daha da azaltmıştır.⁵⁵ Yani çevresel katkı artmış ve göreceli genetik etki azalmıştır.

Genetik etkilerin göreceli gücünü artırmak için sadece onları kullanmak ve uygulamak yeterlidir. Bu da akla şu soruyu getirir: Doğal eğilimleri ne kadar destekleyeceğiz ve onlara ne kadar meydan okuyacağız?

Özet

Eşcinsellik genetik olarak kaçınılmaz değildir. Eğer öyle olsaydı, tek yumurta ikizleri EÇ için %100 uyumluluk gösterirdi ki günümüzde davranışsal özellikler üzerine yapılan herhangi bir ikiz çalışması bu rakama yakınından bir sonuç bile göstermemiştir. İşin aslı, EÇ genler tarafından *çok az* etkilenen bir özelliğin iyi bir örneğidir.

Eşcinselliğin genetik olarak belirlenmediğinin en basit örneği, erkek ikiz çiftlerinden birinin de sadece dokuzda bir, yani %11 oranında eşcinsel olduğunu gösteren *ikili* uyumluluktur (**Şekil 26**). Bu, genetik determinizmden epey uzaktadır.

Eşcinsellik, daha bütünleşik klasik ikiz çalışmalarını modeline yeterince uymamaktadır. Popülasyonda heteroseksüelliğin eşcins-

sellige oranının yüksek olması, eşcinselliğin, ikiz çalışmalarında kullanılan çan eğrisi modeline uymadığı anlamına gelir ve bu da onu ikiz çalışmalarında ölçülen diğer özelliklerin çoğundan farklı kılar.

İkizler üzerinde yakın zamanda yapılan ve güvenilir olan çalışmalar (ikiz kayıt listelerine dayanarak) hâlâ daha büyük hata sınırlarına sahiptir ve birçok faktör ve kural ihlali, tahmin edilen genetik etkilerin çok yüksek olduğunu güçlü bir şekilde göstermektedir. Her durumda, ortak olmayan ortam (tesadüfi olayların ve kişiye özgü tepkilerin etkisi) baskın ve önemlidir.

İkizler üzerinde yapılan çalışmaların sonuçları, ortak aile yaşamının ve yetiştirilme tarzının etkisini ortadan kaldırma eğilimindedir, bu da bu etkenlerin hiçbir etkisinin olmadığını gösterir. Ancak ikizlerin her biri tarafından ortak aile ortamına ilişkin farklı algılar olarak ve ailelerde meydana gelen ve unutulmaz ve orantısız bir etkiye sahip olabilecek nadir veya olağandışı olaylar (tesadüfi faktörler) olarak *bulunurlar*. İkiz çalışmalarında tesadüfi faktörlerin en güçlü kategori olduğunu unutmayın.

Klasik ikiz çalışmalarından elde edilen %22-37'lik "genetik" hesaplama, diğer tüm özelliklerin incelendiği klasik çalışmalarda bulunan %50'lik tipik orandan çok daha az ve ergenlik üzerindeki %90 oranındaki "genetik" etkiden çok daha azdır, bu da EÇ'nin genetik olarak belirlenmesinin minimal olduğunu göstermektedir.

Boşanma, özgecilik, dindarlık, köktencilik, depresyon, dışa dönüklük, homofobi gibi EÇ'den daha yüksek genetik etki gösteren diğer özelliklerle karşılaştırıldığında, eşcinselliğin kaçınılmaz veya sabit olmadığı açıktır.

İkizler üzerinde yapılan çalışmaların genetik etkisi, gerçek hayatta EÇ için zayıf ve dolaylı bir etkiye dönüşmektedir. Hafif yapılı, spor da zayıf, sanatsal ve duyarlı bir erkek çocuğunun durumu, genetik etkinin erkek eşcinselliğinde oynayabileceği role bir örnektir. Erkek çocuk zorbalığa maruz kalabilir, erkek akran gruplarından çekilebilir ve kendi cinsiyetini atipik olarak görmeye devam edebilir. Bir kız çocuğu, örneğin büyük göğüslü olabilir. Tecavüze uğrarsa erkeklerden hoşlanmadığına ya da kadın olmak istemediğine karar verebilir.

Her iki durumdaki psikolojik etkiler yıkıcı olabilir ve EÇ'ye yol açabilir ancak buna yol açan genetik etkiler zayıf ve dolaylıdır.

Sonuçta, genetik katkının büyük veya küçük olması çok önemli değildir. Bu katkı, davranışlarımızı belirlemez. Herhangi bir genetik etki, zıt çevresel etkiler ile herhangi bir çevresel etki ise ona zıt çevresel etkiler ile önlenir. Bizler kişisel geçmişimizin çaresiz kurbanları da değiliz.

Genler, zorbalığa değil, bir eğilime sebep olur.

Genetik eğilimlerinizi teşvik edebilir veya onları engelleyebilirsiniz.

Onları besleyebilir ya da yoksun bırakabilirsiniz.

Bu mücadele genlerimiz seviyesinde değildir. Sahip olduğumuz özellikler, geçmişte bilinçli olarak seçilmemiş olabilir ancak bunlar, şimdiki bilinçli seçimlerimize tabi olabilirler.

Kaynakça

1. Kirk KM, Bailey JM, Dunne MP, Martin NG. 2000. Measurement models for sexual orientation in a community twin sample. *Behavior Genetics* 30: 345-56
2. Jones SL, Yarhouse MA. 2000. *Homosexuality. The use of scientific research in the church's moral debate*. Downers Grove, Illinois: IVP
3. Bailey JM, Dunne MP, Martin NG. 2000. Genetic and Environmental influences on sexual orientation and its correlates in an Australian twin sample. *Journal of Personality and Social Psychology* 78: 524-36
4. Bearman PS, Brueckner H. 2002. Opposite-sex twins and adolescent same-sex attraction. *American Journal of Sociology* 107: 1179-205
6. Barak Y, Aizenberg D, Achiron A. 2003. Concordance for cognitive impairment: a study of 50 community-dwelling elderly female-female twin pairs. *Comprehensive Psychiatry* 44(2): 117-20
7. Braun MM, Caporaso NE, Page WF, Hoover RN. 1994. Genetic component of lung cancer: cohort study of twins. *The Lancet* 344(8920): 440-3
8. Milan T, Verkasalo PK, Kaprio J, Koskenvuo M, Pukkala E. 2002. Malignant skin cancers in the Finnish Twin Cohort: a population-based study, 1976-97. *British Journal of Dermatology* 147(3): 509-12
9. Treloar SA, Cooper DW, Brennecke SP, Grehan MM, Martin NG. 2001. An Australian twin study of the genetic basis of preeclampsia and eclampsia. *American Journal of Obstetrics and Gynecology* 184(3): 374-81
10. Windham GC, Sever LE. 1982. Neural tube defects among twin births. *American Journal of Human Genetics* 34(6): 988-98
11. Feghali-Bostwick C, Medsger TA, Wright TM. 2003. Analysis of systemic sclerosis in twins reveals low concordance for disease and high concordance for the presence of antinuclear antibodies. *Arthritis and Rheumatism* 48(7): 1956-63
12. Koskenvuo M, Langinvainio H, Kaprio J, Lonnqvist J, Tienari P. 1984. Psychiatric hospitalization in twins. *Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae* 33(2): 321-32
13. Bak S, Gaist D, Sindrup SH, Skytthe A, Christensen K. 2002. Genetic liability in stroke: a long-term follow-up study of Danish twins. *Stroke* 33: 769-74
14. Newman TB. 1985. Etiology of ventricular septal defects: an epidemiologic approach. *Pediatrics* 76(5): 741-9
15. Holm NV, Hauge M, Harvald B. 1980. Etiologic factors of breast cancer elucidated by a study of unselected twins. *Journal of the National Cancer Institute* 65: 285-98

16. Townsend GC, Richards L, Hughes T, Pinkerton S, Schwerdt W. 2005. Epigenetic influences may explain dental differences in monozygotic twin pairs. *Australian Dental Journal* 50(2): 95-100
17. Tanner CM, Ottman R, Goldman SM, Ellenberg J, Chan P, Mayeux R, Langston JW. 1999. Parkinson disease in twins: an etiologic study. *JAMA* 281(4): 341-6
18. Kendler KS, MacLean C, Neale M, Kessler R, Heath A, Eaves L. 1991. The genetic epidemiology of bulimia nervosa. *American Journal of Psychiatry* 148 (12): 1627-37
19. Greaves MF, Maia AT, Wiemels JL, Ford AM. 2003. Leukemia in twins: lessons in natural history. *Blood* 102: 2321-33
20. Chen CJ, Wong CJ, Yu MW, Lee TC. 1992. Perinatal mortality and prevalence of major congenital malformations of twins in Taipei City. *Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae* 41: 197-203
21. Rutter M. 2006. *Genes and Behavior*. Malden, Maryland: Blackwell
22. Armour JAL, Davison A, McManus IC. 2014. Genome-wide Association Study of Handedness Excludes Simple Genetic Models. *Heredity* 112(3): 221-225
24. Asbury K, Almeida D, Hibel J, Harlaar N, Plomin R. 2008. Clones in the Classroom: A Daily Diary Study of the Nonshared Environmental Relationship Between Monozygotic Twin Differences in School Experience and Achievement. *Twin Research and Human Genetics* 11(6): 586-95
- 24a. Daw, J, Guo, G, Harris, KM. 2015. Nurture Net of Nature: Re-Evaluating the Role of Shared Environments in Academic Achievement and Verbal Intelligence. *Social Science Research* 52 (July): 422-39
26. Otis MD, Skinner WF. 2004. An exploratory study of differences in views of factors affecting sexual orientation for a sample of lesbians and gay men. *Psychological Reports* 94: 1173-1179
- 25a. Herek, GM, Norton, AT, Allen, TJ, Sims, CL. 2010. Demographic, Psychological, and Social Characteristics of Self-Identified Lesbian, Gay, and Bisexual Adults in a US Probability Sample. *Sexuality Research and Social Policy* 7 (3) (September): 176-200
27. Buhrich N, Bailey JM, Martin NG. 1991. Sexual orientation, sexual identity, and sex-dimorphic behaviors in male twins. *Behavior Genetics* 21: 75-96
28. Hershberger SL. 1997. A twin registry study of male and female sexual orientation. *Journal of Sex Research* 34: 212-22
29. Santtila P, Sandnabba NK, Harlaar N, Varjonen M, Alanko K, von der Pahlen B. 2008. Potential for homosexual response is prevalent and genetic. *Biological Psychology* 77(1):102-5

30. Langstrom N, Rahman Q, Carlstrom E, Lichtenstein P. 2010. Genetic and Environmental Effects on Same-sex Sexual Behavior: A Population Study of Twins in Sweden. *Archives of Sexual Behavior* 39(1): 75-80
31. Alanko K, Santtila P, Harlaar N, Witting K, Varjonen K, Jern P, Johansson A, von der Pahlen B, Sandnabba NK. 2010. Common Genetic Effects of Gender Atypical Behavior in Childhood and Sexual Orientation in Adulthood: A Study of Finnish Twins. *Archives of Sexual Behavior* 39(1): 81-92
32. Kirk KM, Martin NG, Bailey JM. 2000. Etiology of male sexual orientation in an Australian twin sample. *Psychology, Evolution and Gender* 2.3: 1-11
33. Silventoinen K, Haukka J, Dunkel L, Tynelius P, Rasmussen F. 2008. Genetics of pubertal timing and its associations with relative weight in childhood and adult height: the Swedish Young Male Twins Study. *Pediatrics* 121(4): e88591
38. Waller NG, Kojetin BA, Bouchard TJ, Lykken DT, Tellegen A. 1990. Genetic and environmental influences on religious interests, attitudes and values: a study of twins reared apart and together. *Psychological Science* 1: 138-142
45. Truett KR, Eaves LJ, Walters EE, Heath AC, Hewitt JK, Meyer JM, Silberg J, Neale MC, Martin NG, Kendler KS. 1994. A model system for analysis of family resemblance in extended kinships of twins. *Behavior Genetics* 24: 35-49
46. McGue M, Lykken DT. 1992. Genetic influence on risk of divorce. *Psychological Science* 3(6): 368-373
47. Walters EE, Neale MC, Eaves LJ, Heath AC, Kessler RC, Kendler KS. 1992. Bulimia nervosa and major depression. A study of common genetic and environmental factors. *Psychological Medicine* 22: 617-622
48. Rushton JP, Fulker DW, Neale MC, Blizard RA, Eysenck HJ. 1984. Altruism and genetics. *Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae* 33: 265-271
49. Bouchard TJ, Lykken DT, McGue M, Segal NL, Tellegen A. 1990. Sources of human psychological differences: the Minnesota study of twins reared apart. *Science* 250: 223-8
50. Allgulander C, Nowak J, Rice JP. 1991. Psychopathology and treatment of 30, 344 twins in Sweden II Heritability estimates of psychiatric diagnosis and treatment in 12884 twin pairs. *Acta Psychiatrica Scandinavica* 83(1): 12-15
51. Stevenson J, Batten N, Cherner M. 1992. Fears and fearfulness in children and adolescents: a genetic analysis of twin data. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 33(6): 977-985

52. Horgan J. 1993. Eugenics revisited. *Scientific American* 268 (June):92-100
53. Verweij KJ, Shekar SN, Zietsch BP, Eaves LJ, Bailey JM, Boomsma DI, Martin NG. 2008. Genetic and environmental influences on individual differences in attitudes toward homosexuality: an Australian twin study. *Behavior Genetics* 38(3): 257-65
54. Bailey JM, Bobrow D, Wolfe M, Mikach SM. 1995. Sexual orientation of adult sons of gay fathers. *Developmental Psychology* 31: 124-129
55. Boardman JD, Blalock CL, Pampel FC. 2010. Trends in the genetic influences on smoking. *Journal of Health and Social Behavior* 51(1):108-23
64. Fraga MF, Ballestar E, Paz MF, Ropero S, Setien F, Ballestar ML, Heine-Suner D, Cigudosa JC, Urioste M, Benitez J, Boix-Chornet M, Sanchez-Aguilera A, Ling C, Carlsson E, Poulsen P, Vaag A, Stephan Z, Spector TD, Wu YZ, Plass C, Esteller M. 2005. Epigenetic differences arise during the lifetime of monozygotic twins. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 102: 10604-9
65. James O. *Twin Studies: A Discredited Method. In Not in Your Genes*. London, Vermillion
66. Whitehead NE. 2013. Is First Same-sex Attraction a Developmental Milestone? *Journal of Human Sexuality* 5: 37-62
67. Whitehead NE. 2011. Neither genes nor choice: Same-sex attraction is mostly a unique reaction to environmental factors. *Journal of Human Sexuality* 3: 81-114

Yol Analizi: Sosyal Etkenler Eşcinselliğe Yol Açarlar

Eşcinselliğin kökenleri ile ilgili tartışmalarda kullanılan bir diğer yöntem, yol (path) analizi adı verilen istatistiksel bir yöntemdir. Tahmin edebileceğiniz gibi, yol analizi, örneğin kanser gibi belirli bir duruma yol açan en yaygın yolu veya yolları tanımlamaya çalışır. Yol analizi, bir durum için var olan nedenlerin bağlantılarını görsel olarak gösteren ve her bir nedene verilen göreceli önemleri gösteren bir diyagram üretir, örneğin, **Şekil 30** ve **31**. Bu yöntem, nispeten az sayıda neden olduğu zaman en iyi şekilde işler, bu nedenle eşcinselliği incelemek için ideal bir araç olarak görünmez. Aslında bu yöntemin birkaç baskın neden bulmada başarılı olmadığını ancak çok sayıda neden veya yol göstermeyi başardığını göreceğiz.

Bu yöntemi kullanarak eşcinsellik üzerinde iki büyük çalışma yapılmıştır: biri, Bell, Weinberg ve Hammersmith ekibi tarafından 1969-70'te toplanan verileri kullanarak¹ (1981'de yayınlanmıştır) yapılan çalışma, diğeri ise Van Wyk ve Geist tarafından 1984'te yayınlanan ve Kinsey tarafından 1940'lı yıllarda toplanan erkek ve kadın verilerini kullanan ancak yanlışlık için düzeltilen bir çalışmadır.

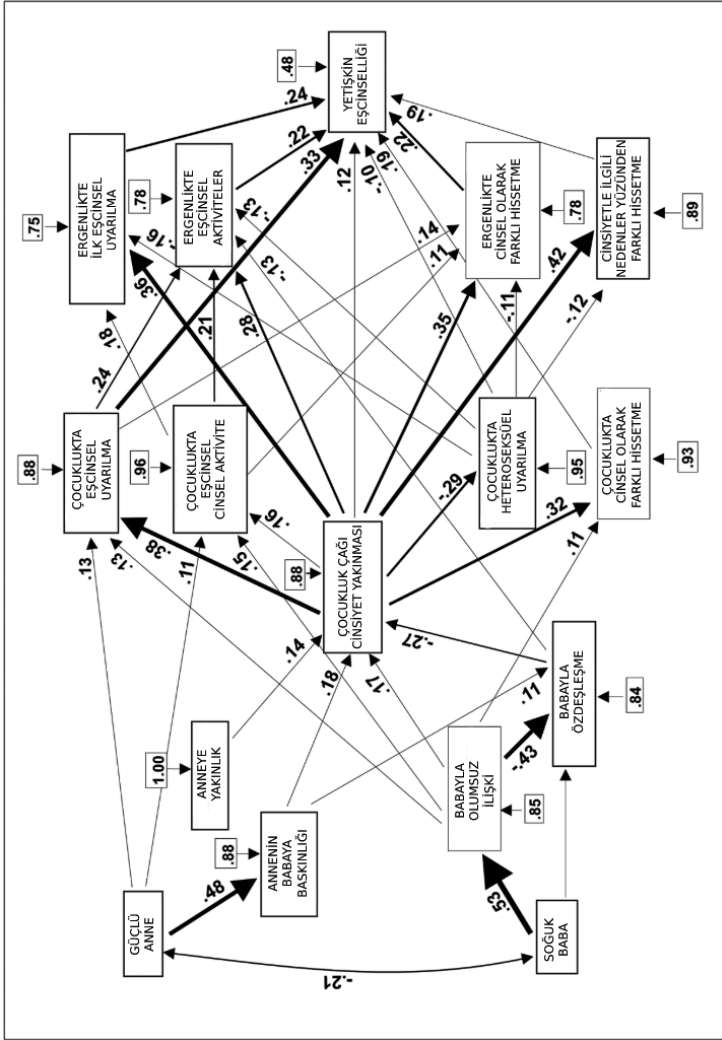
Birinci çalışma

1981'de yapılan çalışma özellikle önemlidir çünkü sürekli olarak yanlış yorumlanmıştır. Her zamanki iddia, eşcinsellik için öne sürülen çevre (toplum) kaynaklı nedenleri çürüttüğüdür.

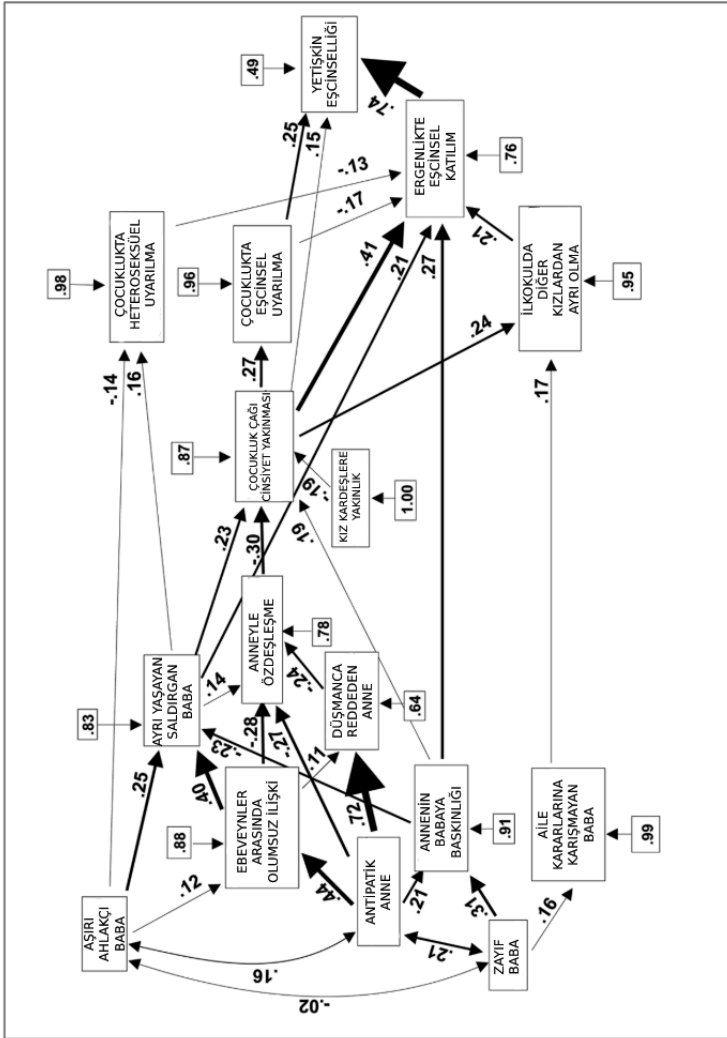
Bu hem tamamen doğru hem de tamamen yanlıştır! Bu, sosyal nedenlerin *bütün olarak* önemli olduğunu göstermektedir ancak bir birey için önemli sayılabilecek sosyal etkenler, EÇ'si olan çoğu kişi için önemli olmayabilir. Yani her biri, ilgili bireyler için çok önemli olan ancak herkes için önemli olmayan çok sayıda yol vardır. Fakat yine de birkaç ortak tema ortaya çıkmaktadır. Çalışma, ayrıca şansın (tesadüfi olaylar ve tepkilerin) çok önemli olduğunu doğrulamaktadır. Başka yerlerde de etraflıca bir eleştiri mevcuttur.^{2a}

Bell ve arkadaşları, eşcinselliğin nedenleri hakkındaki mevcut sosyolojik ve psikolojik teorileri test etmek ve **Şekil 30** ve **31**'de büyük harflerle gösterilen “değişkenler” adı verilen kategoriler hakkında bilgi sağlamak amacıyla 175 sayfalık bir çalışma tasarlamışlardır. (Biz bunlara etken/faktörler diyeceğiz.) Örneğin, “Büyüdüğün süre boyunca babandan ne kadar korkuyordun? Çok fazla, biraz, çok az, hiç,” sorusu, **Şekil 30**'da *baba ile olumsuz ilişki* etkeni için bilgi vermiştir. Bazı sorular açık uçluydu, örneğin “Flört etmeyle ilgili ne hissettin?” Araştırmacılar böylece, eşcinselliğe neyin sebep olduğuna dair tüm yaygın psikolojik teorileri ele almaya çalışmışlardır. Tüm cevaplar verildiğinde, ekip birçok cevabı çok daha az ana etkende birleştirmiş ve farklı değişkenlerden hangisinin en yaygın olduğunu görmek için karmaşık bir istatistiksel prosedür kullanmış ve onları nedensel bir yola bağlamaya çalışmıştır.

Bazı yollar diğerlerinden daha güçlü görünmüştür ancak en güçlü değişken bile, bir yordayıcı olarak oldukça sıradan bulunmuştur. Erkek çocuklardaki cinsiyet yakınması (günümüzdeki Cinsel Kimlik Bozukluğundan ziyade “kız gibi olma”) en güçlü olan tek değişkendi. Ancak bu, 0 ile 100 arasında bir ölçekte, eşcinselliğe sadece %12 oranında doğrudan bir katkı olarak hesaplanmıştı. Bu, cinsiyet yakınmasının, tek başına doğrudan bir sonucu olarak ‘kız gibi’ olan birkaç erkek çocuğun eşcinsel olduğu anlamına gelmektedir. Fakat diğer dolaylı yollarla birleştirildiğinde, kümülatif etkideki rolü çok daha yüksektir.

Şekil 30. Yol Analizi, erkek eşcinselliği

Şekil 31. Yol Analizi, kadın eşcinselliği

Yazarlar Şu sonuca varmıştı: “Tanımlıyor gibi gözükteğümüz şey... çocuğın içinde olan tek bir sosyal veya psikolojik kaynağā kadar izlenemeyen bir duygu ve tepki örüntüsüdür; aslında eşcinsellik biyolojik bir öncülden kaynaklanabilir.”

EŞcinselliğın psikolojik teorilerini eleŐtiren kişiler, bu çalıŐmayı eşcinselliğın sosyal veya ailevi bir temeli olmadığını kanıtladığı şeklinde yorumlamıŐtır.³ Bu kişiler, daha sonra biyolojik nedenleri vurgulama ve araştırma eğiliminde olmuşlardır ki bu da 30 yıl sonra keŐfettiğımız üzere, çok az başarı ile olmuştur.

İkinci çalışma

Van Wyk ve Geist tarafından yapılan ikinci çalışma, Kinsey’in sorduğı sorularla sınırlıydı. Ancak Van Wyk ve Geist, Kinsey’in 3526 kadın ve 4143 erkek katılımcı üzerinde çalıŐılacak büyük bir örnekleme sahipti. Kinsey’in soruları geniş kapsamlıydı, bu nedenle ortak özelliklerin ortaya çıkması beklenebilirdi. Bu araştırmacıların yaptığı yol analizleri, erken cinsel deneyimlere vurgu yapmış ve “cinsiyetle ilgili” ve “aileyle ilgili” değıŐkenleri etki eden faktörler listesine sırasıyla ikinci ve üçüncü olarak koymuŐtu. Ancak hiçbir değıŐken %10’dan daha yüksek olmadı ve çoğı değıŐken önemli ölçüde daha düşük puan aldı (%3,6 civarında). 0 ile 100 arasında bir ölçekte, baba ile zayıf ilişki yaklaşık %3,9’u oluŐurmaktadır. Kadınlarda, aile ile ilgili etkilerin toplam %1’den daha az olduğı bulunmuştur. Bell ve arkadaşlarının çalışmasında olduğı gibi, bu çalışma herhangi bir yolun sadece az sayıda insan için önemli olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, Van Wyk ve Geist çalışmaları hakkında Şöyle yorum yapmıştır:

Bu çalışmanın sonuçları ile Bell ve arkadaşlarının sonuçları arasındaki benzerlik derecesi çarpıcıdır. Her durumda, yetişkin eşcinselliğinin nedeni sırasıyla; cinsel deneyim, cinsiyet ve aile ile ilgili değıŐkenler oluŐurmaktadır.²

Alandaki araştırma grubu, bu iki çalışmanın sonuçlarına ŐaŐırmıŐtır çünkü sosyal etkenler yetiŐkinlerdeki EÇ’yi açıkça yordamamıŐtır. Klinik psikologların, etkili vaka çalıŐmalarıyla yanıl-

mış olması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu çalışmalar, çevresel açıklamaları reddeden ve genetik veya biyolojik bir açıklama arayışında olanlar için yakıt niteliğindedir. Peki, burada neler oluyordu? Şimdi bu çalışmalara daha detaylı bakalım.

Bell ve arkadaşlarının çalışması

Erkek eşcinselliği

Bell ve arkadaşları, aslında erkek eşcinselliğine giden bir dizi yol keşfetmişti (**Şekil 30**) ve bunların en yaygın üçü, Üçüncü Bölümde ileri sürülen psikolojik teorilere destek sağlamıştır (*soğuk baba, baba ile olumsuz ilişki, baba ile olumsuz özdeşleşme, çocukluk çağı cinsiyet yakınması, çocuklukta eşcinsel uyarılma veya ergenlikte ilk eşcinsel deneyim*). Çocukluk çağı cinsiyet yakınması, üç faktörden oluşuyordu: Erkek çocukların diğer erkek çocuklarının yaptığı tipik aktivitelerden ne kadar hoşlanmadıklarını, kız çocuklarının yaptığı tipik faaliyetlerinden ne kadar hoşlandıklarını ve “erkeksi” veya “kadınsı” olan yetişkin eşcinsellerin büyüdükçe nasıl hissettiklerini söylediklerini içeriyordu. Bell ve arkadaşları şöyle yorum yapmıştır:

Çocukluk çağı cinsiyet yakınması, örneklemimizdeki erkekler arasında yetişkinlikteki cinsel tercihin çok güçlü bir yordayıcısıdır. Toplam 0.61 gibi bir etki ile (0'dan 1'e kadar bir ölçekte) 15 gelişimsel değişkenimiz arasında ilk sırada yer alıyor ve açıkça, çeşitli cinsel değişkenleri etkilediği görülüyor. Aslında, yol modelinde onu takip eden her bir değişkenle doğrudan bir bağlantısı var.

Araştırmacılar, yolun ana hatlarını belirlemeye devam ederek, çocukluk cinsiyet stereotipine uymayan erkek çocuklarının, çocukluk veya ergenliklerinde *cinsel olarak farklı hissetme* olasılıklarının daha yüksek olduğunu; çocukluk veya ergenlik döneminde *eşcinsel uyarılma* yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu; *çocuklukta eşcinsel cinsel aktivite* gibi bir durum yaşama olasılıklarının biraz daha yüksek olduğunu ve *ergenlik döneminde eşcinsel aktivitelere* daha çok katıldıklarını belirtmişlerdir. “Bu [faktörlerin] her biri yetişkin eşcinselliğini daha olası kılmaktadır.”

Lezbiyenlik

Bu etki, kadınlarda benzer olmuştur (**Şekil 31**): en yaygın yol, *antipatik anne, düşmanca reddeden anne, anne ile olumsuz özdeşleşme, çocukluk çağı cinsiyet yakınması, ergenlikte eşcinsel katılım ve yetişkinlikte eşcinsellik* faktörlerini birbirine bağlamıştır. Bell ve arkadaşları, *çocukluk çağı cinsiyet yakınmasının* genel olarak en güçlü ikinci yordayıcı olduğunu (%53)* ancak bunun “anneyle çok fazla özdeşleşme” bildiren kızlar arasında gelişme olasılığının daha düşük olduğunu ve özellikle çocukluk çağında erkeksi hobileri olan eşcinsel kadınlar (%48) için daha güçlü olduğunu söylemiştir.

Bu sonuçlar anlamlıydı

Bell ve Weinberg, yetişkin eşcinselliğinin %76'sının buldukları yollar ile açıklanabileceğini bulmuştur. Ancak onlar bu sonucu, ergenlikten, yetişkin eşcinselliğine kadar birbirini basitçe “takip eden” şeyler olarak yorumlamışlar, yani ergenlikte başlayan ve yetişkinliğe kadar devam eden bir örüntüyü göz ardı etmişlerdir. Benzer şekilde, çocukluk EÇ'sinden çıkarımla, ergenlik EÇ'sinde de bir “takip etme” durumu bulmuşlardır. Sonuç olarak, sonuçlarını erkek ve kadınlar için özetlediklerinde, faktörlerin hiçbirinin önemli yollarla bağlantılı olmadığını söylemişlerdir. Fakat Bell ve Weinberg'in “takip etme” açıklamalarının, en azından Laumann ve arkadaşlarının 1994 yılındaki çalışmasından bu yana, yanlış olduğu gösterilmiştir. EÇ'li ergenlerin büyük çoğunluğu, EÇ'li yetişkinler olmayacaktır ve ergen EÇ'sinin kendisi, olağanüstü derecede kararsızdır⁶ (bkz. On İkinci Bölüm). Takip etme durumuna izin verilse bile, bu toplumsal faktörlerin yine de yetişkin eşcinselliğinin yaklaşık %30-40'ını oluşturduğunu hesaplıyoruz ancak söz konusu olan tek bir baskın yol yoktur. Bu nedenle, sosyal faktörlerin önemli olmadığı sonucuna varmak yerine, sosyal faktörlerin önemli olduğu ancak herkes için tek bir faktörün önemli olmadığı yorumunu yapmalıydılar. Her ikisi de doğrudur. Bir bütün olarak sosyal faktörler önemlidir ancak tek başına

* Bu yüzdeler Şekil 34 ve 35'te gösterilmemektedir. Fakat burada belirtmek için çok karmaşık olan istatistiksel bir prosedürle bunlardan elde edilirler.

hiçbir sosyal faktör çoğunluk için anlamlı değildir. Sonuçlarının yorumlanmasında daha adil bir eleştiri, erkek eşcinselliği ve lezbiyenlik için en yaygın yolların (yukarıda tanımlanmıştır) keşfedilen yolların en önemlileri arasında olmasıdır ve bu birçok kişi için çok önemli olacaktır.

Sonuçlar neden daha anlamlı değillerdi?

Şekil 30 ve **31**'deki *Çocukluk Çağı Cinsiyet Yakınması*'na bakarsanız, dikey bir ok göreceksiniz: **Şekil 30**'daki 0.88 ve **Şekil 31**'deki 0.87. Bunu biraz basitleştirirsek, Bell ve arkadaşlarının modellerinin açıklayamadığını belirttiği, örneklemelerindeki cinsiyet yakınması miktarı budur. Bu sayı aslında %77 olarak yorumlanır (yazarlar, bu sayının dikey ok üzerindeki rakamın karesi alınarak hesaplandığını açıklamaktadır). Yani vakaların %77'sinde çocukluk çağı cinsiyet yakınmasına neyin yol açtığı net değildir. Değişkenlerin çoğuna doğru dikey bir ok olduğu görünür ve açıklanamayan nedenler yüksektir. Açıklanamayan nedenlerin hesaplanan bazı yüzdeleri şunlardır: *Çocuklukta Eşcinsel Cinsel Aktiviteler (Şekil 30)* %92; kadınlarda *Çocukluk Çağı Cinsiyet Yakınması* (erkek gibi kız olma) %76; kadınlarda *Ergenlikte Eşcinsel Katılım* %58. Bu durum, bunun sebebinin şu üç şeyden birinin ya da hepsinin olduğu anlamına gelebilir: Yanlış soruların sorulması, çok sayıda bireysel yolun dahil olması veya çok fazla şansın/tesadüfün söz konusu olması.

Sorulması gereken doğru sorular ve kişiye özgü faktörler

Yukarıda anlatılanların bir nedeni, araştırmacıların doğru soruları sormamış olması olabilir.

O zamandan beri önemi ispatlanmış üç genel faktör vardır:

1. Nerede büyüdünüz, büyükşehir mi, kasaba mı, köy mü? (Bkz. Bölüm 3, Şekil 19). Bu ilişki erkekler için “belirgin ve güçlüdür.”⁷
2. Evdeki yetişkinlerde ruhsal sorunların var olması.⁸
3. Bir aile üyesinin hapisanede olması.⁸

Bunların her biri, istatistiksel olarak anlamlı olmuştur. Ayrıca bkz. Üçüncü Bölüm.

175 sayfalık sorularla bile kolayca elde edilemeyen bireysel ve kişiye özgü faktörler, değişkenlere katkıda bulunur. Farklı sorular sorulsaydı veya katılımcılar neden eşcinsel olarak büyüdüklerine dair kendi fikirlerini sunabilseydi, cevapları mevcut belirli yolları güçlendirebilirdi veya eşcinselliğe giden en önemli yollardan biri olarak ortaya benzersiz deneyimler çıkabilirdi.

Ortak faktör bulmak gibi basit bir girişim için örnekteki herkes tarafından geçerli olmayan faktörleri ortadan kaldırmak yol analizinin doğasıdır. Bell ve arkadaşlarının yaptığı da budur. Ancak en mutlak etki, Van Wyk ve Geist'in yorumladığı gibi "eşcinselliğe katkıda bulunan "kendine özgü ve benzersiz cinsel ve cinsel olmayan deneyimler" in göz ardı edilmesidir. Kendinizde olan, size özgü ve benzersiz cinsel ve cinsel olmayan deneyimlerinizi bir düşünün ve bu deneyimler sonucunda farklı hissedip hissetmediğinize karar verin.

Aşağıdaki bireyler, çok net bir şekilde hatırladıkları bazı deneyimlerin, daha sonra eşcinsel çekimlerinin gelişmesinde kritik olduğuna inanıyorlar. John, babasının ona (beş yaşındayken) ve kız kardeşine annesiyle boşandığını ve hayatının geri kalanını annesiyle birlikte geçirmek zorunda kalacağını söylediği "travmatik ve unutulmaz" bir günden bahsetmektedir. Lorna, çocukken annesine güvenilemeyeceğini ancak annesinin sürekli çalışması gerekirken, babasının "iyi durumda" olduğunu fark ettiğini, bu yüzden kadın olmak istemediğini söylemiştir. Roberta, kendisine sıklıkla anlatılan, babasının ilk eşinin doğum yaparken öldüğü hikayesinin, kendisini kadın olma korkusuyla doldurduğundan bahsetmektedir. Sonra erkek arkadaşı tarafından tecavüze uğramıştır. Steven, babasının kendisi başarısızken, sporda iyi olan ağabeyini kayırmasından bahsetmektedir. James, annesinin babası tarafından şiddet içeren cinsel istismara maruz kalmasını gördükten sonra, çok genç yaşta erkek cinsel organını reddetmesinden bahsetmektedir. Jane, diğer açılardan kendisine saldırgan olmayan babasıyla sık sık cinsel ilişkiye girdiğini hatırlamaktadır. Bunların hiçbirisi **Şekil 30** ve **31**'deki değişkenlere kolayca dahil

olmamaktadır. Bugünlerde internet pornosunun da listeye eklenmesi gerekmektedir.

Van Wyk ve Geist'in çalışması

Bu yol analizi, eşcinselliğin nedenlerini aramıyordu. Kinsey'in örneklemindeki yanlılığı ortadan kaldırma ve bunun Kinsey kategorilerindeki eşcinsellik sıklığını ve dağılımını nasıl etkilediğini görme girişimiydi. Kinsey de eşcinselliğin nedenlerini bulmakla ilgilenmiyordu, bu yüzden soruları bu şekilde hazırlanmamıştı. Bu nedenle Van Wyk ve Geist'in Kinsey örneklemini kullanarak yaptığı incelemenin eşcinselliğin gelişimi konusundaki tartışmalara katkısı, amaçlı olmaktan ziyade rastlantısaldır.

Peki, ne bulmuşlardı? Van Wyk ve Geist, “yoğun cinsel deneyimler ve bu deneyimlerle ilişkili uyarılma, zevk veya rahatsızlık duygularının cinsel yönelimin en güçlü yordayıcıları olduğunu” bulmuşlardır. Tüm değişkenler göz önüne alındığında, Kinsey örneklemindeki erkeklerde daha yüksek eşcinsellik seviyeleri bulmuşlardır. Bu erkekler, şunların olduğunu bildirmişlerdir:

Ergenlikte babaları ile daha zayıf ergenlik ilişkileri, 10 yaşlarındayken daha fazla kız arkadaş, 10 ve 16 yaşlarında daha az erkek arkadaş, spor aktivitelerine katılımdan kaçınma, eşcinselliği deneyimle öğrenme, bir erkek tarafından mastürbasyon yapılarak mastürbasyon yapmayı öğrenme, ergenlik öncesinde, erkek çocuklarla veya yetişkinlerle yoğun cinsel temas yaşama, 18 yaşına girildiğinde heteroseksüel temas veya okşamayla orgazmın olmaması, 18 yaşına girildiğinde erkekleri (ancak kadınları değil) cinsel yönden tahrik edici bulma, 15 yaşına kadar eşcinsel temas olması... ve daha yüksek ilk yıl eşcinsel davranış aktivitesine sahip olma.

Kadınlarda, aşağıdakileri deneyimleyenler arasında eşcinselliğin daha fazla olduğunu bulmuşlardır:

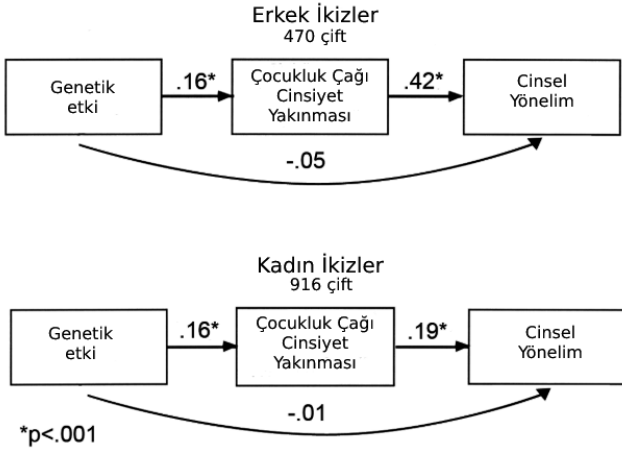
10 yaşlarındayken az sayıda kız arkadaş ve 16 yaşlarındayken az sayıda erkek arkadaş olması, bir kadın tarafından mastürbasyon yapılarak mastürbasyon yapmayı öğrenme, ergenlik öncesinde erkek çocuklar veya yetişkinlerle yoğun cinsel temas yaşama, 18 yaşına girildiğinde, erkekleri değil de, kadınları düşünmeyi veya görmeyi

cinsel olarak tahrik edici bulma, 18 yaşına girildiğinde eşcinsel temas olması ve daha yüksek ilk yıl eşcinsel davranış sıklığının olması.

Tüm bu faktörler birlikteyken, yetişkin kadın eşcinselliğinin %36'sının ve yetişkin erkek eşcinselliğinin %78'inin (ergenlikten yetişkinliğe doğru olan, önemli bir bağlantı da dahil olmak üzere) sebebini açıklıyordu ve yine 'takip etme' fikrinden bahsedilmişti. Bu sonuçlar Bell ve arkadaşlarının sonuçları ile benzerdir ancak yine de birçok bireysel faktörün sebebi, çoğunlukla açıklanamamıştır. Burada benzer bir örüntü ortaya çıkmaktadır: Tüm bu sosyal faktörler, eşcinselliğe önemli ölçüde katkıda bulunmuş ancak her faktör kendi başına çok küçük etkilere sahip olmuştur. Yani, çok fazla bireysel yol ve hikayeler bulunmaktadır. Bunun yanında Bell ve arkadaşları tarafından da bulunan bazı ortak temalar vardır ancak muhtemelen aynı olaylara karşı verilen çok fazla sayıda bireysel tepki bulunuyor. Kitzuger ve Wilkinson⁵ lezbiyenliğe yönelik değişiklikleri araştırdıkları bir çalışmada, yalnızca EÇ'ye giden çok farklı psikolojik yol olduğunu ve bunların genetik olarak kontrol edilmelerinin imkânsız olduğunu belirtmişlerdir. Bu, nadiren değinilen bir husustur. Ancak onların görüşleri, Onuncu Bölümde yer verilen çeşitli bireyler için önemli olan uzun EÇ listesi ile desteklenmektedir ve **Şekil 30** ve **31**'deki yolların karmaşıklığından destek almaktadır.

Bem'in yol analizi

"Egzotik olan erotik hale gelir" teorisinin babası olan Bem (bkz. Üçüncü Bölüm) tarafından bir tane daha küçük yol analizi yapılmıştır⁴. Bu analiz çok ilginçtir çünkü genetik etkileri, çok yoğun bir yol analizine dahil etmiş ve bunları sosyal faktörlerle karşılaştırmıştır. Bell ve arkadaşlarının bu karşılaştırmayı yapma imkânı yoktu. Bem, verileri Bailey ve arkadaşlarının (2000), EÇ üzerine yaptıkları çocukluk çağı cinsiyet yakınmasına ilişkin birtakım veriyi içeren ikiz çalışmasından elde etmiştir. Bailey ve diğerlerinin ikiz verilerinin kullanılması, genetik etkinin ölçümünü sağlar. Bem, yol analizi için matematiksel yöntemi uygulayarak **Şekil 32**'yi elde etmiştir.

Şekil 32. Eşcinselliğin gelişimindeki genetik ve toplumsal etkenlerin Bem tarafından karşılaştırması (izinle kullanılmıştır.) 0,05'in altında p değeri anlamlı, 0,001'deki p değeri çok anlamlıdır. Sayılar ilişkilerin gücünü temsil etmektedir.

Bu diyagram, çocukluk çağı cinsiyet yakınmasını, daha sonraki EÇ'ye katkıda bulunan genetik etkenlerle karşılaştırmaktadır. Genetik etkinin ne erkekler ne de kadınlar için önemli olmadığını ancak çocukluk çağı cinsiyet yakınmasının küçük bir şekilde önemli olduğunu göstermektedir. Aslında cinsiyet yakınması doğrudan genetik etkilerden yaklaşık 10 kat daha güçlüdür.

Bem, çocukluk çağı cinsiyet yakınması üzerinde, yetişkinlik EÇ'si üzerindeki doğrudan genetik etkiden daha fazla genetik etki bulmuştur. Çocukluk çağı cinsiyet yakınmasının, yetişkin eşcinselliği üzerindeki etkisi, Bell ve arkadaşlarının bulgularına çok yakındır çünkü onların örneklemini tamamen farklıydı. Örnekleme, Amerikalı değil, Avustralyalılardan oluşuyordu.

Bu nedenle, Bem sadece Bell ve arkadaşlarının bulunduğu en güçlü tek faktörün (cinsiyet yakınması) önemli olduğunu doğrulamakla kalmamış, aynı zamanda genetik etkinin de sifıra yakın olduğunu bulmuştur.

Özet

Bailey ve Van Wyk ile Geist'in yol analizleri, eşcinselliğin sosyal veya ailesel bir temeli olmadığını savunmak için kullanılmıştır. Bu çıkarım tamamen gerekçesizdir. Bell ve arkadaşları, birleşik yolların, yetişkin eşcinselliğinin %76'sını oluştursa bile, ergen eşcinselliğine giden bireysel yolların anlamlı olmadığını vurgulamayı seçmişlerdir.

Çoğu kişiyi etkileyen ergen eşcinselliğine tek bir yol bile bulamadıklarını ancak bireysel yolların baskın olduğunu eklemek daha doğru olurdu. Bu araştırmacılar, eşcinselliğin gelişiminin psikolojik teorilerine destek veren yolları belirlemişlerdir: Cinsiyet özdeşleşmesinin eksikliğine yol açan hemcins ebeveyn ile olumsuz ilişkiler; cinsiyet yakınması (erkeklerin kız gibi ve kızların erkek gibi olması); çocuklukta eşcinsel uyarılma ve ergenlikte eşcinsel deneyim edinme. Bu açıklamalar eşcinsel yönelimini değiştirmek isteyen bireylerle çalışanlar arasında da bir güvenilirliğe sahiptir.

Van Wyk ve Geist, ellerindeki malzemeler bir nedensellik çalışması için yapılandırılmamış olsa da genel olarak kadın eşcinselliğinin %36'sını ve erkek eşcinselliğinin %78'ini açıklayan çevresel faktörler bulmuşlardır.

Dolayısıyla bu, klinik psikologların, geleneksel vaka çalışmalarının bir yaklaşımı olan, bireylerin ve deneyimlerinin önemini vurgulamaktadır. Yol analizi, bir bütün olarak sosyal nedenlerin önemli olduğunu teyit eder ancak ayrıntılar, anlatılan kişisel deneyimlerle doldurulmalıdır.

Burada anlatılan iki yol analizi, doğru sorular sorulduğunda mevcut yolların güçlendirilebileceğine dair ipuçlarıyla, eşcinselliğin ardındaki biyolojik faktörlerden ziyade, çevresel faktörler kümesi fikrine güçlü bir destek vermektedir. Ayrıca katılımcılar neden eşcinsel olduklarına inandıklarına dair daha fazla neden söyleyebilmişlerdir.

Aynı çevresel faktörlere verilen bireysel tepkilerin, genellikle düşünülenden çok daha önemli olduğu muhtemeldir.

Bem'in yaptığı yol analizi, cinsiyet yakınmasının eşcinselliğin gelişiminde genetik faktörlerden yaklaşık 10 kat daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

65. Bell AP, Weinberg MS, Hammersmith SK. 1981. *Sexual Preference: Its Development In Men and Women*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press
66. Van Wyk PH, Geist CS. 1984. Psychosocial development of heterosexual, bisexual and homosexual behavior. *Archives of Sexual Behavior* 13(6): 505-44
- 2a. Whitehead NE. 2011. Sociological studies show social factors produce adult SSA. *Journal of Human Sexuality* 3: 115-136
3. Whitam FL, Mathy RM. 1986. *Male Homosexuality in Four Societies. Brazil, Guatemala, the Philippines, and the United States*. New York: Praeger
4. Bem DJ. 2000. Exotic becomes erotic: interpreting the biological correlates of sexual orientation. *Archives of Sexual Behavior* 29: 531-47
5. Kitzuger C, Wilkinson S. 1995. Transitions from heterosexuality to lesbianism: the discursive production of lesbian identities. *Developmental Psychology* 31: 95-100
6. Savin-Williams RC, Ream GL. 2007. Prevalence and Stability of Sexual Orientation Components During Adolescence and Young Adulthood. *Archives of Sexual Behavior* 36: 385-94
7. Laumann EO, Gagnon JH, Michael RT, Michaels S. 1994. *The Social Organization of Sexuality*. Chicago: University of Chicago Press
8. Austin A, Herrick H, Proescholdbell S. 2015. Adverse childhood experiences, sexual orientation and adult health: an analysis of North Carolina, Washington, and Wisconsin behavioral risk factor surveillance survey data. *Injury Prevention* 21(Suppl.1): A6-A7

Cinsel Yönelim Değişebilir mi?

Eşcinselliğin doğuştan gelen, değiştirilemez bir durum olduğuna karşı en güçlü argümanlardan biri cinsel yönelimdeki değişikliklerdir. Bu bölümde, bilimsel literatürün, cinsel yönelimin sabit değil, akışkan olduğunu nasıl gösterdiğini açıklıyoruz. İnsanlar eşcinsel-heteroseksüel süreklilik, üzerinde her iki yönde de şaşırtıcı bir dereceye kadar gezinirler ancak heteroseksüellerin, eşcinsel olmasındansa, eşcinsellerin çok daha büyük bir kısmı heteroseksüel olur, yani heteroseksüellik daha istikrarlı bir durumdur.

Değişimin farklı türleri vardır. Bir kişi, her iki cinsiyete de ilgi duyabilir ancak bir cinsiyete olan ilgisini yavaşça kaybedip, yalnızca diğerine ilgi duymaya başlar. Bir cinsiyete olan çekimin artması, tam bir yönelim haline gelmeden gerçekleşebilir. En ilginç olanı ise, bir cinsiyete tam olarak ilgi duyan bir kişi, diğer cinsiyete ilk kez ilgi duyabilir ve bu genellikle çok dikkat çekici bir olaydır.

Değişimin bir kısmı tedavilerle desteklenmektedir ancak bunun çoğu durumda koşullara bağlı olduğu görülmektedir. Yaşamın kendisi farklılık yaratan etkenleri de beraberinde getirebilir.

Bu bölüm değişimi, değişimi savunanları ve değişime karşı çıkanları incelemektedir.

Değişimin sonuçları

HÇ'ye (Heteroseksüel Çekim) olan veya HÇ'den doğan değişiklikler, cinsel yönelimin genetik olarak belirlenmediği veya kalıcı olmadığı anlamına gelmektedir.

Bazı nedenlerden dolayı insanlar, bir kişinin HÇ'den, EÇ'ye geçebileceğine inanmayı bunun tersine inanmaktan çok daha kolay buluyor. Bu nedenle, her iki yönde de gerçekleşen değişiklikler için bol miktarda bulgu olmasına karşın, çoğunlukla EÇ'den, HÇ'ye olan değişimi incelemeye odaklanacağız. Değişime o kadar sık rastlanmıştır ki bunun teknik adı "akışkanlık"tır.

Değişimin mümkün olmadığı konusunda en ısrarcı grubun en fazla akışkanlığa sahip grup olan transseksüel topluluk olması ironiktir. Mesela, kadınlardan etkilenen bir erkek, cinsiyet değiştirme operasyonu geçirirse, daha sonra erkeklerden mi yoksa kadınlardan mı etkileneceği eşit ihtimale sahiptir.^{93,94}

Eşcinsellikten heteroseksüelliğe olan kendiliğinden değişim

Bob, babası çocukluğunun ve gençlik hayatının çoğunda hasta olan, eskiden gey olan bir erkektir. Diğer erkeklere karşı eşcinsel bir çekim hissederek büyümüştür ve gençliğinde iki yıl boyunca bir cinsel partneri olmuştur. İlişki bittikten iki yıl sonra birden eşcinsel duygularının gittiğini fark etmiştir:

Şimdi geriye baktığımda bunun nedeninin babamla (o zaman) çalışıyor olmam ve hayatımda ilk kez onunla düzenli zaman geçirmem olduğunu görüyorum. Neler olduğunu farkında değildim ama hayatımda orada olduğunu bilmediğim bir ihtiyaç karşılanıyordu. O noktada eşcinsellikle mücadele etmedim.

Bob, eşcinselliğinin, çocukken babasıyla bir ilişkisinin olmamasından kaynaklanan, erkek sevgisi ve bağına olan bir arayış olduğuna inanmaktadır. Bob, annesine çok daha yakındı. Ergenliğinin sonlarına doğru çalışmaya ve ilk kez babasıyla ilişki kurmaya başladığında, bu ilişkiden diğer erkeklere dair isteğinin azalmasına yol açan bir şey kazandığına inanmaktadır.

Eşcinsel bir yetişkin, Hava Kuvvetleri'ne katıldığında kadınları fark etmeye başladığını keşfetmişti. Bu kişi, kendini eşcinsel olarak tanımlıyordu ve yönelimini değiştirmeye çalışmıyordu.

Tamamen erkeksi bir ortamda olduğumdan, erkeklerle daha içten bir şekilde ilişki kurmaya ve kendi erkekliğim hakkında daha iyi hissetmeye başladım. Heteroseksüel erkeklerle aramdaki açığı kapadığımı hissettim... erkeklerden biri olmak ve birbirimize güvenmek gibi. Ve sonuç olarak, her türlü engel kırılmış oldu. Kadınları fark etmeye başladım... hayatımda ilk kez içinde kadınların da olduğu cinsel rüyalar görmeye başladım. Yine de çoğu zaman cinsel isteğim erkekler tarafından uyandırılıyordu ama birdenbire aynıysa kadınlarla da oldu. Bu beni aşırı derecede şaşırtmıştı.²

İşin doğrusu, bu kişi biseksüel olmuştu. Değişim, bu alıntının bulunduğu makalenin yazarlarını "cinselliğin ve cinsel kimliğin şekillendirilebilirliği ve zamansal öngörülemezliği" üzerine düşünmeye sevk etmişti.

Seksoloji literatüründe, eşcinsellikten, heteroseksüel olmaya veya heteroseksüelliğe uygun olmaya kadar her dereceden değişimin çok sayıda örneği bildirilmektedir. Bu çalışmalar o kadar çoktur ki, West, 1977'de, klasik kitabı, *Eşcinselliğin Yeniden İncelenmesi*'nde bir bölümün tamamında bu çalışmaları gözden geçirmiş ve şunları söylemiştir: "Bazı saldırgan eşcinseller, bu tür iddiaları olanaksız ve tatsız bulsa da açıkça tamamen ve uzun süredir eşcinsel olanların, yönelimlerini beklenmedik bir şekilde değiştirdiğine dair doğrulanmış açıklamalar yayınlanmıştır."³ West, sekiz yıl boyunca tamamen eşcinsel olan ve daha sonra heteroseksüel olan bir yetişkinden bahsetmiştir.

Aaron takma adında bir yetişkin tarafından 1972'de yazılan "*Heteroseksüel*" (aslı, "*Straight*") isminde bir kitap, Aaron'ın eşcinselliğe derinlemesine dalışını, bu durumu terk etme kararını ve kadınlara ve akabinde evliliğe karşı uyanan duygularını anlatmaktadır.⁴

Cinsel yönelim değişikliğine inanan bir diğer tanınmış yazar Hatterer, "Eşcinsellikten heteroseksüelliğe kendi başına geçen yüzlerce... erkek duydum"⁶ demiştir.

Erkek çocuklarına, evlenecekleri yaşa kadar (tamamen heteroseksüel olmalarının beklendiği yaş), eşcinsel cinsel ilişkinin kültürel olarak şart koşulduğu Papua-Yeni Gine'de bir kabile olan Sambia halkı arasında, heteroseksüelliğe doğru önemli bir

değişim vardı. Sambia halkını yoğun bir şekilde araştıran Herdt,⁷ bireysel olarak erkekleri bu iki dönem için Kinsey ölçeğinde derecelendirmiştir: Evlilik öncesi ve sonrası. Daha sonra Herdt, ergenlikten, evliliğe geçişteki tutum ve davranış değişikliklerinin, Kinsey'in 5. ve 6. eşcinsel kategorilerinden (ağırlıklı olarak tamamen eşcinsel) 2. kategoriye (ağırlıklı olarak heteroseksüel) geçişe eşit olduğunu bulmuştur. Herdt, söz konusu değişimin, cinsel yönelimde gerçek bir değişiklik olduğuna inanıyordu.

Heteroseksüellikten eşcinselliğe olan değişim

Tamamen heteroseksüel olan kadınlar, orta yaşlarda lezbiyen duygu ve davranışları geliştirebilirler. Bu lezbiyenliğin iyi bilinen klinik bir özelliğidir.^{3,5} Aşağıdaki iki terapist tarafından bildirildiği gibi, daha önceden var olduğuna dair klinik olarak gözlemlenebilir bir belirti olmadan, genellikle evlilik sırasında veya evlilik bittikten sonra ortaya çıkar.

Nichols⁵, evli biseksüel kadınlar arasında “birçoğunun evlilik boyunca Kinsey değerlendirmelerinde hem davranış hem de fantezide ani değişimler yaptığını” ve böylece “bir ömür boyunca cinsel yönelim ve çekimin esnekliğine dair yaygın inanışa şüphe düşürdüğünü” bulmuştur.

Dixon⁸, otuz yaşından sonra biseksüel olan elli kadını incelemiştir. Bu kadınlar, daha önce tamamen heteroseksüeldiler, kadınlarla ilgili daha önce önemli bir cinsel fantezileri olmamıştı ve heteroseksüel olarak oldukça tatmin oluyorlardı. Her iki cinsiyetle de rastgele ilişkilerden keyif almaya devam etmişlerdi.

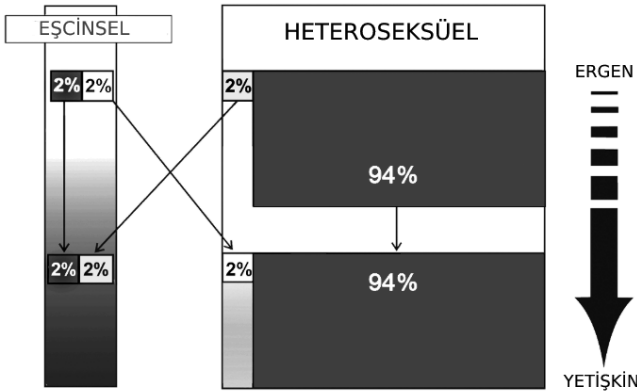
Tanner¹¹, tanıdığı lezbiyenlerin hemen hemen yarısının, orta yaştan önce heteroseksüel olduğunu bildirmiştir.

Kinsey'in kırklı ve ellili yıllarda, kadın ve erkek cinselliği üzerine yaptığı çalışma, cinsel yönelimin akışkan olduğu ve kendiliğinden değişime maruz kaldığı sonuçlarını bildirerek, muhtemelen bu alanda klasikleşmiştir. Kinsey (Kinsey araştırmacısı Pomeroy tarafından alıntılanıldığı üzere⁹) araştırmasının erken bir aşamasında “tatmin edici bir heteroseksüel uyum sağlamış seksenden

fazla [daha önce eşcinsel olan] erkek vakası” keşfetmiştir. Bu, örnekleminin %2’sini oluşturuyordu. Bu kişilerin az miktarda eşcinsel fantezisi kalmıştı ancak o zamanlardaki tipik tanımlama “uyum sağlama” idi. Kinsey ayrıca değişikliklerin çoğunun yetişkinlikte meydana geldiğini bulmuştu.

Teksaslı araştırmacı Ross, özellikle Kinsey ve arkadaşlarının çalışmalarlarıyla ilgili “Bu veriler göz önüne alındığında... cinsellik, sabit bir değişken olarak değil, dalgalanan bir değişken olarak görülebilir”¹⁰ diye yorum yapmaktadır.

Alanda bilinen bir araştırma ekibi Bell, Weinberg ve Hammersmith tarafından yapılan ve 1981’de yayınlanan bir çalışmada¹², heteroseksüel popülasyonun %2’sinin, bir zamanlar tamamen eşcinsel oldukları iddia edilmiştir. Bundan farklı olarak, Colorado’lu araştırmacılar Cameron ve arkadaşları,¹³ 1985’te bununla aynı oranı bildirmiştir. Her iki çalışma da popülasyondaki eşcinsellik yüzdesini %4 olarak belirlemiştir. Başka bir deyişle, eşcinsel örneklemin neredeyse yarısı, önemli ölçüde heteroseksüelliğe doğru ilerlemiştir. Ancak değişim, her iki yönde de meydana geliyordu. Heteroseksüel grubun da yaklaşık %2’si eşcinsel olmuştu (Şekil 33).

Şekil 33. Cinsel yönelimler arasındaki doğal hareketleri göstermektedir.

Laumann ve arkadaşları tarafından yapılan kapsamlı bir çalışmada,¹⁴ genç yetişkinliklerinde eşcinsel olarak aktif olan erkeklerin, hemen hemen yarısının daha sonra aktif olmadığını bildiren daha fazla veri mevcuttur. Kuşkusuz, her vakada yalnızca bir veya iki aktiflik durumu kaydedilmişti ve sorular kimlikten ziyade, aktiflikle ilgiliydi fakat bu çalışma diğer çalışma sonuçlarını desteklemektedir. Rosario ve arkadaşları (1996)^{15,16} benzer bir boylamsal çalışmada, gey/lezbiyen katılımcıların %57'sinin sadece gey/lezbiyen olarak kaldığını ancak geri kalanının, farklı derecelerde değişiklik gösterdiğini bildirmiştir. Fox¹⁷ (değişim için tedavi almayan), biseksüel bireylerde farklı derecelerde değişimler olduğunu bildirmiştir.

Bu çalışmaların özeti ve genel kabul gören bir kural, tamamen EÇ'si olanların yaklaşık yarısının, bir zamanlar biseksüel veya hatta heteroseksüel olduğudur. Bu, Sandfort'ın çalışmasında (1997)¹⁸ açıkça belirtilmiştir ve hemen hemen aynı sayıda kişi, EÇ'den, biseksüelliğe veya hatta tamamen heteroseksüelliğe (heteroseksüellerin çok daha küçük bir kısmını oluştursalar da) geçmiştir.

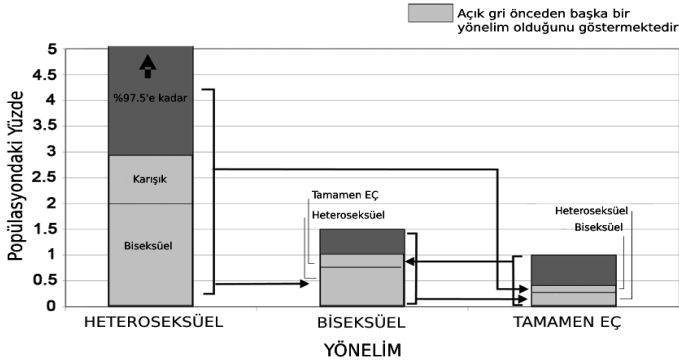
Kaliforniyalı araştırmacı Hart¹⁹, bir grup muhafazakar Hristiyan erkeğin kabaca %1'inin, bir zamanlar tamamen eşcinsel olduklarını ancak şimdi mutlu ve heteroseksüel olduklarını söylediklerini (cinsel yönelim, tutum ve davranışları hakkında anonim bir ankette) bildirmiştir. Özellikle sorulsaydı, bu yüzde daha yüksek olabilirdi. Benzer şekilde, !OutProud! tarafından gey ve lezbiyen gençler üzerinde düzenlenen büyük bir internet çalışmasında²⁰, katılımcılara cinsel yönelimin heteroseksüelliğe dönüşme olasılığı hakkında ne düşündükleri sorulduğunda, %1'i aslında bu değişikliği yaptıklarını belirtmişlerdir!

Farklı derecelerde değişiklik gösteren çalışmalar, bilimsel dergilerde yayınlanmaya devam etmektedir. Yeni Zelanda'da yapılan çok iyi bilinen bir boylamsal çalışmada,²¹ 1000 çocuk doğumdan itibaren takip edilmiştir. 21-26 yaşından itibaren erkeklerin %1,9'u, tamamen HÇ'den uzaklaşmış ve %1'i tamamen HÇ'ye geçmiştir. Bununla beraber, uluslararası bir kayıta, kadınlar arasında, %9,5'lik yüksek bir kesim, tamamen HÇ'den uzaklaş-

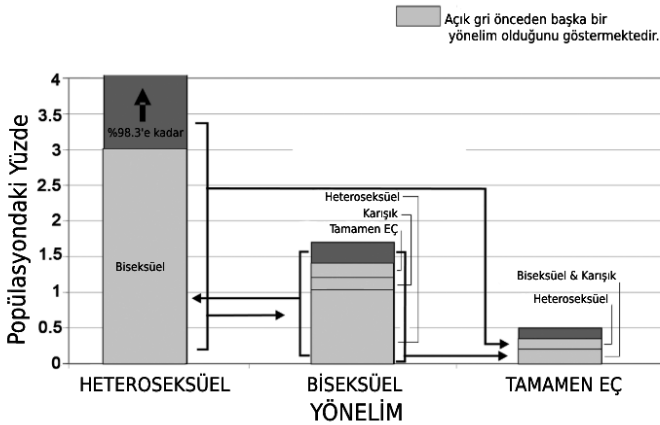
mıştır. Daha olağan olan %1,3'lük bir kesim, tamamen HÇ'ye geçmiştir. Grup içerisindeki bu ve benzeri değişiklikler, araştırmacıların cinsel yönelimin genetik etkenlerden kaynaklanmadığını söylemesine neden olmuştur.²¹ Benzer şekilde, ABD'deki genç kadınlar arasında birkaç yıl içinde farklı değişim dereceleri gösterilmiştir.^{22,23} Bazı okuyucular, bazı ABD üniversitelerindeki kadın lisans öğrencilerindeki LUG (Lesbian Until Graduation, *Mezun Olana Kadar Lezbiyen*) çılgınlığını duymuş olabilirler, bu da cinselliğin şekillendirilebilirliğini göstermektedir.

Yukarıda yazanlardan, eşcinsel yönelime geçen heteroseksüellerin küçük oranına kıyasla, heteroseksüel olan eşcinsellerin %50'lik büyük bir kısmının (**Şekil 33**) gösterdiği üzere, eşcinselliğin heteroseksüellikten çok daha akışkan olduğu sonucuna varmamız gerekir.

Kinnish ve arkadaşları²⁴ meydana gelen değişikliklerin türünü ayrıntılı olarak incelemiş ve genellikle önceki genel durumu doğrulamışlardır. Bu araştırmacıların bulguları, İkinci Bölümde anlatılan EÇ'nin ortaya çıkış açıklamasını üstlenen **Şekil 34** ve **35**'te gösterilmektedir (Bu şekiller karmaşıktır, basitleştirilmiş bir özet için bkz. s.130). Araştırmanın örnekleme rastgele değildi, bu değişim derecesinin burada gösterilenden daha az olduğu anlamına gelebilir çünkü cinsel yönelim üzerine yapılan bir çalışma, neden değiştiğini merak edenlerin ilgisini çekebilir. Başka bir deyişle, bu kişiler aşırı temsil edilebilirler. Kinnish ve arkadaşlarının kriterleri, cinsel yönelimin kendi kendine yorumlanmasıydı. Değişiklikler, tüm yaşam boyunca devam etmiş ve sabit olmayan ergenlik yıllarını da içeriyor gibi görünmektedir. "Karışık" kategoriyle ilgili sorunlar ve makaledeki yetersiz ayrıntı nedeniyle rakamlar ikinci şekil için %100'e eklenmemektedir.

Şekil 34. Yetişkin erkeklerin ömürleri boyunca eşcinsellik ve heteroseksüellik arasındaki değişimi. Çoğu değişim heteroseksüelliğe yöneliktir. Her dikey sütun içinde açık gri etiketli bloklar önceki yönelimi gösterir

Şekil 35. Yetişkin kadınların lezbiyenlik ve heteroseksüellik arasındaki değişimi. Çoğu değişim heteroseksüelliğe yöneliktir

Şekil 34 ve 35 şu şekilde özetlenebilir:

- Çoğu değişim, tamamen heteroseksüelliğe yöneliktir.
- Tamamen HÇ'ye geçen insan sayısı, mevcut toplam biseksüel ve tamamen EÇ'li kişi sayısından daha fazladır. Bu şartııcı sayı, on yıl önce var olan sloganı desteklemekte-

dir: “Eskiden eşcinsel olanlar, gerçek eşcinsellerden sayıca üstündür.” Tamamen HÇ’li kadın ve erkeklerin yaklaşık %3’ü bir zamanlar başka bir yönelimlerinin olduğunu iddia etmektedir.

- Tamamen HÇ, erkeklerdeki Tamamen EÇ’nin, 17 katı kadar sabittir ve Tamamen HÇ, kadınlardaki Tamamen EÇ’nin, 30 katı kadar sabittir. Yani kadınlar, cinsel yönelimlerinde erkeklerden daha fazla değişiklik gösterirler.

Biseksüellerdeki değişim derecesi, son derece yüksek olmuştur. Çok daha fazlası biseksüel kalmaktan ziyade bir tür tamamen yönelime dönüşmüştür.

Bu örnekte, Tamamen EÇ’den, HÇ’ye doğrudan herhangi bir değişiklik bildirilmemiştir. Ancak bu, popülasyonda birçok değişimin kendiliğinden gerçekleştiğini kesinlikle doğrulamaktadır.

Mock ve Eibach⁹⁵, 40-50 yaşları arasında, Tamamen Lezbiyen olanların %64’ünün ve biseksüellerin de %65’inin başka bir yönelime geçtiğini bulmuştur. EÇ’li erkeklerin %9,5’i, biseksüellerin ise %47,1’i yönelimini değiştirmiştir. Herhangi bir değişim tedavisi olmamıştır.

Katz-Wise ve Hyde,^{93,96} EÇ’li kadınların %63’ünün ve 18-26 yaşları arasındaki EÇ’li erkeklerin %50’sinin, en az bir kez çekimlerinin değiştiğini bulmuştur. Bunların yaklaşık %20’sinde birden fazla değişiklik olmuş ve ilk değişiklik, geç ergenlik döneminde olmuştur. Herhangi bir değişim tedavisi olmamıştır.

Ergenlikte değişim

Değişimle ilgili en dikkat çekici verilerden bazıları ergenlerdedir. Bu veriler, ABD’de Savin-Williams ve Ream tarafından yapılan (2007)²⁵, çok kapsamlı bir ADD-Sağlık* çalışmasından alınmıştır.

* Ulusal Ergenlikten Yetişkinliğe Sağlık Durumu Boylamsal Çalışması (Add Health), 1994-95 öğretim yılında 7-12. sınıflarda olan ve en son 2016-18’de olmak üzere bugüne kadar beş kez takip edilmiş, ulusal olarak 20.000’den fazla ergenin temsili bir örneğini inceleyen boylamsal bir çalışmadır. Kaynak: <https://add-health.cpc.unc.edu/> (ç.n.)

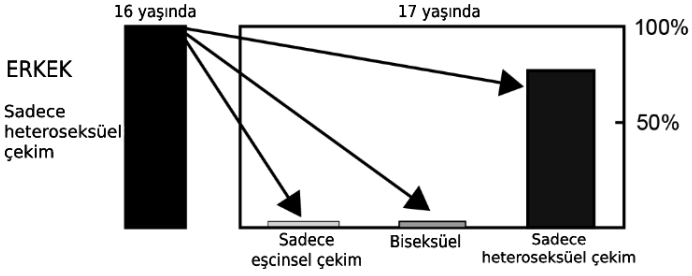
Verileri takip edilmesini kolaylaştırmak için görsel formda sunuyoruz. Aşağıdaki şekillerde siyah, sadece karşı cinsiyete olan çekimi, orta gri, her iki cinsiyete de ilgi duyanları ve açık gri, sadece aynı cinsiyete ilgi duyanları temsil etmektedir. Şekiller, 16-17 yaş arasında, bu üç kategorideki çekimlerin değişikliklerini göstermektedir. Araştırma anketi, “romantik çekim” terimini, bir cinsiyete veya diğerine olan çekim hakkındaki sorularda kullanmıştır ancak biz bunu “çekim” olarak kısaltacağız.

Aşağıdaki ilk diyagramda (**Şekil 36**), soldaki çubuk, örnekte 16 yaşındayken HÇ’si olan tüm erkekleri temsil etmektedir. Sağdaki üç çubuk, bir yıl sonra, 17 yaşında üç çekim kategorisinden birine giren yüzdeyi göstermektedir. Cevaplar, her zaman soldaki çubuğun yüksekliğine denk gelmemektedir çünkü ilk yıl, romantik bir çekim hisseden katılımcıların %15’i ikinci yılda her iki cinsiyete karşı bir çekim hissetmediğini söylemiştir. Bazen sorulara hiç cevap vermemişlerdir. **Şekil 40** ve **42**’deki HÇ’li kadınlar için sonuçlar erkeklerin sonuçlarıyla neredeyse aynıydı, bu yüzden onlar gösterilmemiştir.

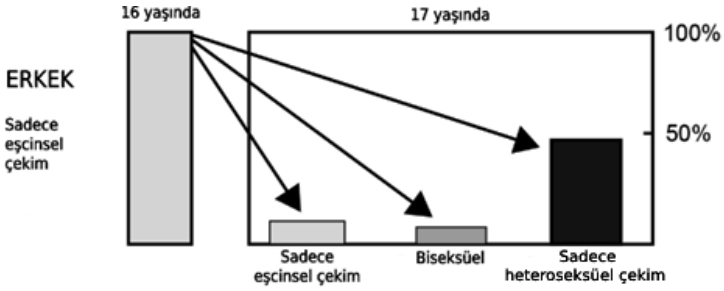
Sadece hemcins çekimi olanlar için (çok daha azı) **Şekil 37**’de ilginç bir durum görmekteyiz. Çok küçük bir yüzde, sadece hemcins çekim duymaya devam etmektedir fakat en büyük çoğunluk artık hemcins değil, sadece karşı cinsiyete çekim duymaktadır. Eşcinsel çekim, tek bir yıl içinde sona ermekte veya heteroseksüel bir çekime dönüşmektedir; bunlar belki de geçici çekimlerdir ve 7 yaşında hemcinsten uyumlu bireyler mevcut değildir.

Aynı şekilde, **Şekil 38**’de tamamen eşcinsel çekimden, tamamen heteroseksüel çekime doğru önemli bir değişiklik olduğunu görüyoruz.

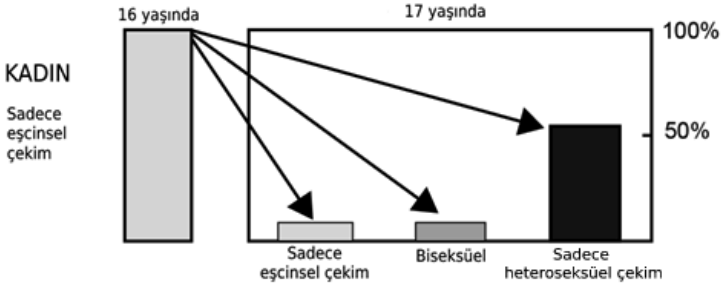
16-17 yaşları arasında bir değişikliğe sebep olacak herhangi bir müdahale olmamıştır. Görünüşe göre, bunun sebebi aslında olgunlaşma ya da şans olmuştur. **Şekil 39-41**, 17-22 yaş arasındaki verileri göstermektedir.

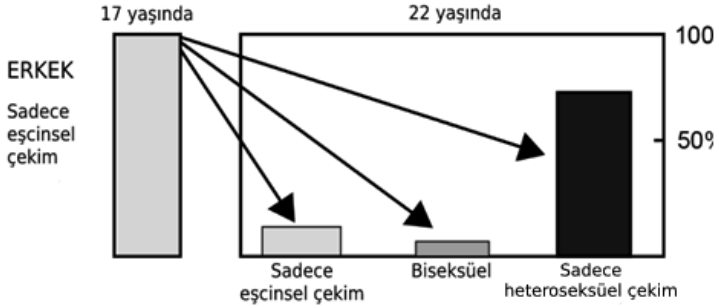
Şekil 36. Erkeklerde heteroseksüel çekim

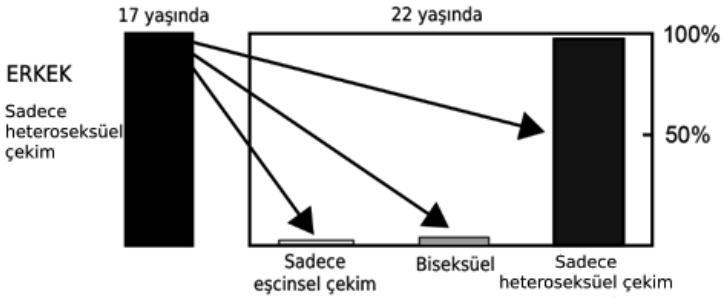
Şekil 37. Erkeklerde eşcinsel çekim

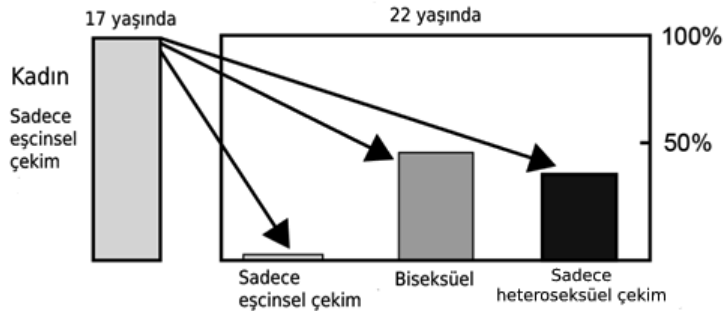
Şekil 38. Kadınlarda eşcinsel çekim

Şekil 39. Erkeklerde 17-22 yaşları arasında heteroseksüel çekim

Şekil 40. Erkeklerde 17-22 yaşları arasında eşcinsel çekim

Şekil 41. Kadınlarda 17-22 yaşları arasında eşcinsel çekim

Aynı şekilde bu, tamamen heteroseksüel çekimin devam ettiğini ve her iki cinsiyet için de geçerli olduğunu tekrar doğrulamaktadır.

Bu, başlangıçta sadece aynı cinsiyete çekim duyanların, olağan gidişatta, çoğunlukla tamamen karşı cinsiyete çekim duyacaklarını teyit etmektedir. Ergenlikte hemcins çekim duyanların küçük bir yüzdesi, şaşkıncı derecede bu şekilde kalmaktadır.

Kadınlardaki örüntü, sadece çok az sayıda kişinin uzun süreli olarak tamamen hemcinsten çekime sahip kaldığıdır. Bunların birçoğu biseksüel olur, yani karşı cins de çekim duymaya başlarlar.

Eğer başlangıçta bir çekim, karşı cinsle yönelikse fakat bundan sonraki çekim hemcinsle yönelikse, depresyon artmıştır.⁹⁰

Bunun sonucu, çekimde zamanla, kesinlikle beş yıl boyunca, hatta bir yıl kadar kısa bir sürede, büyük bir değişiklik olduğudur. Bu değişiklikler, yetişkinlerle karşılaştırıldığında bile yüksektir.

Bu (çoğunlukla ergenlerde) duygular gerçek midir? Bunlar gerçek EÇ'ler midir? HÇ ya da EÇ'nin, bu çekimlerin olgun hali olmadığı rahatlıkla iddia edilebilir. Bununla birlikte, kişi özel arkadaşları tarafından reddedildiğinde, özellikle de çekim, EÇ veya biseksüelse, intiharı tetikleyecek kadar gerçektirler.

16-17 yaş arası çocukların yukarıdaki verileri, HÇ'den gelen değişim derecesi ile karşılaştırıldığında, biseksüel veya EÇ'den gelen değişim derecesini tahmin etmek mümkündür. Eksik verilerin sonuçları etkilemeyeceği matematiksel varsayımını yaparak, eşcinsel yönelimin, heteroseksüel olma olasılığının, tam tersi duruma göre, ne kadar daha yüksek olduğunu hesaplamak mümkündür.

Erkeklerde: EÇ, HÇ ile karşılaştırıldığında değişim, 38 kat daha olasıdır. Biseksüel/HÇ, 57 kat daha olasıdır.

Kadınlarda: EÇ, HÇ ile karşılaştırıldığında değişim, 28,9 kat daha olasıdır. Biseksüel/HÇ, 29,8 kat daha olasıdır.

Muhafazakar bir yorumla, Biseksüel veya Tamamen EÇ'nin, HÇ'den en az 25 kat daha fazla değişme ihtimali vardır. (Yani, EÇ veya Biseksüel çekimi olduğunu söyleyen 16 yaşındaki çocukların, 17 yaşında heteroseksüelliğe doğru değişme olasılığı, heteroseksüel yönelime sahip olanlara göre 25 kat daha fazladır.) Bu oran, bu bölümün başlarında diğer makalelerden elde edilen oranlara benzer ama daha da yüksektir.

Birçok gencin EÇ'si değişecektir. Hatta 16 ile 17 yaş grubundakilerin %98'i eşcinsellik ve biseksüellikten heteroseksüelliğe geçecek, belki de ilk kez biraz veya tamamen heteroseksüel çekimi deneyimleyecektir.

Kendinin gey/lezbiyen/biseksüel olduğunu ve hayatlarının geri kalanında böyle olacağını düşünen gençlerin çoğu, aslında muhtemelen ertesini yıl farklı olacaktır. Bu nedenle, duyguların içsel, değiştirilemez ve bu yüzden, bireyin eşcinsel olduğu gerekçesiyle bir ergende bulunan eşcinsel hislerin doğrulanmasını tavsiye etmek tamamen sorumsuzcadır ve gerçeklerle açıkça çelişmektedir.

Bu yeni bir bulgu değildir. Southern Methodist Üniversitesi'nde Psikiyatri Profesörü olan Tiffany Barnhouse, 25 yıl önce kızgın bir şekilde şöyle belirtmiştir:

Bu [eşcinsel] modeli gençlere sunmak veya çağdaş açık tartışma ikliminde sıklıkla olduğu gibi, onların geçici ergen deneylerinin yerleşik bir eşcinsel eğilimin gerçek bir göstergesi olduğunu hayal etmelerine izin vermeyi yeterince güçlü bir şekilde ifade etmek benim için imkânsızdır. Bu sadece psikiyatrik cehaletin kanıtı değil, aynı zamanda durumun vahim olduğunu göstermektedir.⁷⁷

Öte yandan, HÇ'li olduklarını iddia eden 16 yaşındaki çocuklar, büyük bir çoğunlukla bu şekilde kalacaklardır ve bu gerçekçi bir varsayımdır.

Yani ister yetişkin ister ergen olsun, değişim, büyük ölçüde kendi kendine gerçekleşmektedir. EÇ, değiştirilemez bir durum olmasından ziyade, aslında, iyi bir değiştirilebilir durum örneğidir. O kadar çok değişiklik olmaktadır ki, Savin-Williams ve Ream,

gençlerin cinsel yönelim fikrinin herhangi bir anlamı olup olmadığını sorgulamaktadır.

Tüm eski eşcinseller neredeler?

Bu noktada bir soru kendiliğinden ortaya çıkmaktadır: Eğer popülasyonda bu kadar çok “eski eşcinsel” varsa, bunlar neredeler? Okuyucuların az bir kısmı, şimdiye kadar bildikleri herhangi biriyle tanışmış olacaklardır. GLB (gey, lezbiyen ve biseksüel) topluluğunun gerçek değişimin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda çok şüpheli olmasına şaşmamalı ancak ilgili araştırmacıların en iyi tahmini, bu değişimin yaşam devam ettikçe ve klinik müdahale olmadan kendiliğinden gerçekleştiğidir.

Bu eski eşcinsel grubunun gizli kalmasının birtakım iyi sebepleri vardır:

- HÇ'ye geçenlerin çoğunun, önceki yaşamları hakkında bazı utançları vardır ve bu konuda konuşmayı sevmezler.
- Birçok kişi HÇ'ye geçmenin gerçek ve kalıcı olduğuna ve HÇ'nin artık kendilerinin temel kimlikleri olduğuna inanırlar. Önceki cinsel yönelimleri hakkında konuşmak istemezler. Onlar için hayat değişmiştir.
- Eğer şimdi hayatlarına heteroseksüel olarak devam ediyorlarsa, önceden var olan EÇ'nin kabul edilmesi, mevcut ilişkilerini tehlikeye atabilir.
- Önceden var olan EÇ'lerini herkese açık olarak kabul ederlerse, eşcinsel topluluğunun üyeleri tarafından sıklıkla düşmanca, halka açık ve acımasız saldırılara maruz kalacaklardır. Bu “eski eşcinsellerin” birçoğu, kendine güvenme skalasının daha cesaretsiz ucunda oldukları için dikkatleri üzerlerine çekmezler.

Danışanlarıyla olan deneyimleri üzerine merhum Dean Byrd şöyle söylemişti:

...birisi eskiden eşcinsel olduğunu söylediğinde ne olur biliyor musunuz? Onların ve ailelerinin hayatları cehenneme dönüşür. Aktivistler tarafından alaya alınırlar, aileleri küçük düşürülür.

- Değişikliklerin çok azı %100 HÇ'ye doğru olur ve değişen birçok insan, belki de kalan birkaç yüzdelik EÇ'den rahatsız olurlar çünkü aktivistler katı bir şekilde, kalan birkaç yüzdelik EÇ'nin bile gerçek değişimin olmadığını gösterdiğini iddia etme eğilimindedir.
- Buna karşılık, bir zamanlar HÇ'li olan ama şu anda tamamen eşcinsel olan birinin, daha önceki HÇ'sinin temelindeki, EÇ kimliğini örten yüzeysel bir katman olduğunu söylemesi muhtemeldir ve genellikle siyasi nedenlerden dolayı önceki kimliğini tartışmaya daha istekli olacaktır.

Değişen insanlara karşı olan düşmanlık derecesi çok büyüktür ve ifade özgürlüğünün tamamen reddedilmesine yakındır. Doksanlı yıllarda, ABD'de ülke çapında gösterilen ve büyük bir insan grubunu gösteren posterlerin üzerindeki "Eşcinseller değişebilir mi? Biz değiştik" mesajı, eşcinsel topluluğunun üyelerini kızdırmıştır. Hatta bazı posterler yırtılmıştı.

Ulusal bir reklama, küçümseme ve inkarla bir saldırı düzenlendi. Birçok heteroseksüel kişi, böyle bir iddiayı ilgi çekici olarak görür ancak GLB topluluğuna hakaret olarak görmez. Fakat Penn State'de bunu hakaret olarak algılayan eşcinsel bir sözcü bu reklamı "Şimdiye kadar gördüğüm en tehlikeli heteroseksüellik ifadesi" olarak adlandırmıştı.

Üniversitelerdeki fakülteler bazen bu tür afişlerin kaldırılması için emir vererek müdahale etmişler ve bu mesajları destekleyen kampüsteki örgütleri kapatmışlardır. Peki neden? Bu, EÇ'li bireyleri, heteroseksüellerin kabul etmekte zorlanacağı kadar fazla tehdit etmektedir. Maverick'ten eşcinsel bir aktivist olan Camille Paglia²⁶ bu durum için şunları söylemiştir:

... İspanyol Engizisyon Mahkemesi'nin herhangi bir kıdemsiz üyesi kadar düşünmeden, dogmaya bağlı hale gelmiş sözde liberallerin, bu ülkedeki kamusal söylemi faşistçe denetlemesidir. Cinsel yöne-

limin akışkanlığı, neden herhangi bir eşcinselin kimliğini güvence altına almasını tehdit etsin?

Ancak yukarıda gördüğümüz gibi, gey/lezbien yönelimi, heteroseksüel yönelimden çok daha az güvence altındadır, bu nedenle değişimin mümkün olduğu önerileri doğal olarak çok fazla kaygı uyandırır.

Bu bölümün en iyi özeti, aşırı ideolojik olarak motive olanlar dışında, tüm araştırmacılar tarafından kabul edilen büyük ölçüde kendiliğinden bir değişimin var olduğudur.

Destekli değişiklik

Cinsel yönelimde HÇ'ye doğru önemli dalgalanmalar, terapötik/ tedavi amaçlı müdahaleler olmadan gerçekleşebilirse, belki de tedavi amaçlı yardımlarla motive olmuş bir kişi daha fazla veya daha hızlı değişebilir. Kayıtlara geçen ilk destekli değişiklik örneği İncil'de olabilir. Aziz Paul, 1. Korintliler 6: 9 ve devamında, Korintliler'e yazdığı mektupta, eşcinseller hakkında şunları söylemiştir (eşcinseller kelimesi Yunanca'da "erkek/cinsel birleşme" anlamına gelen *arsenokoitai* kelimesidir)

... Bazılarınız böyleydiniz ama yıkandınız, kutsal kıldınız, Rab İsa Mesih adıyla ve Tanrımız'ın Ruhu aracılığıyla aklandınız.

Bu kişiler değişmişlerdir ve bu değişimin, Hıristiyanlıkta sadece dışa dönük davranışlardan ziyade içe dönük tutuma vurgu yapıldığı da göz önüne alındığında, sadece davranışsal olmadığına inanmak mantıklıdır.

Hipnoz, kaçınma terapisi, davranışçı terapi, psikanaliz gibi birçok yöntem kullanılarak, geçen yüzyıldan bu yana destekli değişim denenmiştir; bazı yöntemler oldukça acımasız olmuş, bazıları diğerlerinden çok daha başarılı olmuştur. Kinsey araştırmasının erken bir aşamasında "değişmek isteyenlere bir tedavi modeli önermişti."⁹ Kinsey, bu tedaviyi, almak isteyenlere önerirken, her zaman "birçok durumda başarılı olduğunu biliyorum ancak başarısız olduğunu da gördüm" diye uyarıda bulunmuştur.

Ancak hangi terapi uygulanırsa uygulansın, aşağıdaki terapistler tarafından bildirildiği gibi her zaman heteroseksüelliğe doğru bir değişimin olduğu görölmektedir.

New York Psikanaliz Eğitim Merkezi Müdürü Reuben Fine şöyle belirtmiştir:

Hastalar değişmeye motive edilirse, belirgin eşcinsellerin önemli bir yüzdesi heteroseksüel olur.²⁷

Bernard Berkowitz ve Mildred Newman şöyle belirtmiştir:

Gerçekten değişmek isteyen bir eşcinselin, bunu yapma şansının çok yüksek olduğunu bulduk.²⁸

Edmund Bergler, otuz yıl boyunca 600 eşcinselle yaptığı analiz ve danışmalardan sonra şu sonuca varmıştır:

Eşcinselliğin psikiyatrik/psikanalitik tedavisi mükemmel bir seyre sahiptir... ancak hastanın gerçekten değişmek istemesi şartıyla. Tedavi biseksüelliği değil, gerçek ve sahte olmayan heteroseksüelliği hedef alır.²⁹

Eşcinseller ve heteroseksüeller üzerinde yirmi yıl süren karşılaştırmalı çalışmalardan sonra Irving Bieber şöyle yazmıştır:

Yönelimi tersine çevirme [eşcinselden, heteroseksüele değişim] tahminleri artık %30 ile iyimser bir %50 oranı arasındadır.³⁰

Bieber psikanaliz danışanlarından bazılarını on yıl boyunca takip etmiş ve onların tamamen heteroseksüel kaldıklarını bulmuştur.³¹

Charles Socarides şunları söylemiştir:

Vakaların çoğunda, eşcinselliğin psikanaliz ile başarılı bir şekilde tedavi edilebileceğine dair yeterli kanıtlar vardır.³²

Bilim İnsanları Masters ve Johnson, yönelimi tersine çevirme (reversion) tedavisi isteyen 67 eşcinsel ve 14 lezbiyen ile çalıştıktan sonra, altı yıllık bir takip sonrasında %71,6'lık bir başarı oranı

bildirmiştir. Terapi sonrası takip ve değerlendirmelerinde ciddi kusurlar olduğu nedeniyle eleştirilmelerine rağmen, yönelimi gerçek ve kalıcı bir şekilde tersine çevrilen birçok kişinin olduğu kesin görünmektedir.³³

Psikolog Gerard van den Aardweg, eşcinselliğin tedavisi üzerine yaptığı yirmi yıllık bir araştırmadan sonra şöyle belirtmiştir:

Bu kişilerin üçte ikisindeki eşcinsel duygular, en fazla ara sıra gerçekleşen veya hiç olmayan dürtüler haline geldiği bir aşamaya ulaşmıştır.³⁴

Psikiyatrist William Wilson, Hristiyan olduğunu söyleyen eşcinselleri tedavi etmede %55'lik bir başarı oranı olduğunu iddia etmiştir.³⁵

Klinik psikolog Robert Kronemeyer'e göre:

Sintonik (kişinin benliğine uygun) terapidaki eşcinsel erkek ve kadınların yaklaşık %80'i kendilerini özgürleştirebilmiş ve heteroseksüelliğe sağlıklı ve tatmin edici bir uyum sağlayabilmişlerdir.³⁶

Eski eşcinsel destek grupları, yüzlerce eşcinselin, Hristiyanlık'a bağlılık ile sundukları destek ve hizmetlerin bir sonucu olarak heteroseksüel bir yönelime doğru önemli ölçüde ilerlediğini söylemektedirler.

Yetmişli yıllara kadar olan ana akım materyalleri özetleyen İngiliz cinsellik araştırmacısı West³, davranışçı tekniklerin en iyi başarı oranına sahip olduğunu söylemektedir (%30'dan hiç az değil). Psikanaliz çok başarılı olacağını iddia etse de ortalama başarı oranı yaklaşık %25 gibi görünüyordu (fakat biseksüellerin %50'si tamamen heteroseksüelliğe geçmiştir.)

Bir gelişimsel psikoloji araştırmacısı olan Moberly, eşcinsel onarım terapisinde, psikoterapinin başarı oranının, eşcinselliğin nedenlerinin yeterince anlaşılması nedeniyle daha yüksek olmadığını savunmuştur. Başarı oranları, tedavi modelinin uygunluğunu açıkça yansıtmaktadır. Moberly, psikoterapinin, seksenlere kadar eşcinselliği hencinsle ilişki kurma zorluğundan ziyade, karşı cins sorunu olarak gördüğünü savunmaktadır. Ona

göre bu, geçmişte başarısız bir şekilde terapi arayan birçok eşcinselin hayal kırıklığını açıklamaktadır. Moberly'nin tedavi modelinin son yirmi yılda giderek yaygınlaşması, daha yeni çeşitli gruplar tarafından iddia edilen ortalamanın üstünde olan değişim seviyelerine yansımış olabilir.

Bununla birlikte, yeterince bilgilendirilmemiş durumlarda bile, psikoterapi, eşcinselliğin nedenleriyle ilgili konulara değindiği her yerde değişime neden olur. Bu, EÇ'ye yaygın olarak eşlik eden depresyon, madde bağımlılığı veya intiharla başa çıkmanın bile EÇ'den bir fark yaratabileceği anlamına gelmektedir. West'in literatür taramasında belirttiği gibi, "Eşcinselden, heteroseksüel yönelime dönüşüm üzerine yapılan her çalışma bazı başarılar üretmiştir."³

Reuben Fine da benzer şekilde şöyle demektedir:

Schrenk-Notzing'den [Viktorya dönemi] bugüne kadar yapılan tüm çalışmalar, kullanılan tedavi türüne bakılmaksızın neredeyse olumlu etkiler bulmuştur.²⁷

West'e göre, tedaviye yanıt verme olasılığı en yüksek olanlar iyi bir motivasyon seviyesine sahip, geçmişte bazı heteroseksüel duyguları olan ve daha sonra eşcinsel yaşam tarzına girmiş olan hastalardır.

Kaçınma terapisi gibi acımasız yöntemler, (örneğin elektrik çarpması) onlarca yıldır kullanılmıyormuş gibi görünmektedir. Günümüzde terapistler, halihazırda anlaşıldığı gibi profesyonel terapi standartlarına ulaşmak için çok çaba sarf etmektedirler. Temel prensipleri, danışanların yaklaşık üçte birinin oldukça belirgin bir değişim elde etmesi, üçte birinin önemli bir değişim elde etmesi ve üçte birinin de değişmemesidir. Bu oranlar yetişkinlerde, tedavi sonucunda olmayan ve kendiliğinden gelen değişimden çok daha yüksektir. Bununla birlikte, mevcut iklimde, terapistlerin uçtaki vakaları görme olasılıklarının daha yüksek olduğunu söylemeliyiz. Bu durum göz önüne alındığında, bildirilen klinik değişim oranları oldukça iyidir.

Birçok bulgunun olduğu bir değişiklik örneği³⁷ tesadüfen gerçekleşmiş ve ilaçla tedaviyi de içermiştir. 1993'te Florida'dan iki tıp uzmanı, eşcinsel bir erkeği, sosyal fobi nedeniyle tedavi ettiğini bildirmiştir. Bu kişinin herhangi bir sosyal ortamda aşırı düzeyde kaygısı vardı. Ergenlikten beri sadece fantezi ve davranışta eşcinseldi ancak bu tedavi istemesiyle bağlantılı değildi ve bir eşcinsel olarak oldukça mutluydu. Fenelzin adlı ilaç birçok sosyal fobi vakasına yardımcı olur, bu kişinin durumunda da yardımcı olmuştur. Dördüncü haftaya gelindiğinde, sosyal durumlarda daha dışa dönük, konuşkan ve rahat hale gelmişti. Gruplarda kendiliğinden ve utanmadan konuşmaya başlamıştı. Ancak ilginç bir şekilde, bir kadınla tanışma ve randevuya çıkma konusunda olumlu ve keyifli bir deneyim olduğunu bildirmişti.

Sonraki iki ay boyunca sadece kadınlarla randevuya çıkmaya başlamış, heteroseksüel cinsel ilişkiden hoşlandığını ve erkeklere karşı cinsel ilgisi olmadığını bildirmiştir. Bir eş ve aile isteği olduğunu dile getirmiş ve cinsel fantezileri tamamen heteroseksüel hale gelmiştir... Geçmişte, insanlara yaklaşırken ve onlarla tanışırken yaşadığı kaygının, heteroseksüel erkekler tarafından reddedilmenin rahatsız ediciliğinin ve onun peşinden koşan ve onunla flörtleşen eşcinsel erkekler tarafından kabul edilmenin rahatlığının, eşcinselliğinden emin olmasına yardımcı olduğuna karar vermiştir.

Bu rapor, tamamen eşcinselken, davranışları üç ay içinde tamamen heteroseksüel olan birine aittir. Bu son derece hızlı bir değişimdir.

Eşcinsellik ve ruh sağlığı meslekleri

1973 yılı

1973'te, Amerikan Psikiyatri Derneği (APA), bir bozukluk olarak eşcinselliği Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı'ndan (DSM-II) kaldırdı ve bunu sadece hastanın öznel rahatsızlığı olduğunda tedavi edilmesi gereken bir durum olarak yeniden tanımladı. Bu durumda kişiye, yönelimiyle uzlaşması için danışmanlık verilebilirdi. Daha yakın zamanlarda, APA Kurulu eşcinsel onarım terapisini yasaklayan bir karar önerdi. Bu hamle,

yalnızca karara karşı çıkanların agresif lobici çalışmaları nedeniyle başarısız oldu.³⁹

Değişimin mümkün olduğuna dair bulgular göz önüne alınınca, burada neler dönüyordu?

APA'nın eşcinselliği bir bozukluk olarak sınıflandırmama kararı eşcinsel aktivistler tarafından kendi zaferlerinden biri olarak kabul edildi. Bu sürecin detayları yazılı kayıtlara dayanmaktadır ve eşcinsel aktivistlerin bu süreçteki rolü gerçekten tartışmalı değildir. APA, aktivistler (bilimsel araştırma ve konferansları aksatan, sahte kimlik bilgileri veren ve psikiyatristleri fiziksel olarak tehdit eden aktivistler) tarafından, aylarca süren taciz ve tehditten sonra, yalnızca üyelerinin %34'ünün oyu ile eşcinselliği tanısal el kitabından kaldırmak için "tıbbi bir karar" verdi.

O dönemde, bu kararın gerekçesinin çoğunlukla EÇ'li kişilere yönelik ayrımcılığı önlemek olduğu ve EÇ ile ilişkili bir anormallik olmadığını göstermek için araştırma yapılması gerektiği kabul edilmiştir. Ancak bu konuda asla araştırma yapılmadı, hatta daha sonra "ayrımcı" tutum olarak, araştırma yapmaktan vazgeçildi. Dört yıl sonra *İnsan Cinselliğinin Tıbbi Boyutları (Medical Aspects of Human Sexuality)* dergisi tarafından yapılan bir anket çalışması, katılımcı olan 2500 psikiyatristin %69'unun 1973'teki eyleme karşı çıktığını gösterse de bu kararın sonucu, bilimsel araştırmayı durdurmak oldu. Azınlık hakları ve eşcinsel aktivizmi çağında, onarım terapisi siyasi olarak yanlış hale geldi.

NARTH'in kurucularından Nicolosi'ye göre (aşağıya bakınız), bu karar, eşcinselliğin bir bozukluk olarak profesyonel bir şekilde tartışılmasını etkili bir şekilde susturmuştur.⁴¹ Birçok ruh sağlığı uzmanı artık değişimi basitçe reddetmekte, bunu nasıl yapacağını bilmemekte, bu akıma karşı duracak kişisel cesareten yoksun veya ideolojik olarak eşcinsel gündemine bağlı kalmaktadır.

2000 yılı

2000 yılında APA daha da ileri gitmiştir. Psikiyatristler tarafından hazırlanan Psikoterapi Komisyonu, tüm APA liderleri ta-

rafından onaylanan ve aşağıdaki önerilerde bulunan bir bildiri yayınlamıştır:

1. APA, 1973'te eşcinselliğin *başlı başına* tanılanabilir bir ruhsal bozukluk olmadığı yönündeki görüşünü doğrulamaktadır. Son zamanlarda, eşcinselliğin tedavi edilebileceğini iddia ederek onu yeniden bir bozukluk haline getirmek amacıyla ilan edilen çabalar, genellikle titiz bilimsel veya psikiyatrik araştırmalarla değil, bazen gey erkekler ve lezbiyenlerin sivil haklarının tümüne karşı çıkan dini ve siyasi güçler tarafından yönlendirilmektedir. APA, siyasi veya dini gruplar tarafından, eşcinselliğin tedavi edilebilir bir hastalık olduğu iddiaları yapıldığında, APA'nın bilimsel bir kuruluş olarak hızlı ve uygun bir şekilde yanıt vermesini önermektedir.

2. Genel bir prensip olarak, bir terapist tedavinin amacını zorlayıcı veya üstü kapalı etki yoluyla belirlememelidir. Eşcinselliği tersine çevirmek veya "onarım" amacıyla uygulanan psikoterapik yöntemler, bilimsel geçerliliği tartışmalı olan gelişimsel teorilere dayanmaktadır. Ayrıca, "iyileştirmeler"le ilgili anekdotsal raporlar, psikolojik zararlı ilgili anekdotsal iddialar ile dengelenmektedir. Son kırk yılda, "onarım" terapistleri iyileştirme iddialarını kanıtlamak için herhangi bir titiz bilimsel araştırma üretmemişlerdir. APA, böyle bir araştırma yapılanaya kadar, etiğe uygulayıcıların, tıbbi hükümleri akılda tutarak, bireylerin cinsel yönelimini değiştirme girişimlerinden kaçınmalarını, zarar vermemelerini önermektedir...

Diğer terapilerden, titiz araştırma talep edilmemiştir. Ayrıca böylele titiz bir araştırma etik olmazdı. Böyle bir araştırma, tedaviyi alan ve tedaviyi almayan iki grup gerektirecekti ve yardım almak için gelenlerin intihar, madde bağımlılığı, depresyon ve cinsel istismar sorunları, tedavi olmama seçeneğinin olmadığı anlamına geliyordu.

2009 yılı

İkinci bir APA olan, Amerikan Psikoloji Derneği, 2009'da ayrıntılı bir çalışma yayınlamıştır (APA Task Force, 2009).⁴² Aşağıdaki yorumlar da bu çalışmadandır:

... APA, cinsel yönelimi değiştirmek amacıyla psikolojik müdahale kullanımını desteklemek için yeterli kanıt olmadığı sonucuna varmıştır.

...APA, ruh sağlığı uzmanlarını, kendi veya başkalarının cinsel yöneliminden öznel rahatsızlık hissedene bireylere yardım ederken, cinsel yönelim değişikliğini destekleyerek veya vaat ederek cinsel yönelim değiştirme çabalarının etkililiğini yanlış sunmaktan kaçınmalarını teşvik etmektedir.

...APA, ebeveynlere, vasilere, gençlere ve ailelerine, eşcinselliği gelişimsel bir bozukluk olarak gösteren cinsel yönelim değiştirme çabalarından kaçınmalarını tavsiye etmektedir.

APA, çalışmasında adeta değişimin mümkün olduğuna ikna olmamıştı ancak bu kitabın okuyucuları bu durumu kendi kendilerine yargılayabileceklerdir. Farklı yönelimlere geçiş, su götürmez bir şekilde gerçekleşir. Fakat APA, onarım terapisinin işe yaradığına ve başka terapiler gerektirmediğine dair bir bulgu talep ediyordu. Çıkar politikaları, bulguları kararlılıkla geçersiz kılmıştır.

Yapılan eleştiriler, tedavi olmak için gelenlerin çoğunun değişmek için güçlü bir motivasyona sahip olduğu ve eşcinsel yaşam tarzındaki deneyimlerinden hayal kırıklığına uğradığı gerçeğini hesaba katmamaktadır. Onarım terapistleri, hastalara zarar vermemek için özen gösterilmesi gerektiği konusunda kesinlikle hemfikirdirler ve nadiren “iyileştirme” kelimesini kullanırlar ancak eşcinsel yaşam tarzında kalmanın, potansiyel olarak ölümcül olduğu ve değişimin üzerinde çalışmaya değer olduğu konusunda ısrar edebilirler. Terapinin sonuçları hakkında da abartılı iddialarda bulunmazlar. Bu özelliğin bir ruhsal bozukluk olup olmadığı konusu, önemli sıkıntıları olan danışanlara herhangi bir geçerli yolla yardım etmenin önemi ile karşılaştırıldığında, bu sıkıntılar arasında çok küçük bir sorun gibi görünmektedir.

Diğer birçok meslek dernekleri, APA'nın sözde yetkili beyanlarına dayanarak ona benzer tutumlar benimsemiştir.

Meslek kuruluşları tarafından gözdağı verilmesi

Ulusal Eşcinsellik Araştırma ve Terapi Derneği (*National Association for Research and Therapy of Homosexuality*; NARTH) eşcinselliğin tedavi edilebilir olduğuna inanan psikiyatristler tarafından 1992 yılında kurulmuştur. Bu tür danışanlara hizmet

sunmaya ve değişime dair bilimsel bulguları yayınlamaya çalışmıştır. Bir yıl sonra, yaklaşık 50 uzman katılmış ve 2007 yılına kadar üyelikler 1500'ün üzerine çıkarak APA'nın duruşuna önemli ölçüde memnuniyetsizlik olduğunu göstermiştir. Bu dernek, oldukça zorlu bir bütçeyle faaliyet göstermiş ve bu yöndeki söylentilere rağmen kesinlikle sağcı örgütlerden para almamıştır.

Meslek örgütlerinin ve eşcinsel aktivizminin kötülemesi ve güçlü muhalefeti karşısında faaliyetlerini sürdürmektedir. Örneğin NARTH'nin kurucusu Joseph Nicolosi'nin bir kitabının yayıncısı, erkek eşcinseller için onarım terapisini tartışan kitabının yayınlanmasını protesto eden düzinelerce öfkeli telefon çağrısı ve yaklaşık 100 mektup almıştır.⁴³

2005 yılına gelindiğinde, meslek örgütlerinin tutumu o kadar politik olarak yönlendirilmiş hale gelmişti ki, 2005 yılında Amerikan Psikoloji Derneği'nin bazı muhalif üst düzey üyeleri bir kitap yayınlamış⁴⁴ ve şöyle demişlerdir:

APA ideolojiyi, bilime tercih etmiştir... ortada bir sansür söz konusudur... McCarthy döneminde bile şu anki siyasi doğruluk altında var olan, sinsî entelektüel yıldırma duygusu yoktu.

Kitaplarındaki bölümler için yazar arayan eser sahipleri, "pek çoğunun... kadrolarını veya itibarlarını kaybetmekten korkarak ve önceki küçük düşürme ve hatta saldırganlıkları gerekçe göstererek dahil olmayı reddettiğini" görmüşlerdir.

Onarım terapisine yönelik saldırıların "psikoterapinin, cinsel tercihini değiştirmek isteyen hastalarda değişim için etkili olabileceğini gösteren verilerin varlığını reddettiğini" söylemişlerdir.

Bunların hepsi, profesyonel bir örgüte yöneltilen çok kritik suçlamalardır. APA şimdi araştırmacıları ve onarım terapisti uygulayıcılarını susturma ve korkutma girişimlerinde suç ortağıdır. Bu taktikler, eski Komünist blokta kullanılanlar kadar kötü taktiklerdir.

Bu nedenle, istemsizce, APA'dan ve aynı tutumu sergileyen diğer profesyonel kuruluşlardan gelen eşcinsellik ile ilgili hiçbir ifade-

nin, otorite sağladıkları alanlara rağmen, incelenmeden güvenilemeyeceği sonucuna varmalıyız.

2010 yılına gelindiğinde, çeşitli dergiler tarafından yayınlanmak üzere kabul edilen ve bilimsel olarak onaylanan makaleler daha sonra daha yüksek editoryal seviyelerde, sadece politik gerekçelerle reddedilmiştir.

Kanıtlama zorunluluğu şimdi APA'dadır

Bu resmi kuruluşlardaki siyasi düşmanca atmosfer nedeniyle, bu kuruluşların, saptırılmış bilim tarafından desteklenen siyasi bakımdan doğru ifadeler sunmak yerine, bu konuda tarafsız bir bilimsel duruma öncelik verdiklerini ispat etme konusunda artık büyük bir kanıtlama zorunlulukları vardır. Değişimin mümkün olduğunu iddia edenlere karşı, bu derecede düşmanlığın, geçmişteki profesyonel organizasyonlarda neredeyse hiçbir emsali yoktur. Ancak değişimin mümkün olduğu iddiasını destekleyen günümüz araştırmaları, büyük zorluklara rağmen yayınlanmaya devam etmektedir.

1973'te EÇ'yi, ruhsal bir bozukluk olarak Tanısal El Kitaplarından çıkarma kararında fikir öncüsü olan Robert Spitzer, yaklaşık otuz yıl sonra, değişikliklerini iddia eden 200 kişiyle görüşme yapmıştır. Spitzer, birçok durumda gerçek ve kapsamlı bir değişimin meydana geldiği sonucuna varmıştır. Bu, çalışmaya kendi kendine katılan kişilerden oluşan büyük bir örnekleme ve güçlü bir biçimde değişmek isteyen bazı bireyler için bazen büyük değişikliklerin mümkün olduğunu açıkça göstermişti.⁴⁵ 2003'te yayınlanan bu çalışma, eşcinsel lobisinden pek çok eleştiri ve istismar almıştı ancak hiç şüphe yok ki tarafsız olan herhangi bir gözlemci, Spitzer'ın bazı insanlarda değişimin gerçekleştiğine dair bir fikir ortaya koyduğunu kabul edebilirdi. Daha önce yayınlanan literatür göz önüne alındığında, Spitzer'ın vardığı sonuç gerçekten hiç de sürpriz değildi.

Ancak bu çalışmadan sonra Spitzer hayli rahatsız edici ölüm tehditleri almıştı. Ailesini korumak zorunda olduğunu söyleyerek konu hakkında kamuoyuna yorum yapmaktan vazgeçmişti.

Daha sonra, bir miktar zarar gören kişileri inceleyen muhalif bir çalışma yapıldı ve gerçekten de terapiye gitmenin bazı insanlara zarar verdiğini gösterdi;⁴⁶ zarar, daha zayıf benlik algısı ve intihar düşüncelerinde ortaya çıkmıştı. Ayrıca, bu araştırma, terapinin kendilerine yardım ettiğini söyleyen insanların ifadelerini de içeri-yordu. Bunu, terapinin kendilerine yardım ettiğini ve böylece değiştiklerini iddia eden, diğer insanlarla görüşme yapan Karten tarafından yürütülen bir doktora projesi⁴⁷ takip etti. Karten'ın sonuçları Spitzer'inkine çok benziyordu ve değişimin mümkün olduğu fikrini destekliyordu. Karten, "cinsel kimlikte belirgin bir değişiklik olduğunu" belirtti.

Jones ve Yarhouse,^{48,97} önemli ölçüde değişen diğer kişilerle birlikte, çalıştıkları grupların %15'inde çok önemli değişiklikler buldu. Bu çalışma, diğer çalışmalarda olduğu gibi rastgele örneklem kullanmamıştı ancak benzersiz bir boylamsal çalışmaydı ve APA incelemesinin ardından yapılmıştı. Katılımcıların birçoğu şu ifadeleri kullanmıştı: "Yönelimim tamamen değişmiş gibiydi." Yazarlar bu kişilerde eşcinsellik belirtileri bulabilseler de onları "gerçek anlamda heteroseksüel" olarak tanımlamışlardı. Katılımcıların yarısı profesyonel terapi almıştı. Bu, en azından dini sebeplerle motive olanlarda değişimin gerçekleşebileceğine dair açık bir bulgudur. Santero ve arkadaşları tarafından da çok benzer sonuçlar elde edilmişti (2018) ve hemen hemen tüm gruplar profesyonel terapi almıştır.

Janelle Hallman'ın yazdığı önemli bir kitap (2008),⁴⁹ lezbiyenlerde bildirilen çeşitli değişim derecelerini ve sürecin ayrıntılarını açıklamaktadır.

2012 yılında Spitzer, kendisine yalan söylemiş olabilecekleri için değişme motivasyonu olan birkaç kişi için değişimin mümkün olduğunu iddia etmek istemediğini söylemişti. Spitzer'in bu ifadesini kabul etmeyle ilgili sorun şudur: Eğer bu şüpheli ve deneyimli araştırmacı bile, katılımcılarının kendisine yalan söylemiş olabileceği ihtimalini düşünüyorsa, hassas konulardaki tüm çalışma sonuçlarına daha dikkatli yaklaşmak gerekir.⁹⁸

Başka bir çalışma,¹⁰³ değişmeyi deneyen LDS'ye bağlı kişiler arasında çok az değişiklik ve birtakım zararların söz konusu olduğunu bulmuştur. Ancak LDS'ye bağlı yerel bir eski eşcinsel grup, geçmişte araştırmaların suistimal edilmesi nedeniyle çalışmaya katılmayı reddetmişti. Bu grubu da dahil eden Santero'nun bir çalışması, değişimin normal düzeylerde olduğunu göstermiştir.

Jones ve Yarhouse'ın yaptığı gibi araştırmalar, diğer durumlardaki standart psikoterapiden kaynaklanan zararlardan ayırt edilemeyen derecelerde zarar olduğunu göstermektedir, yani %5-10 oranında,⁹⁹ ve çoğunlukla hafif zarar vardır.

Tabii ki, değişimin olduğu yayınlanmış bir vaka bile, değişimin imkânsız olduğu iddiasını çürütmek için yeterli olacaktır fakat böyle yüzlercesi vardır. Bu değişimler farklılık göstermektedir ancak çoğunluk, daha tatmin edici sonuçlar sunmaktadır ve bu psikoterapinin temel amaçlarından birisidir.

“Eski eşcinsel” gruplarının oluşumu

Amerikan Psikiyatri Derneği'nin, 1973 yılındaki kararını ve Amerikan Psikoloji Derneği'nin buna eşlik eden hareketini ilginç bir gelişme izlemişti. Artık mevcut olmayan terapötik yardım arayan, yönelimlerini değiştirmek isteyen erkekler, birbirlerine yardım etmek için destek grupları kurmaya başladı. Yetmişli yılların sonlarında, ağlarını geliştirmeye ve çoğalmaya başladılar. Artık; ABD, Avrupa, Güney Doğu Asya ve Avustralya'da bu gruplardan onlarca vardır. Daha sonra bu gruplar, “eski eşcinsel” grupları olarak bilinmeye başladılar; bunların en büyüğü, güçlü iç anlaşmazlıkların ardından 2013'te kendini dağıtan Exodus adlı bir grup birliğiydi. Bu birlikteki grupların çoğu, değişimin mümkün olduğunu onaylamaya devam eden Onarılmış Umut Ağı (*Restored Hope Network*) adlı yeni bir örgüt adı altında yeniden toplanmaktadır. Bununla birlikte, bu grupların çok azı “eski eşcinsel” kelimesini benimsemektedir ve buna aktif olarak alternatifler aramaktadır. Buna bir örnek “cinsiyetiyle barışık gruplar”dır ve ancak bu ve buna benzer ifadelerin çoğu tutulmamıştır.

Burada “eski eşcinsel” terimini kullanmaya devam ediyoruz ancak bu terime karşı çıkanlarla belli bir dereceye kadar hemfikiriz.

2016’da benzer bir Yahudi grubu, yalnızca APA’nın şüpheli ifadelerine dayanılarak mahkeme tarafından zorla dağıtılmıştı.

Adsız Alkolikler oluşumuyla benzerlikler

Adsız Alkolikler (AA) ile eski eşcinsel gruplarının yükselişi arasında ilginç bir benzerlik vardır. AA, tıp biliminin, alkolizmin tedavi edilemez olduğuna inandığı veya en azından nasıl yardım edileceğini bilmediği bir zamanda sahneye çıkmıştı. Eski bir alkolik ve AA’nın kurucusu olan Bill Wilson, 24 Mayıs 1949’da Montreal’de APA tarafından sunulan bir alkolizm sempozyumunda konuşmaya davet edilmişti. Kayıtlara göre, APA’nın eski bir başkanı daha sonra ona şöyle demiştir: “Kendim ve odadaki birkaç adsız alkolik dışında, meslektaşlarımdan birinin bile açıklamanızın bir kelimesine dahi inandığını sanmıyorum.” Bill Wilson, aldığı alkışlar nedeniyle şaşkınlığını dışa vurunca, bu adam şöyle cevap verdi:

Bay Wilson, siz adsız alkoliklerde yüz binlerce iyileşen kişi var ve bizim psikiyatri mesleğinde sadece birkaç tane var. Onlar mesajdan ziyade, sonuçları alkışlıyorlardı.⁵⁰

Adsız Alkolikler, tıp alanının alkolikler için hiçbir cevabı olmadığı bir dönemde; eski eşcinsel grupları da APA’ların eşcinsellere yönelik onarım terapisinden uzaklaştıkları bir dönemde ortaya çıkmıştı.

AA’ya karşı çıkanlar da vardı. İnsanlar hikayelerin sahte görünüşünü veya “Tanrı meselelerini” sevmediklerini söylemişlerdi (AA’nın On İki Adımı, Tanrı ile -anlaşıldığı kadarıyla- bir ilişki olmasını gerektirir). Bill Wilson’un sağ kolunun bağımlılığı tekrarlamıştı, bazı üyeler yine sarhoş olmuştu, en az bir tanesi de intihar etmişti. Diğer yandan, eski eşcinsel hareketinin de bir sürü muhalifi vardır ve nedenleri de benzetilmektedir. Özellikle eşcinsel aktivistler, eski eşcinsel liderlerinden Michael Bussee’nin, eski eşcinsel hareketinin ilk zamanlarında, önceki haline geri dön-

mesini alıntılmayı ve yaşanan başarısızlıkların tadını çıkarmayı severler.

Günümüzde AA, geniş bir güvenilirliğe ve %25 gibi gayri resmi bir başarı oranına sahiptir. Gelecekte bir noktada, halk eşcinsellerin yönelimlerini değiştirebileceklerinin farkında olabilir çünkü artık alkoliklerin kalıcı olarak ayık kalmaya ulaşabileceğinin farkındadırlar. Aradaki fark, iyileşen bir alkoligin başka bir içki içmemesi ancak eskiden eşcinsel olan birinin diğer erkeklerle erotik olmayan ilişkiler kurarak, kadınlarla uzun süreli cinsel ilişkiler kurmasıdır.

Etkililiğinin kanıtı olarak herhangi bir terapi alanında %100 başarı oranlarında ısrar edenler, bu gibi bir oranı asla bulamayacaklardır. AA, “12 adımı tamamlayanların” çıkış yolunu bulacağına ve birçoğunun, kendi nedenlerinden dolayı, bu adımları tamamlayamadığına inanmaktadır. Yaklaşık %25’lik başarı oranları, güçlü bağımlılık yapan bir bileşene sahip sorunlu, davranışlardan kurtulmayı sunan birçok programda yaygın değildir. Terapistler, varsayılan çözüme devam etmeyi, altta yatan dürtülerle uğraşmaktan daha kolay bulan danışanlardan bahsederler. Eşcinsellik de bundan biraz farklı görünmektedir. Psikiyatrist Cappon’a göre psikologlar, değişimin “en azından diğer kişilik bozukluğu olan kişilerde olduğu kadar, eşcinsel kişilerde de” meydana geldiğinden emin olabilirler.⁵¹

Gönüllü terapi grupları, sert muhalefete rağmen, 30 yıldan uzun süredir varlığını sürdürmektedir. Bu gruplar varlıklarını sürdürmeye devam ederler çünkü insanlarda devam etmeye değer bir değişim gözlemlemişlerdir. Araştırmalar, asgari miktarda değişiklik elde edenler arasında bile, genel danışan memnuniyetinin yüksek olduğunu göstermiştir ve hiç etkilenmemiş danışan sayısı, ‘eski’ eski eşcinsel gruplarının oldukça nadir olduğu üzere azdır.

Ancak çok sayıda araştırma artık birçok insanın hedefe yönelik müdahaleler olmadan cinsel yönelimlerini değiştirdiğini göstermektedir. Terapi için gelen kişiler en zor vakalardır ve genel

vakalar gibi değillerdir. Yani değişim, ortalama olarak düşünö-
lenden çok daha kolay gerçekleşmektedir.

Eşcinsel aktivistler değişime neden direniyor?

Eşcinsel aktivizmi genellikle aşğıdaki iddiaların herhangi birini
veya tümünü ileri sürmektedir:

- İlgili bireyler zaten hiç eşcinsel olmamıştır.
- Gerçekleştiği iddia edilen yönelim değişikliği kısa ve ya-
nıltıcıdır. (Kişi zamanla eski haline dönecektir. Değişim
sadece yeniden ortaya çıkacak olan eşcinsel duyguların
bastırılmasının sonucudur.)
- Kişi kimliğini değiştirebilir ancak yönelimini değiştire-
mez. (Eşcinsel gibi davranmayı bırakabilirsiniz ama içten
içe eşcinsel olmayı bırakamazsınız.)
- Değişimin mümkün olduğunu söyleyenler “homofobik”-
tir (eşcinsellikten ve eşcinsellerden nefret eder veya kor-
karlar). Yani, eşcinselliği veya eşcinselleri sevmedikleri
için eşcinselleri heteroseksüel olmaya zorlarlar.
- Bu değişime uğrayan eşcinseller, süreçte duygusal olarak
zarar görür, depresyona girer, benlik saygısını kaybeder ve
intihara meyilli olurlar çünkü gerçek benliklerine şiddet
uygularlar ve değişmelerini zorlayan “homofobi” “içsel-
leştirirler”.

Eşcinsel aktivizmi, değişimin mümkün olduğunu gösteren her-
hangi bir araştırmayı veya değiştirdiğini iddia eden herkesi geçersiz
saymaya çalışır. Peki neden? İşte nedenin şu olduğuna inanıyor-
ruz: 20. yüzyılın son yirmi, otuz yılında yetişkin olan insanlar,
eşcinsel yönelimleriyle ilgili artan farkındalık, eşcinselliğe karşı
yaygın tutumların farkında olma, kendini açığa vurmaktan kork-
ma ve bu konuda ne yapacaklarını bilememe durumları ile uzun
bir süre yaşadılar. Birçoğu, yıllarca tek başına değişmeye çalıştı
ama başarısız oldu. Bazıları gerçekten psikolojik danışmanlar-
dan, din görevlilerinden, psikologlardan veya psikiyatristlerden,
çoğu zaman makul bir fiyatla yardım istedi ancak ilerleme kayde-

demedi. Pek çok kişinin değişimin imkânsız olduğuna inanması şaşkırtıcı değildir. Bazıları, “Mümkün olsaydı, bugün heteroseksüel olurdum” diyor. Eğer birçoğunun yaptığı gibi dine yönelmelerdi ve sadece kınama, reddedilme ve değişmek için yardım alınamazlardı, kilise onları şartsız kabul etmediği sürece kilisenin iyiliğine inanmazlardı. (Eşcinsel bireylerin yaklaşık %40’ı eşcinsellikleri nedeniyle eskisinden daha az dindar olduklarını söylemektedir.)⁵²

Yönelimlerini değiştirmenin bir yolunu bulamayan geylerin çok az seçeneği vardır ancak bunlardan biri “eşcinsel” etiketini kabul etmek ve kendilerine, ailelerine ve diğerlerine “açılmak” için gereken önemli kişisel cesareti toplamaktır. Bazı eşcinseller, tüm kurumlardaki lobi ve politika değişiklikleri için yapılan kampanyalarda organize olurlar. Elbette, hükümetler siyasi koruma sağlamaya başlarsa ve eşcinsellik; kiliseden, yargıdan, eğitimden, tıbbi ve ruh sağlığı mesleklerinden, medyadan ve görünür “bilimsellik”ten destek almaya başlarsa, kendi kendini tanımlayan eşcinsel bir birey için değişim, özellikle de vazgeçmek için ödüllendirici cinsel ve duygusal tatmin örüntüleri varsa, çok fazla düşünmesi gereken bir şey değildir.

Eski bir eşcinsel olan Frank Worthen’in belirttiği gibi, eşcinselliğin dışında yaklaşık 35 yıllık bir süreden sonra, “Cinsel ilişki (erkeklerde), yakınlık ihtiyacını o kadar uzun süredir karőılamıőtı ki, bundan vazgeçme olasılığı çok tehdit edici.” Devamında Şunu da söylüyor: Yaşam tarzında bir değişiklik yapamayacak hiç kimse yoktur ancak birçoğ kişi bunu yapmak için çok korkacaktır.”⁵³

İçinde bulunduğumuz dönemde, eşcinsel ve/veya cinsel olarak aktif olma “hakkı”nın Batı’nın büyük bir bölümünde çok saygın bir yeri vardır, bu nedenle “değişim” dışındaki herhangi bir öneri daha iyi sonuçlanabilir. Örneğin, kuzeybatı İngiltere’de, eşcinsel olmanın edilen bir yaşam tarzı olup olmadığını kamuoyu önünde sorgulayan bir Anglikan piskoposu polis tarafından ziyaret edilmiş ve sorgulanmıştı. Eşcinsel yönelimin kabul edilmesi dışında her Şeye karşı yaygın ve giderek artan resmi bir direniő vardır.

Birkaç yıl önce Avustralya’da, bir üniversitede lisansüstü bir seksoloji dersine kaydolun bir danışman, sadece değişim terapisinden yana olduğu gerekçesiyle kısa süre içinde okuldan atılmış ve kendisine “Bununla mücadele etmeye çalışmayın. Yüksek mevki-lerde dostlarımız var.” denilmiştir.

Eşcinsellerin yönelimlerini değiştirmek istemelerinin tek nedeninin, heteroseksüeller tarafından hoş görülmemek ve ayrımcılık olduğunu iddia etmek, değişimin mümkün veya yararlı olduğuna inanmaktan çok daha kolaydır. Örneğin, terapi istemenin ana nedeninin, eşcinsel yaşam tarzından gerçekten memnuniyetsizlik duyma olduğunu ve başkalarından gelen baskının çok küçük bir etken olduğunu gösteren çalışmalara rağmen, Ross, hiçbir eşcinselin değişim için yardım istemesinin gönüllü olmadığını savunmaktadır¹⁰.

70’lerde lezbiyenlerin yaklaşık olarak yarısı ve eşcinsel erkeklerin yaklaşık %62’si, hayatlarının bir döneminde yönelimlerini değiştirmek istiyorlardı.⁵⁴ Bell ve Weinberg’e göre⁵² 1978’de, her dört lezbiyenden biri ve her beş erkekten biri, aslında bu konuda bir şeyler yapmaya çalışmış ve neredeyse yarısı iki veya daha fazla girişimde bulunmuştu.

O zamandan bu yana, herhangi bir rakam mevcut değildir ve eşcinselliğe karşı değişen tutumların bu rakamları büyük ölçüde düşürdüğü neredeyse kesindir. Ama insanlar hâlâ değişmek için yardım istemektedir. Değişimi aşağıdaki nedenlerden dolayı isterler.

Eşcinsel bireyler cinsel yönelimlerini değiştirmeyi neden ister?

Kısa ömürlü ve değişken ilişkiler

Bazı eşcinseller, bir süre sonra eşcinselliğin umut edilen tatmini vermediğini fark ederler. Bay Doğru ortaya çıkar veya çıkmaz ancak er ya da geç Bay Yanlış’a dönüşür.⁵⁵ Eşcinsel bir erkek, yaşam tarzını “yataktan, yatağa tek eşlilik arayışı” olarak tanımlamıştır. Araştırmacı Hooker⁵⁵, neredeyse tüm eşcinsellerin; kararlılığın,

sürekliğin, yakınlığın, sevginin ve şefkatin olduğu ilişkilere yoğun bir özlem duyduklarını ancak bunu bulamadıklarını bulmuştur. West, erkek ilişkilerinin sık sık “dış baskıdan ziyade, iç anlaşmazlıklar yüzünden” koptuğunu söylemektedir. Erkek ilişkilerinin yüzde altmışı bir yıldan az ve lezbiyen ilişkilerinin çoğu üç yıldan az sürmektedir. Beş yıl veya daha uzun süreli ilişkiler istisnadır.³ West, gizli olmayan erkek bir eşcinsel gerçek hayatının “kıskançlık, rekabet gücü, güvensizlik, kötü niyet, öfke nöbetleri ve histerik duygu durum değişimleriyle dolu” olduğunu söylemektedir. Pollak, eşcinsel ilişkilerin “genellikle başlangıçtan itibaren drama, ıstırap ve sadakatsizlik, yoğun bağımlılık, kıskançlık ve öfkeyle altüst olduğunu” söylemektedir.⁵⁶

Eşcinsel ilişkilerdeki cinsel zorluklar heteroseksüel ilişkilerdeki- nin yaklaşık iki katıdır.⁵⁷

Bulabildiğimiz 50’den fazla çalışmada hem geylelerin hem de lezbiyenlerin medyan ilişki uzunluğu $4,7 \pm 2$ yıldır.⁹² Buna karşılık, Amerika Birleşik Devletleri’nde bile heteroseksüel çiftlerin evliliklerinin 25 yıla ulaşma şansı neredeyse yarı yarıyadır. Heteroseksüel çiftlerin farklılığı o kadar büyüktür ki, bu ilişkilerde çok daha az kararlılığın olduğu açıktır. 25 yıllık bir ilişkiye ulaşma şansı sadece yüzde birdir ve danışmanlar tarafından etik olarak tavsiye edilemez. Bunun nedeni, değişim isteyenlerin %86’sının eşcinsel olmanın duygusal olarak tatmin edici olmadığını bildirdiğini bulan Karten’in çalışmasında⁴⁷ yatıyor olabilir. Bu, terapi isteyenlerin en yaygın ikinci nedeniydi.

Sadakatsizlik

“İstikrar ve devamlılığa dair yoğun isteğe” rağmen, tek eşli eşcinsel ilişkileri nadiren sadakatlidir. “Tek eşlilik” öncelikli bir duygusal bağlılık anlamına gelirken, rastgele cinsel ilişki devam etmektedir.⁵⁸ Eşcinsel bir çift (psikiyatrist ve psikolog) olan McWhirter ve Mattison⁵⁹, eşcinsel ilişkilerinin uzun sürmediği fikrini çürütmeye çalışmıştır. Bu incelemelerinin sonuçlarını Erkek Çift (*The Male Couple*) adlı kitaplarında bildirmişlerdir. En sonunda, üçte ikisi sadakat beklentileriyle ilişkilerine başlayan 1

ila 37 yıldır birlikte olan 156 erkek çift bulmuşlardır. Bu çiftlerden sadece yedi kişi cinsel sadakatlerini koruyabilmiş ve hiçbiri eşleriyle beş yıldan fazla birlikte olmamıştı. Beş yıldan fazla sadık kalan bir çift bulamamışlardı. Lezbiyen ilişkilerinde sadakatsizliğe gey ilişkilerinden daha az tolerans gösterilmektedir. Sadakat, eşcinsel bir norm olarak tanıtılmasa da sadakatsizlik bir normdur ve bazı eşcinsellerin değişim istemesinin bir başka nedenidir. Yine Frank Worthen şöyle belirtmiştir: “Eşcinsel ilişkileri, hayat boyu sürecek idealist beraberlik hayalleriyle başlayabilir ancak bu, genellikle kişilere bağlı kalmayan, bir çeşit kullanma ve kullanılma tuzağı olan cinsel ilişkiye dönüşür.”⁵³

Kompulsif davranış

“Kompulsif,” “hiperseksüel” ve “bağımlılık yapıcı” gibi terimler, eşcinsel cinselliği üzerine yapılan çalışmalarda giderek daha fazla ortaya çıkmaktadır ve cinsel bağımlılık, heteroseksüellere göre üç kat daha yaygındır.^{60,61,62} Quadland ve Shattls adlı araştırmacılar şöyle belirtmektedir:

Bazılarına göre bir seçim eksikliği söz konusudur... Cinsel davranışlarını kontrol altında hissetmediklerini, istediklerinden daha fazla cinsel ilişkiye girdiklerini ve sık tekrarlayan cinsel aktiviteleri yüzünden mağdur olduklarını bildirmişlerdir... Temel motivasyonları ve memnuniyetlerinin genellikle tamamen cinsel olmadığı ortaya çıkmıştır... Aşırı yemek yeme ile çok yakından ilişkili görünen bir cinsel kontrol örüntüsü ortaya çıkmıştır.⁶³

Bir başka araştırmacı Pincu, bağımlılıkların temel özelliklerinin birçok eşcinsel davranışında bulunduğunu ve bu davranışın duygu durumunu değiştirdiğini belirtmektedir.

Hissedilen heyecan, yeni veya yasak bir şeyi keşfeden bir çocuğun heyecanından farklı değildir. Bu, sürekli memnuniyet ve geçici benlik saygısı arayışında kuvvetli bir itici güçtür... Dürtüsel birey tarafından, bir sorun olduğunu ve hayatının kontrolden çıktığını kabul etmekten kaçınmak için; bastırma, mantığa bürüme, minimizasyon (küçültme) ve entelektüalizasyon (düşünselleştirme) gibi tüm gelecekte savunma mekanizmaları kullanılır.⁶⁴

Eşcinsellerdeki rastgele cinsel ilişkiye girme durumuna dair birçok bulgu vardır. AIDS'ten önce, beyaz eşcinsel erkeklerin neredeyse yarısının en az 500 farklı partneri vardı ve çoğu yabancı olmak üzere bu kişilerin %28'inin 1000 veya daha fazla partneri vardı.⁵² Eşcinseller hâlâ heteroseksüellerden 3-4 kat daha fazla (ortalamalar yerine medyanlar karşılaştırıldığında) partnere sahiptir^{14,65} ve eşcinsellerin %13 ile %50'si, AIDS'ten sonra yüksek riskli cinsel ilişki yapmaya devam etmektedir, bu da bağımlılık dürtüsünün kanıtıdır. Bu durum, HIV'nin bulaşma yolları, AIDS önleme danışmanlığının olması, pozitif HIV olma durumu, güvenli cinsel ilişkiye dair özel girişimlerin olması ve AIDS yoluyla arkadaşlarının ölmesi hakkında yüksek düzeyde bilgiye sahip olmalarına rağmen gerçekleşmiştir.^{66,67} Önemli miktarda eşcinsel davranışı kontrolden çıkmıştır. NARTH terapistleri, danışanları arasında %30'luk bir cinsel bağımlılık oranı olduğundan bahsetmektedir.⁶⁸

Kontrol dışı cinsel davranışlar, öz saygıyı artırmazlar. Nihayetinde çaresizlik ve depresyon hissine yol açarlar.⁶⁹ Eski eşcinsel grupları, yardım arayan erkeklerin sıklıkla kullanılmış hissettiklerini söylediklerini belirtmektedir. Bu durum, tüm eşcinsellerin rastgele cinsel ilişkiye girdiği anlamına gelmez. Bazıları dini nedenlerle cinsel ilişkiye girmezler ancak kendini eşcinsel olarak tanımlayanların sadece küçük bir kısmını oluşturuyor gibi görünmektedirler. İngiltere ve Galler'de eşcinsel erkekler üzerinde yapılan ve 1992'de yayınlanan uzun süreli bir çalışmaya göre, bu kişilerin, son bir yıl içinde sadece %6'sı cinsel ilişkiye girmemişti.⁷⁰ West, "eşcinsel camiası bir araya geldiğinde cinsel konularla ilgili saplantılı bir meşguliyet" ve "sıklıkla birçok partner olmasına sebep olan bağlanmaktan hoşlanmama" durumunun söz konusu olduğundan bahsetmiştir.³

Yaş ilerledikçe ortaya çıkan yalnızlık

Eşcinsel erkekler yaşları ilerledikçe yalnızlaşırlar.⁷² Kinsey Enstitüsü'nden sosyolog Gagnon ve Simon, "ciddi depresyon veya yalnızlık duyguları genellikle... otuzlu yaşların ortalarında görülür"⁷¹ şeklinde bir yorumda bulunmuştur.

Yaşlandıkça daha az çekici hale gelen, eşcinsel veya heteroseksüeller tarafından daha az kabul gördüğünü hisseden ve bekar olan eşcinseller için, aile hayatının, çocuk veya torunların olmadığı bir gelecek, sıkıcı bir gelecek anlamına gelebilir. Günümüz eşcinselleri, eşcinsel evliliği yapma ve eşcinsel aileler olması için baskı yaparak bununla başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Diğer sorunlar

Yardım almak için gelenler genellikle depresyon, intihar eğilimi ve madde bağımlılığı (ve bunun gibi ortalama üç sorun) gibi durumların yükü altındadır ve bunun için de cevap aramaktadır.¹⁰¹

Erken yaşta ölüm

Terapiye gitmek için daha az yaygın olan bir neden de (%41) ölüm korkusudur. AIDS'in ortaya çıkmasından sonra, güvenli cinsel ilişki önlemlerine odaklanılmıştı ancak 2005'ten bu yana yapılan kampanyalar görmezden gelinmektedir. Ayrıca, anti-HIV ilaçları bile ölümleri önleyememektedir. AIDS hastalarında kanser riski genel popülasyona göre 20 kat daha yüksektir⁷³ ve epidemiyologlar bu riskin 20 kat daha fazla olduğunu düşünmektedirler, bu şaşırtıcı derecede yüksek bir faktördür. Araştırma sonuçlarına, HIV pozitif olan (ancak AIDS olmayan) hastalarda bile bu riskin yaklaşık üç kat daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Kaçınılmaz bir tıbbi gerçek de şudur ki korunmasız, rastgele cinsel ilişki, HÇ veya EÇ ile ilişkili olsun ya da olmasın, bazıları yaşam süresini kısaltacak olan bulaşıcı hastalıklar için ideal bir ortamdır.

Rotello⁷⁴, bir topluluğun yılda %1-2 oranında mevcut, normal oranlarda HIV pozitif olmasının uzun vadede %50 enfeksiyona ve ölüme yol açacağına ve bunun çoğunlukla eşcinsellerin baskın olduğu şehirlerin kenar mahallelerinde gerçekleşeceğine dair güçlü bir matematiksel gerçek olduğuna işaret etmektedir.

Sağduyu

Eşcinsel yaşam tarzı, monoton bir sefalet demek değildir. Bazı gey ve lezbiyenler yukarıdaki nedenlerden dolayı eşcinsel olmaktan vazgeçmezler. Geçirdikleri birçok güzel zaman vardır ve muhtemelen sağduyu olarak adlandıracakları şey olmasaydı, oldukları yerde kalmaktan mutlu olurlardı (sağduyudan kasıt, yaptıkları şeyin gerçekten yapmak istedikleri şey olmadığı konusunda ısrarcı bir histir). Bunun kökeni genellikle dini inançlara dayanmaktadır ve bunu giderek daha yaygın bir ifade haline gelen “içselleştirilmiş homofobi” olarak tanımlamak istemezler. Terapiye gitmek için en sık dile getirilen neden, sağduyudur.

Değişim ihtimaliyle ilgili bilgisizlik

Yıllardır eşcinsel olan eski eşcinseller, birçok eşcinselin, nasıl yapılabileceğini bilseler, bu durumu değiştireceklerini söylemektedirler. Değişimle ilgili birçok istatistiksel bulgu göz önüne alındığında, eşcinsel aktivistlerin değişim sürecini kötüleme girişimi, değişmek isteyen geniş bir eşcinsel grubuna karşı suçlu bir ayırmacılık yapma şeklidir. Fine şöyle belirtmektedir:

Eşcinselliğin psikoterapi ile tedavi edilemeyeceği şeklindeki yanlış bilgilendirme, binlerce erkek ve kadına hesaplanamaz derecede zarar vermektedir.²⁷ Bergler şunu iddia etmektedir:

Bir eşcinselin gerçek düşmanı, kendisine yardım edilebileceği olasılığını bilmeyişidir.²⁹

Öte yandan, Masters ve Johnson şu yorumu yapmaktadır:

Artık nitelikli bir psikoterapistin, eşcinsel bir danışanı tedavi etmeyi kabul etme sorumluluğundan kaçınmaması ya da onu kabul edilebilir bir tedavi kaynağına yönlendirmesi gerekmektedir.³³

Southern Methodist Üniversitesi'nde Psikiyatri Profesörü olan Tiffany Barnhouse şöyle belirtmiştir:

'Eşcinsel' aktivistlerin sık sık ileri sürdükleri, eşcinsellerin yönelimlerini değiştirmelerinin imkânsız olduğu yönündeki iddiaları kati surette doğru değildir. Böyle bir iddia, vicdanlı, sorumluluk sahibi psikiyatrist ve psikologları ellerindeki veriyi tahrif etmekle suçlar.⁷⁵

Değişim süreci

Eski eşcinsel grupları ve değişmek isteyen eşcinsellerle çalışan terapistler, genellikle dikkat edilmesi gereken birkaç önemli konuyu tanımlarlar. Bu duruma sıklıkla; intihar, cinsel istismar, depresyon ve madde kullanımını eşlik etmesi söz konusudur. Özellikle eşcinsellikle ilişkili olarak, çoğu zaman hemcins ebeveyn ile ilişkide ciddi bozukluklar ve onları rol model almayı reddetme, hemcins akran grupları tarafından reddedilme, genellikle karşılanmamış sevgi ihtiyaçlarının erotik bir hale getirilmesi, cinsel ilişkinin aşkla karıştırılması, eşcinsel erotik fantezilerin olduğu zihinsel alışkanlıklar ve sıklıkla bağımlılık yaratan bir cinsel haz döngüsü vardır. Kadınlarda bağımlılık döngüsü daha az cinsellik, daha fazla duygusallık barındırmaktadır.

Eski eşcinsel grupları, sorunun derin olduğunu (en azından yardım için gelenlerde) ve onu yenmek için kararlılık, sabır, dürüst bir öz düşünüm ve çok fazla destek gerektiğini söylemektedirler. Eski eşcinseller iki şeyin gerekli olduğunu söyleme eğilimindedirler: Eşcinsel yaşam tarzından tam bir kopuş (mevcut ilişkiyi ve eşcinsel ortamını terk etmek, gerekirse bölge dışına çıkmak) ve eşcinsel destek kaynağının yerini alacak güçlü bir heteroseksüel destek ağı.

Eski eşcinsel grupları, sorunlu davranışlarla ilgilenen bir destek grubu ailesine aittir. Bu grupların çoğu, daha yüksek bir güce başvurur ya da yalvarırlar. Eski eşcinsel gruplarında, bu yalvarış/başvuru özellikle, birçok eşcinselin Tanrı algısının aksine, sevgi ve anlayış gösteren olarak temsil edilen Tanrı'ya yöneliktir. Bu gruplar, özgüven seviyelerini yükseltmek için çalışırlar. Ayrıca, bu gruplar; sorumluluk duymanın, sürekli desteğin, bağımlılık döngüsüyle (tetikleyicileri tanımlama ve kaçınma) başa çıkmada yardım almanın, hemcinslerle savunmasız, erotik olmayan (veya

danışılacak) arkadaşlıklar kurmanın ve işlevsel ailelere dahil olmanın, cinsel yönelimde heteroseksüelliğe doğru kademeli ancak istikrarlı geçişlere ve heteroseksüel çekimin gelişmesine yol açtığını söylemektedirler. Grup üyeleri ebeveynlerini affetmeye ve onlarla uzlaşmaya teşvik edilirler. Lezbiyenler özellikle yüksek düzeydeki (%85 ila 90) erkek cinsel istismarı konusunda yardım alırlar.

Farklı türlerdeki çalışmalar, özellikle şu anda yapılan 6-7 yıllık titiz bir çalışma¹⁰² (erkekler için) bu süreçte en çok yardımcı olan etkenlerin, diğer heteroseksüel erkekler tarafından onaylanma, erkek gruplarında aktif olma, örneğin hafta sonları ve danışılacak birisi bulunursa danışmanlık alma gibi etkenler olduğunu göstermiştir. Bu etkenler, biraz övgü alsalar da terapinin kendisinden veya destek gruplarından daha önemlilerdir.

Eski eşcinsel grupları genellikle geçiş süreci için bir zaman dilimi belirtmek istemezler ancak değişimin yavaş ve istikrarlı olduğu görünmektedir ve bir yinelenme söz konusudur. Bazı terapistler ve eski eşcinsel grupları, kompulsif dürtülerin on sekiz ay ila iki yıl içinde kontrol edilebilir seviyelere düşebileceğini ve bundan sonra sürekli olarak azalabileceğini söylemektedir. Artık kompulsif davranmaya başladıktan sonra, “eski eşcinsel” olan birinin, heteroseksüellikle ilgili sorunlu davranışları için yardım arayan insanlardan çok da farklı olmadığı görünmektedir.

Eski eşcinsel grupları tarafından yürütülen kurslar genellikle grup üyelerinin; güvenme, affetmeme, korku, öfke, güvensizlik, reddedilme, kıskançlık, yalnızlık, gurur, otorite karşıtı tutumlar, ilişki kurmada savunmacı olma, düşük benlik saygısı, manipülasyon ve kontrol altında olma ihtiyacı gibi eşcinsel durumu desteklediğini söyledikleri “altta yatan” davranışları incelemekte ve bunları çözmelerine yardımcı olmaktadır. Eski eşcinsel grupları, sorunlarını çözenlerin artık içten içe eşcinsel ve sadece dıştan heteroseksüel görünen bastırılmış eşcinseller olmadıklarını iddia etmektedirler. (Değişim süreci hakkında daha ayrıntılı bir tartışma başka bir yerde bulunabilir.³³) Birçok eski eşcinsel, evlenmeyi dener ancak karşı cinsle erken evlilik yapma, genellikle kötü bir iyileştirme şeklidir ve çok daha sonrasına kadar desteklenmez.

Eşcinsel aktivistler, değişimin özgüven için zararlı olduğunu ve geyleri intihara meyilli ve depresif hale getirebileceğini söyleyerek⁴⁶ değişim sürecine saldırmışlardır. Fakat Mesmer tarafından yapılan bir araştırma, bunun tam tersini bulmuştur. Mesmer, cinsel yönelim değişikliği için yardım isteyen 100 kişiyi incelemiş ve yüzde 88'inin "arkadaşça ilişkiler kurabildiğini" ve "kendine daha fazla saygı duyduğunu" bulmuştur. Erkeklerin %97'si daha erkeksi, kadınların da yüzde 77'si daha kadınsı hissediyordu. Araştırmaya katılanların 17'si evlenmiş, %55'i "tamamen heteroseksüel ilgileri" olduğunu bildirmiş ve %47'si "nadiren dışa vurmak zorunda hissettikleri" eşcinsel ilgileri olduğunu belirtmiştir. Yüzde 13'ünün ise hâlâ eşcinsel davranışları vardı. Yüzde doksan dördü ise kendini Tanrı'ya daha yakın hissettiğini belirtmişti.⁷⁶ Bir NARTH çalışması, Jones ve Yarhouse'un titiz çalışması⁴⁸ ve Santero ve arkadaşlarının çalışmasında olduğu gibi, onarım terapisinin hem psikolojik iyileşmeye hem de kişilerarası ilişkilerde düzelmeye yol açtığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Eski eşcinsel grupları, hemcins bir ebeveynle bağ kurmamış, akranlarından farklı veya dışlanmış hisseden ve genellikle cinsel istismara uğramış bir erkek veya kız çocuğunun yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olmayacağını söyleyerek, eşcinselliğin kendisinin zayıf bir benlik saygısı belirtisi olduğunu savunmaktadırlar. Kontrol dışı cinsel davranışlar da depresyona yol açmaktadır.

Biseksüel kadınlar, heteroseksüellere göre 20 kat daha fazla orana kendini kesme davranışına sahiptir¹⁰⁰ ve GLB bireyleri, heteroseksüellere göre kabaca üç kat daha sık intihar girişiminde bulunurlar⁵² ve bu genellikle toplumsal tutumların sorumlu olduğu bir istatistiktir. Ancak eşcinsellikle doğrudan ilişkili oldukları durumlarda, eşcinsellerin intihar girişimlerinde bulunmasının en önemli iki nedeni, romantik, arkadaşça veya ailevi bir ilişkinin sona ermesi ve başkaları tarafından ayrımcılık yapılması değil, kişinin cinsel yönelimini kabul edememesidir.^{52,83,84,89} Bu alandaki literatür ayrıca, çeşitli ülkelerdeki EÇ'li kişiler arasında, intihar girişimlerinin oranının, muhtemelen dolaylı bir faktör olmalarına rağmen,⁸⁵ doğrudan ayrımcılıkla ve toplumdaki diğer

tutumlarla ilişkili olmadığını göstermektedir.⁸⁷ Avrupa ülkelerinde, kendi kendine yapılan sağlık ve iyi oluş değerlendirmeleri, GLB'li bireylerin algılanan kabul düzeyi ile benzer şekilde doğrudan ilişkili değildir.⁸⁶ Toplumsal baskının doğrudan etkisini göstermeye çalışan çalışmalar şimdiki kadar başarılı olamamıştır, aksine psikolojik başa çıkma mekanizmalarını (problem çözme yerine duygu temelli) ana faktör olarak tanımlamıştır.^{78-82,88}

Bu nedenle, eşcinsel aktivizminin iddia ettiği gibi, değişme isteği olan eşcinsellerin değişimine yardımcı olmaya çalışan kişilerin homofobik olduğunu iddia etmek mantıksızdır. Eşcinsel aktivizminin, tutarlı olmak amacıyla, Adsız Alkoliklerin alkoliklerden nefret ettiğini iddia etmeleri gerekmektedir.

Eşcinsel aktivistler, değiştiklerini iddia eden kişilerin esasen hiç eşcinsel olmadıklarını söyleseler de heteroseksüelliğe geçişi başaran yüzlerce eşcinsel, yıllarca süren eşcinsel ilgi ve cinsel aktiviteden veya partnerlerden, birlikte yaşadıkları ilişkilerinden, rastgele cinsel ilişkiye girmekten ve siyasi aktivizmden bahsedebilirler. Eski bir eşcinsel olan David Kyle Foster, sık sık onun eşcinsel olduğundan şüphe edenlere “1000’den fazla erkekle sevişmiş olmak sayılır mı?” diye cevap vermektedir.

Eşcinsel bireyler, bir daha eşcinsel düşüncenin gerçekleşmeyeceğine dair kanıt isteseler de eski eşcinsel grupları böyle bir talebin eski bir alkolün bir daha asla içki şişesine ulaşmak için anlık bir dürtü hissetmeyeceğini söylemek gibi gerçekçi olmadığını söylemektedir. Böyle bir dürtü, şu anda gücünü kaybetmiş, eski bir tetikleyici olarak görülebilir. Eski eşcinsel grupları, eşcinsel dürtülerin kademeli olarak kontrol edilebilir hale geldiğini ve bu dürtülerin, heteroseksüel ilgi gelişmeye başlarken istikrarlı bir şekilde azalmaya devam ettiğini bildirmektedirler. Eskiden eşcinsel olan birçok kişi, mutlu bir şekilde evlenmektedir. Eşcinsel hareketin müdavimlerinden eski eşcinsel Alan Medinger, belirli aralıklarla “bazı küçük şeyler, şiddetli bir şekilde sarsabilir ancak bu, gerçekten bir baş belasından başka bir şey değildir” demiştir. Tedavi gören eski eşcinsellere, eşcinsel bir dürtü oluştuğunda gerçekte ne aradıklarını tanımlamaları ve bunu erotik olmayan bir şekilde elde etmeye başlamaları öğretilmektedir. Medinger,

bunun erkeklerde, genellikle başka bir erkek tarafından bir erkek olarak onaylanma ihtiyacı olduğunu söylemiştir.

İnsanlar ne kadar değişebilir?

Van den Aardweg'in terapi deneyimindeki vakaların üçte ikisinde, eşcinsel dürtülerin sadece ara sıra veya tamamen yok olduğuna dair ifadesini belirtmiştik. Eski eşcinsel grupları, yardımcıları daha az profesyonel olsa da bu tür insanlardan da bahsetmektedirler. Bazı bireyler için büyük çaplı değişim mümkündür.

Çeşitli sonuçların olduğu gerçeği ne anlama gelmektedir? Birisi mevcut durumundan son derece memnuniyetsizse, değişimin kesinlikle denemeye değer olduğu anlamına gelir. Bazı insanların kayda değer ölçüde değişmesi, araştırmalar devam ettikçe, gelecekte birçok insan için nelerin mümkün olabileceğini gösterdiği için değerlidir.

Bazı insanların değişmemesi, değişen kişilerdeki değişimi hükümsüz kılar mı? Kimse kanser tedavisinin başarısızlıklarına bakıp, kanser tedavisine izin verilmemesi gerektiğini söylemez. Kanserde, uzun süre boyunca duraksama meydana gelir ve bu durum kanserin üstesinden gelmek için daha fazla çaba sarf edilmesine dair ilham verir.

Hem Spitzer'in hem de Karten'in katılımcı grubunda, dindarlık çok fazla oranda mevcuttu (özellikle Yahudi-Hristiyanlık). AAda olduğu gibi, değişen kişiler, üstün bir gücün kendilerine yardım ettiğine inanıyorlardı. Bununla birlikte, farklı dindarlık derecelerinin çok az etkisi vardı. Karten, kendi grubunda, duyguların değişimi ile dindarlık derecesi arasında net bir korelasyon bulamamıştı. Diğer çalışmalardan çıkarılacak sonuç, değişimin belli düzeyde dindarlıkla, daha sık meydana geldiğidir. Spitzer ve Karten ile Jones/Yarhouse'ın çalışmalarından çıkarılan genel bir sonuç, tamamen eşcinsellikten, tamamen heteroseksüelliğe geçişin daha nadir olduğu ancak meydana gelen her türlü değişimden genel bir memnuniyet duyulduğu yönündedir.

Bu tür bireylerin, nihayetinde ne ölçüde tatmin edici karşı cins ilişkileri kurduklarına dair sağlam bir istatistik yoktur. Anekdotalsal kanıtlar, değişenlerin oldukça büyük bir kısmının, makul derecede memnun olmuş bekarlar olduğunu göstermektedir. Günümüz toplumundaki birçok kişi, cinsel hazzı bir insan hakkı olarak görmekte ve heteroseksüel olarak cinsel ilişkiye girmememinin değişim için yetersiz bir delil olduğuna itiraz etmektedirler. Ancak kolay cinsel hazzı tercih eden bir kişinin, birkaç yıl süren, derin ve zor bir kendini analiz süreciyle birlikte, kişisel olarak tatmin edici bir sonuç elde etmiş birine söyleyecek çok az şeyi olabilir.

Özet

EÇ'li kişilerin, genellikle terapi yardımıyla ancak çoğunlukla terapi olmadan, heteroseksüel bir yönelime doğru geçtiğine dair bol miktarda delil vardır. Bazıları büyük değişiklikler elde eder, bazıları küçük. Ancak cinsel yönelimin sabit değil, akışkan olduğu açıktır. Bu nedenle, bunun, genetik olarak önceden belirlenmiş olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Birçok terapi türü de dahil olmak üzere doğru bir destek sayesinde çeşitli derecelerde değişimin gerçekleşme olasılığı yüksektir. Bu tarz bir destek bulmak, mevcut sosyal iklimdeki sorun olabilir.

Kaynakça

1. Kitzuger C, Wilkinson S. 1995. Transitions from heterosexuality to lesbianism: the discursive production of lesbian identities. *Developmental Psychology* 31: 95-100
2. Blumstein PW, Schwartz P. 1976. Bisexuality in men. *Urban Life* 5: 339-58
3. West DJ. 1977. *Homosexuality Reexamined*. London: Duckworth
4. Aaron W. 1972. *Straight*. New York: Bantam Books
5. Nichols M. 1988. Bisexuality in women. Myths, realities and implications for therapy. *Women and Therapy* 7(2): 235-52
6. Hatterer LJ. 1970. *Changing Homosexuality in the Male*. New York: McGraw-Hill
7. Herdt GH. 1981. *Guardians of the Flutes. Idioms of Masculinity*. New York: McGraw-Hill
8. Dixon JK. 1985. Sexuality and relationship changes in married females following the commencement of bisexual activity. *Journal of Homosexuality* 11(1/2):11533
9. Pomeroy WB. 1972. *Dr. Kinsey and the Institute for Sex Research*. New York: Harper and Row.
10. Ross MW. 1983. *The Married Homosexual Man*. London: Routledge & Kegan Paul
11. Tanner DM. 1978. *The Lesbian Couple*. Lexington, Massachusetts: D. C.Heath
12. Bell AP, Weinberg MS, Hammersmith SK. 1981. *Sexual Preference: Its Development In Men and Women*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press
13. Cameron P, Proctor K, Coburn K, Forde N. 1985. Sexual orientation and sexually transmitted disease. *Nebraska Medical Journal* 70: 292-9
14. Laumann EO, Gagnon JH, Michael RT, Michaels S. 1994. *The Social Organization of Sexuality*. Chicago: University of Chicago Press
15. Rosario M, Meyer-Bahlburg HFL, Hunter J, Exner TM. 1996. The psychosexual development of urban, gay and bisexual youths. *Journal of Sex Research* 33: 113-26
16. Rosario M, Schrimshaw EW, Hunter J, Braun L. 2006. Sexual identity development among gay, lesbian, and bisexual youths: consistency and change over time. *Journal of Sex Research* 43: 46-58
17. Fox RC. 1995. Bisexual identities. In *Lesbian, Gay, and Bisexual Identities Over the Lifespan*, ed. D'Augelli AR, Patterson CJ, 48-86pp. New York: Oxford University Press

18. Sandfort TGM. 1997. Sampling male homosexuality. In *Researching Sexual Behavior: Methodological Issues*, ed. Bancroft J, 261-275pp. Bloomington, Indiana. Indiana University Press
19. Hart AD. 1994. *The Sexual Man*. Dallas, Texas: Word
20. Kryzan C, Walsh J. 1998. The !OutProud!/Oasis Internet survey of queer and questioning youth. www.outproud.org/pdf/qys1997report-pub.pdf. Accessed 31/7/6
21. Dickson N, Paul C, Herbison P. 2003. Same-sex attraction in a birth cohort: prevalence and persistence in early adulthood. *Social Science and Medicine* 56: 1607-15
22. Diamond L. 2003. Was it a phase? Young women's relinquishment of lesbian/ bisexual identities over a 5-year period. *Journal of Personality and Social Psychology* 84: 352-64
23. Diamond LM. 2005. A new view of lesbian subtypes: stable versus fluid identity trajectories over an 8-year period. *Psychology of Women Quarterly* 29: 119-28
24. Kinnish KK, Strassberg DS, Turner CW. 2005. Sex differences in the flexibility of sexual orientation: a multidimensional retrospective assessment. *Archives of Sexual Behavior* 34: 175-83
25. Savin-Williams RC, Ream GL. 2007. Prevalence and stability of sexual orientation components during adolescence and young adulthood. *Archives of Sexual Behaviour* 36: 385-394
26. Paglia C. 2001. *The energy mess and fascist gays*. Salon May, Unpaged
27. Fine R. 1987. *Psychoanalytic Theory, Male and Female Homosexuality Psychological Approaches*. Washington: Hemisphere Publishing Corporation
28. Newman M, Berkowitz B, Owen J. 1971. *How To Be Your Own Best Friend*. New York: Lark Publishing Company
29. Bergler E. 1962. *Homosexuality: Disease or Way of Life*. New York: Collier Books
30. Bieber I. 1962. *Homosexuality: A Psychoanalytic Study*. New York: Basic Books
31. Bieber I, Bieber TB. 1979. Male Homosexuality. *Canadian Journal of Psychiatry* 24(5): 409-421
32. Socarides CW. 1978. *Homosexuality*. New York: Jason Aronson
33. Masters WH, Johnson VE. 1979. *Homosexuality In Perspective*. Boston: Little, Brown and Company
34. van den Aardweg G. 1986. *Homosexuality and Hope: A Psychologist Talks About Treatment And Change*. Ann Arbor, Michigan: Servant Books

35. Anon. 1989. "Gays can change" says psychiatrist. *Exodus Standard* 6(2): 6
36. Kronemeyer R. 1980. *Overcoming Homosexuality*. New York: Macmillan Publishing Company
37. Golwyn DH, Sevlie CP. 1993. Adventitious change in homosexual behavior during treatment of social phobia with phenelzine. *Journal of Clinical Psychiatry* 54: 39-40
38. Jawad S, Sidebothams C, Sequira R, Jamil N. 2009. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences* 21(3): 353-4
39. Socarides CW. 1995. *Homosexuality. A Freedom Too Far*. Phoenix, Arizona: Adam Margrave Books
40. Prager D. 1990. *Judaism, homosexuality and civilization*. *Ultimate Issues* 6(2):24
41. NARTH. 1997. *New Study Confirms Homosexuality Can Be Overcome*. Encino, California: NARTH
42. *APA Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation*. 2009. Washington, DC
43. Anon. 1992. Psychoanalysts say change is possible. *Exodus Standard* 9(2): 4
44. Wright RH, Cummings NA. 2005. *Destructive trends in mental health: the well-intentioned path to harm*. New York: Routledge
45. Spitzer RL. 2003. Can some gay men and lesbians change their sexual orientation? 200 participants reporting a change from homosexual to heterosexual orientation. *Archives of Sexual Behavior* 32: 403-17
46. Shidlo ASM. 2002. Changing sexual orientation: A consumers' report. *Professional Psychology: Research and Practice* 33: 249-59
47. Karten EY, Wade JC. 2010. Sexual orientation change efforts in men: A client perspective. *The Journal of Men's Studies* 18: 84-102
48. Jones SL, Yarhouse MA. 2007. *Ex-Gays? A Longitudinal Study of Religiously Mediated Change in Sexual Orientation*. Downer's Grove, Illinois: IVP
49. Hallman J. 2008. *The Heart of Female Same-sex Attraction*. Downer's Grove, Illinois, IVP
50. Alcoholics Anonymous World Service. 1984. *Pass It On*. New York: Alcoholics Anonymous World Service
51. Cappon DJ. 1965. *Toward An Understanding of Homosexuality*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Publishing Company
52. Bell AP, Weinberg MS. 1978. *Homosexualities. A Study of Diversity Among Men and Women*. New York: Simon and Schuster

53. Whitehead B. 2003. *Craving for Love*. Mill Hill, London: Monarch
54. Saghir MT, Robins E. 1973. *Male and Female Homosexuality, A Comprehensive Investigation*. Baltimore Maryland: Williams and Wilkins
55. Nicolosi J. 1991. *Reparative Therapy of Male Homosexuality*. Northvale, New Jersey: Jason Aronson, Inc.
56. Pollak M. 1985. Male homosexuality—or happiness in the ghetto. In *Western Sexuality*, ed. Ariès P, Béjin A, 40-61 pp. Oxford: Basil Blackwell
57. Laumann EO, Paik A, Rosen RC. 1999. Sexual dysfunction in the United States: Prevalence and predictors. *JAMA* 281: 537-44
58. Connell RW, Crawford J, Dowsett GW, Kippax S, Sinnott V, Rodden P, Berg R, Baxter D, Watson L. 1990. Danger and context: unsafe anal sexual practice among homosexual and bisexual men in the AIDS crisis. *Australian and New Zealand Journal of Sociology* 26(2): 187-208
59. McWhirter DP, Mattison AM. 1984. *The Male Couple*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall
60. Dodge B, Reece M, Herbenick D, Fisher C, Satinsky S, Stupiansky N. 2008 Relations Between Sexually Transmitted Infection Diagnosis and Sexual Compulsivity in a Community-Based Sample of Men Who Have Sex with Men (MSM). *Sexually Transmitted Infections* 84(4): 324-7
61. Kelly BC, Bimbi DS, Nanin JE, Izienicki H, Parsons JT. 2009. Sexual Compulsivity and Sexual Behaviors Among Gay and Bisexual Men and Lesbian and Bisexual Women. *Journal of Sex Research* 46(4): 1-8
62. Skegg K, Nada-Raja S, Dickson N, Paul C. 2010. Perceived “Out-of-Control” sexual behavior in a cohort of young adults from the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study. *Archives of Sexual Behavior* 39(4): 968-78
63. Quadland MC, Shattls WD. 1987. AIDS, sexuality and sexual control. *Journal of Homosexuality* 14(1-2): 277-98
64. Pincu L. 1989. Sexual compulsivity in gay men: controversy and treatment. *Journal of Counselling and Development* 68(1): 63-6
65. Mercer CH, Hart GJ, Johnson AM, Cassell JA. 2009. Behaviourally bisexual men as a bridge population for HIV and sexually transmitted infections? Evidence from a national probability survey. *International Journal of STD and AIDS* 20(2): 87-94.
66. Van de Ven P, Rawstorne P, Crawford J, Kippax S. 2002. Increasing proportions of Australian gay and homosexually active men engage in unprotected anal intercourse with regular and with casual partners. *AIDS Care* 14: 335-41

67. Tector T. 2001. Urban Mens Health Study. *Bulletin of Experimental Treatments for AIDS Winter*: unpagged
68. Pullin RD. 1995. Homosexuality and Psychopathology. In *Collected papers from the NARTH Annual Conference, 1995*, 23pp. Encino, California: NARTH
69. Seligman MEP. 1975. *Helplessness-On Depression, Development And Death*. London: Freeman
70. Brown P. 1992. Dangers of monogamy. *New Scientist* 135 (21 November):38-9 (Abstr.)
71. Gagnon JH, Simon W. 1974. *Sexual Conduct*. London: Hutchinson
72. Kuyper L, Fokkema T. 2010. Loneliness Among Older Lesbian, Gay, and Bisexual Adults: The Role of Minority Stress. *Archives of Sexual Behavior* 39(5): 1171-1180
73. Galceran J, Marcos-Gragera R, Soler M, Romaguera A, Ameijide A, Izquierdo A, Borrás J, de Sanjose SL, Casabona J. 2007. Cancer incidence in AIDS patients in Catalonia, Spain. *European Journal of Cancer* 43(6): 1085-91
74. Rotello G. 1997. *Sexual Ecology. AIDS and the Destiny of Gay Men*. Harmondsworth, Middlesex, UK: Dutton
75. Barnhouse RT. 1984. What is a Christian view of homosexuality? *Circuit Rider*: Feb 12
76. Mesmer R. 1992. Homosexuals who change lifestyles. *The Journal of Christian Healing* 14 (1): 12-17
77. Barnhouse RT. 1977. *Homosexuality: a Symbolic Confusion*. New York, Seabury Press
78. Almeida J, Johnson RM, Corliss HL, Molnar BE, Azrael D. 2009. Emotional distress among LGBT youth: the influence of perceived discrimination based on sexual orientation. *Journal of Youth and Adolescence* 38(7): 1001-14
79. McCabe SE, Bostwick WB, Hughes TL, West BT, Boyd CJ. 2010. The relationship between discrimination and substance use disorders among lesbian, gay, and bisexual adults in the United States. *American Journal of Public Health*: 100 (10): 1946-1952
80. Meyer IH. 1995. Minority Stress and mental health in Gay Men. *Journal of Health and Social Behavior* 36(March):38-56
81. Ross MW. 1988. Homosexuality and mental health: a cross-cultural review. *Journal of Homosexuality* 15(1): 131-52
82. Sandfort TG, Bakker F, Schellevis F, Vanwesenbeeck I. 2009. Coping Styles as Mediator of Sexual Orientation-Related Health Differences. *Archives of Sexual Behavior* 38(2):253-63

83. Chen, H, Li, Y, Wang, L, Zhang, B. 2015. Causes of Suicidal Behaviors in Men Who Have Sex with Men in China: A National Questionnaire Survey. *BMC Public Health* 15 (1): 1436–1438
84. Wang J, Plöderl M, Häusermann M, Mitchell G, Weiss MG. 2015. Understanding Suicide Attempts Among Gay Men From Their Self-Perceived Causes. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 203 (7):499–506
85. Lea T, de Wit J, Reynolds R. 2014. Minority Stress in Lesbian, Gay, and Bisexual Young Adults in Australia: Associations with Psychological Distress, Suicidality, and Substance Use. *Archives of Sexual Behavior* 43 (8) : 1571–8
86. van der Star A, Bränström R. 2015. Acceptance of Sexual Minorities, Discrimination, Social Capital and Health and Well-Being: A Cross-European Study among Members of Same-Sex and Opposite-Sex Couples. *BMC Public Health* 15 (January): 812
87. Bostwick WB, Boyd CJ, Hughes TL, West BT, McCabe SE. 2014. Discrimination and Mental Health among Lesbian, Gay, and Bisexual Adults in the United States. *The American Journal of Orthopsychiatry* 84 (1): 35–45
88. Cochran SD, Mays VM. 2015. Mortality Risks among Persons Reporting Same-Sex Sexual Partners: Evidence from the 2008 General Social Survey National Death Index Data Set. *American Journal of Public Health* 105 (2): 358–64
89. Choi K, Steward WT, Miège P, Hudes E, Gregorich SE. 2015. Sexual Stigma, Coping Styles, and Psychological Distress: A Longitudinal Study of Men Who Have Sex With Men in Beijing, China. *Archives of Sexual Behavior* (December 17) doi:10.1007/s10508-015-0640-z
90. Everett B. 2015. Sexual Orientation Identity Change and Depressive Symptoms: A Longitudinal Analysis. *Journal of Health and Social Behavior* 56 (1): 37–58
91. Lucassen MF, Clark TC, Denny SJ, Fleming TM, Rossen FV, Sheridan J, Bullen P, Robinson EM. (2014), *Journal of Pediatrics and Child Health*, 51(4):410-418
92. Whitehead NE (2017). Are Gay/Lesbian relationships really as short as they seem? *Journal of Human Sexuality* 8: 99-125.
93. Katz-Wise SL, Reisner SL, Hughto JW, Keo-Meier CL. 2015. Differences in Sexual Orientation Diversity and Sexual Fluidity in Attractions Among Gender Minority Adults in Massachusetts. *Journal of Sex Research* (July 8): 1–11

94. Auer MK, Fuss J, Höhne N., Günte K, Stalla GK, Sievers C. 2014. Transgender Transitioning and Change of Self-Reported Sexual Orientation. *PLoS One* 9 (10): e110016.
95. Mock SE, and Eibach RP. 2011. Stability and Change in Sexual Orientation Identity Over a 10-Year Period in Adulthood. *Archives of Sexual Behavior* 41 (3): 641–648
96. Katz-Wise SL, and Hyde JS. 2015. Sexual Fluidity and Related Attitudes and Beliefs among Young Adults with a Same-Gender Orientation. *Archives of Sexual Behavior* 44 (5): 1459–1470
97. Jones SL, Yarhouse MA. 2011. A longitudinal study of attempted religiously mediated sexual orientation change. *Journal of Sex and Marital Therapy* 37(5):404-427
98. Spitzer R. 2012. Spitzer reassesses his 2003 study of reparative therapy of homosexuality. *Archives of Sexual Behavior*, 41(4) 757
99. Hansen NB, Lambert MJ, Forman EM. 2002. The Psychotherapy Dose-Response Effect and Its Implications for Treatment Delivery Services. *Clinical Psychology: Science and Practice* 9 (3) : 329–343
100. Swannell S, Martin G, Page A. 2015. Suicidal Ideation, Suicide Attempts and Non-Suicidal Self-Injury among Lesbian, Gay, Bisexual and Heterosexual Adults: Findings from an Australian National Study. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry* (December 1). doi:10.1177/0004867415615949
101. Whitehead NE. 2010. Homosexuality and comorbidities; Research and therapeutic implications. *Journal of Human Sexuality* 2: 124-175 103
102. Jones SL, Yarhouse MA (2011) A longitudinal study of attempted religiously mediated sexual orientation change. *Journal of Sex and Marital Therapy* 37(5): 404-427
103. Dehlin JP, Galliher RV, Bradshaw WS, Hyde DC, Crowell A. 2014. Sexual Orientation Change Efforts Among Current or Former LDS Church Members. *Journal of Counseling Psychology* (March 17): 1–11

Özet

Genler ve EÇ* hakkında en çok bilgiye sahip olan araştırmacılar, “Bu durum genleriniz yüzünden değil” demektedir. Şimdi, aşağıdaki iddiaların çoğunun tüm insan davranışları için geçerli olduğunu akılda tutarak, bulguları gözden geçirelim.

Bu özet halindeki ifadeler her bölümde derinlemesine incelenmiştir.

Değişim

Eşcinselliğin genler veya biyolojik ortamdaki herhangi bir Şey tarafından doğuştan belirlenmemiş olması, cinsel yönelimdeki büyük çaplı değişimin en açık kanıtlarından biridir. Kapsamlı çalışmalar artık Şunu göstermektedir:

Yetişkinlerde

Tamamen EÇ’ye sahip olanların yaklaşık yarısı, yaşamlarında heteroseksüelliğe doğru ilerlemektedirler. Başka bir deyişle, heteroseksüel nüfusun %3’ü (hem erkek hem de kadınlar) bir zamanlar biseksüel veya eşcinsel olduğunu iddia etmektedirler.

- Bu değişimler, terapiyle meydana gelmez ancak bazıları çok hızlı bir Şekilde eşcinsellerin hayatlarında “kendiliğinden” gerçekleşir.
- Cinsel yönelimdeki değişikliklerin çoğu, tamamen heteroseksüelliğe doğrudur.

* EÇ, eşcinsel çekim; HÇ heteroseksüel çekimdir.

- Yönelimi tamamen HÇ'ye değişen insan sayısı, mevcut biseksüel ve tamamen EÇ'li bireylerin toplamından daha fazladır. Başka bir deyişle, "Eski eşcinseller şu anki eşcinsellerden sayıca üstündür."
- Tamamen HÇ, erkeklerde tamamen EÇ'den 17 kat, kadınlarda ise tamamen EÇ'den 30 kat daha değişmezdir. (Kadınlarda cinsel yönelimlerinde erkeklerden daha fazla hareket ederler.)

Ergenlerde

- Birçok ergenin yönelimi, EÇ'den başka bir yönelime değişecektir. Doğrusu, 16 ila 17 yaş grubundaki ergenlerin %98'i, eşcinsellik ve biseksüellikten heteroseksüelliğe geçecektir.
- EÇ veya biseksüel çekimi olduğunu söyleyen 16 yaşındaki gençlerin, 17 yaşına geldiklerinde karşı cinsten etkilendiklerini söyleme olasılığı, heteroseksüel yönelime sahip olanların kendilerini biseksüel veya eşcinsel olarak tanımlama olasılığından 25 kat daha yüksektir.
- Karşı cinsten etkilendiklerini iddia eden 16 yaşındaki gençlerin büyük çoğunluğu, böyle kalmaya devam edecektir.

Genler

İkizler Üzerinde Yapılan Çalışmalar:

- Tek yumurta ikizleri ve tek yumurta ikizi olmayan ikizlerin böyle çok karmaşık şekilde karşılaştırılmaları, kesinlikle genetik determinizmi hükümsüz kılmaktadır. Aynı genlere sahip tek yumurta ikizleri, EÇ açısından yaklaşık %11-14 oranında uyumludur. Eşcinsellik "genetik" olsaydı, eşcinsel erkek ve kadınların tek yumurta ikizleri de %100 oranda eşcinsel olurdu. Klasik ikiz çalışmalarında genetik oran erkekler için %22'den, kadınlar için ise %37'den azdır ve bu oran %10'a kadar düşebilmektedir. İkizler üzerinde yapılan çalışmalar, metodoloji geliştikçe ve örneklem büyüdüğüçe, eşcinsellik için sürekli olarak daha düşük genetik oranlar bulmaya de-

vam etmektedir. Herkesin düşünce ve davranışlarında en az %10 oranında bir genetik etki vardır çünkü özellikle genler olmadan hiçbir insan aktivitesi veya davranışı olamaz. İkizler üzerinde yapılan araştırmalar, tesadüfi olaylara verilen bireysel tepkilerin (bir tek yumurta ikizinin diğferinden farklı tepki verdiği) eşcinselliğe açık ara en güçlü katkıda bulunan bir etken olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, tesadüfi olaylar güçlü bir etkidir.

Diğerleri

- Tüm genom taraması, şizofrenide olduğunu aksine (hâlâ şizofreninin %3'ü ile ilişkili sadece 4 gen tespit edilmiştir) herhangi bir eşcinsel geni bulamamıştır.
- Gen yapısı ve işleyişine göre, genlerin bir kişide EÇ'yi (veya diğer davranışları) belirleyeceği makul bir yol yoktur.
- Şimdiye kadar, “tek gen, tek özellik” gibi genetik olarak belirlenmiş davranış türleri sadece çok basit organizmalarda bulunmuştur. Genel olarak, genetikçiler birçok genin (en az beş veya altıdan yüzlercesine kadar) herhangi bir insan davranışına katkıda bulunduğu konusunda hemfikirlerdir.
- Herhangi bir genetik etkinin, zayıf ve dolaylı olduğuna inanılmaktadır.
- Genetik olarak belirlenmiş bir insan davranışına henüz rastlanmamıştır. Şimdiye kadar keşfedilmiş genetikle ilişkili olabilecek en yakın davranış (saldırganlığa yol açan monoamin oksidaz eksikliği) danışmanlığa son derece karşılık veren bir davranış olduğunu göstermiştir.
- Bir dizi genin neden olduğun genetik olarak baskın bir EÇ, ailelerde aniden ortaya çıkamaz ve kaybolamaz. Böyle bir durum, nesiller boyu devam eder. Birçok “heteroseksüel” genin aynı anda etkisiz hale gelmesi de genetik olarak mantıksızdır.
- İnsan ırkı, genlerinin çoğunu paylaşmaktadır—bu oran %99,7 ile %99,9 arasındadır. Bu da tüm etnik grupların, bu genlerin

çoğuna sahip olacağı anlamına gelmektedir. Bunun üç sonucu vardır:

- Eşcinsellik genetik olarak belirleniyorsa, eşcinsel uygulamalar tüm kültürlerde aynı veya çok benzer olacaktır. Ancak farklı kültürlerde (ve bu kültürlerin kendi içinde) eşcinsel uygulama ve geleneklerin muazzam çeşitliliği ve kapsamı buna karşı çıkmaktadır.
 - Eğer genetik bir belirleme söz konusu olsaydı, tüm kültürlerde benzer bir eşcinsellik yüzdesi olurdu. Ancak bazı kültürlerde eşcinsellik bilinmemekte, bazılarında ise zorunludur.
 - Aynı şekilde, eğer eşcinsellik genetik olarak belirleniyor olsaydı, farklı kültürlerdeki eşcinsel uygulama ve davranışlardaki değişiklikler yüzyıllar boyunca çok yavaş gerçekleşiyor olurdu. Ama tarih, durumun böyle olmadığını göstermektedir. (Tüm Eşcinsellik modellerinin zayıflaması [birkaç yüzyıl içinde Yunan modeli ve bir yüzyıl içinde Melanezya modeli], mevcut Batı modelinin birkaç yüzyıl içinde nispeten ani olarak [genetik açıdan] ortaya çıkması ve belli bir etnik grupta, tek bir nesilde bile uygulamaların ani olarak değişmesi, genetik olan hiçbir şeyle tutarlı değildir. Hatta şu anki Batı modelinde hızla değişen cinsel uygulamalar bile tutarlı değildir.)
- Popülasyonda EÇ'nin oluşumu, hatalı bir doğum öncesi gelişim sürecinden kaynaklanamayacak kadar sıktır. Bu nedenle EÇ, bu anlamda da doğuştan değildir. Buna epigenetik süreçler de dahildir.
 - EÇ, genetik olarak belirlenmiş olsaydı ve eşcinsel ilişkiye yol açsaydı, sadece birkaç nesil içinde kendini nüfusun dışına atardı. Günümüzde var olmazdı.
 - Hemcinsten ilk etkilenme yaşı yaklaşık %10, karşı cinsten etkilenme yaşı ise yaklaşık %15 oranında genetik olarak etkileniyor olabilir. (Unutmayın, herkesin düşündüğü veya yaptığı her şeyde %10 oranında genetik bir pay vardır.)

- İlk çekimler (hem EÇ hem de HÇ) ortalama 10 yaşında ortaya çıkmaktadır ve bunlar nadiren kişinin “en eski anıları”dır. Yani çekimin sebebi çoğunlukla toplumsal etkenlerdir.

Hormonlar

- Hormonlarla ilgili birçok çalışma yapılmıştır ve bunların hiçbiri, eşcinsellik ile doğum öncesi hormonlara maruz kalma arasında ikna edici bir ilişki olduğunu göstermemiştir. Fakat birçoğu, doğum öncesi hormonlara maruz kalma ile bebeklikte oyun oynama arasında çok zayıf bağlantılar olduğunu göstermiştir.
- Eşcinselliğin, anne tarafından, erkek beyninin özelliklerine yapılan bir bağışıklık sistemi saldırısından kaynaklandığı fikri yeterince desteklenmemektedir. Böyle bir durumda, saldırının erkek testislerine ve cinsel organlarına (erkeklere özgü en büyük hedef noktaları) yönelik olması gerekmektedir ancak öyle olmamaktadır.

Beyin Yapısı

- Geçmişte beyin mikro yapıları üzerinde yapılan birçok araştırmaya, örneğin doksanlı yıllarda, yetişkin heteroseksüellerin ve eşcinsellerin beyinleri arasında diğer çalışmalarla yenilenebilir farklılıklar ortaya koyamamıştır.
- Günümüzde yapılan çalışmalar, erkek ve kadınların doğumdaki beyinlerinin yapısal olarak farklı olmadığını göstermektedir, bu da özellikle “eşcinsel” bir beyin olmasının mümkün görünmediği olasılığını ortaya çıkarmaktadır. Sürekli olarak yinelenen temel farklılık, yaklaşık iki veya üç yaşından itibaren beyin boyutlarıdır.
- Çevrenin, doğumdan ergenliğe ve sonrasına kadar beyin üzerinde etkileri vardır.
- Beynin cinsel dimorfizmi (farklılığı), doğum öncesi testosteron düzeyleriyle bağlantılıdır ancak bu zayıf bir etkiye sahiptir ve çeşitliliğin sadece %16-27’sine sebep olmaktadır.

- Nörobilimciler, beynin olağanüstü derecede esnek (plastic) olduğunu bulmaktadır. Şu anki bilimsel görüş, bir yetişkin olarak bile, sürekli olarak devam eden sürecin farkında olmasak da beynimizi bu hale getirenin kendimiz olduğudur. Mikro yapıda gerçekleşen bu değişiklikler aylar içerisinde beyin taramalarında görülebilir.
- Eşcinsel ve heteroseksüel beyinler arasında farklılıklar bulunursa, bunlar basitçe yıllarca süren koşullanmanın (tekrarlanan düşünce kalıpları ve davranışlar) bir sonucu olabilir.

Toplumsal, sosyolojik etkenler

İnterseksler

- Batıdaki “interseks” çocukların yaklaşık %90’ı (belirsiz genital organlarla doğanlar), ergenlikte gerçek genetik cinsiyetlerini ortaya çıktığında ve cerrahi müdahaleler sunulduğunda yetiştirilme cinsiyetlerinde kalmayı tercih ederler. Bu seçim, çoğunlukla, çok zıt fiziksel ve hormonal özellikler karşısında yapılır. Cinsel yönelim ve davranışın oluşumunda baskın çevresel etkiler olduğu iddia edilmektedir.

Diğerleri

- Boşanma, çocuklarda daha sonraki eşcinsellik riskini iki katına çıkarır.
- Yetişkin heteroseksüelliğine yönelik psikososyal gelişim aşamaları, gelişim psikologları tarafından iyi tanımlanmış ve kabul edilmiştir ve heteroseksüelliğin genetik olarak belirlenmediği açıkça öğrenilmiştir. Yetişkin eşcinsellerle yapılan çalışmalarda, katılımcıların birçoğu bu gelişim aşamalarının çoğunda farklılıklar göstermektedir. Bu da eşcinselliğin genetik olmaktan ziyade, kültürel ve çevresel olduğunu göstermektedir.
- Kırsal alanlardan ziyade büyük şehirlerde yetiştirilen kişiler arasında eşcinselliğin görülme oranı çok daha yüksektir. Bu

da eşcinselliğin gelişiminde çevrenin, genlerden çok daha güçlü olduğunu ileri sürer.

- Bilimsel/sosyolojik bir araç olan Yol Analizi'nin, eşcinselliğin sosyal veya ailesel bir temelinin değil, daha ziyade biyolojik bir temelinin olduğunu gösterdiği iddia edilmiştir. Fakat eşcinselliğe yol açan, bireysel değil, sosyal ve aileyle ilgili yollar kolektif olarak anlamlı çıkmıştır. Buna karşılık genetik yolların tümünün, kolektif olarak önemsiz olduğu gösterilmiştir.

İçgüdüler

- Kendini koruma, açlık ve üreme gibi içgüdülerimiz, sahip olduğumuz en derin ve güçlü dürtüler arasındadır ancak bunlar kontrol edilebilir ve hatta uyarlanabilir şeylerdir. Eşcinselliğin de kökleşmiş bir içgüdü olduğunu tartışmak istiyorsak, onun şekil verilebilir ve eğitime karşılık vermesi gerektiğini de savunabiliriz.

Eşcinselliğin genetik içeriği çok küçüktür

Genetikçiler, antropologlar, gelişim psikologları, sosyologlar, endokrinologlar, nörobilimciler, cinsiyetle ilgili tıbbi araştırma yapanlar ve ikizler üzerinde çalışan araştırmacılar, genetiğin eşcinsellikteki rolü konusunda geniş bir mutabakat içindedir. Hiçbir şey genleriniz yüzünden değildir. Genetik determinizm yoktur ve genetiğin etkisi olsa olsa küçük bir etkidir. Tesadüfi etkenlere verilen bireysel tepkiler çok daha önemlidir.

Eşcinselliğin genetik olarak etkilendiğini söyleyenler yalnızca şu dereceye kadar haklıdır:

Eğer bir kız on beş yaşında hamile kalıyorsa, buna genetik olarak yatkın olduğunu savunabiliriz. Bu kızın kültüründe, genlerinin, erkek hormonlarını etki alanına gönderen ve karşı koyamayacağı seviyede bir hücumla direnemeyecek hale getirdiğini söyleyebiliriz. Fakat bu, genetik etkinin gücüyle ilgili bir durumdur. Kız arkadaşıyla izleyeceği basketbol maçının iptal edilmesinden, ba-

basının arabasını kullanmak için izin almasına, erkek arkadaşının ona eşlik etmesine, birlikte izledikleri filme, doğum kontrol hapı kullanmamasına, kişisel değerler sistemleri, arkadaş çevresi baskısı ve duygusal olarak mesafeli bir babaya sahip olma gibi büyük çevresel etkenlere kadar, hamileliğe sebep olacak çok sayıda çevresel etken vardır.

Bu fikir birliğinin değişmesi muhtemel midir? Her şeyi değiştirebilecek büyük bir biyolojik bağlantı keşfedilebilir midir?

Bu bilimsel disiplinlerin çoğu için bulgular, değişmeyecek gerçeklere dayanarak açıkça ortaya konmuştur. Peki ya gelecekte beynin mikro yapısı üzerinde yapılacak çalışmalar ya da genetik yapı ve işlevlerin ayrıntılı analizleri? Onlar da beyin yapısı ile insan davranışları veya davranışlar ve genetik yapılar arasındaki bağlantıları ortaya çıkaracaklar mıdır?

Tabii ki öyle olacak. Araştırmalar yayınlanmaya devam edecek. Ancak bu tür bağlantıları bulmak isteyen araştırmacıların bile, genetik etkinin önemsiz olduğu ve çevresel etkenlerin önemli olduğu yönündeki standart bilimsel uyarıları neredeyse her zaman belirteceği sonucuna güvenle varabiliriz. Gelecekte yapılacak araştırmalar hakkında makul olarak söyleyebileceğimiz şey, bu araştırmaların yeni alanlara gireceği ve yeni bağlantılar bulacağıdır ancak bunların hiçbiri kesinlik taşımayacaktır.

Bu daha önce, tek yumurta ikizleri üzerinde yapılan çalışmalarla kesin olarak kanıtlanmıştır. Bu ikizler, aynı genlere sahiptirler ama biri eşcinselse, tek yumurta ikizi olan diğer erkek veya kız kardeş genellikle değildir. Diğer ikizin eşcinsel olma ihtimali sadece %11-14'tür. Bu, şu anda bildiğimiz, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz ve henüz keşfetmediğimiz tüm etkileri içermektedir. Bunların hepsi birlikteyken, oldukça zayıf bir etkiye sahip olurlar.

1999'da bu kitabın ilk baskısı, EÇ'nin genetik içeriğinin nihayetinde %10 olacağı konusunda insanların nabzını yoklamıştır. Bu oran tümüyle kesin değildir ve %0-20 aralığında olabilir. Ancak nihai sonuç %20 olsa bile bu zayıf bir etkidir. İddiamız, bu baskı 2020 yılında yazıldığı sırada hâlâ daha geçerlidir ve 1999'dakinden daha güçlüdür.

İlk çekim hissetme yaşı, şehirleşme, interseks seçimleri, HÇ (doğum öncesi testosteron ölçümleri de dahil olmak üzere genetik etki), doğumdan sonra beynin biçimlenmesi ve ikizler üzerinde yapılan çalışmalar (ilgili bölümlere bakınız) EÇ üzerinde %10'luk bir etki olduğunu desteklemektedir.

Genetik bir kaçınılmazlık olarak eşcinsellik, muhtemelen eşcinsel aktivizminin eşit haklar ve özel korumalar kampanyasındaki en etkili halkla ilişkiler girişimi olmuştur. Eşcinsellerin değişebileceğini söylemek artık birçok çevrede politik olarak ya da moda-ya uygun olmasa da bilimsel olarak doğrudur. Sadece davranış değişikliklerinden değil, aynı zamanda çekim değişikliklerinden de bahsediyoruz.

Gerçek şu ki, ne genlerimiz ne de çevremiz bize hiçbir şey *yaptırmaz*. Liszt'in uzun parmakları olmuş olabilir ama bu onu bir piyano bestecisi yapmamıştır.

EÇ'nin sebebi nedir?

Bunun tek bir sebebi yoktur. Baskın olan tek bir genetik, hormonal, sosyal veya çevresel faktör yoktur. Çocukluk çağı cinsiyet yakınması, cinsel istismar, akran ve aile dinamikleri, cinsel deneyim geçmişi gibi benzer temalar vardır ancak bunlar büyük ölçüde kişiden kişiye değişir. Bu da ayırt edici bireysel tepkileri, tek baskın etken haline getirir. Aynı aile ve sosyal ortamda olan iki çocuk olayları çok farklı yorumlayabilir. Yani, eğer tesadüfen verilen tepkiler, ikizler üzerinde yapılan çalışmaların gösterdiği gibi kişinin kendisiyle ilgili bir imgeye dönüşürse, eşcinselliğe önemli bir katkıda bulunabilir. Ağırlıklı bir sonuç, hemcinsten belirli kişilere aşk ve cinsel kimlik eksikliklerini telafi etmek için gerekli olan ama (genellikle) çok az bilinçli bir dürtüden yola çıkarak, eşcinsel bir duygusallıkla odaklanmaktır. Bu durum ergenlikte cinsel ilişkiyle karıştırılır ve sonunda kişinin kendisini "eşcinsel" olarak tanımlamasıyla sonuçlanan bir cinsel ilişki örüntüsüne yol açar.

EÇ değiştirilebilir bir durumdur. Tepkilerin derinden yerleşmiş olduğu yerlerde; cesaret, bağlılık, azim, çaba, kendini anlama ve

başkalarından destek gerekir. Eşcinsel meşguliyet ne kadar yüzeysel olursa, geçiş o kadar kolay olur; birçok kişi bunu başarmıştır.

Peki, bütün bunlar harcanan emeğe değer mi? Hiçbir şeyin sizi yönetmediği özgürlüğünü kazanmak ve sizinle aynı mücadeleyi paylaşan başka insanlar bulmak harcanan emeğe değer mi? Gerçek kahraman olan insanların olduğu bir gruba katılmak tatmin edici mi? Önceden bilinçli bir seçim içermeyen bir şeyden, yetişkin olarak bilinçli bir seçim yaparak çıkmak, harcanan emeğe değer mi? Başkalarının imkânsız olduğunu söylediği şeyi yapmak, harcanan emeğe değer mi? Eğer böyle bir değişiklik mümkünse, başka neler mümkün olabilir?

DNA, cinsel tercihler için değil, proteinler için bir reçete olan azot bazları ve şekerlerden oluşan bir merdivendir. Ama bu, aynı zamanda bir kader merdiveni veya Yakup'un merdivenidir*. Bu merdivenden meleklerin mi yoksa şeytanların mı inip çıkacağına biz karar verebiliriz. Kendimizi "genetik iddiaya" teslim etmeyi de seçebiliriz. Peki, bunu size genleriniz mi yaptırıyor? Seçim size aittir.

Durgun bir havuzun içine bir şekilde düşmüş olan bir arıyı boğuşurken gördüm. Kanatlarını beyhude bir şekilde yere çırpıp, köpek gibi yürümeye çalışıyordu ama hiçbir ilerleme kaydedememişti. Boğuluyor gibiydi. Arının her yerinde, suyun yüzeyinde sorunsuz bir şekilde zıplayan, su piresi denen küçük yaratıklar vardı. Arıyla hiç ilgileniyor gibi görünmüyorlardı.

Arıyı bir ağacın kurumuş yaprağını kullanarak havuzdan çıkardım ve yakında düz bir yere koydum. Arı yaprak üzerinde sendeleyip yeni elde ettiği özgürlüğünde sarhoş gibi dolaştı, doğruca havuza geri döndü ve tekrar havuza düştü.

Bir kez daha kaldırdım, amaçsızca sendeliyordu ve hayli kaybolmuş görünüyordu. Onu alıp biraz daha uzağa, çimenlere koydum. Kanatlarını kullanmaya çalıştı ama bana kanatları zedelenmiş ve bir daha asla uçamayacakmış gibi görünüyordu. Bir yapraktan, diğerine tökezleyerek otların içine girip çıktı. Hatta belki de acınası bir şekilde uçtuğunu hayal ederek bir yapraktan diğerine sıçradı. Sonra

* Kutsal kitap Tevrat'ta bahsi geçen, Yakup'un rüyasında gördüğü göğe dayanmış ve Tanrı'ya ulaşan bir merdiven. (ç.n.)

aniden, ben neredeyse vazgeçtikten sonra, uçtu! Şaşırtıcı bir şekilde yükseklerle doğru düz bir rota çizdi ve saniyeler içinde gözden kayboldu. Onu bir daha hiç görmedim.

Şunu kesinlikle biliyorum: Bu arı, su pirelerinin hayal bile edemeyeceği yüksekliklere ulaşmıştı, öyleyse siz de ulaşabilirsiniz.

İndeks

- AIDS 46, 61, 65, 68, 69, 143, 144, 148, 152, 282, 283, 294, 295
- Amerikan Psikiyatri Derneği 267, 274
- Amerikan Psikoloji Derneği 8, 269, 271, 274
- Anglikan mezhebi 9
- anne bağışıklığı hipotezi 163
- anne stresi 162, 163
- Aseksüellik 104
- Beyin 175, 177, 181, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 303
- beyin plastisitesi 73
- Biseksüellik 52, 54, 58, 66, 103
- Cinsel kimlik 132
- cinsel taciz 99
- Cinsiyet 12, 79, 81, 97, 127, 153, 240, 245
- Craving for Love 17, 294
- Çocukluk çağı cinsiyet yakınması 238, 307
- davranış 10, 13, 14, 19, 20, 28, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 42, 59, 61, 62, 91, 92, 102, 115, 116, 121, 137, 139, 148, 155, 166, 184, 191, 196, 216, 242, 243, 250, 281, 301, 307
- din adamları 9, 11, 49, 64, 65, 66
- DNA 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 31, 32, 37, 38, 43, 44, 45, 47, 94, 137, 184, 195, 196, 197, 198, 199, 203, 308
- epigenetik 30, 38, 182, 302
- Eski eşcinsel destek grupları 265
- Eski eşcinseller 285, 300
- eşcinsel geni 301
- Eşcinsellik 1, 2, 10, 13, 38, 41, 52, 54, 59, 63, 120, 121, 137, 139, 145, 149, 223, 225, 226, 267, 270, 276, 300, 302
- fetal gelişim bozukluğu 37, 39
- genetik katkı 40, 213, 224, 225
- Genler 13, 19, 22, 24, 42, 43, 224, 228, 299, 300
- gey geni 195, 200
- Heteroseksüellik 90, 105, 223
- hormonal etkiler 166
- içgüdü 119, 120, 121, 305
- ikiz çalışmaları 15, 97, 206, 210, 211, 214, 226
- İkiz çalışmaları 206, 209, 211, 215
- ilk çekim 86
- interseks durumları 124
- Lezbiyenlik 100, 239
- parmak uzunluğu oranı 158
- Terapi 265, 270, 276
- transseksüel 147, 180, 181, 191, 248